

**T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

**17 NUMARALI KIRIM ŞER'İYYE SİCİLİ (H. 1084-1085/M. 1673-1674)
TRANSKRİPSİYONU VE DEĞERLENDİRİLMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Şahin KILINÇ

**Enstitü Anabilim Dalı : Tarih
Enstitü Bilim Dalı : Yeniçağ Anabilim Dalı**

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Yücel ÖZTÜRK

ARALIK – 2019

T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

17 NUMARALI KIRIM ŞER'İYYE SİCİLİ (H. 1084 – 1085/ M. 1673 – 1674)
TRANSKRİPSİYONU VE DEĞERLENDİRİLMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Şahin KILINÇ

Enstitü Anabilim Dalı : Tarih
Enstitü Bilim Dalı : Yeniçağ Anabilim Dalı

“Bu tez 24/12/2013 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından Oybirliği / Oyeokluğu ile kabul edilmiştir.”

JÜRİ ÜYESİ	KANAATI	İMZA
Prof. Dr. Yücel ÖZTÜRK	Basarılı	
Dr. Öğr. Üyesi Kerim İker BULLUĞUR	Basarılı	
Dr. Öğr. Üyesi Cihan YENİŞÇİ	Basarılı	

SAKARYA
ÜNİVERSİTESİ

T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEZ SAVUNULABİLİRLİK VE ORJİNALLİK BEYAN FORMU

Sayfa : 1/1

Öğrencinin

Adı Soyadı	:	Şahin KILINÇ
Öğrenci Numarası	:	Y176012002
Enstitü Anabilim Dalı	:	Tarih
Enstitü Bilim Dalı	:	Yeniçağ Tarihi
Programı	:	☒ YÜKSEK LİSANS ☐ DOKTORA
Tezin Başlığı	:	17 numaralı Kırım Şer'iyye Sicili (H. 1084-1085 M. 1673-1674) Transkripsiyonu ve Değerlendirilmesi
Benzerlik Oranı	:	%9

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE,

Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Enstitüsü Lisansüstü Tez Çalışması Benzerlik Raporu Uygulama Esaslarını inceledim. Enstitünüz tarafından Uygulama Esasları çerçevesinde alınan Benzerlik Raporuna göre yukarıda bilgileri verilen tez çalışmasının benzerlik oranının herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi beyan ederim.

12/12/2019
Öğrenci İmza

Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Lisansüstü Tez Çalışması Benzerlik Raporu Uygulama Esaslarını inceledim. Enstitünüz tarafından Uygulama Esasları çerçevesinde alınan Benzerlik Raporuna göre yukarıda bilgileri verilen öğrenciye ait tez çalışması ile ilgili gerekli düzenleme tarafımda yapılmış olup, yeniden değerlendirilmek üzere sbtezler@sakarya.edu.tr adresine yüklenmiştir.

Bilgilerinize arz ederim.

12/12/2019
Öğrenci İmza

Uygundur

Danışman
Unvanı / Adı-Soyadı: Prof. Dr. Yücel ÖZTÜRK

Tarih:12.12.2019

İmza:

KABUL EDİLMİŞTİR

REDEDELMİŞTİR

EYK Tarih ve No:

Enstitü Birim Sorumlusu Onayı

ÖNSÖZ

Osmanlı Devleti'ne bağlı olan Kırım Hanlığı'nın en önemli yerel kaynaklarından birisi Şer'iyye sicilleridir. Bölge halkı hakkında bilgi vermesi, ekonomik unsurları aydınlatması, idari, hukuki, etnik, dini ve mimari vb. alanlarda bilgileri muhtevasında barındırması kaynağı özel kılan unsurlardır. Çalışmamız da Kırım Şer'iyye sicillerinden bir yıllık dönemi içeren 17 numaralı (H. 1084-1085/M.1673-1674) defterin transkripsiyonu ve değerlendirilmesi üzerinedir.

Tez konusunun belirlenmesi, kaynağın temin edilmesi ve yazılma sürecinde ortaya çıkan birçok sorunda desteğini ve yardımlarını esirgemeyen danışman hocam Prof. Dr. Yücel ÖZTÜRK'e teőekkürlerimi sunarım. Lisans döneminde derslerinde bulunma Őerefine nâil olduğum ve akademik anlamda gelişmeme katkıda bulunan hocam Prof. Dr. Mehmet ALPARGU'ya Őükranlarımı iletiyorum. Çalışma süresince desteklerini ve yardımlarını hiçbir zaman esirgemeyen Dr. Öğr. Üyesi Fırat YAŞA ve Sema AKTAŞ SARI'ya teőekkür etmeyi kendime borç bilirim. Son olarak Eğitim hayatımda desteklerini ve inançlarını esirgemeyen aileme ve dostlarıma büyük bir zevkle teőekkür ediyorum.

Şahin KILINÇ

24/12/2019

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER.....	i
KISALTMALAR.....	iv
TABLolar LİSTESİ	v
ÖZET	vi
ABSTRACT	vii
GİRİŞ.....	1
BÖLÜM 1: BELGELERİN TANITIMI.....	5
BÖLÜM 2: KIRIM HANLIĞI'NIN COĞRAFYASI VE TARİHİ	12
2.1. Kırım'ın Coğrafyası.....	12
2.2. Kırım Hanlığı'nın Tarihi	13
2.2.1. Altınordu'nun Kuruluşu ve Parçalanması Sonrasında Oluşan Durum.....	13
2.2.2. Kırım Hanlığı'nın Kuruluşu ve Osmanlı Himayesine Girişi	15
2.2.3. XVI. Yüzyılda Kırım Hanlığı'nın Siyasi Tarihi	19
2.2.4. XVII. Yüzyılda Kırım Hanlığı'nın Siyasi Tarihi	24
2.2.5. XVIII. Yüzyılda Kırım Hanlığı'nın Siyasi Tarihi ve Rusya Tarafından İlhak Edilmesi	27
BÖLÜM 3: 17 NUMARALI KIRIM ŞER'İYYE SİCİLİNE (H.1084-1085/ M. 1673-1674) GÖRE KIRIM'DA İDARİ YAPILANMA	31
3.1. Kazalar.....	31
3.2. Kasabalar	32
3.3. Köyler	33
3.4. Mahalleler.....	35
3.5. Coğrafi Mevki, Cami ve Mescit	36
BÖLÜM 4: 17 NUMARALI KIRIM ŞER'İYYE SİCİLİNE (H.1084-1085/ M. 1673-1674) GÖRE KIRIM'DA ETNİK VE SOSYAL YAPI	38
4.1. Etnik Yapı.....	38
4.1.1. Tatarlar	38

4.1.2. Çerkesler.....	39
4.1.3. Kıptiler	40
4.1.4. Acemler	40
4.1.5. Yahudiler.....	41
4.1.6. Ermeniler.....	42
4.2. Suç ve Suçlu	44
4.2.1. Darp ve Şiddet.....	45
4.2.2. Hırsızlık.....	47
4.2.3. Hakaret ve Sövme	48
4.2.4. Mal-Mülk Zapt Etme.....	49
4.2.5. Dolandırıcılık	50
4.3. Aile	51
4.3.1. Evlilik.....	52
4.3.2. Boşanma	54
4.3.3. Nafaka	56
4.3.4. Miras.....	58
4.3.5. Vekâlet Etme	61
4.4. Köleliğin Sosyal ve Ekonomik Boyutları.....	62
4.4.1. Köle Tasvirleri.....	63
4.4.2. Köle Ticareti ve Maddi Değeri.....	64
4.4.3. Kaçak Köle.....	66
4.4.4. Köle Azat Etme Yöntemleri.....	67
4.5. Unvanlar ve Lakaplar	70
BÖLÜM 5: 17 NUMARALI KIRIM ŞER'İYYE SİCİLİNE (H.1084-1085/ M.	
1673-1674) GÖRE KIRIM'IN EKONOMİK YAPISI	71
5.1. Para	71
5.2. Ölçü Birimleri.....	72
5.3. Tarımcılık ve Tarım Alanları.....	74
5.4. Hayvancılık ve Hayvan Türleri	77
5.5. Meslekler	80
5.6. Alım-Satım	82
5.6.1. Ev Satışları	82

5.6.2. Tarım Alanı Satışı	83
5.6.3. Dükkan Satışı	84
5.6.4. Diğer Ürünlerin Ticareti	85
5.7. Alacak-Verecek	86
5.7.1. Kefil Olma.....	87
5.7.2. Rehin Verme	88
5.7.3. Borcu Vade Etme	89
5.8. Maddi Kültür	90
5.8.1. Giyim Kuşam	90
5.8.2. Alet Edevat.....	91
5.8.3. Hane İçindeki Eşyalar	92
5.8.4. Ziyet ve Takı Eşyaları	93
SONUÇ	95
KAYNAKÇA.....	99
EKLER	106
ÖZGEÇMİŞ	356

KISALTMALAR

- Bkz.** : Bakınız
- C.** : Cilt
- Çev.** : Çeviren
- DİA.** : Diyanet İslam Ansiklopedisi
- H.** : Hicri
- K. K. D.** : Kırım Kadı Defteri
- M.** : Miladi
- M.E.B** : Milli Eğitim Bakanlığı
- s.** : Sayfa
- S.** : Sayı
- S.E.F.A.D** : Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi
- T.C.** : Türkiye Cumhuriyeti
- T.T.K.** : Türk Tarih Kurumu
- Vb.** : Ve benzeri
- yy.** : Yüzyıl

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1 : 17 Numaralı Kırım Kadı Defterinde Yer Alan Kazalar	31
Tablo 2 : 17 numaralı Kırım Kadı Defterine Göre Bahçesaray'a Bağlı Köyler	33
Tablo 3 : 17 Numaralı Kırım Kadı Defterinde Yer Alan Diğer Kazalardaki Köyler ...	34
Tablo 4 : 17 Numaralı Kırım Kadı Defterinde Yer Alan Mahalleler	35
Tablo 5 : 17 Numaralı Kırım Kadı Defterinde Yer Alan Mevkii İsimleri.....	37
Tablo 6 : 17 numaralı Kırım Kadı Defterinde Yer Alan Camiler ve Mescitler.....	37
Tablo 7 : 17 Numaralı Kırım Kadı Defterinde Yer Alan Gayr-i Müslim İsimler	43
Tablo 8 : Hasan Atalık'ın Ailesine Bıraktığı Miras.....	59
Tablo 9 : Semer Gazi'nin Ailesine Bıraktığı Miras.....	60
Tablo 10: 17 Numaralı Kırım Kadı Defterinde Yer Alan Köle Tasvirleri	63
Tablo 11: 17 Numaralı Kırım Kadı Defterinde Yer Alan Bazı Köle ve Fiyatları	65
Tablo 12: 17 Numaralı Kırım Kadı Defterinde Yer Alan Unvanlar ve Lakaplar.....	70
Tablo 13: 17 Numaralı Kırım Kadı Defterinde Yer Alan Tarım Ürünleri	75
Tablo 14: 17 Numaralı Kırım Kadı Defterinde Yer Alan Bağ, Bahçe, Tarla Alanları..	76
Tablo 15: 17 numaralı Kırım Kadı Defterinde Yer Alan At Çeşitleri	78
Tablo 16: 17 Numaralı Kırım Kadı Defterinde Yer Alan Büyük Baş Hayvanlar	79
Tablo 17: 17 numaralı Kırım Kadı Defterinde Yer Alan Küçükbaş Hayvanlar.....	79
Tablo 18: 17 numaralı Kırım Kadı Defterinde Yer Alan Meslek Grupları	81

Sakarya Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Özeti

Yüksek Lisans	☒	Doktora	☐
Tezin Başlığı: 17 Numaralı Kırım Şer'iyye Sicili (H.1084-1085/ M. 1673-1674) Transkripsiyonu ve Değerlendirilmesi			
Tezin Yazarı: Şahin KILINÇ		Danışman: Profesör Doktor Yücel ÖZTÜRK	
Kabul Tarihi: 24/12/2019		Sayfa Sayısı: vii(ön kısım)+102(tez)+251(ekler)	
Anabilim Dalı: Tarih		Bilim Dalı : Yeniçağ Tarihi	
<p>Şer'iyye sicilleri, Osmanlı Devleti'nin sosyal ve ekonomik yönünü aydınlatması bakımından önemli bir kaynaktır. Bu kaynak vasıtasıyla Osmanlı halkının günlük yaşamını, uğraşına ve sorunlarına vakıf olabiliriz. Şer'iyye sicilleri tutulduğu dönem ve tutulduğu bölgenin insanların hikâyesini bize sunmaktadır. Bir köylünün ekip biçtiği ürünü, bir tüccarın satmış olduğu malları veya bir kölenin başına gelen birbirinden farklı durumları muhtevasında barındırmaktadır.</p> <p>Osmanlı Devleti'ne tabi olan Kırım Hanlığı'nda da şer'iyye sicilleri tutulmaktadır. Kırım Hanlığı'nın sosyal, iktisadi, idari, dini, hukuki, etnik ve mimari birçok bilgilerini bu siciller sayesinde ulaşılmak mümkündür. Biz de bu bilgiler ışığında 17. numaralı Kırım şer'iyye sicili (H. 1084-1085/M. 1673-1674) transkripsiyonunu ve değerlendirmesini ele aldık.</p> <p>Çalışmamızda sicilin transkripsiyonu tamamlandıktan sonra tasnif işlemi yapılmıştır. Daha sonra hanlığın coğrafyası ve tarihi ele alınmıştır. Sicillerden elde edilen bilgiler sonucunda konusuna göre kayıtlar kullanılmıştır. Elde edilen kayıtlar değerlendirilerek ilk bölümde Kırım Hanlığı'nın idari vaziyeti ele alınmıştır. Hanlığın kazaları, kasabaları, köyleri, mahalleleri ve coğrafi yerleri tespit edilmiştir. İkinci bölümde ise sosyal hayat ele alınmıştır. Hanlık içerisindeki etnik ve dini farklılıklar, aile, suç ve suçlular, toplumda yer alan köleler, unvan ve lakaplar vb. konulara yer verilmiştir. Değerlendirmenin üçüncü bölümünde ise hanlığın ekonomik kısmı 17 numaralı sicil defterine göre sorgulanmıştır. Hanlık içerisinde para birimleri, ölçü ve tartı birimleri, meslek grupları, alım-satım, borç verme-alma ve tereke kayıtlarından elde edilen eşyalar çalışmanın üzerinde durduğu önemli konulardır.</p> <p>Çalışmamız Kırım Hanlığı'nın 1673-1674 yılını kapsayan bir yıllık dönemi içermektedir. Hanlığın sosyal, kültürel ve ekonomik birçok yönünü ortaya çıkarma amacıyla çalışılmıştır.</p>			
Anahtar Kelimeler: Kadı, Şer'iyye Sicilleri, Osmanlı Devleti, Kırım Hanlığı,			

Sakarya University
Institute of Social Sciences Abstract of Thesis

Master Degree	☒	Ph.D.	☐
Title of Thesis: Transcription and evaluation of Crimean Sharia registry of number 17 (H. 1084-1085 /C.E 1673-1674)			
Author of Thesis: Şahin KILINÇ		Supervisor: Proffessor Yücel ÖZTÜRK	
Accepted Date: 24/12/2019 Number of Pages: vii(pre text)+102(thesis)+ 251(adds)			
Department: History		Subfield: New Age Period History	
<p>Sharia registers are an important source in terms of illuminating the social and economic aspects of the Ottoman Empire. Through this resource, we can become familiar with the daily life, occupation and problems of the Ottoman people. Sharia records provide us with the story of the period and the people of the region. It contains the product of a peasant, the merchandise sold by a merchant or the different situations that happen to a slave.</p> <p>In the Crimean Khanate, which is subject to the Ottoman Empire, the registers of the Sharia are also recorded. It is possible to reach many social, economic, administrative, religious, legal, ethnic and architectural information of Crimean Khanate through these registers. In the light of this information, we dealt with the transcription and evaluation of the Crimean Sharia registry number 17 (H. 1084-1085/ C.E. 1673-1674).</p> <p>In the study, after the transcription of the registry was completed, grading was performed. Then, the geography and history of the khanate were discussed. As a result of the information obtained from the registers, records were used according to the subject. In the first section, the administrative situation of the Crimean Khanate was discussed. Accidents, towns, villages neighborhoods and geographical locations of the khanate were determined. In the second part, social life is discussed. Ethnic and religious differences in khanate, family, crime and criminals, slaves in society, titles and nicknames, etc. were also included. In the third part of the evaluation, the economic part of the khanate was questioned according to the registry book number 17. In the Khanate, the items that are obtained from currencies, measurement and weighing units, occupational groups, purchase-sale, lending-borrowing and land registration are the important subjects of the study.</p> <p>The study includes a period of 1673-1674 years of the Crimean Khanate. The social, cultural and economic aspects of the Khanate were studied.</p>			
Key Words: Kadı, Sharia Registers, Ottoman Empire, Crimean Khanate.			

GİRİŞ

Çalışmanın Konusu

Günümüzde tarihçi yalnızca büyük devletlerin görkemli tarihini, cesaretli komutanların meydan savaşlarını veya devletlerin ve imparatorlukların yüce liderlerinin tarihini yazmaktan vazgeçerek öteye gidebilmiştir. Artık tarihçiler insanoğlunun olduğu, etkilendiği ve ilgilendiği birçok alanı sorgulamıştır. Özellikle XX. yüzyıldan sonra tarihçi coğrafya, antropoloji, arkeoloji, felsefe, edebiyat ve din vb. bölümlerden faydalanmak suretiyle araştırmalarına farklı boyutlar katmayı bilmiştir. Tarihçi incelemesinde, tarihin oluşumunda en önemli paya sahip olan sıradan insanların yaşamlarını incelemeyi kendisine görev edinmiştir. İnsanların günlük yaşamdaki dertlerini, yedikleri ve içtikleri, çalışmış oldukları alanları, diğer bireyler ile olan ilişkilerini bunların yanında yaşadıkları bölgeleri, yaşam koşulları, günlük yaşamda kullandıkları hayvanları gibi birçok konuyu sorgulamış ve cevaplar aramıştır.

Gelişen bu şartlar altında Osmanlı tarihide nasibini almıştır. İlk dönemlerinde yalnızca hanedanın kutsallaştırılmış siyasi tarihi, destansı savaşları ve büyük komutanlarının kahramanlıklarına yer verilirken özellikle XX. yüzyıldan sonra Osmanlı Devleti'nin birçok alanı tarihçiler tarafından incelenmeye başlanmıştır. Artık Osmanlı tarihçisi insanların kullandıkları alet ve edevatları, Anadolu'da zorlu geçen kış şartlarının insanlara ve ekonomiye etkilerini, deprem, sel ve veba gibi doğa olaylarının toplum üzerindeki etkisini, devletin gelişiminde ve korunmasında büyük paya sahip olan şehirlerin tarihi üzerine incelemelerini soluksuz bir şekilde devam ettirmektedir. Yukarıdaki konuları elde etmek için belirli kaynakları kullanmak suretiyle de faydalanmaktadır. Bu kaynaklardan bir tanesi belki de en önemlisi şer'iyye sicilleridir. Sicillerinin içinde sosyal, iktisadi, dini ve hukuki vb. birçok alanda kayıtları muhtevasında barındırmaktadır.

Biz de araştırmamızı Osmanlı Devleti'ne tabi olan Kırım Hanlığı'nın bir yılına odaklanan Kırım şer'iyye sicillerinden 17 numaralı (H. 1084-1085/M. 1673-1674) tarihli defterin transkripsiyonu ve değerlendirilmesi hedeflenmiştir. Çalışmamızda 17 numaralı Kırım kadı sicilinden elde edilecek bilgiler doğrultusunda Kırım Hanlığı'nın idari yönetimi, bölge halkının etnik ve dini farklılıkları tespit edilerek çalışmada yer verilmiştir.

Toplumun aile yapısı, ekonomik koşulları, yaşam şartları ve kullandığı alet ve edevatlar aydınlatılmıştır. Sosyal hayatta Kırım Halkı'nın uymak zorunda olduğu kaideler, sosyal hayatta işlenen suçlar çalışmanın önemli konuları arasındadır. Ayrıca halkın kullanmış olduğu para birimleri, ölçü birimleri, tarım ürünleri ve hayvan çeşitleri detaylı şekilde incelenmiştir. Çalışmamız halkın günlük yaşamında satın almış olduğu ev, tarla, dükkân, arazi, köle ve bahçe gibi ürünler değerlendirilmek suretiyle yer verilmiştir. Ayrıca günlük yaşamda borç para alma ve verme gibi hususları dava kayıtları yardımıyla tespit edilerek çalışmaya eklenmiştir. Çalıştığımız konunun tek kaynağı 17 numaralı Kırım şer'iyye sicili olmamış bunun yanında daha önceden siciller üzerine çalışmış olan kişilerin yüksek lisans ve doktora tezleri kullanılmış, bölge ve konuyla ilgili araştırma eserlerine yer verilmiştir.

Çalışmanın Amacı

17 numaralı (H. 1084-1085/M. 1673-1674) tarihli Kırım şer'iyye sicilinin transkripsiyonu ve değerlendirilmesi hedeflenmiş olan çalışmada Kırım Hanlığı'nın idari yapılarından kaza, köy, kasaba ve mahalle yapıları aydınlatılması çalışmanın önemli amacıdır. Bölgedeki etnik nüfus çeşitliliği ve aile ilişkileri sicildeki kayıtlardan elde edilen bilgiler ile ortaya çıkarılması amaçlanmıştır. Kölelerin sosyal ve ekonomik değerleri, toplumdaki bireylerin unvanları ve lakapları, yaşamlarında kullandıkları para birimleri, ölçü ve tartı birimleri açığa çıkarılması düşünülmüştür. Bölgede yer alan hayvanlar, tarım mahsulleri, kılık-kıyafetler ve alet-edevat gibi ürünler çalışmada yer verilmesi amaçlanmıştır. Son olarak toplum içerisinde gerçekleşen mal-mülk satımı ve borç alma ve verme gibi daha birçok konuların detayları açıklanması hedeflenmiştir.

Ayrıca çalışmamız Kırım tarihi üzerine inceleme gerçekleştirecek araştırmacılara sosyal, kültürel, ekonomik, idari, hukuki, etnik ve mimarı açıdan yeni bir kaynak olarak kullanılması amaçlanmıştır.

Çalışmanın Önemi

Şer'iyye sicilleri tutulmuş olduğu dönemin ve bölgenin en önemli tarihi kaynağı olarak dikkat çekmektedir. Araştırmacı Osmanlı'nın herhangi bir şehrin, kazanın veya köyün sosyal ve ekonomik tarihini incelemek isterse bölgenin şer'iyye sicillerine bakmadan geçmemelidir. Bu koşullar altında Kırım şer'iyye sicillerinden 17 numaralı (1673-1674)

tarihli defterin transkripsiyonu ve değerlendirilmesi bölgenin bir yıllık sosyal ve ekonomik tarihini ortaya çıkarmasından dolayı çalışmanın önemini ortaya koymaktadır.

Sicilin içerisinde bulunan kayıtlarda Kırım Halkı'nın gündelik yaşamına, bölgenin idari ve hukuki yönüne dair izler bulmak mümkündür. Sosyal yaşamda insanların evlenme, boşanma ve nafaka kayıtlarına dair hususlar, ailelerin miras paylaşımı, vekâlet kayıtları bulunmaktadır. Toplum içerisinde şiddet vakaları, hırsızlık olayları, küfür ve hakaret sözleri vb. görülen suçlar ve suçlular çalışmanın incelediği önemli hususlardır. Toplumun bir parçası olan kölelerin ekonomik değerleri ve sosyal yaşamları dava kayıtlarıyla değerlendirilmiştir. Kırım Hanlığı'nda yaşayan topluluğun kullandığı kılık-kıyafetler, yediği içtiği ürünler, sosyal yaşamda kullanmış oldukları hayvanlar ve fiyatları, ölçü-tartı birimleri çalışmada yer verilmek suretiyle değerlendirilmesi Kırım Hanlığı'nın farklı yönlerinin tarihini ortaya çıkarması bakımından önemini göstermektedir.

Çalışmamız Kırım Hanlığı üzerine birincil kaynaktan elde edilmiş yeni bilgileri ortaya çıkarması ve bu alanda çalışma yapacak araştırmacılara yeni bir kaynak olması çalışmanın önemli noktaları arasındadır. Ayrıca bizden önce çalışılmış olan Kırım Şer'iyye sicilleri ile bizden sonra çalışılacak olan Kırım Şer'iyye sicillerinin birleştirilmesi sonucunda hanlığın siyasi, ekonomi, idari ve etnik vb. birçok yönü geniş boyutta ortaya çıkarılmış olacaktır.

Çalışmanın Yöntemi

Kırım Şer'iyye sicillerinden 17 numaralı (H. 1084-1085/1673-1674) tarihli defteri danışmanımdan temin ettikten sonra ilk iş olarak defterin transkripsiyonu yapılmıştır. Transkripsiyonu yapılırken, Arapça harflerden “ elif, vav, ye, “ harflerinden elif “^” , ayın harfi ““”, hemze harfi ise “”” simgeleriyle belirtilmiştir. Ayrıca defterde yer alan Arapça ve Farsça tamlamalar olabildiğince terkip oluşumuna göre yazılması hedeflenmiştir. Defterin tahrip olmuş kısmı, okunması zor olan bölümleri ve silik kısımları transkripsiyon esnasında “silik” ifadesi ile yer verilmiştir.

Defterin olabildiğince hatasız şekilde transkripsiyonu tamamlandıktan sonra defterde yer alan davaların Türkçe özeti yazılmıştır. Elde edilen bu özetler transkripsiyonu yapılan kayıtların hemen üstünde araştırmacılara sunulmuştur. Defterdeki hükümlerin numaralandırılması ise klasik şer'iyye sicillerindeki çalışmalar gibi numara verilmesi

uygun görülmüştür. Her bir varak ikiye bölünmüş sağ kısmı “A” bölümü sol kısmı ise “B” bölümü olarak belirtilmiştir. Bölümlerin en üst davasından başlanarak her birine birden itibaren sayı verilmiştir. Örneğin 17 numaralı defterde 6. varak a ve b bölümü olarak ikiye ayrılmış, a bölümünde bulunan üç tane dava kaydı şu şekilde belirtilmiştir. 17-6a-1, 17-6a-2, 17-6a-3. B bölümünde yer alan dört dava kaydı ise 17-6b-1, 17-6b-2, 17-6b-3 ve 17-6b-4 olarak verilmiştir.

Defterin transkripsiyonu ve özet işlemleri tamamlandıktan sonra dava kayıtları tasnif edilmek suretiyle konusuna göre ayrılmıştır. Kayıtların tasnif işleminden sonra değerlendirme kısmında araştırma eserlerinden faydalanılarak davaların içerikleri değerlendirilmiş ve konular oluşturulmuştur.

BÖLÜM 1: BELGELERİN TANITIMI

Şer'iyye sicilleri, kadı ve yardımcısı olan naibi etrafında tutulan mahkeme kayıtlarını ifade etmektedir. Defterin içeriğinde çeşitli belgeler yer almak suretiyle kaydedildiği dönemin ve kaydedildiği bölgenin insanların hukuki, ekonomik, sosyal ve aile hayatlarına dair bilgileri ortaya çıkarmaktadır. Şer'iyye sicilleri ayrıca kadı sicilleri, kadı divanı ve mahkeme kayıtları gibi isimleriyle de bilinmektedir. Osmanlı tarihinin sosyal ve ekonomik yönlerine dair yapılacak çalışmalarda en önemli birincil kaynak olarak literatürde yer almaktadır.¹

Şer'iyye sicillerinde kadılar tarafından kayıt altına alınan yazılı belgeler hüccet, ilam, ma'ruz ve mürasele gibi belgeler bulunmaktadır. Bu belgelerin yanında merkezden gönderilmiş resmi belgeler de kayıt altına alınmaktadır. Ferman, berat, buyruldu, tezkire ve temessük gibi belgeler buna en iyi örneklerdir.² Bunların dışında kadıların kendisine ait olan notları ve döneminde verdiği fetvalara dair örnekler bulunmaktadır. Büyük şehirlerde belgelerin defterde türüne göre ayrıldığı görülür iken küçük şehirlerde ise bütün belgelerin bir arada yer aldığı fark edilmiştir.³

Araştırmacıların şer'iyye sicillerini inceledikten sonra kaza, köy ve mahalle yapıları, bölgenin önemli mimari eserleri, bölgede yaşayan insanların dini ve etnik farklılıkları, kullanılan para birimleri, aile ve akraba bağlılıkları, toplum içinde evlenme, boşanma ve nafaka uygulamalarını rahatlıkla elde edecektir. Bunların yanında, köleliğin tüm boyutlarını, kullanılan ölçü birimlerini, yaşamlarını sürdürmek için yapmış oldukları meslek uğraşlarını, toplum içerisinde yer alan lakaplarını, kullanılan ve beslenen hayvanlarını, günlük yaşamda kullanılan eşyaları ve kılık kıyafetlerini araştırmacı şer'iyye sicilleri vasıtasıyla keşfedecektir. Elde edilecek bilginin bolluğu düşünüldüğünde araştırmacılar için en önemli birincil kaynaklardan biri olarak dikkat çekmektedir.

---

¹ Yunus Uğur, "Şer'iyye Sicilleri", *DİA*, C.39, İstanbul, 2010, s.8.

² Dilek Çelik, **67 A 90 Nolu 1017-1022 (1608-1613) Tarihli Kırım Hanlığı Kadıasker Defteri (Tahlil ve Transkripsiyon)**, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2011, s. 5-9.

³ Erim Vatansver, **67 A 90 Numaralı (On Dokuzuncu Cilt) 1083-1087 (1672-1676) Tarihli Kadıasker Defteri'ne Göre Kırım'da Sosyal ve Ekonomik Hayat**, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2018, s.1.

Şer'iyye sicillerinin fark edilerek üzerine çalışmaların yapılması ise 1930'lu yıllara dayanmaktadır. Dönemin "Halkevi" dergilerinde siciller üzerine araştırmalar yapıldığı bilinmektedir. İ. Hakkı Uzunçarşılı kadı sicillerinin tarihi önemine değinirken, Osmanlı'nın dört yüz yıllık evresini anlatan en önemli kaynaklardan biri olarak göstermektedir. Kadı sicillerine esas tarihi bir kaynak olarak yaklaşan araştırmacı ise Halil İnalçık olmuştur. İnalçık 1943'te "Osmanlı Tarihi Hakkında Mühim Bir Kaynak" ve 1953'te "15. Asır Türkiye İktisadi İctimâi Tarihi Kaynakları" ve 1960'ta "Bursa I: XV. Asır Sanayi ve Ticaret Tarihine Dair Vesikalar" adlı makalelerinde şer'iyye sicillerini ana kaynak olarak kullanmış ve önemini belirtmiştir. Şer'iyye sicilleriyle derinlemesine ilgilenen ve sicillerin içinde oluşan sorunlara cevap arayan kişi Jennings olmuştur. Jennings, Osmanlı tarihini aydınlatmaya çalışırken sicillerden faydalanmış, gündeme gelmeyen birçok sorunu sicillerden elde etmeye çalışmıştır. Osmanlı toplumunun derinliklerine siciller vasıtasıyla inmiştir. 1980'lere kadar siciller üzerine çalışmalar sınırlı sayılarda kalmıştır. 1980 sonrası ise şer'iyye sicilleri üzerine çalışmaların arttığı görülmüştür. Osmanlı'da kadını, Gayr-i Müslimleri ve toplumun maddi kültürü üzerine araştırmaları şer'iyye sicillerindeki kayıtlar belirlemiştir.⁴

Genel itibariyle şer'iyye sicillerini değerlendirmek gerekirse Osmanlı tarihinin özellikle Osmanlı toplumunun tarihine dair bilgiler içiren önemli bir kaynaktır. Defterde, korkusuz tüccarın yol hikâyesini, Rus asıllı kölenin başından geçenleri, cinayet davasının merkezinde yer almış Osmanlı insanını, köyde tarlasını süren köylü ve borç parasının peşinde koşan esnafı gibi daha birçok bilgileri muhtevasında barındırmaktadır.

Çalışmanın ana kaynağı olan Kırım Şer'iyye sicillerinin tarihi hakkında ise şu bilgiler yer almaktadır. Kırım Hanlığı'nda yer alan şer'iyye sicillerinin üzerine ilk bilgileri Rus araştırmacıları sunmuştur. Kırım İlmi Arşiv Komisyonu, Kırım şer'iyye sicillerini ilk tespit edenlerdendir. Siciller ile ilgili ilk izlenimlerini (İTUAK) dergisinde yayımlamışlardır. Büyük Rus tarihçilerinden V.D Smirnov'da 1887'de eserinde sicillerden faydalanmıştır. Smirnov sonrası İTUAK'ın belge çevirileri yayımlanmaya başlamıştır. Murat Biyarşlan'ın dergi için birinci defterden seçtiği bazı belgeleri Rusça'ya tercüme etmiştir. 1890 yılında defterler toplu şekilde St. Petersburg'a

---

⁴ Yunus Uğur, "Mahkeme Kayıtları (Şer'iye Sicilleri): Literatür Değerlendirilmesi ve Bibliyografya", *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi*, C. 1, S.1, 2003, s. 305-308.

gönderilmiştir. 1897 yılında Laşkov eserinde şer'iyeye sicillerinden faydalanmıştır. Eserinde Kırım'daki toprak tasarrufuna dair nitelikli bilgiler vermiştir. Çeyrek asır sonra Bekir Çobanzade, defterlerin tanıtımını ve önemine dair yazı kaleme almıştır. Ayrıca önceki araştırmaların düşmüş olduğu hataları düzelterek yalnızca toprak tasarrufuna dayalı bilgelerin içermediğini ve kaynağın dilinin Arapça olmadığını dair bilgileri dile getirmiştir. Son olarak V. A. Gordlevski Yalta Müzesi'ndeki el yazmalarına dair makalesinde bir başka şer'iyeye sicilinin varlığını işaret etmiştir. Bulunan defter 1752-1753 yıllarına ait olduğu fark edilmiştir. Makale 1968 yılında tekrar yayımlanmak suretiyle Şer'iyeye sicillerinin önemi tartışılmıştır.⁵

Kırım Hanlığı'nda yer alan şer'iyeye sicillerinin varlığını Türk araştırmacılara haberdar eden kişi ise Halil İnalçık olmuştur. İnalçık, 1994 yılında Kırım gezisi sırasında belgelerin kopyalarını Gaspıralı Kütüphanesi'nden elde etmiştir. Fotokopi şeklindeki 61 ciltlik koleksiyonun orijinal belgeler olmadığı, tasnif edilmek suretiyle fotokopilerini temin ettiğini ifade etmiştir. Belgelerin geçmişine bakıldığında ise II. Dünya Savaşı'nda Yalta Şark Müze'sindeki Kırım Araştırma Enstitüsünde saklandığı bilinmektedir. II. Dünya Savaşı'nın sonlarına doğru Tatarlara uygulanan kötü muamele ve zorunlu göç ettirilme politikaları sırasında belgelerin de yok edilmesine dair emirler çıkarılmış ve 1992 yılında koleksiyon Kırım Devlet Arşivine getirilmiştir. Arşiv müdürün aktardığı bilgilere göre ciltlerin bazı kısımları kazan görevlisi tarafından yakılmış kalan kısımlar ise kurtararak doğrudan Kırım Müzesine gönderilmiştir. Kırım Müzesi bu tarz belgelerin orijinallerinin müzede yer alabileceğini ifade ederek belgeleri geri çevirmiştir. Fakat müze müdürü koleksiyonların Gaspıralı Kütüphanesine götürülebileceğini önermiştir. Sicillerin başından geçen maceralardan sonra artık evi olacak Gaspıralı kütüphanesine teslim edilmiştir. İnalçık, koleksiyonun 72 ciltten oluştuğunu fakat bazı sicillerin yanmış olabileceğini hatırlatarak 61 cilde düştüğüne makalesinde değinmiştir. Sicillerde eksik olan ciltleri ise 5-7, 12, 39,41-3, 50,63,69-70 olarak belirtmektedir.⁶

Kırım şer'iyeye sicillerinin hazin macerası sonrası Türkiye'ye getirilmesiyle beraber kısa sürede birçok Türk araştırmacısının dikkatini çekmeyi başarmıştır. Araştırmacılar öncelikle Şer'iyeye sicillerinin tasnif edilmesi gibi zorunlu ve önemli çalışmalarını

---

⁵ Ahmet Nezihi Turan, "Kırım Hanlığı Kadı Sicilleri Hakkında Notlar", *Türk Kültürü İncelemeleri Dergisi*, S.9, İstanbul, 2003, s.3-6.

⁶ Halil İnalçık, "Kırım Kadı Sicilleri Bulundu", *Belleten*, C. LX, S.227, Ankara, 1996, s. 165-167.

yapmıştır. Defterleri yıllarına ve şehirlerine göre titizlikle ayrılması hedeflenmiştir. İlk olarak Prof. Dr. Ahmet Nezihi Turan⁷ siciller üzerinde tasnif çalışmaları yapmıştır. Daha sonra Nuri Kavak'ta⁸ sicillerin tasnif işlemini yapmak suretiyle makale yayımlamıştır.

Kırım sahasının uzmanları olan Prof. Dr. Yücel Öztürk ve Prof. Dr. Nuri Kavak'ın doğrultusunda şer'iyeye sicillerinin ana kaynak olarak kullanılması suretiyle doktora ve yüksek lisans tezleri yapılmıştır. Doktora tezlerinde Şer'iyeye sicillerinden faydalanmak suretiyle çalışmalarını yapan, Nuri Kavak⁹, Ömer Bıyık¹⁰, Zeynep Özdem¹¹ ve Fırat Yaşa¹² gibi araştırmacılar bulunmaktadır. Yüksek lisans tezlerinde ise Zeynep Özdem¹³, Dilek Çelik¹⁴, Fırat Yaşa¹⁵, Sema Aktaş Sarı¹⁶, Erim Vatansver¹⁷, Metin Bilal¹⁸, Mehmet Caner Çavuş¹⁹ ve Fatma Şahin²⁰ gibi yüksek lisans tezlerinde sicillerin değerlendirilmesi ve transkripsiyon edilmesine dair çalışmalar sunulmuştur.

---

⁷ Turan, Kırım Hanlığı Kadı Sicilleri Hakkında Notlar.

⁸ Nuri Kavak, "Kırım Hanlığı Şer'iyeye Sicilleri ve Muhtevası Üzerine", *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, S.7, ss. 14-27.

⁹ Nuri Kavak, **Kırım'ın Karasu Kazası 1683-1744 (Şer'iyeye Sicillerine Göre)**, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara, 2008.

¹⁰ Ömer Bıyık, **Osmanlı Yönetiminde Kırım (1600-1774)**, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yeni Çağ Tarihi Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İzmir, 2007.

¹¹ Zeynep Özdem, **Kırım Hanlığı'nda Kölelik (1648-1699)**, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Kahramanmaraş, 2017.

¹² Fırat Yaşa, **Bahçesaray (1650-1675)**, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Sakarya, 2017.

¹³ Zeynep Özdem, **Kırım Karasubazar'da Sosyo-Ekonomik Hayat(17. Yüzyılın Sonlarından 18. Yüzyılın Ortalarına Kadar)**, Kırıkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kırıkale,2006.

¹⁴ Dilek Çelik, " **67 A 90 Nolu 1017-1022 (1608-1613) Tarihli Kırım Hanlığı Kadıasker Defteri (Tahlil ve Transkripsiyon)**, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sakarya, 2011.

¹⁵ Fırat Yaşa, **67 A 90 Numaralı (Dördüncü Cilt) 1061-1062 Tarihli Kadıasker Defterine Göre Kırım'da Sosyal ve Ekonomik Hayat**, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sakarya, 2014.

¹⁶ Sema Aktaş Sarı, **3a-3b Numaralı 1648-1679 Tarihli Kırım Kadıasker Defterlerine Göre Kırım'da Sosyal ve Ekonomik Hayat**, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sakarya, 2016.

¹⁷ Erim Vatansver, **67 A 90 Numaralı (On Dokuzuncu Cilt) 1083-1087 (1672-1676) Tarihli Kadıasker Defteri'ne Göre Kırım'da Sosyal ve Ekonomik Hayat**, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2018.

¹⁸ Metin Bilal, **45 Nolu Kırım Kadı Sicili'nin Transkripsiyonu ve Değerlendirilmesi**, Kardeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2016.

¹⁹ Mehmet Caner Çavuş, **67 A 90 Numaralı (Onuncu Cilt), 1077-1080 (1666-1670) Tarihli Kadıasker Defteri'ne Göre Kırım'da Sosyal ve Ekonomik Hayat (1-70 Varak)**, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yeniçağ Tarih Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sakarya, 2019.

²⁰ Fatma Şahin, **67 A 90 Numaralı (On Birinci Cilt), 1077-1078 (1667-1667) Tarihli Kadıasker Defteri'ne Göre Kırım'da Sosyal ve Ekonomik Hayat**, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yeniçağ Tarihi Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sakarya, 2019.

Bu çalışmanın ana kaynağı olan 17 numaralı Kırım şer'iyeye sicili (H. 1084-1085/M.1673-1674) özellikleri ise şu şekildedir. Defterin kapak bölümünde Rus arşivcileri tarafından tanıtım amacıyla Rusça yazılar yer almaktadır. Kapakta defterin tarihi hicri ve miladi Rusça şekilde yazılmıştır. Defter kapak bölümü haricinde 78 varaktan oluşmaktadır. Defterde kullanılan kelimeler genellikle Türkçe, Arapça ve Farsça'dır. İncelenen kayıtlardaki yazı stillerinin değişmesinden dolayı davaları kayıt edenlerin birden fazla kişi olduğu düşünülmektedir. Özellikle sonlara doğru yazı stilinde belirgin değişiklikler göze çarpmaktadır. Bu durumun etkisiyle beraber bazen kayıtlar düzgün ve okunaklı şekilde yazıldığı gibi bazen de yazan kişinin değişimi veya kullanılan kalemde doğan eksiklikler nedeniyle yazılarda bozulma görülmüştür. Defterin tahrip olmuş kısımları ise birinci sayfada oluşan yırtık ve silik olan bölümden başka yok denilecek kadar azdır. Yalnızca bazı kayıtlarda yer yer siliklik yahut üstü kararmış kelimelere denk gelmektedir. Bunun haricinde defter üzerinde yoğun mesai harcandıktan sonra kayıtların tarih bakımından ters tutulduğu tespit edilmiştir. Rus arşivcilerin defterleri düzenlerken Osmanlıcanın sağdan sola doğru yazıldığına dikkat etmemesinden dolayı böyle bir yanlışlık ortaya çıktığı düşünülmektedir. Bu durum neticesinde defterde yer alan kayıtları numaralandırırken biz de Rus arşivcilerin düzenini bozmadan uygulamaya karar verdik.

Defterin içeriğine bakıldığında ise genellikle borç para veya eşya kayıtları yer almaktadır. Hatta bazı kayıtlar art arda sadece borç davalarını içermektedir. Bunun yanında kayıtlarda çeşitli miktarlarda görülen mal-mülk satımı da bulunmaktadır. Özellikle bölgedeki elverişli bağ, bahçe ve tarla gibi alanların satışları kayıtlarda fark edilmiştir. Defterde Kırım'ın maddi kültürünü aydınlatması bakımından tereke kayıtları da oldukça revaçtadır. 17 numaralı Kırım Kadı sicilinde bu kayıtların dışında ayrıca şu kayıtlar yer almaktadır. Vekâlet, mehir ve nikâh, boşanma, nafaka, rehin verme, kefil etme, vaade etme, hisse hibe etme, köle azat etme, köle satışları, miras bırakma, darp ve şiddet, malı zorla zapt etme, kayıp mal-mülk eşyaları ve şetm gibi birçok kayıt bulunmaktadır.

Aşağıda 17 numaralı Kırım kadı sicilinin içeriklerine göre tasnifi konu başlıklar halinde düzenlenerek verilmiştir. Okunamayan veya okunup anlaşılamayan kayıtlar konuları tespit edilemediği için aşağıda verilmemiştir.

Borç para, mal-mülk kayıtları. Alacaklı, verecekli, borcu teyit etme ve borcu ödediğine dair kayıtlar yer almaktadır. 2b-1, 2b-3, 4b-3, 5b-2, 5b-3, 7a-1, 7a-2, 7b-2, 9a-1, 9b-3, 10a-1, 10a-2, 10a-3, 10a-4, 10b-1, 10b-4, 13b-1, 14a-2, 15a-3, 15b-1, 16b-3, 17b-3, 18a-2, 18a-3, 18b-2, 19b-1, 19b-2, 20a-3, 21a-3, 24b-3, 25b-1, 26b-2, 28b-1, 29a-2, 29a-4, 30a-1, 30b-1, 31a-2, 31b-1, 32a-2, 32a-3, 32b-4, 33b-1, 33b-2, 35a-2, 35b-3, 36a-2, 36b-2, 37a-4, 37b-3, 38a-2, 38b-1, 39a-2, 39b-4, 41a-1, 41a-4, 41b-3, 42b-1, 42b-3, 43b-1, 44b-3, 45a-1, 45a-2, 45a-3, 45a-4, 45a-5, 45b-1, 45b-2, 45b-3, 45b-4, 46b-2, 46b-4, 47a-1, 48a-1, 48b-3, 49a-2, 51b-1, 51b-2, 51b-4, 53a-1, 53b-1, 53b-3, 54a-2, 54a-3, 54a-4, 54a-6, 55a-1, 55a-2, 55a-3, 55a-4, 55a-5, 55a-6, 55a-7, 55a-8, 55a-9, 55a-10, 55a-11, 55a-13, 55b-3, 56a-3, 56a-4, 56a-5, 56b-1, 56b-5, 57a-4, 57b-3, 57b-4, 58a-1, 58a-3, 58a-5, 58b-1, 58b-2, 58b-5, 60b-1, 60b-2, 61a-3, 61a-4, 61b-2, 62b-1, 62b-4, 63b-1, 63b-2, 64b-2, 65a-3, 65b-2, 66a-1, 66a-3, 66a-4, 66a-5, 66b-2, 66b-5, 68a-1, 68b-1, 69a-2, 69a-4, 69b-5, 70a-2, 70a-5, 70b-1, 70b-3, 71a-3, 71a-4, 71a-5, 71b-3, 71b-4, 71b-5, 72a-2, 72b-1, 72b-2, 73a-1, 73a-2, 73a-4, 73b-2, 73b-5, 73b-6, 73b-7, 73b-8, 74a-1, 74b-1, 74b-2, 74b-6, 75a-5, 75b-2, 75b-3, 75b-4, 76a-4, 76b-1, 76b-5, 77a-1, 77a-6.

Bağ, bahçe, tarla, ev, dükkân, köle, duhan, hayvan ve eşya vb. birçok ürünün alımı, satımı ve satıştan doğan anlaşmazlıklar şu şekildedir. 1a-2, 4a-1, 4a-2, 5a-1, 7b-1, 8a-2, 8b-1, 9a-2, 9a-3, 9b-2, 10b-2, 12a-3, 13a-2, 13a-3, 14a-1, 15a-2, 15b-2, 16a-1, 16a-2, 16b-1, 17a-1, 17b-1, 17b-2, 18a-1, 18b-1, 19a-2, 19b-3, 23b-2, 24a-1, 24a-2, 25b-2, 26a-2, 26a-3, 26b-1, 27a-3, 27b-1, 28a-2, 28b-3, 28b-4, 30b-4, 30b-6, 31b-3, 32a-1, 33a-1, 33b-3, 34a-2, 34b-2, 35a-4, 35b-1, 36a-3, 37a-3, 37b-1, 38a-1, 38b-4, 39a-3, 39b-3, 40a-2, 40b-2, 41a-2, 41a-3, 41b-1, 47a-2, 47b-1, 48a-2, 49a-3, 50a-2, 50b-1, 51a-1, 51a-2, 51a-3, 52b-1, 53b-4, 56b-4, 57a-5, 58a-6, 59a-2, 59a-3, 59b-1, 60a-2, 61a-1, 61a-5, 62b-2, 62b-3, 63b-3, 65b-1, 67a-1, 68a-2, 69b-4, 70a-1, 70a-4, 71b-1, 74b-4, 76b-2, 78-1.

Sicillerde yer alan muhalefât kayıtları, emval beyanları ve evkaf beyanları; 2a-1, 2b-4, 3a-1, 4a-3, 6b-4, 7a-3, 8a-1, 11a-1, 12a-1, 12b-1, 13b-2, 14a-3, 15b-3, 20a-1, 21a-5, 20b-1, 21b-2, 22a-3, 22b-1, 22b-2, 22b-4, 26a-1, 29b-1, 30a-4, 31a-5, 32a-4, 33a-2, 42a-1, 42a-2, 43a-1, 44a-1, 44b-1, 46a-1, 46a-2, 52a-1, 54b-1, 55b-1, 57b-1, 58a-2, 60b-3, 61b-3, 61b-4, 63a-3, 64a-1, 64a-2, 64b-1, 65a-2, 67b-1, 68b-2, 71a-1, 72a-1, 74a-2, 76a-1, 77a-2, 77a-4.

Nafaka kayıtları, eşlere çocuklara bağlanan, yakın akrabalara ve süt çocuklarına bağlanan, kaçak köleler ve hayvanlara bağlanan nafaka miktarları yer almaktadır. 1b-3, 5a-2, 6b-2, 6b-3, 7a-5, 7a-6, 9b-1, 14b-1, 19a-1, 21a-4, 21b-1, 22a-2, 25a-3, 25b-2, 26b-3, 39a-4, 39b-2, 46b-3, 49b-1, 50b-3, 52b-3, 53a-2, 54a-5, 69a-3, 69a-5, 72b-3, 73a-7, 75a-1. Mehir- nikâh hüccetleri ise şu şekildedir. 5a-3, 6b-1, 20a-2, 23a-2, 63b-4, 68b-3, 76b-4. Boşanma kayıtları ise 4b-1, 6a-1, 7b-3, 37b-4, 50a-1, 74b-5.

Miras bırakma, miras bırakmaktan vazgeçme, miras olmadığı ortaya çıkması ve hibe ile hisse tayin kayıtları. 5b-1, 6a-2, 8b-2, 11b-4, 11b-5 13a-1, 15b-4, 21a-2, 21a-6, 22a-4, 32b-1, 34a-1, 34b-3, 40a-1, 40b-3, 42b-4, 42b-5, 43b-3, 44a-2, 44b-2, 47a-3, 48b-4, 49b-2, 53a-3, 56a-1, 56b-3, 62a-1, 71b-2, 76a-3.

Eş, kardeş, baba ve güvendiği kişilere vekâlet bırakma kayıtları ise 11b-1, 11b-2, 11b-3, 19b-4, 31a-1, 31b-4, 32a-6, 34a-4, 37b-2, 39a-1, 39b-1, 40b-1, 42b-2, 46a-3, 46a-4, 59a-1, 60a-3, 69b-2, 69b-3, 70a-3, 72b-4, 73a-3 75b-5, 76a-5.

Köle azat etme, kölenin efendisiyle yaptığı anlaşmalar sosyal yaşamda karıştığı davalar; 16b-2, 22a-1, 25a-4, 27a-1, 27a-2, 28a-1, 29a-3, 32b-2, 35a-3, 36b-1, 38b-2, 41b-2, 46a-5, 46b-1, 58b-4, 77a-3, 77b-2.

Vaade etme, kefil etme ve rehin bırakma, 1b-4, 17b-4, 23b-1, 27b-2, 29a-1, 30b-5, 31a-3, 31a-4, 32a-5, 32b-3, 35b-2, 35b-4, 38b-3, 47b-2, 50a-3, 66b-1, 69a-1.

Darp ve şiddet kayıtları 4b-2, 15a-1, 16a-3, 30a-2, 52b-2, 58b-3, 59b-2. Kırıcı ve kötü söz davaları 57a-2, 57a-3, 62a-2, 63a-1, 63a-2, 67a-2, 76b-3. Malı zorla zapt etme ise 10b-3, 19b-5, 29b-2, 31b-5, 36b-3, 53a-4.

Bu kayıtların dışında kayıtlarda daha az miktarlarda gözüken davalar yer almaktadır. Şahit gösterme, merkezden gelen belgeler, parasını camiye vakfettmeler, kişilere vermiş olduğu eşyalar, kardeşi olduğunu veya oğlu olduğunu kabul etme, ürünün fiyatını tasdik etme, yarım kalmış davalar ve emanet bırakma gibi birçok kayıt bulunmaktadır. Listesi şu şekildedir. 1b-2 2b-2, 6a-3, 9b-4, 12a-2, 12a-4, 14b-2, 14b-3, 15a-4, 17a-2, 19a-3, 20b-2, 21a-1, 23a-1, 23a-3, 24b-2, 28b-2, 30a-3, 30b-2, 31a-6, 34b-1, 35a-1, 36a-4, 37a-1, 48b-2, 49a-1, 50b-2, 53b-2, 54a-1, 55b-2, 57a-1, 58a-4, 59b-3, 60a-1, 61a-2, 61b-1, 62b-5, 65a-1, 66a-2, 66b-3, 68a-3, 70b-2, 70b-4, 71a-2, 73a-5, 73b-1, 74b-3, 75a-2, 75a-3, 77a-5.

BÖLÜM 2: KIRIM HANLIĞI'NIN COĞRAFYASI VE TARİHİ

2.1. Kırım'ın Coğrafyası

Kırım, Karadeniz'in kuzeyinde 44°25'-46°15' boylamlarıyla beraber 30°30'-34°37' enlemleri arasındaki konumda bulunmaktadır. Kırım yarımadasının en geniş toprakları doğuda Kafkasya ile Kırım arasında kalan Yeni kale boğazından, batı tarafında yer alan Tarhankurt burnuna kadar olan 320 km'lik ölçümdür. Kuzey'den güneye kadar olan topraklar ise 200 km uzunluktadır. Yarımada'nın toplam yüz ölçümü 26.140 km²'dir. Kırım yarımadası, batıdan ve güney taraflarından Karadeniz'le, doğu ve kuzey bölgesinde ise Azak ile Sıvaş Denizi ile çevrelenmiştir. Kırım yarımadası 9 km. kadar genişliğinde ve 30 km. uzunluğunda olan Orkapı denilen berzah ile anakaraya bağlanmaktadır. Berzahın toprağı tuzlu olmasından dolayı ana karadan farklı bir hürriyete bürünmektedir. Berzah'ın bu özelliğinden dolayı hanlık yarımada'dan ziyade bir ada görünümündedir. Bu nedenden dolayı bölge halkı Kırım için “Yeşil Ada” ismini kullanmıştır.²¹

Yarımada'nın kıyı bölümleri girintili ve çıkıntılı olup tahmini olarak 1000 km civarındadır. Bölgeye gelecek olan gemilere elverişli koylar ve limanlar bulunmaktadır. Kırım'ın imar edilmiş sahil kesimleri ise Kefe ile Akyar arasında kalan kısımdır. Kırım'da güney batıdan kuzeydoğuya ve batıdan doğuya doğru uzanan dağlar bulunmakta ve en fazla yüksekliği elde ettiği bölümlerde 1500 metreyi aşmaktadır. Bu bölümlerin bazıları denize dik inmektedir. Dağlık alanların üstünde bulunan yaylaların arkasında düz şekilde bozkır alanı bulunmaktadır. Dağlar ayrıca geniş su kaynaklarını barındırmaktadır. Kuzeybatı ve kuzeye doğru olan bölümlerde ırmaklar yer almaktadır.²²

Yarımada kendi bünyesinde kuzey ve güney olarak iki ana birime ayrılmaktadır. Kuzey Bölgesinde az eğimli bir ova, güney bölümünde ise dar şeritler halinde uzayan dağlık bölgeler ve kıyı kesimlerimden oluşmaktadır. Ova bölümleri Kırım yarımadasının ³/₄ kaplamakla beraber düz ve hafif dalgalı bir yüzeyi barındırmaktadır. Ova bölümlerinde yer alan akarsuların kaynağı güneydeki dağlık araziler olarak dikkat çekmektedir. Ova bölümünün iklimi ise karasaldır. Kış döneminde bölgede yaşam oldukça zordur, sert geçen kış mevsiminde kar fırtınaları görülmektedir. Azak denizinin de bu dönemde

²¹ Mirza Bala, “Kırım”, *İslam Ansiklopedisi*, C. 6 İstanbul: M.E.B Yayınları, 1988, s.741.

²² DİA, “ Kırım”, *DİA*, C.25, 2002, s.447-488.

zaman zaman donması bölgeyi soğutmaktadır. Kış döneminin aksine yaz dönemi ise sıcak ve kurak geçmektedir. Bölgeye düşen yağış ortalaması 300 mm. bulmaktadır. Bitki örtüsü step olan ova bölümü, bahar sezonunda canlı bir yeşillığe sahip olsa da yeşil görünümünü kısa bir süre yüzeyinde tutabilmektedir. Vadi bölgelerinde sebze ile meyve gibi ürünler üretilirken, diğer bölgelerde ise tahıl üretimi yapılmaktadır. Dağlık bölümde ise kuzey yönlü rüzgârlarını engelleyen araziler bölgede ılıman iklimin uzun süreli görülmesine sebep olmaktadır. Kıyı bölgelerinde yıllık 350 mm. yağış gözükmürken, dağlık alanlarda ise yıllık yağış oranı 500 mm. üzerinde gözükmektedir.²³

Kırım yarımadasının jeopolitik önemine bakmak gerekirse yarımadaının bulunduğu konum itibariyle Rusya'nın, Akdeniz memleketlerine inmesine olanak sağlayacak en önemli noktalardan biridir. Bunun yanında Doğu Avrupa ve Asya ile yaptıkları ticaretin merkezi konumunda Kırım yarımadası yer almaktadır. Tarih boyunca geçen sürede ve yerleşen birçok topluluklara rağmen bölge öneminden hiçbir şey kaybetmemiştir. Karadeniz bölgesine hükmeden ve İstanbul'u kontrol altına alan birçok devlet, Kırım yarımadasını da kendi himayesinde olmasına dair önemli adımlar atmıştır. En eski tarihten itibaren Roma, Bizans, Venedik, Ceneviz ve Osmanlı gibi devletlerin Kırım bölgesi için dönemin devletleriyle mücadele içerisine girmiştir. İstanbul'un ve Karadeniz bölgesine sahip olanlar Kırım bölgesini etkili bir şekilde kullanmak için bölgeye hâkim olmaları gerekmektedir.²⁴

2.2. Kırım Hanlığı'nın Tarihi

2.2.1. Altınordu'nun Kuruluşu ve Parçalanması Sonrasında Oluşan Durum

Büyük lider Cengiz Han yaşamını sürdürmekte iken elde etmiş olduğu büyük çaplı topraklarını Moğol geleneğine göre evlatlarına bölüştürmüştür. İyi bir lider ve devlet adamı olan oğlu Cuci'ye de Altay Dağları ve Batı Sibirya'dan başlamak suretiyle İdil-Ural bölgesini layık görmüştür. Ayrıca Cengiz Han oğluna Batı Bölgesi'ndeki toprakları fethetme hakkını da vermiştir. Gelişen şartlar altında Deşt-i Kıpçak olarak da bilinen

---

²³ Yücel Öztürk, Cercis İkiel, "Kırım'da Nüfus ve Yerleşmeye Genel Bir Bakış (16-19. Yüzyıl)", *Süleyman Demirel Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, S.9, 2003, s.69.

²⁴ Erşahin Ahmet Aygün, **Kırım Hanlığı ve Çöküş Sebepleri**, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi, 2008, s.3-4.

bölgede Cuci ulusu meydana gelmiştir. Devletin kurucusu olan Cuci Han devleti ileriye taşıyabilecek kapasitede ve donanımda olsa da av sırasında geçirdiği kaza sonucunda ölümü bu duruma imkân vermemiştir. Devletin büyümesinde ve sınırlarının genişletilmesinde Cuci Han'ın ikinci oğlu olan Batu Han döneminde ulaşılmıştır. Özellikle II. Kıpçak Seferi'nin sonucunda, İdil Nehri ile Karpat Dağları ve bunun yanında Tuna Nehri'ne kadar uzanan Batı Deşt-i Kıpçak bozkırlarına ulaşım imkânı sağlanmıştır. Başarılı şekilde sürdürülen seferlerin sonucunda 1236'da İdil Bulgarları, 1237-1238 yıllarında Rus Knezliklerini kontrol altına almıştır. 1240 senesine gelindiğinde ise Kiev bölgesi fethedilmiş ve Batı bölgesindeki devletlerin topraklarına karşı seferler düzenlemiştir. Batu Han dönemindeki gelişimlerinden dolayı devletin asıl kurucusu Batu Han olarak düşünülmektedir. Bunun sonucunda da ilk Han unvanını da kendisi edinmiştir.²⁵

Batu Han döneminden sonra devletin yıkılma sürecine kadar gelişen siyasi olaylarını genellemek gerekirse Berke Han döneminde devletin İslamiyet'i benimsemeye başladığı bilinmektedir. Devlet bulunduğu süre zarfında, Memluküler, İlhanlılar, Rus Knezlikleri ve Bizans Devleti ikili ilişkiler içine girmiş; İlhanlı Devleti'ne ve Rus Knezliklerine akınlar düzenlemiştir. Hatta Berke Han'ın İlhanlılar ile yaptığı seferden sonra öldüğü araştırmacılar tarafından aktarılmaktadır. Yıkılma sürecine gelene kadar devletin belirli dönemlerinde siyasi istikrar gösterdiği gibi belirli zamanlarda ise istikrasızlık hüküm sürmüştür. Devletin istikrasız olduğu dönem olan 1360-1380 yılları arasında Altın Ordu'ya karşı Rusların, Litvanya Dukalığının ve Podolya Prensiğinin başarılar kazandığı görülmektedir.²⁶

Hanlığın sarsıntılı geçen yılların ardından tahta çıkan Toktamış Han kısa dönemde devleti eski günlerine kavuşturmayı bilmiştir. Moskova üzerine yaptığı akın ve Harezm bölgesine verdiği önem dönemin önemli olaylarıdır. Kısa süreli istikrar Toktamış Han'ın Timur ile girdiği mücadele sonrasında tekrar bozulmuştur. Toktamış Han 1391 yılında

---

²⁵ İlyas Kemaloğlu, "Altın Orda Devleti", **Avrasya'nın Sekiz Asrı Çengizogulları**, Haz. Hayrunnisa Alan, İlyas Kemaloğlu, Ötüken Yayınları, İstanbul, Ekim 2016, s.98.

²⁶ Mehmet Saray, "Altın Orda Hanlığı", *DİA*, C.2, 1989, s.538-540.

Kundurça ve 1395'te Terek'te girdiği muharebeleri kaybeden taraf olmuştur.²⁷ Ölümü sonrasında ise devletin parçalanma süreci başlamıştır.

Toktamış Han sonrasında devlete hükmeden kişi Edigey Mirza olmuştur. Bu dönemden sonra Edigey Mirza'nın piyon hanları tahta geçirmiştir. Bütün kontrolü kendi elinde tutan Edigey devletin seferlerini ve stratejilerini planlayan konuma gelmiştir. 1410 yılına kadar süren bu süreci tahta çıkan Timur Han sonlandırmıştır. Edigey Mirza kaybettiği statüyü öldüğü tarih olan 1419 yılına kadar tekrar elde etmeye denemiştir. Edigey Mirza'nın ölümünden sonra devlet fetret devrine girmiş ve sonraki süreçte parçalanmaya yüz tutmuştur. Bunun sonucunda bölgede yeni ulusların ortaya çıktığı döneme girilmiştir. Nogay Ordası, Özbek ve Kazak Ordaları, Batı Cuci Ulusu'nda ise Kazan, Kırım, Kasım ve Astarhan hanlıkları meydana gelmiştir.²⁸

2.2.2. Kırım Hanlığı'nın Kuruluşu ve Osmanlı Himayesine Girişi

Altınordu Devleti'nin parçalanma sürecine girdiği evrede ortaya çıkan Kırım Hanlığı Karadeniz'in Kuzey kesiminde bulunmaktadır. Hanlığın kuruluş tarihi ile ilgili birçok araştırmacı farklı fikirlere sahiptirler. Genel kanı hanlığın kuruluş tarihi ile ilgili Hacı Giray'ın kendi adına ilk kez para darp ettirmiş olduğu tarih olan 1441-1442 yıllarına rastladığı üzerinedir. Kırım bölgesine hâkim olan Hacı Giray'ın bölgeyi nasıl ele geçirdiği üzerine sorulan sorulara verilen cevaplar karmaşık ve birbirinden farklı olaylar içermektedir. Hacı Giray öncesinde Kırım bölgesine hâkim farklı isimler bulunmaktadır. Fakat hanlığın kuruluş dönemini ana kaynaklar Hacı Giray'dan itibaren başlatmaktadırlar. Hacı Giray öncesinde bölgeye bakıldığında Altınordu'nun tahtı için mücadele eden isyancıların ve komutanların önemli merkezi olmuştur. Bunun dışında Altınordu tahtında iken 1419 yılında bölgede hâkimiyetin kuran Uluğ Muhammed'te yer almaktadır. Hatta Uluğ Muhammed Altınordu tahtını Barak'a kaybettikten sonra 1424-1425 yıllarında Kırım bölgesine çekilmiştir. 1427 yıllarında ise Kırım bölgesine hâkim olarak Hacı Giray'ın amcası olan Devlet Berdi bulunmaktadır. Bu vasıfla Mısır'a elçi bile göndermiştir. Hacı Giray'ın da 1433 yılında Kırım'da önemli güç olarak Cenevizliler ile mücadeleye giriştiği bilinmektedir. Devlet Berdi'nin babası ve Hacı Giray'ın dedesi olan

---

²⁷ Mustafa Kafalı, "Altın-Orda Hanlığı", *Türkler Ansiklopedisi*, Ed. Hasan Celal Güzel, Prof. Dr. Kemal Çiçek, Prof. Dr. Salim Koca, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara, 2002, s.686.

²⁸ Kemaloğlu, Altın Orda Devleti, s.132-133.

Taş Timur çok önceleri bölgeye hâkim olduğu kaynaklarda bulunmaktadır. Hacı Giray amcası olan Devlet Berdi'den Kırım bölgesini elde etmesi ise yüksek ihtimal amcasının Altınordu tahtı için giriştiği mücadele sonrasına denk gelmektedir. 1436-1437 yıllarına kadar Altınorda tahtını koruyan Uluğ Muhammed, tahtı kaybettikten sonra tekrar Kırım bölgesine yönelmiş fakat bölgeyi hâkimiyeti altına alamadığında Kırım bölgesinden vazgeçerek Kazan bölgesine giderek burada Kazan Hanlığını kurmuştur.²⁹ Uluğ Muhammed sonrasında bölgeye hâkim olan Seyit Ahmet Han, Hacı Giray ve kardeşini Kırım'daki varlığını yok etmek için öldürmek istemiştir. Hacı Giray, bu mücadele sonucunda Kırım bölgesinden yedi yıl boyunca uzak kalmıştır. Yedi yıllık sürenin sonunda Seyit Ahmet'e düşman olan ve Hacı Giray'ın babası ile yakın olan Tegene Mirza, etrafında Tatar gruplarını toplamak suretiyle Seyit Ahmet Han'ı yenmeyi başarmıştır. Bunun sonucunda Hacı Giray'ı tekrar Kırım bölgesinde hâkim güç pozisyonuna getirmiştir.³⁰

Hacı Giray, Kırım bölgesini ele geçirdikten sonra bölgede iki önemli güç ile karşılaşmak mecburiyetinde kalmıştır. Bunlar, Cenevizliler ve Altınorda Hanlığı'dır. Hacı Giray bu sebepten dolayı bölgede konumunu korumak ve yalnız kalmamak için dış siyasette önemli adımlar atmıştır. Altınorda'ya karşı Litvanya Prensi ile anlaşmış, Cenevizliler ile mücadele esnasında ise Osmanlı Devleti ile sıkı ilişkiler kurmuştur. Öyle ki Altınorda'ya karşı Litvanya'yla beraber hareket etmiş birlikte seferler düzenlemiştir. Bunun yanında 1454 yılında Osmanlı Devleti'nden almış olduğu destek sayesinde Cenevizliler üzerine yürüyerek Kefe şehri dâhil olmak üzere birçok liman kentine saldırılar düzenlemiştir.³¹ Osmanlı Devleti'nin, Kırım Hanlığı'na sağladığı bu yardımın temel nedeni Kuzey Karadeniz bölgesini hâkimiyeti altına almak ve bölgeden gelebilecek saldırılara karşı kendi topraklarının güvenliğini sağlamaktır.³² Hacı Giray ayrıca Moskova Knezliğiyle olan ilişkilerini de geliştirmiş ve dostluk anlaşması imzalamıştır. Hatta Altınordu'nun Moskova Knezliği üzerine yapmış olduğu seferi engellemiştir.³³

---

²⁹ Yücel Öztürk, "Kırım Hanlığı", *Türkler Ansiklopedisi*, Ed. Hasan Celal Güzel, Prof. Dr. Kemal Çiçek, Prof. Dr. Salim Koca, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara, 2002, s.830-831-832.

³⁰ V.D Simirnov, **Osmanlı Dönemi Kırım Hanlığı**, Selenge Yayınları, İstanbul, 2016, s.149.

³¹ Muzaffer Ürekli, **Kırım Hanlığının Kuruluşu ve Osmanlı Himayesinde Yükselişi (1441-1569)**, Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları, Ankara, 1989, s.11.

³² İsmail Hakkı Uzunçarşılı, **Osmanlı Tarihi II. Cilt İstanbul'un Fethinden Kanunî Sultan Süleyman'ın Ölümüne Kadar**, TTK Basımevi, Ankara, 2016, s.127.

³³ Giray Saynur Derman, "Kırım Hanlığı " **Avrasya'nın Sekiz Asrı Çengizoğulları**, Haz. Hayrunnisa Alan, İlyas Kemaloğlu, Ötüken Yayınları, İstanbul, Ekim 2016, s.324-325.

Hacı Giray'ın ölüm senesi 1467-1468 yıllarına denk gelmektedir. Hanlığı düzene koyduğu ve Kırım Bölgesinde önemli güç olduğu dönemde vefat etmiştir. Ölümü sonrasında Kırım'da tekrar hâkimiyet mücadelesi başlamış ve hanlık iç karışıklığa sürüklenmiştir.³⁴

Hacı Giray'ın ölümünden sonra hanlıkta iç kargaşa hüküm sürmüş ve bölgeye hâkim olma mücadeleleri başlamıştır. 1478 yılına kadar süren mücadelede Mengli Giray I ve Nur Devlet başrolde yer almaktadırlar. Ayrıca bölgede önemli güç olan yerel kabileler bu mücadeleyi ateşlerken, Altınordu, Lehistan-Litvanya, Ceneviz ve Moskova Devlet'leri ise mücadeleleri yakından takip etmiş ve çıkarlarına göre hareket etmişlerdir. Mücadelenin ilk safhasında Nur Devlet'in Kırım bölgesinde lider olarak gözüktüğü, yanında yerel kabile beylerinin de desteğini sağladığı bilinmektedir. Nur Devlet ayrıca Litvanya'nın da desteğini sağlayarak, Mengli Giray ile girişmiş olduğu mücadelenin ilk safhasını başarılı geçirmiştir. Mengli Giray kardeşi ile olan mücadeleyi kaybetmesi sonrasında Kefe'ye geçerek Cenevizliler sığınmıştır. Nur Devlet taht için yalnızca Mengli Giray ile mücadele etmemiş ayrıca diğer kardeşleriyle de çekişme içine girmiştir. Nur Devlet'in giriştiği bu mücadeleleri fırsat bilen Mengli Giray taht için tekrar hareket etmiştir. Kefe'de büyük Tatar grubunun desteğini alana Mengli Giray ayrıca en önemli kabilelerden biri olan Şirin Kabilesinin de onayını almıştır. Cenevizliler de kendilerine borçlu bir hanı Kırım'da görmek için Mengli Giray'ı desteklemişlerdir. Bunun sonucunda Mengli Giray 1468 yılında Nur Devlet'i Kırım'dan kovarak tahta oturmuştur. Nur Devlet yenilginin ardından tıpkı Mengli Giray gibi Kefe'ye Cenevizlilerin yanına dört kardeşiyle beraber sığınmak zorunda kalmıştır. Cenevizlilerin Mengli Giray'ı tahta çıkarmadaki etkin rolü ve Kefe'de Nur Devlet'i de elinde bulundurması, Kırım'daki nüfuzunu artırmıştır. Mengli Giray tahta oturduktan sonra Cenevizliler ile olan dostluk anlaşmasını yenilemiş ve yıllık vergilerini düşürmüştür. Mengli Giray, Cenevizliler ile oldukça iyi geçinmeyi hedeflemiştir. Öyle ki Osmanlı'nın Ceneviz üzerine yaptığı akını eleştirmiştir. Mengli Giray, bölgede oluşan Litvanya-Altınordu bloğuna karşı Moskova ile beraberlik kurmuştur.³⁵

---

³⁴ Ürekli, Kırım Hanlığının Kuruluşu ve Osmanlı Himayesinde Yükselişi (1441-1569), s.13.

³⁵ Halil İnalçık, "Yeni Vesikalara Göre Kırım Hanlığı'nın Osmanlı Tabiliğine Girmesi ve Ahidname Meselesi", *Bellekten*, C. 8, S.30, 1944, s.199-205.

Mengli Giray döneminde hanlığa içerden ve dışarıdan müdahaleler bulunulmuştur. Altınordu, Moskova ve Litvanya hanlık üzerinde baskılarını arttırmıştır. Özellikle Cenevizliler'in hanlığa yön vermesi yerli kabile reislerini harekete geçirmiştir. Cenevizlilerin baskısı sonucunda Mengli Giray, Şirin Kabile reisi olan Eminek'i azlederek yerine Sartak adında birini getirmiştir. Eminek Mirza gelişen durum karşısında sessiz kalmamış, Mengli Giray'a isyan ederek onu Kefe'ye sığınmasına yol açmıştır. Eminek Mirza bulunduğu konumu Cenevizliler karşı koruyamayacağını anladığında ise Osmanlı Devleti'ni bölgeye çağırması hatta Kefe şehrini fethedilmesini de teklif etmiştir. Osmanlı Devleti gönderilen bu çağrıya karşı kayıtsız kalmayarak, Gedik Ahmet Paşa nezdinde kuvvetlerini göndermiş ve 1475 yılında Kefe dâhil Kerç, Sudak, Balıkağ, Azak ve Taman şehirlerini ele geçirmiştir.³⁶

Kefe'nin fethedilmesinden sonra Gedik Ahmet Paşa, ilk iş olarak Mengli Giray'ı hapisten kurtarmak olmuştur. Osmanlı Devleti, Mengli Giray'ı tekrar tahta çıkarırken belirli şartlar koymuştur. Hanlığın kısmi olarak Osmanlı'ya bağlanması, fethedilen Kefe ve Karadeniz liman kentlerinin bırakılması ve Osmanlı'nın çıkmış olduğu seferlerde yardımcı kuvvet olarak katılmasını Mengli Giray'ın önüne sunmuştur. Mengli Giray geleceğinin Osmanlı Devleti'nin elinde olduğunu bildiği için önüne sürülen şartlara itiraz dahi etmeden kabul etmiştir. Osmanlı Devleti gerçekleştirmiş olduğu Karadeniz seferi sonucunda Karadeniz bölgesinin hâkimiyetini tamamen ele geçirmiş, Hanlığın bulunduğu konum itibariyle Kuzey politikasını hanlık üzerine kurmuştur.³⁷ Bazı ana kaynaklar Mengli Giray'ın Kefe şehrinden esir olarak İstanbul'a götürüldüğü ve İstanbul'da gerçek kimliği anlaşıldıktan sonra Kırım Bölgesine han olarak gönderildiğini belirtmiştir.³⁸

1476 yılında ise Altınordu Han'ı Seyit Ahmet Han Kırım bölgesini işgal ederek Mengli Giray'ı şehirden atmayı başarmıştır. Osmanlı Devleti bu durum karşısında Altınorda Han'ını tehdit etmiş bunun sonucunda Seyit Ahmet Han bölgeye Canıbeğ adındaki valisini bırakarak memleketine dönmek zorunda kalmıştır. Aynı zamanda Nur Devlet, Osmanlı'nın desteğiyle Kırım Hanlığı'nın başına geçmeyi başarmıştır. Mengli Giray ise

---

³⁶ Öztürk, Kırım Hanlığı, s.836-837.

³⁷ İnalçık, Yeni Vesikalara Göre Kırım Hanlığı'nın Osmanlı Tabiliğine Girmesi ve Ahidname Meselesi, s.206-207.

³⁸ Dönemin Osmanlı kaynakları Mengli Giray'ın İstanbul'a gelmiş olduğu tarihi yanlış hatırlaması üzerine böyle bir yanlışın ortaya çıktığı düşünülmektedir. Bu yanlışla düşen bkz. Uzunçarşılı, Osmanlı Tarihi II. Cilt İstanbul'un Fethinden Kanunî Sultan Süleyman'ın Ölümüne Kadar, s.128-129.

imparatorluğun başkenti olan İstanbul'a getirilmek suretiyle hapsedilmiştir. Bu durum kısa süremiş, Eminek Mirza Hanlık içerisinde Nur Devlet'e karşı Mengli Giray'ı tekrar tahta çıkarmak için ortalığı karıştırmıştır. Mengli Giray, bölgedeki isyan hareketlerinden sonra İstanbul'dan ilk defa atanarak 1478 yılında Kırım Hanlığı'nın başına geçmiştir.³⁹

Mengli Giray 1478'ten itibaren almış olduğu hanlığı öldüğü tarih olan 1514 yılına kadar tek başına idare etmiştir. Kurat, onun İstanbul'da geçirdiği iki yıllık süre zarfında Osmanlı Devleti'nin içyapısını öğrendiğini, Osmanlı Türkçe'sini ve Osmanlı Türk-İslam Kültürüne de aşina olduğunu ifade etmiştir. Memleketine döndükten sonra hanlık için düşmanları olan kardeşlerini Osmanlı'nın gücü sayesinde bertaraf etmiştir. Ayrıca bölgede hala etkin güç olan Altınordu ve Litvanya'ya karşı Moskova ile anlaşma yapmıştır. Osmanlı Devleti'ne sıkı şekilde bağlı olan Mengli Giray, Osmanlı'nın seferlerine katılmış hatta Osmanlı-Rus ilişkisinin başlamasına vesile olmuştur. Mengli Giray 1502 yılına gelindiğinde ise bölgedeki siyasetini değiştirme kararı almıştır. Altınorda'ya indirdiği son darbeyle beraber Moskova ile dostluğunu bozmuş aynı sene Moskova şehrine akınlar düzenlemek suretiyle şehri yağmalamıştır. 1507 yılında Lehistan ile ortak hareket ederek Moskova'ya karşı bir antlaşma yapmıştır. Ayrıca Mengli Giray, Yavuz Sultan Selim'in kayınpederi olarak onun tahta çıkışında büyük destek olmuş, bağlılığını bildirmiştir. Kırım Hanlığı onun döneminde başkenti olan Bahçesaray'a taşınmış ve büyük sarayı inşa etmiştir.⁴⁰

2.2.3. XVI. Yüzyılda Kırım Hanlığı'nın Siyasi Tarihi

Mengli Giray, Kırım Hanlığı'nı kargaşa ortamından çıkarmak suretiyle belirli bir düzene oturtmuş, komşu ülkeler ile ilişkilere girişmiş ve bölgedeki en önemli aktörlerden biri olmasını sağlamıştır. Mengli Giray'ın ölümü sonrasında ise oğlu olan I. Mehmet Giray başa geçmiştir. I. Mehmet Giray henüz babası hayatta iken hanlıkta Kalgay'lık görevinde yer almış ve devlet işleriyle meşgul olmuştur. Araştırmacıların çoğu I. Mehmet Giray için cesaretli ve büyük Rus düşmanı olarak tasvir etmektedirler. 1514 yılında başa geçen Mehmet Giray, kendisine Kalgay olarak kardeşi Bahadır Giray'ı uygun görmüştür. Moskova üzerine birçok akın yapmış, Kazan bölgesinin hâkimiyeti için Moskova Knezi

³⁹ Halil İnalçık, "Kırım Hanlığı" *DİA*, C.25, Ankara, 2002, s. 451.

⁴⁰ Mengli Giray dönemiyle ilgili bilgi ve hanlığın Osmanlı Devleti'nin himayesine girmesine dair bkz., Akdes Nimet Kurat, **IV-XVIII. Yüzyıllarda Karadeniz Kuzeyindeki Türk Kavimleri ve Devletleri**, TTK Basım Evi, Ankara, 1972, s.218-228.

olan Vasili ile çekişmiştir. 1516 yılında Kazan Han'ı olarak Abdüllatif'i destekleyerek han olmasını sağlamıştır. Kısa süren bu durumun ardından Moskova destekli Şeyh Ali Kazan'ın yeni hanı olmuştur. Moskova, I. Mehmet Giray'ın yapmış olduğu seferlerden ve baskılardan mağdur olduklarını İstanbul'a bildirmesi üzerine I. Mehmet Giray 1520 yılına kadar yani I.Selim'in ölümüne kadar Moskova ile iyi ilişkiler kurmuştur. I. Selim'in ölümünden sonra ise birçok şehrine girmek suretiyle sessiz geçen senelerin intikamını almayı bilmiştir. Vasili ise Kanuni Sultan Süleyman'a gönderdiği elçi vasıtasıyla I. Mehmet Giray'ın akınlarını şikâyet etmiştir. Kanuni'nin, I. Mehmet Giray'ı uyararak Moskova ile ilişkilerine dikkat etmesini istemiştir. I. Mehmet Giray ise, Moskova'nın İslam memleketlerini yok etmek istediklerini ve camilerini yıkmaya gayelerinde olduğunu dile getirerek Moskova'nın potansiyelini ön görmüştür. Kırım Han'ı Kazan idaresini tekrar kendi bünyesinde toplamak için kardeşi olan Sahip Giray'ı Kazan'a göndermiştir. Kazan Han'ı olan Sahip Giray, Rus sefiri ile Şeyh Ali'yi hapsedmiştir. 1521 yılında Sahip Giray ve Mehmet Giray, Nogay Kabileleri ve Lehistan Kralıyla müttefik olarak Moskova üzerine sefer düzenlemiştir. Yapılan seferde Rusya büyük zararlara uğramış ve Moskova şehri kuşatılmıştır. Bunun üzerine Moskova Knezi aman dilemek zorunda kalmış, hediyeler yollamak suretiyle yüksek miktarda vergiler ödemek zorunda kalmıştır.⁴¹ Moskova'yı kendisine bağlamayı başardıktan sonra Mehmet Giray, İdil Havzası'na yönelmiş ve 1523 yılında Nogayları itaat altına almayı başarmıştır. Kırım Han'ın hedefi Altınordu Devleti'nin mirasını ele geçirmek ve hâkimiyet sahasını olabildiğince büyütme olarak tasvir edilebilirdi fakat aceleci davranması ve kurnaz devlet adamı Vasili'nin yaptığı entrikaları fark edememesi sonunu getirmiş, 1523 yılında Nogaylar tarafından düzenlenen suikastla öldürülmüştür.⁴²

I. Mehmet Giray sonrasında I. Gazi Giray, han olarak seçilmiş fakat I. Gazi Giray'ın hanlık macerası kısa sürmüştür. Onun yerine Osmanlı Devleti'nde bulunan I. Saadet Giray hanlık için uygun görülmüş, Şirin Kabile beylerinden Mamış Bey'in de desteğiyle başa geçmiştir.⁴³ I. Saadet Giray, hanlığı adaletli ve iyi şekilde yönetirken, İslam Giray adlı kardeşi kendisine karşı isyan etmiş ve tahtı ele geçirmek için hareket etmiştir. Kırım'daki kabileler bu mücadelede ikiye ayrılmış; İslam Giray'ı Kıpçak bölgesindeki

---

⁴¹ Ürekli, Kırım Hanlığının Kuruluşu ve Osmanlı Himayesinde Yükselişi (1441-1569), s.24-26.

⁴² Öztürk, Kırım Hanlığı, s.840.

⁴³ Smirnov, Osmanlı Dönemi Kırım Hanlığı, s.247.

kabileler ve Azak şehrindeki Nogaylar desteklerken, Saadet Giray'ı ise Osmanlı'nın tüm desteğiyle Kefe Beyi, Bali Bey ve Azak Beyi, Şahin Bey yanında destek kuvveti olmuştur. İki tarafın karşılaşmasında İslam Giray mücadeleyi kazanan taraf olmuş ve Saadet Giray'ı büyük hezimetle uğratarak önce Kefe'ye ardından da İstanbul'a sığınmasını sağlamıştır.⁴⁴ Kanuni'nin I. İslam Giray'ı kısa süreliğine de olsa han olarak tanımış olmasına rağmen I. İslam Giray ve kabile reisleri bölgede fazla tutunamayacaklarını anlamışlardır. I. İslam Giray Kalgay kalmak koşuluyla, I. Sahip Giray'ı yeni han olarak atanmasını istemiştir. Osmanlı Devleti bu doğrultuda 1532 yılında I. Sahip Giray'ın yanına güçlü bir kuvvet vererek, bölgeye yeni han olarak göndermiştir.⁴⁵

I. Sahip Giray, Kırım Hanı olduktan sonra bölgede hala iktidar mücadelesi veren I. İslam Giray ile uğraşmak zorunda kalmıştır. Öyle ki I. İslam Giray, Osmanlı Devleti dâhil olmak üzere Moskova ve Litvanya-Lehistan devletleriyle görüşmek suretiyle hanlığı tekrar ele geçirmek istemiştir. I. Sahip Giray ise Baki Bey'i görevlendirerek I. İslam Giray tehlikesini 1537 yılında ortadan kaldırmıştır. I. Sahip Giray, I. İslam Giray tehlikesini bertaraf ettikten sonra hanlığın diğer işleriyle uğraşma fırsatı bulmuştur. Onun döneminde hanlık en istikrarlı dönemini yaşamıştır. Görevi başında bölgede uyguladığı politika I. Mehmet Giray Han'ı hatırlatmaktadır. 1538 yılında Kanuni'nin Boğdan'a yapmış olduğu sefere katılmış, daha sonra Moskova üzerine güçlü bir orduyla sefer yaparak üstünlüğünü kanıtlamıştır. 1541 yılında Baki Bey'i öldürterek hanlıktaki yerini sağlamlaştırmış, Baki Bey'den sonra Çerkezler üzerine seferler tertiplemiştir. 1544 yılında ise Kabartay üzerine seferler düzenlemiş, 10.000 civarı köle elde etmiştir. 1545 yılında Astarhan üzerine sefer yaparak Nogaylara gözdağı vermiştir. Hanlığı güçlü noktaya getirdiği sıralarda hanlık içerisindeki konumu ve güttüğü politika Osmanlı Devleti'ni ve kabile aristokrasisini telaşlandırmış bu sebepten dolayı öldürülmek suretiyle hanlığın başına I. Devlet Giray'ın geçirilmesi uygun bulunmuştur.⁴⁶

I. Devlet Giray 1551-1577 yılları arasında hanlık görevinde bulunmuştur. Onun döneminde Rusların güçlendiği ve artık Kırım için ciddi rakip olarak sahaya çıktığı evreye denk gelmektedir. Ruslar 1552 yılında Kazan'ı ve 1556 yılında ise Astarhan'ı ele

---

⁴⁴ Kurat, IV-XVIII. Yüzyıllarda Karadeniz Kuzeyindeki Türk Kavimleri ve Devletleri, s.232.

⁴⁵ Halil İnalçık, **Kırım Hanlığı Tarih Üzerine Araştırmalar 1441-1700**, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul, 2017, s.84.

⁴⁶ Öztürk, Kırım Hanlığı, s.841.

geçirmiştir. Ruslar ayrıca bölgedeki yerel güçleri kullanmak suretiyle, Kırım Hanlığı'nı zayıflatmaya çalışmıştır. Yeri geldiğinde Nogayları, Çerkezleri ve Kazakları kullanmayı iyi bilmıştır. Rusların bu ilerleyişine karşı I. Devlet Giray seferler düzenlemiş fakat caydırıcı tesir yaratamamıştır. 1569 yılına gelindiğinde ise Osmanlı Devleti'nin Rus tehlikesine karşı ilk teşebbüsü olan Don Volga Kanal projesini gerçekleştirmiştir.⁴⁷ I. Devlet Giray, Don Volga kanal teşebbüsüne ve Astarhan kalesinin Osmanlı Devleti tarafından ele geçirilmesine karşı idi, hanın düşüncesine göre Osmanlı Devleti'nin başarılı olması hanlığın bölgedeki serbestliği ortadan kalkması demektir.⁴⁸ I. Devlet Giray karışık bir dönemde Rus tehlikelerinin ilk etkilerini hissettiği dönemde tahta kalmış bölgede yer alan birçok güce karşı mücadele ederek 1577 yılında vefat etmiştir.⁴⁹

Semin II. Mehmet Giray hanlığın başına geçtikten sonra kendisini hanlığın karışık iç siyasetinde bulmuştur. Nogay kabileleri ile girdiği mücadele dönemin önemli olaylarından biridir. II. Mehmet Giray, Kalgay olarak Alp Giray'ı seçmesi gerekirken onun yerine Saadet Giray'ı Kalgay olarak atamıştır. Bunun üzerine Alp Giray, Kıpçak Bozkırlarına çekilmek suretiyle han ile mücadelesine başlamıştır. Semin II. Mehmet Giray ayrıca Osmanlı Devleti'nin İran üzerine yapmış olduğu 1578 ve 1579 seferlerinde destek kuvvet yollamış, hatta 1579 yılındaki seferde kendisi de yer almıştır. Osmanlı'nın tertip ettiği bu seferlere katılmanın neticesinde hanlığın askeri kuvveti azalmıştır. 1583 yılına gelindiğinde ise III. Murat tarafından tekrar İran seferine katılması istenmiş, Semin II. Mehmet Giray bu çağrı üzerine Kırım ahvalini etrafında toplayamamış olduğundan dolayı sefere eşlik edememiştir. Bunun üzerine Osmanlı Devleti, II. Mehmet Giray'ı ihanet etmekle suçlamış ve onun yerine Kırım Hanlığı'na II. İslam Giray Han'ı atamıştır. II. Mehmet Giray İmparatorluğun merkezinden gelen bu emri tanımamış ve Kıpçak bozkırlarına kaçmıştır fakat kardeşi Alp Giray tarafından yakalanarak öldürülmüştür.⁵⁰ II. İslam Giray Han, Kanuni Sultan Süleyman ve II. Selim dönemlerinde İstanbul'da yaşamıştır. Onun döneminde hanlık iç siyaset ile uğraşmıştır. Öncelikle II. Mehmet Giray'ın oğlu olan Saadet Giray ile mücadele içerisine girmiş, daha sonra da Murat Giray

---

⁴⁷ Don-Volga kanalı teşebbüsüyle ilgili detaylı bilgi için bkz. Halil İnalçık, "Osmanlı-Rus Rekabetinin Menşei ve Don Volga Kanalı Teşebbüsü", *Bellekten*, C.12, S.46, 1948, s.349-402. Akdes Nimet Kurat, Türkiye ve İdil Boyu, TTK Basım Evi, Ankara, 2011.

⁴⁸ İsmail Hakkı Uzunçarşılı, **Osmanlı Tarihi 3. Cilt II. Selim'in Tahta Çıkışından 1699 Karlofça Andlaşmasına Kadar**, TTK Basımevi, Ankara, 1988, s.52.

⁴⁹ Derman, Kırım Hanlığı, s.332-334.

⁵⁰ Kurat, IV-XVIII. Yüzyıllarda Karadeniz Kuzeyindeki Türk Kavimleri ve Devletleri, s.244-245.

ile çekişme içine girmiştir. Bu dönemde Kırım Hanlığı, Osmanlı Devleti'yle sıkı bir ilişki kurmuş II. İslam Giray dış siyasette Osmanlı'nın isteklerine göre hareket etmiştir. Hatta II. İslam Giray, Kırım tarihinde ilk defa hutbede padişahın ismini önce okutmuştur. II. İslam Giray Han 1588 yılında vefat ederek Akkerman'da Ulu Cami'nin yanına defnedilmiştir.⁵¹

II. İslam Giray Han'dan sonra tahta çıkan isim II. Bora Gazi Giray Han olmuştur. II. Bora Gazi, İran seferleri esnasında esir alınarak Kahkaha Kalesi'nde tutulmuştur. Bir süre sonra bu kaleden kurtulmayı başaran II. Bora Gazi, önce Erzurum'a sonra ise İstanbul'a gitmiştir. İstanbul'da olduğu dönemde II. İslam Giray Han'ın ölüm haberini almış, III. Murat'ın tercihiyle beraber Kırım Han'ı olarak baş geçmiştir. Onun döneminde de Kırım kuvvetleri, Osmanlı seferlerine destek olmuştur. 1593-1594 yılında Yanıkkale fethinde yer almıştır. Boğdan Beyliğine sefer yaparak onu itaat altına almıştır. 1596 yılında Eğri seferine katılmadığı için III. Mehmet tarafından hanlıktan kısa süreliğine azledilmiştir. 1598-1599 yılındaki Avusturya seferine katılarak Uyvar Kalesinin fethinde yer almıştır. Osmanlı Devleti'nin 13 yıl süren Macaristan seferlerinde başrolde yer alarak, Kırım kuvvetlerini göndermiştir. Hanlık yalnızca seferlerde yer almamış, imparatorluğun coğrafyasında çıkan celali isyanlarına karşı kuvvet göndermek suretiyle Osmanlı Devleti'ne içeride de destekte bulunmuştur. Kırım bölgesinde ise Moskova'ya karşı Lehistan-Litvanya ve İsveç ile birliktelik kararı almıştır. 1591 yılında Ukrayna üzerine akın yaparak bölgedeki Rus gücünü kırmaya çalışmıştır. Bu dönem Rus kuvvetlerine karşı belirli başarılar sağlanmış olsa da hanlığın Osmanlı Devleti'ne vermiş olduğu desteklerden dolayı bölgesiyle bütün kuvvetiyle ilgilenememiştir. II. Bora Gazi Giray 1607-1608 yıllarında vefat etmiştir.⁵²

Hanlığın son çeyreği zorlu geçmiş, Altın Ordu mirası olan Bozkır ve Volga Havza'sındaki hâkimiyet düşüncesi Rusların başarılarıyla beraber artık gerçek dışı bir hal almıştır. Bunun yanında Osmanlı Devleti hanlığın iç siyasetinde önemli yer etmiş istediği Kırım Hanı'nı kendi siyasetine göre başa geçirmiştir. Hutbede artık Osmanlı Sultan'ının ismini

---

⁵¹ İnalçık, Kırım Hanlığı Tarihi Üzerine Araştırmalar, s.189-191.

⁵² Derman, Kırım Hanlığı, s.336-337.

yer alması hanlığın bağımsızlığını tehdit altına girdiğini göstermektedir. Seferlere iştirak edilmesine dair verilen sert emirler bu dönemin önemli olaylarının başında gelmektedir.⁵³

2.2.4. XVII. Yüzyılda Kırım Hanlığı'nın Siyasi Tarihi

XVII. yüzyılın başlarında Kırım Hanlığı, Osmanlı Devleti'nin uzun dönem süren Batı seferleriyle ilgilenmiştir. Kuvvetlerinin enerjisini Osmanlı'nın harp sahalarında harcaması bölgede gelişen siyasi olaylara karşı istenilen gücü ortaya koyamamasına neden olmuştur. Kırım Hanlığı gelişen bu şartlar altında XVII. yüzyıla başlamıştır.

1610-1635 yılları arasında üç defa hanlığın başına II. Canbek Giray Han getirilmiştir. II. Canbek döneminde hanlığın siyasi durumu özellikle içeride karışıktır. II. Canbek Giray hanlık yönetimi için Mehmed Giray ve Şahin Giray ile uğraşmak zorunda kalmıştır.⁵⁴ İki han Kıpçak bozkırındaki Nogaylardan ve Rus Kazaklarından almış olduğu destek sayesinde hanlığı bir süreliğine ele geçirmiş daha sonra Hanlığı Osmanlı'ya olan tabiliğini bitirmeyi hedeflemiştir. Öyle ki dönemin İran Şah'ı olan I. Şah Abbas ile dostça ilişkiler kurmuştur. 1610 yılında Osmanlı'nın gönderdiği kuvveti yenerek Kefe'yi zapt etmeyi başarmıştır. Kırım Hanlığı'nın kendi bünyesinde gelişen bu siyasi olaylardan dolayı Rus Kazakları bölgede güçlü konuma gelmeyi başarmıştır. Osmanlı'nın sahil boyuna yaptıkları meşhur saldırılarda tam da bu yıllarda meydana gelmiştir. 1614 Sinop, 1612 Ahyolu ve 1625 İstanbul boğazına saldırılar düzenlemişlerdir.⁵⁵ II. Canbek Giray, Osmanlı'ya tabii bir han olarak Osmanlı'nın İran'a yapmış olduğu seferde yer almış ve 1621 yılında Hotin Muharebesinde yer almıştır.⁵⁶

II. Canbek Giray'ın ardından Kırım Hanlığı'nın başına İnayet Giray Han geçmiştir. İnayet Giray döneminde hanlık Nogaylar ile uğraşmış, özellikle Kantemir Mirza'nın etrafında toplanan askerler hanlığı zor durumda bırakmıştır. İnayet Giray bölgede Kantemir Mirza'nın gücünü kırmaya çalışmıştır. Bu sebepten dolayı İnayet Giray, Nogaylar üzerine sefer yapmak suretiyle birçok kişiyi katletmiştir. Ayrıca Kefe şehrini kuşatarak yöneticilerini öldürmüştür. Smirnov'a göre İnayet Mirza, Osmanlı'dan bağımsız hareket

⁵³ Alan Fisher, **The Crimean Tatars**, Hoover Institution Press, California, 1978, s.46.

⁵⁴ Özellikle Mehmet Giray hanlığı belirli dönemlerde yönetmiş ve kardeşi olan Şahin Giray ile beraber bölgede farklı bir siyaset gütmüştür. Canbek Giray'a karşı yerli ahalinin desteğini de almıştır. bkz. Uzunçarşılı, Osmanlı Tarihi 3. Cilt II. Selim'in Tahta Çıkışından 1699 Karlofça Andlaşmasına Kadar, s.181-187.

⁵⁵ İnalçık, Kırım Hanlığı, s.453.

⁵⁶ Öztürk, Kırım Hanlığı, s.850.

etmekten çekinmemiş Moskova Knezliği ile bire bir ilişkiler kurmuştur. İnyet Giray'ın bölgede Kantemir Mirza üzerine geliştirdiği siyaset sonu olmuş 1637 yılında İstanbul'da IV. Murad'ın emriyle katledilmiştir.⁵⁷ Yeni han olarak tahta I. Bahadır Giray çıkmıştır. Hanlığın başına geçtikten sonra, Varşova, Viyana, Moskova ve Stokholm'e hanlığın başına geçtiğine dair bildiri göndermiştir. Kardeşleri olan İslam Giray'ı Nureddin olarak atamış, Safa Giray'ı ise Kalgay olarak görevlendirmiştir. Bu dönemde hanlık, Lehistan ile inişli çıkışlı ilişkilerini sürdürmüştür. Belirli dönemlerde barış içinde geçen ilişkiler belirli dönemlerde ise akınlar ve seferler ile geçmiştir. Öyle ki 1640 yılında Lehistan ve Ukrayna üzerine akınlar düzenlemiştir. Hanlık, Osmanlı Devleti'nin seferlerine yardımcı kuvvetler olarak katılma geleneğini devam ettirmiştir. İran cephesinde kuvvetler gönderdiği gibi, Osmanlı'nın Azak kalesini ele geçirmek için yaptığı mücadelede yer almıştır. I. Bahadır Giray 1641 yılında vefat etmiştir.⁵⁸ 1641-1642 yıllarında Kırım Hanlığı'nın başına IV. Mehmet Giray Han geçmiştir. Uzun süreli iktidarda kalamayan Mehmet Giray Han bölgede uygulamış olduğu zulümlerden dolayı Osmanlı Devlet'i tarafından azledilmiştir. Yerine Rodos'ta hapis hayatı yaşayan III. İslam Giray Han getirilmiştir. (1644-1645)⁵⁹

III. İslam Giray Han Lehistan'da bir süre esir kaldığı için Lehistan'ın siyasetine ve bölgesine hâkim konumdadır. Hanlığın başına geçtiği evrede Lehistan'ın uğraşmakta olduğu büyük bir isyan hareketi bulunmaktadır. Bogdan Hemilnitski'nin etrafında toplanan isyancılar, Lehistan bölgesini karıştırmışlardır. III. İslam Giray'da durumdan faydalanmak suretiyle Lehistan kuvvetlerine 1648-1649 yıllarında darbe indirmişlerdir. Lehistan'a karşı yapılan bu birliktelik bölgedeki diğer büyük güç olan Rusları da telaşlandırmış, Lehistan ile beraber Osmanlı Devleti'ne şikâyetler göndermek suretiyle ortak güce karşı duruşunu göstermişlerdir. Kırım Hanlığı, Rusya'nın siyasetine karşı Osmanlı Devleti'ni uyarmıştır. Rusların zor zamanlarda barışı düşündüklerini aslında gayelerinin Akkerman ve Moldava üzerine hâkimiyet kurmak olduğunu dile getirmiştir. Bu dönemde Kırım Hanlığı'nın, Boğdan Hemilnitski ile beraber Lehistan üzerine seferler

---

⁵⁷ Smirnov, Osmanlı Dönemi Kırım Hanlığı, s.318-323.

⁵⁸ Dariusz Kolodziejczyk, **The Crimean Khanate and Poland-Lithuania International Diplomacy on the European Periphery (15-18'th Century) A Study Of Peace Treaties Followed By Annotated Documents**, Brill, Boston, 2011, s.148-153.

⁵⁹ Derya Derin, **Abdülğaffar Kırımî'nin Umdet'ül-Ahbarına (Umdet'ül-Tevarih) Göre Kırım Tarihi**, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Bölümü-Genel Türk Tarihi Anabilim Dalı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2003, s.56.

yaptığı ve Leh tarafını vergiye bağladığı bilinmektedir. 1653 yılında ise Kırım Hanlığı ile Lehistan barış antlaşması yaparak Bogdan Hemilnitski'yi Ruslara yakınlaştırmasının önünü açmıştır. 1654 yılına gelindiğinde ise III. İslam Giray ölmüş yerine IV. Mehmet Giray Han tekrar hanlığın başına geçmiştir.⁶⁰ İkinci kez tahta geçen IV. Mehmet Giray geçmişte yapmış olduğu hataları tekrarlamaya niyeti yoktur. Tutum ve davranışlarını eskiye nazaran düzeltmiş, hanlık tertibini öğrenmişti. IV. Mehmet Giray tahta çıktığını Lehistan ve Moskova'ya yarlıklar göndererek bildirmiş, hanlıkta yer alan Mansur ve Şirin kabilelerini barıştırmıştır. Han, Moskova ile iletişimde kalarak hareketlerini yakından takip etmiş, uyarma fırsatı bulmuştur. Bu dönemde halen devam eden Bogdan Hemilnitski'nin varlığı iki gücü karşı karşıya getirmektedir. Han hem Moskova hem de Kazaklar ile ilgilenmiş seferler tertiplemiştir. 1663 yılında Osmanlı'nın Macaristan üzerine yapılan sefere kuvvet birlikleri göndermiş, kendisi ise Kırım bölgesinin kargaşasından dolayı gidemediğini ifade etmiştir. Han katılmamış olduğu sefer neticesinde Azak bölgesindeki Kazak ve Kalmuk tatarlarını hücum gerçekleştirerek mücadeleyi kazanmıştır. Osmanlı Devleti, hanın Macaristan seferine katılmamasından dolayı azletmeye karar vermiş ve bahane olarak da. Nogaylar ile olan sürtüşmesini kullanmıştır. Bunun üzerine 1666 yılında yerine Adil Giray Han atanmıştır.⁶¹ Kısa sürelik hanlık macerası yaşan Adil Giray Han, İslam Ağa ve birçok Şirin Mirza'sını öldürmüştür. Bölgedeki birçok bey mallarını bırakarak bu zulümden kaçmıştır. Osmanlı Devleti, Adil Giray'ın bölgede yapmış olduğu sert davranışları eleştirmiş ve bu hareketlerden vazgeçmesini istemiştir. Adil Giray, imparatorluğun isteğine karşılık cevapsız kalması üzerine 1671 yılında azledilmiştir.⁶²

1672 yılında Kamanıçe'nin fethi ile beraber Lehistan'ın elinde olan Podolya ve Volhinya 1676 yılında yapılan barış antlaşmasıyla Osmanlı Devleti'nin eline geçmiştir. Bu yeni durum ile beraber Ukrayna üzerindeki hâkimiyeti ele geçirme fırsatı kazanmış fakat 1683 yılındaki Viyana bozgunu ve bozgun sonrasında kaybedilen savaşlar sonrası Osmanlı Devleti'nin bu toprakları kısa sürede kaybetmesine neden olmuştur. Osmanlı Devleti'nin düzenlediği ve büyük felaket ile biten Viyana bozgununda Kırım kuvvetleri önemli görevlerde yer almış, Avusturya'nın birçok şehrine girerek tahrip etmiştir. Bu önemli

---

⁶⁰ Öztürk, Kırım Hanlığı, s.852-853.

⁶¹ Smirnov, Osmanlı Dönemi Kırım Hanlığı, s.350-359.

⁶² Derman, Kırım Hanlığı, s. 341.

görevleri yerine getirmesine rağmen Kırım Hanlığı savaşın kaybedilmesinde en önemli sebep olarak görülmüştür. Murat Giray Han, Jan Sobieski'nin başında olduğu Leh kuvvetlerini durduramamasından dolayı azledilmiş yerine II. Hacı Giray Han atanmıştır. Bir yıl gibi kısa süreli hanlık macerası sonrası tahtı bir kez daha çıkacak olan Selim Giray Han'a bırakmak zorunda kalmıştır.⁶³

Selim Giray Han, Osmanlı Devleti'nin en önemli döneminde Kırım Hanlığı'nın başına geçmiş, dört defa Kırım Hanlığı'nın tahtına çıkmıştır. Viyana bozgunu sonrasında Osmanlı Devleti'ne karşı oluşan “ Mukaddes Birlik “ Nemçe, Venedik, Lehistan ve Rusya'ya karşı Kırım Hanlığı en önemli yardımcısı konumundadır. Hanlık, Lehistan bölgesinde oluşan tehlikelere karşı ve Rusya'nın Karadeniz'e inmesine engel olma üzerine İmparatorluğun yanında yer almıştır. Ruslar bu şartlar altında 1681 ve 1682 yıllarında iki kez Kırım Hanlığı üzerine yürümüş fakat başarısız olmuştur. Rusların iki seferin hemen sonrasında Çar Petro Rusya'nın başına geçmiş ve ülkeyi geliştirmek adına Batılaştırma adımını atmıştır. 1696 yılında Azak kalesini ele geçirerek, Osmanlı Devleti'nin en büyük düşmanı olarak yerini almıştır. Selim Giray ayrıca 1687-1688 yılında Leh'leri durdurmuş ve Leh ordularını bozguna uğratmıştır. 1688 yılında Rumeli'nin Avusturya'nın eline geçmesine engel olmuştur. Osmanlı Devlet'i 1699 yılında Karlofça Antlaşmasını imzalayarak yenildiğini kabul ettiği evrede, Kırım Hanlığı da bölgedeki büyük gücünü yitirmiştir. Artık önlerinde büyük bir Rus tehlikesi olduğu fark edilmiş ve Rusların haraçgüzarlıktan çıktığı döneme girilmiştir.⁶⁴

2.2.5. XVIII. Yüzyılda Kırım Hanlığı'nın Siyasi Tarihi ve Rusya Tarafından İlhak Edilmesi

1699 yılında Selim Giray Han tahtan indirilmiş yerine Kalgay olan oğlu II. Devlet Giray geçmiştir. II. Devlet Giray hanlığın başına geçtikten sonra Gazi Giray'ın muhalif hareketleriyle uğraşmıştır. Kalgay olan Saadet Giray'ı Rusya'ya akın yapması için görevlendirilmiştir. 1702 yılında azledilerek yerine tekrardan dördüncü kez Selim Giray atanmıştır.⁶⁵ Selim Giray han 1704 yılında vefat etmiş olduğu tarihe kadar hanlığın başında yer almıştır. Daha sonra Kırım Hanlığı'nın başına III. Gazi Giray Han atanmıştır.

⁶³ Kurat, IV-XVIII. Yüzyıllarda Karadeniz Kuzeyindeki Türk Kavimleri ve Devletleri, s.254-255.

⁶⁴ Kurat, IV-XVIII. Yüzyıllarda Karadeniz Kuzeyindeki Türk Kavimleri ve Devletleri, s.256-258.

⁶⁵ İsmail Hakkı Uzunçarşılı, **Osmanlı Tarihi 6. Cilt**, TTK Basımevi, Ankara, 1988, s.13-14.

Kırım Hanlığı gücünü kaybetmeye başladığı evrede başa geçen III. Gazi Giray, Kırım bölgesindeki Nogay ve Çerkez isyanlarını bastırmakta başarısız olmuştur. Rusların bu durumu değerlendirmek suretiyle bölgede yayılma fırsatı yakalamıştır. İmparatorluk bölgede gelişen isyanları ve Rus yayılmasını sebep göstererek III. Gazi Giray Han'ı tahtan indirmiş yerine de I. Kaplan Giray Han getirilmiştir. Kaplan Giray döneminde de selefi dönemindeki olaylar devam etmiş ve durumu kontrol altına almayı başaramamıştır. Bu yüzden dolayı kendisinin kaderi de tıpkı selefi olan III. Gazi Giray gibi tahtan azledilmiştir.⁶⁶

II. Devlet Giray Han ikinci kez hanlığın başına geçmiştir. Onun döneminde Ruslar ile mücadeleler şiddetli şekilde sürmüştür. Rusya'nın bu dönemde diğer bir düşmanı olan İsveç'le uğraşmak zorunda kalmıştır. 1708 yılında İsveç Kralı, Rusya ile girdiği mücadele için Kırım Hanlığı'ndan destek istemiştir. II. Devlet Giray bu yardıma karşılık vermek istemiş olsa bile Osmanlı Devleti'nden gerekli izni alamadığı için gerekli yardımı yapamamıştır. Bunun sonucunda Ruslar kolay bir zafer ile savaş meydanından ayrılmış, İsveç tehlikesini bertaraf etmiştir. İsveç Kralı savaş meydanından yenilgi ile ayrılmasından sonra Osmanlı'ya sığınmıştır. İsveç Kralı'nın telkinleri sonucunda Osmanlı Devleti'nin Rusya'ya karşı savaş açma kararını almıştır. Baltacı Mehmet Paşa'nın başında bulunduğu kuvvet ve Kırım Hanlığı'nın verdiği destek ile Rusya yenilgiye uğratılmış, Prut mevkiisindeki bataklık alanında Rus kuvvetleri kuşatılmıştır. Bu başarıların ardından yapılan Prut barış antlaşması ile Osmanlı Devleti sahada kazandığı zaferi diplomasiye yansıtmayı başaramamıştır.⁶⁷ 1713 yılında I. Kaplan Giray tekrardan han olarak atanmış fakat kısa süren bu hanlık macerasında Osmanlı Devleti'nin Avusturya seferine geç katılmasından dolayı 1716 yılında hanlıktan azledilmiştir. Kara Devlet Giray Kırım Hanlığı'nın yeni hanı olarak katılmıştır. Yeni han içeride süren iç çekişmeleri ve kargaşaları ortadan kaldıramadığı için azledilmiş yerine 1717 yılında III. Saadet Giray Han atanmıştır.⁶⁸ I. Kaplan Giray, 1724 yılında azledilmiş olan Saadet Giray yerine Han olarak tayin edilmesi düşünülmüş fakat kendisi bu işe yanaşmayınca Kardeşi II. Mengli Giray'ı han olarak tayin edilmiştir. 1730 yılında Patrona Halil İsyanı sonrasında gelişen olaylarla beraber Kırım Hanlığı'nın başına tekrar I. Kaplan Giray Han,

---

⁶⁶ Öztürk, Kırım Hanlığı, s.859.

⁶⁷ Akdes Nimet Kurat, **Rusya Tarihi Başlangıçtan 1917'Ye Kadar**, TTK Basım Evi, 1987, s.259-261.

⁶⁸ Öztürk, Kırım Hanlığı, s.860.

Bursa'dan getirilmek suretiyle başa geçirilmiştir. I. Kaplan Giray Han, Kırım Hanlığı'nda kendisinden önce oluşan bölünmelere son vermeyi başarmıştır. 1732-1735 yıllarında Dağıstan üzerine yürümüş, 1732 yılındaki yürüyüşte Rusların hücumunu kesmiştir. I. Kaplan Giray Han döneminde Rusların, Kırım Hanlığı'nın birçok şehrini yağma ve tahrip ettiği kayıtlarda yer almıştır. 1736 yılında İmparatorluğun merkezinden gelen emirle yerini II. Fetih Giray Han'a bırakmıştır.⁶⁹ Aynı yıl içerisinde Rusya, Osmanlı İmparatorluğu'nun Balkanlar ile meşgul olmasından faydalanarak Özi kalesini ve Hotin bölgesi civarında Osmanlı kuvvetlerini yenerek Azak Kalesini zapt ettiler. II. Fethi Giray döneminde Ruslar Kırım Hanlığı'na tekrar sefer açmak suretiyle Karasu şehrini zapt etmişlerdir. II. Fethi Giray döneminde Bahçesaray şehri çoktan tahrip olmuştu ve Karasu şehri henüz taht şehri yapılmıştı. Rusların Karasu Şehrini ele geçirmesinden dolayı Osmanlı İmparatorluğu 1737 yılında II. Fethi Giray Han'ı tahtan indirerek yerine ikinci defe II. Mengli Giray'ı tahta geçirmiştir.⁷⁰ II. Mengli Giray döneminde de Rus saldırıları devam etmiş, Karasu bir kez daha kuşatılmıştır. Hanlığın, Ruslara karşı direnci artık kırılmıştı, Mengli Giray döneminde Ukrayna'da bulunan Rus kuvvetleri üzerine gerçekleştirdiği başarısız bir sefer mevcuttur. II. Mengli Giray'ın 1739 yılındaki vefatıyla 1740 yılında hanlığın başına II. Selamet Giray Han geçmiştir. Onun hanlığı kısa süre sürmüş 1743 yılında yerine II. Selim Giray Han gelmiştir.⁷¹ Osmanlı İmparatorluğu II. Selim Giray'ı han yaparak bölgede atılgan bir lider beklemiştir. II. Selim Giray Han döneminde Ruslar ile yapılan barış antlaşması çiğnenmemeye özen gösterilmiştir. 1743 yılında aldığı hanlık görevini 1748 yılında ölümüyle beraber son bulmuştur. Ondan sonra Han olarak I. Arslan Giray 1748-1756 yıllarında görev almıştır. 1756 yılında I. Arslan Giray Han'dan sonra tahta I. Halim Giray Han çıkmıştır. 1758 yılında Kırım'da gerçekleşen iç isyan ile beraber tahtan uzaklaştırılmıştır.⁷²

1758-1764 yılları arasında tahta bulunan Kırım Giray Han tahta bulunduğu süre boyunca Arslan Giray'a karşı mücadele etmiştir. 1760 yılında kozak istilasını durdurmayı başarmış, Rusya, Avusturya ve Prusya ile diplomatik münasebetlere girmiştir.⁷³ Bu dönemde Kırım Hanlığı'nın ilk defa Rus konsolosluğunu kabul ettiği ve Bahçesaray'daki

⁶⁹ İnalçık, Kırım Hanlığı Tarihi Üzerine Araştırmalar 1441-1700, s.351-353.

⁷⁰ Derman, Kırım Hanlığı, s.347-348.

⁷¹ Öztürk, Kırım Hanlığı, s.861-862.

⁷² Smirnov, Osmanlı Dönemi Kırım Hanlığı, s.501-509.

⁷³ Öztürk, Kırım Hanlığı, s.862-863.

bir binada ağırladığı bilinmektedir. Kırım Hanlığı'nın Rus Konsolosluğunu kabul etmesi hanlığın artık Osmanlı'dan kopmaya başladığı ve geleceğini Rusya siyaseti üzerinden şekillendirmeye çalıştığı düşünülmektedir.⁷⁴

1760 yılından itibaren özellikle II. Katarina'nın Rusya'yı hâkimiyetini eline aldıktan sonra Kırım topraklarını hedef almıştır. 1768-1774 yıllarında ve 1787-1792 yıllarında Osmanlı Devleti'ni yenilgiye uğratan Rusya, Karadeniz sahiline çıkması için artık önünde engel kalmamıştır. 18. yüzyılın başından itibaren Kırım bölgesini ele geçirme gayesi ile yaşayan Rus Devleti, öncelikle Kırım Hanlığı'nı Osmanlı Devleti'nden koparmayı başarmış daha sonra 1783 yılında da Kırım Hanlığını ilhak etmek suretiyle hanlığa son vermiştir. 1793 yılına gelindiğinde ise “Yaş Antlaşmasıyla” Osmanlı Devleti'ne bu durumu kabul ettirmeyi bilmiştir. Bunun sonucunda 340 yıl boyunca siyasi varlığını sürdüren Kırım Hanlığı'nın siyasi yaşamı son bulmuştur.⁷⁵

---

⁷⁴ Fisher, *The Crimean Tatars*, s.52.

⁷⁵ Kurat, *IV-XVIII. Yüzyıllarda Karadeniz Kuzeyindeki Türk Kavimleri ve Devletleri*, s.267.

BÖLÜM 3: 17 NUMARALI KIRIM ŞER'İYYE SİCİLİNE (H.1084-1085/ M. 1673-1674) GÖRE KIRIM'DA İDARİ YAPILANMA

3.1. Kazalar

Osmanlı Devleti'nde kaza dediğimiz idari tanım, eyalete bağlı sancakların içinde yer alan kadının bulunduğu ve yönettiği bölgeyi ifade etmektedir.⁷⁶ Kaza, kadının yönettiği bölgeyi işaret ederken ayrıca bulunduğu bölgeyi de tanımlamaktadır. Osmanlılara has bir yapı olan kaza, XV. yüzyıldan itibaren genişleyen Osmanlı Devleti'nde artan sancaklara paralel olarak sayısını yükseltmiştir.⁷⁷

Osmanlı Devleti İstanbul'un fethinin ikinci ayağı olarak gördüğü hareket olan Kırım'ın fethini 1475 yılında gerçekleştirmiştir. Gerçekleşen fetih ile beraber Kırım Hanlığı'nı dolaylı bir şekilde kendisine bağlamıştır. Yarımada'nın sahil kesimleri bölge sancak adı ile Osmanlı'ya bağlanmış, Yayla dağlarının kuzeyinde kalan bozkır dediğimiz bölge ise hanlığın idaresi altına bırakılmıştır.⁷⁸ Kırım'ın, Osmanlı'nın kontrolü altına girmesiyle beraber sancak, kaza ve köy gibi yapılar bu bölgede de şekillenmiştir.

Kırım yarımadasında bulunan kaza sayısını Ömer Bıyık'ın "Osmanlı Yönetiminde Kırım (1600-1774)" adlı doktora tezinde ulaşılmaktadır. Ana kaynak olarak Kırım sicillerine yer vermiş olan araştırmacı 46 tane kaza ismini tespit etmiştir.⁷⁹

17 numaralı Kırım kadı sicilinde yer alan sayı yukarıdaki araştırmaya göre daha düşük gözükmektedir. 14 tane kaza isminin bulunduğu Kırım kadı sicilinde, yarımada'nın dışında olan İslambol gibi farklı kaza ismi de yer almaktadır. İslambol ismini altta oluşturulmuş olan tabloda kullanılmıştır. Daha sonra kaza olarak ayrılan Nehr-i Bulganak 17 numaralı Kırım kadı sicilinde köy olarak gözüktüğü fark edilmiştir. Yalnızca köy adının yazıldığı Topçuk köyünün de Taşlı Dere Kazasına bağlı oldu tespit edilmiştir.⁸⁰

Tablo 1: 17 Numaralı Kırım Kadı Defterinde Yer Alan Kazalar

Akmescid	Bahçesaray	Burulca
----------	------------	---------

⁷⁶ Feridun M. Emecen, **XVI. Asırda Manisa Kazası**, TTK Basımevi, 2.Baskı, Ankara, 2013, s.110.

⁷⁷ Fahrettin Atar, "Kaza" *DİA*, C.25, 2002, s.13

⁷⁸ Yücel Öztürk, **Doğu Avrupa Türk Mirasının Son Kalesi Kırım**, Ed. Yücel Öztürk, **Doğu Avrupa Türk Mirasının Son Kalesi Kırım**, Çamlıca Basımevi, İstanbul: 2015, s.17.

⁷⁹ Bıyık, **Osmanlı Yönetiminde Kırım (1600-1774)**, s.44.

⁸⁰ KKD. 17/21a-6.

Ferahkirman	Gözleve	İslambol
Karasu	Karakurt	Kefe
Nehr-i Alma	Nehr-i Kabartay	Nehr-i Kaçi
Mankup	Taşlı Dere	

Kaynak: Yukarıdaki tablo17 numaralı Kırım kadı defterinden elde edilmiştir.

Yukarıdaki kazalardan Bahçesaray haricinde olanlar çok az kayıtlarda gözükmektedir. Genellikle de bir mal-mülk satımında bulunduğu konumu nitelendirirken kayıttta yer almaktadır. Bahçesaray kazasına dair bilginin daha çok olduğu kaynaktta fark edilmiştir. Genellikle kazalar mahkeme kayıttın içinde var ise kaydın başında yer almaktadır. Kaza adlarının başında “mahmiye”, “mahruse” ve “mahfel” gibi kelimeler bulunmaktadır. Mahmiye, korunaklı ve büyük şehir demektir.⁸¹ Mahruse, büyük şehir demektir.⁸² Mahfel ise toplanılacak yer, kişilerin fikirleri görüşmek için bir araya geldiği yer olarak açıklanmaktadır.⁸³

3.2. Kasabalar

Osmanlı Devleti’nde kasaba, şehir kadar büyük bir yapıyı ifade etmese de şehirlere bağlı olan köyler kadar da küçük bir yaşam yeri de değildir. Kasaba olabilmek için en az üç dört köyün bir arada bulunması, bölge içinde pazarın kurulabilecek nitelikte olması, Cuma namazının kılınabilmesini sağlayacak bir yapının barınması gibi özellikler gerekmektedir. İşaret edilen özellikler itibariyle bakıldığında nüfusun da köye nazaran daha fazla olması beklenmektedir.⁸⁴

Kırım bölgesinde de kaza, kasaba, köy ve mahalle olarak idari bir yapılanma gözlemlenmiştir. Ancak çalışılan 17 numaralı kadı sicilinde kırım içinde kasaba olarak nitelendirilmiş birim ismi yalnızca bir tane kayıttta geçmektedir o da okunamamıştır. Yarımada’nın dışında kasaba olarak nitelendirilip kayıtlarda yer alan kasaba isimleri ise Tosya ve Üsküdar olarak gözükmektedir.

⁸¹ Şemsettin Sami, Kâmûs-ı Türkî, Haz: Ömer Faruk Akün, Kapı Yayınları, 7.Baskı, İstanbul, 2013, s.1305.

⁸² Sami, Kâmûs-ı Türkî, s.1300.

⁸³ Sami, Kâmûs-ı Türkî, s.1302.

⁸⁴ Tuncer Baykara, “Kasaba“ *DİA*, C.24, İstanbul, 2001, s.525-526.

3.3. Köyler

Osmanlı'nın oluşturduğu köy yapısı, Selçuklu Devleti'nin devamı özelliğini taşımaktadır. Osmanlı Devleti'nde XV. yüzyıldan itibaren göçebelikten yerleşik hayata geçerek imparatorluğun birçok mevkiisinde köyler kurulmuştur. Köylü genel itibariyle topraktan yaşamını idame ettirmeye çalışan insan topluluğunu nitelendirilmektedir. Köyün yerleşiminde cami ve dükkânların olduğu merkezi yapıya göre tasarlanmıştır. Köylü yalnızca tarım ile değil hayvancılıkla da ilgilenmiştir. Köylü devlet tarafından kendisine verilen toprakları işleyerek, mahsulünün vergisini sipahiye vermektedir. Köyün idari yapısının başında bulunduğu şehrin kadısı yer almaktadır. İmamlarında idarede etkisi bulunmaktadır. Güvenlik işlerine köy subaşlarına bağlı olan sekbanlar yer almaktadır.⁸⁵

XVI. veya XVII. yüzyılda Osmanlı Devleti'nin herhangi bir köyünde dünyaya gelmiş bir köylü yüksek ihtimal hayatının büyük bir bölümünü bulunduğu köyde geçirmek zorundadır. Hayatını burada kazanacaktır, ailesini burada kuracaktır ve doğacak çocuklarına belki de aynı yaşamını miras bırakacaktır. Osmanlı Devleti ise köyde yaşamını idare eden köylüleri, devletin ekonomik yapısının tarımcılığa dayanmasından dolayı çok önemli görmektedir. Yerleşik hayatı benimsetmeye çalışmış, köylülere olabildiğince toprak işletmeye yönlendirmiştir.⁸⁶

Kırım'da yer alan köylerde yukarıda ifade edilen tanımlara neredeyse uymaktadır. Kaza ve kasabadan daha küçük oluşum olan köyün nüfusu, meslek sayısı ve mimari yapısı şehre nazaran daha azdır. 17 numaralı Kırım kadı sicillerine yansıyan köy isimleri aşağıdaki tablolarda yer verilmiştir. İki tane tablo tasarlanmış bunlardan ilki Bahçesaray'a bağlı köyler, ikincisi diğer kazalara bağlı olan köyler olarak ayrılmaktadır.

Tablo 2: 17 numaralı Kırım Kadı Defterine Göre Bahçesaray'a Bağlı Köyler

Avcılar	Alma-Saray	Beş Oğlu	Bıçkı
Biga Salası	Boga Salası	Bortaş	Bulganak
Eski Yurt	Germencik	Hacı Köy	Harami Köy
İkiz Oba	Kal'a	Kubazili	Laka

⁸⁵ Aslı Şahin, *XVI. Ve XVII. Yüzyıllarda Aydın Sancağı'nın Demografik Yapısı (1550 ve 1676 Tarihli Aşiret ve Avarız Defterlerine Göre)*, Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Aydın, 2008, s. 86-87.

⁸⁶ Yusuf Halaçoğlu, *Osmanlılarda Devlet Teşkilatı ve Sosyal Yapı*, TTK Basımevi, Ankara, 1991, s. 95.

Manguş	Mehmed Şah Ağa	Meryem	Ulu Sala
Teberti	Tole	Topçu	Yaşdağ

Kaynak: Yukarıdaki tablo 17 numaralı Kırım kadı defterinden elde edilmiştir.

17 numaralı Kırım kadı sicilinde Bahçesaray'a bağlı köy isimlerinin sayısı artabilir. Kayıtlarda yer alan kazaya bağlı bazı köy isimleri okunamadığı için burada yer almamıştır. Toplamda 24 tane köy ismi tespit edilmiştir. Ömer Bıyık'ın doktora tezinde ise köy sayısı 92'ye çıkmaktadır.⁸⁷ Çok uluslu yapıya sahip olan Osman İmparatorluğu'nun düzeni Kırım yarımadasında yer alan Bahçesaray Kazasındaki köylerde de geçerlidir. Kal'a olarak belirtilmiş köyde Yahudilerin yaşadığı kayıtlarda açıkça görülmektedir. Aynı şekilde Meryem Köyünde de Gayri Müslimlerin bulunduğu dikkat çekmektedir.

Tablo 3: 17 Numaralı Kırım Kadı Defterinde Yer Alan Diğer Kazalardaki Köyler

Aktacı	Baş Köy	Bek Mirza Ağa	Bütke
Cangir	Corgana	Çoti	Divan Köy
El-hac İbrahim	Eski Saray	Fevt Sala	Hoca Kul
Kalyan	Kara Bekir	Kara Çerkes	Kara Kuba
Kara Sulu	Kurtluk	Mağraş	Mehmed Ali
Sarı Kirman	Süren	Şeyh Ali Beğ	Şuli
Taş Köy	Topçuk	Tutaybeyim	Uç Köyü
Uzunbaş Nehir	Yenibay		

Kaynak: Yukarıdaki tablo 17 numaralı Kırım kadı defterinden elde edilmiştir.

Kırım Yarımadasındaki sicil içerisinde geçen köyler yukarıdaki iki tabloda gösterilmiştir. Toplamda 54 köy bulunmaktadır. Bazı okunamamış yahut okunup emin olunamamış köyler burada yer almamaktadır. Köylere bakıldığında Türkçe isimlerin bol olduğu görülmektedir Avcılar ve Baş Köy gibi isimler örnek verilebilir. Köylerde ileri gelen kişi adları yahut da köyün kurucusu olabilecek isimlerde köy adlarında yerini almıştır. El-hac İbrahim, Kara Bekir, Mehmet Şah Ağa sicillere yansıyan köy isimleridir. Ayrıca köyün bulunduğu konumu nitelendirmesi bakımından önemli coğrafi özelliklere göre isimlerde yer almaktadır. Uzunbaş Nehir ve ikiz oba gibi isimler örnek verilebilir.

⁸⁷ Bıyık, Osmanlı Yönetiminde Kırım (1600-1774), s.45.

3.4. Mahalleler

Mahalle şehirlerde yer alan en küçük idari birimdir. Şehrin sosyal ve fiziksel gelişimine ön ayak olan mahalle, İslam tarihinin en erken dönemlerinden itibaren şehir ile beraber anılmıştır. Osmanlı şehirlerinde mahalleler; akrabalık ilişkisi, aynı dini inanış ve aynı meslek grubu gibi tanımlara göre oluşmuştur. Mahalle içinde yaşayan insanlar birbirilerini tanırlar ve birbirlerinden sorumludurlar.⁸⁸

Osmanlı Devleti'ndeki mahalle yapısının bir benzerini Kırım bölgesinde de görülmektedir. Cami ve mescit gibi dini yapıların merkezde yer aldığı, mahallenin de bu yapıya göre tasarlandığı fark edilmektedir. Mahalleler oluştuğundan sonra mahalle sakinlerinin ihtiyacına yönelik yapılar meydana gelmektedir. Mahalle içerisinde bu yapıların dışında mahallenin sosyal ve fiziki yapısını bozacak unsurlar mahalleye ilave edilmemektedir. Mahalle yapıları ikiye ayrılmaktadır. Şehir halkının yaşadığı ve günlük yaşamını geçirdiği mahalleler ve iş yerlerinin oluşturduğu, hanlar ve bedestenlerden kurulu mahalleler bulunmaktadır. İki yapıdan ailelerin bulunduğu mahallelerinin merkezi cami olarak kabul edilmekte, ticaretin yapıldığı esnafa ait olan yapı da ise merkez bedesten olarak dikkat çekmektedir. Müslümanlar ve Gayr-i Müslimler nadiren aynı mahallede yaşamaktadırlar. Gayr-i Müslimlerden Ermeni ve Rumların genellikle bir arada yaşadıkları gözükmektedir. Yahudilerin ise kendilerine has ayrı mahallelerde yaşamışlardır.⁸⁹ Müslüman mahallerde sorumlu imamdır. Gayri Müslimlerde de aynı şekilde dini lider kim ise sorumluluk ona aittir.⁹⁰

Tablo 4: 17 Numaralı Kırım Kadı Defterinde Yer Alan Mahalleler

Ahmed Ağa Mahallesi	Ali Ağa Mahallesi	Baba Kurt Mahallesi
Câmi-i Kebir Mahallesi	Dar Ağa Mahallesi	Ermeni Mahallesi
Hacı Hasan Mahallesi	Hüseyin Ağa Mahallesi	Hüseyin Bölükbaşı
Kâtip Efendi Mahallesi	Kuba Mahallesi	Rus Mahallesi
Salacak Mahallesi	Salih Çelebi Mahallesi	Sefer Gazi Mahallesi
Seyyid Mehmed Çelebi	Sohrab Efendi Mahallesi	Sulu Kuba Mahallesi

⁸⁸ Fırat Yaşa, "Mahalle ve Konut Tipolojisi Açısından Bahçesaray (1650-1675)", *S.E.F.A.D.*, Sayı 39, 2018, s.390.

⁸⁹ Yücel Öztürk, **Osmanlı Hakimiyetinde Kefe (1475-1600)**, Bilge Kültür Sanat Yayınevi, İstanbul, 2014.

⁹⁰ Nuri Kavak, "Kırım Tatarların'da Mahalle Kültürü", *Bilig-Türk Dünyası Sosyal Bilimler Dergisi*, Sayı:55 Yıl 2010, s.94-95.

Şahbola Ağa Mahallesi	Şehr-i Küstü Mahallesi	Zorbey Mahallesi
-----------------------	------------------------	------------------

Kaynak: Yukarıdaki tabloda 17 numaralı Kırım kadı defterinden elde edilmiştir.

17 numaralı Kırım şer'iyye sicillerine yansıyan mahalle isimleri yukarıda ifade edilmiştir. Mahalle isimlerinin yanına okunamayan ya da okunulup emin olunamamış isimler ilave edilmemiştir. Klasik Osmanlı mahalle sisteminin bir yansımasını Kırım'ın mahalle sisteminde de yer aldığı rahatlıkla ifade edilebilir. Mahallenin kurucusu yahut ileri geleni olarak mahalle ismini alan Hacı Hasan Mahallesi, Hüseyin Bölükbaşı Mahallesi gibi mahalleler bulunmaktadır. Mahalle yaşantısının en önemli sosyal toplanma yeri olan camiler de mahalle isminde yerini almıştır, buna en iyi örnek Câmi-i Kebir mahallesi gösterilebilir. Ayrıca etnik ve dini yapılara göre de mahallelerin ayrıldığı görülmektedir. Ermeni Mahallesi ve Rus Mahallesi bu duruma dair en iyi örneklerdir. Her ne kadar Rus Mahallesi olarak adlandırılrsa da sicillerde Müslümanların da orada yaşadığı gözükmektedir. Ayrıca yukarıda verilen birçok mahalle Bahçesaray'a bağlı olarak tespit edilmiştir.

3.5. Coğrafi Mevki, Cami ve Mescit

Kaza, kasaba köy ve mahalle gibi ünitelerden farklı olarak sicillerde coğrafi mevkiiler de geçmektedir. Kırım'ın coğrafyası hakkında bilgi vermesi bakımından mevkiiler büyük önem arz etmektedir. Nehirleri, büyük çayları, köprü yol ve ova gibi yapıları işaret etmektedir. Bu mevki isimlerine genelde davalarda tam yerinin önemli olduğu bağ, ev ve bahçe vb. gibi yapıların satışlarında geçmektedir.⁹¹

*“Oldur ki meryem Sükkânından Dimitre veledi yuri mahfel-i kazâda lazımu't-tevkire solık veledi yosef'i ihzar edüp dedi ki Balbek'de Çukuracak Ağzında bir kıt'a bağ hudûd'u beyân olunur.”*⁹² Örnek olarak verilen bu kayıta Balbek mevkiinde Çukuracak ağzında bölgesini işaret etmektedir. 17 numaralı Kırım kadı sicilinde Balbek mevki büyük öneme sahiptir, verimli toprak arazisi sebebiyle bu mevki de birçok mal mülk satışı tespit edilmiştir. Ayrıca Balbek ismi Vadi-i Balbek ve Nehr-i Balbek gibi isimleriyle de geçmektedir.

⁹¹Aktaş Sarı, 3a-3b Numaralı 1648-1679 Tarihli Kırım Kadıasker Defterlerine Göre Kırım'da Sosyal ve Ekonomik Hayat, s.22.

⁹² KKD, 17/8b-1.

Tablo 5: 17 Numaralı Kırım Kadı Defterinde Yer Alan Mevkii İsimleri

Beşyol Ağzı	Çokrak	Çorak Su
Çukuracak	Dar Ağaç	Dünya
El-hac Kadir Ağa	Kamışlı Ağzı	Kurgan
Nehr-i Alma	Nehr-i Balbek	Nehr-i Kabartay
Nehr-i Kaçi	Taş Köprü	Temakçı

Kaynak: Yukarıdaki tablo 17 numaralı Kırım kadı defterinden elde edilmiştir.

Nehr-i Balbek, Nehr-i Alma, Nehr-i Kaçi ve Nehr-i Kabartay gibi mevki isimleri zamanla yerleşim birimlerinin oluşmasıyla birer kaza haline gelmiştir.⁹³

Osmanlı döneminde camiler yalnızca insanların ibadetlerini yaptığı kutsal bir yapı değildir. Cami dönemin insanların bir araya gelerek sosyalleştiği ve tanıştığı yerdir. Sohbet ortamlarının olduğu, derslerin verildiği ve birçok kişinin camilere giderek saatlerce kaldığı sosyal bir alandır.⁹⁴ Sosyal yapı ile iç içe olan cami bazen köylere, bazen mahallere isimlerini verebilecek kadar toplumsal hayatta önem atfedilmiştir. Kırım Hanlığı'nda da bu durum geçerlidir. Sicilde yer alan cami ve mescitlerin isimleri aşağıda verilmiştir.

Tablo 6: 17 numaralı Kırım Kadı Defterinde Yer Alan Camiler ve Mescitler

Ahmed Ağa Mescidi	Baba Kurt Mescidi	Câmi-i Kebir
Kuba Camisi	Orta Cami	Şehr-i Küstü Mescidi

Kaynak: Yukarıdaki tablo 17 numaralı Kırım kadı defterinden elde edilmiştir.

⁹³ Yaşa, 67 A 90 Numaralı (Dördüncü Cilt) 1061-1062 Tarihli Kadıasker Defterine Göre Kırım'da Sosyal ve Ekonomik Hayat, s.14.

⁹⁴ Kavak, Kırım'ın Karasu Kazası 1683-1744 (Şer'iyeye Sicillerine Göre), s.102.

BÖLÜM 4: 17 NUMARALI KIRIM ŞER'İYYE SİCİLİNE (H.1084-1085/ M. 1673-1674) GÖRE KIRIM'DA ETNİK VE SOSYAL YAPI

4.1. Etnik Yapı

Kırım bulunduğu konum itibariyle birçok devlete, kabileye ve boylara ev sahipliği yapmıştır. Bu sebepten ötürü Kırım yarımadası canlılığını her zaman korumuştur. Kırım Hanlığı'nın bulunduğu evrede de zengin ve canlı yapılar varlığını devam ettirmiştir. Kırım'da yer alan şehirlerin kuruluş evresi Yunan kolonilerine kadar geriye gitmektedir. Ticari konumu sebebiyle yarımada da çeşitli ürünlerin ticareti yapılmış, kuzeyden gelecek olan tehlikelere karşı önemli savunma bölgesi olmuştur.⁹⁵

Kırım Hanlığı'nın sosyal yapısı, Osmanlı Devlet'i ile birebir örtüşmektedir. Kırım'da toplum, "Müslim" ve "Gayr-i Müslim" olarak ikiye ayrılmıştır. Kırım Hanlığı bölgesine bakıldığında etnik unsurlar açısından zengin gözükmektedir. Tatarlar, Nogaylar, Ermeniler, Rumlar, Yahudiler, Acemler, Kazaklar, Lazlar, Kıptiler ve Çerkezler bulunmaktadır.⁹⁶ 17. Numaralı Kırım Kadı Sicilinde de benzer unsurlar yer almaktadır. Bu etnik unsurlar alt başlıklar halinde kaynağın yardımıyla açıklanması hedeflenmiştir.

4.1.1. Tatarlar

Kırım Hanlığı'nın bulunduğu bölgede hâkim güç Tatar Müslümanlarıdır. Kırım Hanlığı'nın başında, Cengiz Han ile olan akrabalıklarından dolayı Giraylar yer almaktadır. Giraylar kadar bölgede askeri, ekonomi ve siyasi anlamda yön veren kabileler de bulunmaktadır. Bunlardan bazıları ise Şirinler, Karaçiler ve Mirzalıdır.⁹⁷

17 numaralı Kırım kadı sicilinde Giraylar birkaç kayıta yer almaktadır. İlkinde, Giray ismi merkezden gelen kadı atamasında geçmektedir. Bahçesaray kazasına atanan Mustafa bin El-hac Mehmet, Selim Giray Han ibn-i Nadir Giray Han döneminde bu göreve layık görülmüştür. Gelen belgenin kopyası deftere geçirilmek suretiyle kaydedilmiştir. Kayıt bölgenin üstün kabilesi olan Girayları belgelemektedir.⁹⁸ Son olarak Giray ismi, Büyük

⁹⁵ Ürekli, Kırım Hanlığının Kuruluşu ve Osmanlı Himayesinde Yükselişi, s.87.

⁹⁶ Nuri Kavak, "Kırım Tatarlarında Gündelik Hayat (XVII- XVIII Asır)", **Doğu Avrupa Türk Mirasının Son Kalesi Kırım**, Ed. Yücel Öztürk, Çamlıca Yayınları, İstanbul, 2015, s.156.

⁹⁷ Fisher, The Crimean Tatars, s.21-23.

⁹⁸ KKD, 17/48b-2.

Hamam'ı Salacaklı El-hac Abdülbaki'ye verildiğinde geçmektedir. “ *Oldur ki Mehmed Giray Han oğlu İvaz Giray Sultan Kethüdâsı rahmet-i irsâl edüb mezbûr rahmet Büyük Hammâm'ı Salacaklı El-hâcc Abdülbaki'ye vermişiz* “⁹⁹

Atalıklar ve Emeldeşler yine 17 numaralı Kırım kadı sicilinde geçen yerel boy isimlerdendir. Atalık ismi şühudül hal bölümünde birçok kez gözükmektedir. Mal-mülk satımında, tereke kaydında, vasi davasında ve köle azat etme davalarında isimleri geçmektedir. Şühudül hal bölümünde Hasan Atalık ve Kutlu Atalık önemli isimlerdir. Emeldeş veya İmildaş olarak bilinen diğer boy da 17 numaralı Kırım kadı sicilinde yer almaktadır. Mirzalar ve Karaçilere benzer bir şekilde Emeldeşler de divan üyeleridir. Mal-mülk satımında, şahitlik etme konusunda ve köle azat etme gibi dava kayıtlarında kendilerine yer bulmuşlardır.

Bu çalışmadan önce yapılmış olan sicil çalışmalarında Nogay Tatarlarına dair bilgilere ulaşılmıştır. Fakat 17 numaralı Kırım kadı sicilinde doğrudan Nogay ismi tespit edilememiştir.¹⁰⁰

4.1.2. Çerkesler

Kırım bölgesinde yer alan diğer önemli bir topluluk Çerkeslerdir. Kendilerine adige olarak isimlendirmiş olan çerkesler, kuzeyde büyük bir alana sahip topluluktur. Hukuken Kırım Hanlığı'na bağlı gibi gözüke de bölgede önemli siyasi figürdür.¹⁰¹

17 numaralı Kırım kadı sicilinde yer alan kayıtlarda Çerkesler ile ilgili bağ fiyatlarının listesinin verildiği kayıta “Karye-i Çerkes” adı altında Çerkes köyünün olduğuna işaret eden bilgi bulunmaktadır. Ayrıca nafaka davasında da Nehr-i Alma'ya bağlı Kara Çerkes adlı köy ismi geçmektedir.¹⁰² Bu kayıtlar sonucunda Çerkeslerin beraber yaşadıklarını rahatlıkla ifade edilebilir, bu bağlamda birbirlerine bağlılıkları yüksek olduğu düşünülebilir.

---

⁹⁹ KKD, 17/70b-4.

¹⁰⁰ Yaşa, 67 A 90 Numaralı (Dördüncü Cilt) 1061-1062 Tarihli Kadıasker Defterine Göre Kırım'da Sosyal ve Ekonomik Hayat, Sakarya Üniversitesi. Aktaş Sarı, 3a-3b Numaralı 1648-1679 Tarihli Kırım Kadıasker Defterlerine Göre Kırım'da Sosyal ve Ekonomik Hayat.

¹⁰¹ Sadık Müfit Bilge, “Çerkezler” *DİA*, C. Ek-1 İstanbul, 2016, s.289.

¹⁰² KKD, 17/22a-2.

4.1.3. Kıptiler

Kırım yarımadasında yer alan önemli bir toplulukta Kıptilerdir. Çingene olarak da bilinen Kıptiler yapılan araştırmalarda bu bölgede toplu olarak bir arada yaşadıkları tespit edilmiştir. 17 numaralı Kırım kadı sicilinde Kıptiler ile ilgili iki tane kayıta rastlanmıştır. Bunlardan ilkinde Can Mirza adlı Kıpti'nin Salacak'ta darı dâhilinde evi dokuz altına aldığını ifade etmektedir.¹⁰³ Kayıtın içeriğine bakıldığında ise Can Mirza veledi Hüseyin'in Kıpti olarak belirterek etnik yapısının altı çizilmiştir. Ayrıca bu bölgede yaşayan Kıptilerin Müslüman oldukları söylene de Can Mirza veledi Hüseyin olması bu Kıpti'nin dini hakkında soruları kafada canlandırmaktadır.

İkinci kayıta ise, "Taife-i Kıptiyan" olarak bölge ismi verilmektedir. Büyük ihtimalle Kıptilerin bir arada yaşadığı yeri işaret etmektedir. Kayıta bakıldığında, *kıptiyandan Cantemir bin Devın, kayınvalidesi Fatma bint-i mahmud'u mahkemeye vermiştir. Kayınvalidesinin kendisini Akmescid kadısına öldü olarak gösterdiğini ve nafaka istediğini ifade etmiştir. Fatma ise kızının yeni birisi ile evlendiğini söylemiş onun malının kendisine kaldığını ve bu yüzden nafaka istediğini söylemiştir. Araya giren kişiler ile Fatma kadına iki altın bırakıp kızından kalan mallardan vazgeçip deftere kayıt edilmiştir.*¹⁰⁴ Bu iki kayıttan başka Kıptiler ile ilgili malzeme bulunmamaktadır. Bu yüzden dolayı 17 numaralı Kırım kadı siciline göre Kıptiler ile ilgili bilgiler kısıtlıdır.

4.1.4. Acemler

Acem, Arap kelimesinin karşıtı olarak, Arap olmayan topluluklara özellikle komşusu olan İran Topluğuna verilmiş bir ad olarak durmaktadır.¹⁰⁵ Kırım kadı sicillerinde de Acem isim yine İran bölgesinden gelen ya da bu bölgeyi temsil eden insanları belirtmektedir.

Üç kayıta yer alan Acemlerin, burada ticaret ile uğraştıkları düşünülmektedir. Getirdikleri malları Kırım bölgesinde satarken bu tarz para hakları elde etmiş olmaları kuvvetle muhtemeldir.¹⁰⁶

---

¹⁰³ KKD, 17/33b-3.

¹⁰⁴ KKD, 17/49a-1.

¹⁰⁵ Adnan Karaismailoğlu, "Acem", *DİA*, C.1, İstanbul, 1988, s. 321.

¹⁰⁶ K.K.D, 17/7b-2, 10a-2, 10a-3.

4.1.5. Yahudiler

Kırım yarımadasında Yahudi topluluğu üç ana guruba bölünmüştür. Bunlardan birincisi ticaret ve göç nedenleriyle buralara yerleşmiş olan Yahudilerdir.¹⁰⁷ İkincisi Karailer denilen Yahudi topluluğudur. Tarihi geçmişine bakıldığında Hazar Türklerinden geldiği kabul edilen Karailer Türk geleneklerini devam ettirmişlerdir. Ayrıca Kırım yönetiminde önemli görevlere layık görülmüştür. Hz. Musa'ya ve Tevrat'a inanmaktadırlar.¹⁰⁸ Üçüncüsü ise yine bir Türk topluluğu olan Kırımçaklardır. Kırımçaklar Tevrat'a inandıkları gibi Babil ve Kudüs talmudlarına da inanmaktadırlar.¹⁰⁹

17 numaralı Kırım kadı sicilinde Yahudiler ile ilgili bilgiler diğer topluluklara göre daha fazla malzeme sunmaktadır. Para davası, şahitlik, bağ-bahçe satışı, tereke kaydı, kefil davası, ortaklık davası ve miras davalarında isimleri geçmektedir. Kayıtlarda, “*Yahudi*”, “*Kal'a-i Yahudiyandan*” gibi tanımlar ile kimlikleri verilmiştir. Kayıtlar dikkatlice incelendiğinde Yahudilerin genellikle bir arada yaşadıkları görülmektedir. “*Kal'a*” denilen bölgede yoğun olarak yer almaktadır. Yahudilerin toplumla barışık bir halde yaşadığı ve iletişimi kuvvetli olduğu davalarda rahatlıkla anlaşılmaktadır. Müslümanlar ve diğer toplumlar ile iletişim kurduğu kayıtlara yansımıştır. Örneğin, Bıçkı köyü sakinlerinden Hankul bin Seydullah, Kal'a-i Yahudilerinden Yasef veledi Şemayil adlı Yahudiyi mahkemeye hazır ederek, Nehr-i Kaçı'de Beğ Mirza Ağa Köyü'ndeki bir kıt'a bahçesini Yasef'e yirmi hasene ve belirli miktarda akçeye sattığını mahkemeye bildirmiştir.¹¹⁰ Yine başka dava da Bahçesaray'da Hüseyin Bölükbaşı Mahallesinden Osman, Yakuda adlı Yahudi'yi mahkemeye hazır ederek. Kırk yıldız altın borcu olduğunu ve bunu doğrulayacak şahitlerinin olduğunu ifade etmiştir.¹¹¹ Bu kayıtlardan anlaşılan Yahudilerin, Müslüman toplumu ile alım-satım yaptığı ve borç aldığı gözükmektedir.

Kendi aralarındaki davalarda ise Şulma veledi İshak, Avrahim veledi Yefuda'yı mahkemeye vermiştir ve kardeşi olan Moşe'nin, Avrahim'de otuz kuruş hakkı olduğunu

---

¹⁰⁷ Mehmet Caner Çavuş, “67 A 90 Numaralı H.1077-1080 (M.1666-1670) Tarihli Kırım Kadıasker Defterine Göre Yahudilerin Sosyo-Kültürel Hayatı”, *Vakanüvis-Uluslararası Tarih Araştırmaları Dergisi*, 2019, Yıl.4 Sayı.1, s.120.

¹⁰⁸ Durmuş Arık, “Türk Yahudiler: Kırım Karâiler”, *Dini Araştırmalar Dergisi*, Cilt.7 Sayı.21, s.32

¹⁰⁹ Ahmet Nezih Turan, “Kırım Halkının Gündelik Hayatından Çizgiler (17-18 Yüzyıllar)”, *Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Sayı. 3, 2003.

¹¹⁰ KKD, 17/29b-1.

¹¹¹ KKD, 17/72b-2.

söyleyerek kendisini vekil eylediğini ifade etmiştir. Avrahim borcunu kabul etmiş fakat Şulma'nın vekil olduğunu kabul etmemiştir bunun üzerine şahitlere başvurulmuş Baba veledi Süleyman gibi kişiler Şulma'nın vekil olduğuna şahitlik etmişler.¹¹² İki Yahudi arasındaki davanın kadının önüne gelmesi kadı sicillerinin Gayr-i Müslim topluluklar içinde önemini göstermektedir Başka bir kayıta ise dava yerinin ismi verilirken Yahudi köyü diye tanıtılmıştır. Bu isimden de anlaşılacağı üzere bu köyün çoğunluğu Yahudilerden meydana gelmiştir. Bu bilgi açıkça Yahudilerin bir arada yaşadığını göstermektedir. Davanın içeriğine bakıldığında ise Gagula bint-i Avrahim, Cantemir veledi Avrahim'i mahkemeye hazır ederek, Balbek'te Kamışlı Ağzında bir kıt'a bağı on üç altına Cantemir'e satmıştır.¹¹³ Ayrıca çok az rastlanan durumlardan biri de mal-mülk satışı ile ilgili davada şühudül hal bölümünde Yahudi isimleri gözükmektedir. Aysek veledi Avrahim ve İlya veledi Moşe gibi isimleri şühudül hal bölümünde isimleri yer almaktadır.¹¹⁴

4.1.6. Ermeniler

Kırım yarımadasının diğer ev sahibi Ermenilerdir. 11. Yüzyıldan itibaren bu bölgeye göç etmeye başlayan Ermeniler özellikle Kefe'de nüfusun üçte ikisini oluşturmaktadır.¹¹⁵ Ermeni nüfusunun yoğun olduğu ve bölgede sosyal ve iktisadi anlamda hayatın içinde yer aldığı, Kırım kadı sicilleri üzerinde çalışanların da dikkat ettiği konulardandır. Ermeni ismi kayıtlarda genellikle kişinin adından sonra cemaatini belirtmek için doğrudan "*Ermen*" kelimesi ile belirtilmektedir. Ayrıca mahkemeye katıldığı yeri göstermesi bakımından bazen de kayıttın en başında "*Ermeni Mahallesinden*" ifadesi geçmektedir. Bir kayıta ise "*Mahalle-i Ermeniyan*" olarak yer almıştır.¹¹⁶

17 Numaralı Kırım Kadı sicilinde Yahudiler gibi Ermenilerin kayıtları da bolca bulunmaktadır. Borç, vekâlet, mal-mülk satışı, hırsızlık, şühudül hal bölümünde ve nafaka gibi davalarda isimleri geçmektedir. Ermenilerin kendi aralarında oluşan olaylardan dolayı mahkemeye geldikleri gibi Müslüman ve Yahudiler ile olan

---

¹¹² KKD, 17/2b-3.

¹¹³ KKD, 17/17b-1.

¹¹⁴ KKD, 17/26a-2.

¹¹⁵ Paul Robert Magoesi, *Şu Mübarek Topraklar Kırım ve Kırım Tatarları*, YKY Yayınlar, İstanbul, 2017, s.39. Kefe şehrinin Gayr-i müslim yapısı için bkz.Yücel Öztürk, Osmanlı Hakimiyetinde Kefe (1475-1600), s.265-275.

¹¹⁶ KKD, 17/70a-3.

ilişkilerinden dolayı da mahkemeye gelmişlerdir. Örneğin Ermeni Mahallesi sakinlerinden Arslan ve Lakir veledi Ahdarvirid, Kal'a sakinlerinden İshak veledi Davit adlı Yahudi'yi mahkemeye hazır etmişlerdir. Nehr-i Kaçı'da Mehmet Şah Ağa köyünde bağlarını İshak'a seksen kuruşa sattıklarını ifade etmişlerdir.¹¹⁷ Başka Ermeni kaydında Malok veledi Ceznam Buga Salası Mescid-i Evfkafından on beş kuruş borç aldığı ve hala üzerinde olduğu kayıtlardan anlaşılmaktadır.¹¹⁸ Kendi aralarındaki davalardan birinde ise Ermeni mahallesinden Has Bike adlı kadın otuz miskal altın bilezik davasını Malkon adlı kişiyi vekili olarak tayin ettiğini belirlenmiştir. Bu davada vekilliğine şahit olan kişiler Müslüman olan El-hac Bekir ve Receb'tir.¹¹⁹ Osmanlı Devleti'nin kendi içerisinde oluşturduğu yapı gibi Kırım toplumunda da Yahudiler, Ermeniler ve Müslümanlar ayrı ayrı mahallerde yaşasalar bile birbirleriyle olan iletişimleri devam ettirdikleri kayıtlardan rahatlıkla ulaşılmaktadır. Hem sosyal hem de ekonomik anlamda üç farklı topluluk birbirlerine bağımlı olmuşlar ve dönemin yaşam koşullarına ayak uydurmaya çalışmışlardır.

Kırım yarımadasında ayrıca Rumlarında yaşadığını biliyoruz. Kayıtlarda doğrudan Rum diye geçen yalnızca bir tane kayıt vardır. O kayıtta "Tâife-i Rum" tabiri kullanılmıştır. Kayıtın içeriğine bakıldığında ise Ayban veledi Grigoz, Armağan veledi Şahin'i mahkemeye verdiği ve on üç kuruş hakkı olduğunu söylemiştir.¹²⁰ Kırım'da yaşadığı bilinen Rus ve Kazaklar 17 numaralı Kırım kadı sicili kaydında genellikle köle davalarında veya tereke kayıtlarındaki köle isimlerinde geçmektedir. Bunların dışında Gayr-i Müslim olduklarını anlaşılan fakat sonunda hangi topluluğa ait olduğu yazmayan yalnızca isimden sonra gelen "Zimmî" kelimesiyle ifade edilen kişiler bulunmaktadır. Bunlar Rum, Ermeni ve Yahudi oldukları bazı isimlerden anlaşılmaktadır.

Tablo 7: 17 Numaralı Kırım Kadı Defterinde Yer Alan Gayr-i Müslim İsimler

Abdullah	Ahdarvirid	Aknizar	Alacabaş	Alagöz
Aleksandır	Aleksandra	Anuş	Armağan	Arslan
Asıf	Avrahim	Ayda	Aydın	Aysek
Azra	Baba	Babeş	Babil	Bagdesar

¹¹⁷ KKD, 17/13a-3.

¹¹⁸ KKD, 17/35b-3.

¹¹⁹ KKD, 17-70a-3.

¹²⁰ KKD, 17/17b-3.

Balaban	Barok	Baruc	Baruh	Basgil
Batre	Bektemir	Berçuva	Beşe	Beyredil
Beyşah	Binyad	Botaş	Can Bek	Ceznam
Çıbak	Dave	David	Davit	Devdir
Dimitre	Efendi Bek	Elzer	Esrâf	Estadirus
Estafir	Esteryun	Esvadar	Fevmiye	Gagula
Giraz	Giregor	Gurayil	Halil	Handeras
Harun	Has Bike	Hiçador	Hirasi	Hurstevol
İlya	İlyah	İlyahüve	İsa	İshak
İstekan	İvan	Laçin	Kablan	Kalbur
Kalendar	Karaca	Karagöz	Karakaş	Karakor
Karbat	Kat	Kaytas	Konstantin	Kuçim
Malkon	Malok	Manasir	Mardoris	Marko
Matiyas	Maytob	Mehmed	Melek	Menahim
Meneşe	Menhu	Mereras	Mihal	Minyas
Mirahan	Morthar	Mortahiri	Moşe	Murad
Nilpare	Nikoloz	Nikor	Nur Bek	Nesli
Odeyya	Recep	Sadık	Salvek	Santon
Sarkiz	Sefer Şah	Sema	Semavi	Semer
Semha	Şenabir	Sevaki	Simyon	Solık
Süleyman	Şahin	Şemayil	Şeti	Şirvan
Şitay	Şulma	Tevyit	Tohtamış	Tokçun
Tudor	Tufan	Tuman	Vartan	Varteris
Vasil	Vasileski	Vasiliki	Yakuda	Yakub
Yanya	Yasef	Yasgil	Yasuf	Yaşa
Yaşar	Yefuda	Yoseb	Yusuf	Yuri

Kaynak: Yukarıdaki tablo 17 numaralı Kırım kadı defterinden elde edilmiştir.

4.2. Suç ve Suçlu

Osmanlı Devleti'ne bağlı bulunan Kırım Hanlığı'nda toplum içerisinde işlenmiş suçlar bulunmaktadır. Hanlığın içerisinde yer alan suç durumları Kırım kadı sicilleri vasıtasıyla araştırmacılara sunulmaktadır. Hanlığın belirli dönemlerinde suç oranların arttığı belirli

dönemlerde ise azaldığı Kırım kadı sicillerindeki kayıtlardan anlaşılmaktadır. Hanlığın otoriter olduğu dönemlerde suç oranları azalırken, hanlığın güçsüzleşmesiyle beraber suç ve şiddetin arttığı görülmektedir.¹²¹

17 numaralı Kırım kadı sicilinde hanlığın içerisinde yaşanan bazı suçlara dair örnekler bulunmaktadır. Genel itibariyle suçlu ve mağdur kişilerin durumlarını mahkemeye sunulan şahitler belirlemektedir. Suçlu ve suçsuzu belirleyen en önemli etken olan şahitler, kayıtlarda birçok kişiyi mağdur olmaktan kurtarmıştır. Bunun yanında kadı ve iş arkadaşları bazen işlenen suça göre mahkemeye uzmanlar çağırarak durumun doğruluğunu anlamaya çalışmışlardır.

4.2.1. Darp ve Şiddet

Toplum içinde sık sık görülen darp ve şiddet vakaları insanları derinden etkilemiştir. 17 numaralı kırım kadı sicilinde darp ve şiddet ile ilgili yedi tane kayda rastlanılmaktadır. Bu kayıtlarda yapılan şiddet yalnızca insanlara yönelik değil ayrıca insanlara ait olan değerli mal ve mülklerine karşı da yapılmıştır.

İnsanların birbirlerine karşı yaptığı darp ve şiddetlerde ölen bir kimseye rastlanılmamıştır. İlk olarak Bekzad bin Allahverdi kendisi mahkemeye gelerek Cafer'in elinden yaralandığı için iki kuruş ve usta olmasından dolayı da üç kuruş para verdiği Cafer'in de bunu kabul ettiği deftere yansımaktadır.¹²² Bu davada Cafer'in belirli süre elini kullanamayacak hale geldiği, usta olmasından dolayı ellerini kullandığı bir mesleği olduğu ve bu yüzden dolayı üç kuruş daha fazla para verildiği düşünülmektedir. Diğer kayıta ise Debbağ olan Asıf adlı zimmi, Ömer Sufi'yi mahkemeye vermiş ve kendisinin kafasını şakk eylediğini yani yardığını ifade etmiştir. Ömer Sufi böyle bir durumun gerçekleşmediğini ifade etmesi ve Asıf'ın da şahit bulma konusunda yetersiz kalmasından dolayı dava muamma şekilde kapanmıştır.¹²³ Son olarak bir yaralama kaydında Uç Köyünden Halil bin İlyas, Fevt Sala köyünden Adaş bin Binyad'ı mahkemeye vermiştir. Sol bileğine bıçak vurup yaralandığını ifade etmiştir. Adaş kendisine karşı söylenen suçlamaları kabul etmemiştir fakat şahitlerin Halil'i doğrulması ile durumun doğruluğu ispatlanmıştır.¹²⁴

---

¹²¹ Bıyık, Osmanlı Yönetiminde Kırım (1600-1774), s.111.

¹²² KKD, 17/4b-2.

¹²³ KKD, 17/30a-2.

¹²⁴ KKD, 17/59b-2.

Darp ve şiddetlerin yalnızca insana değil onların mal ve mülküne de yapıldığı davalardan anlaşılmaktadır. Kayıtlarda özellikle kişilerin hanelerine, atlarına ve ineklerine isteyerek ya da istemeyerek de olsa zararlar verildiği anlaşılmıştır. Bir kayıтта Şatırbaşı Mustafa Ağa mahkemeye gelerek, Hoca Kul Köyü sakinlerinden olan Bay Gazi adlı kişiyi mahkemeye vermiştir. Mahkemede Bay Gazi'nin kendisine ait olan evini yaktığını ve içerisinde beş altın kıymetinde malı olduğunu ifade etmiştir. Bay Gazi ise bu olayı üstlenmemiştir. Bunun üzerine mahkeme Mustafa Ağa'nın şahitlerine başvurmuştur. Mustafa Ağa'nın şahitleri Bay Gazi'nin bu evi ve içerisindeki beş altınlık malı yaktığını söylediğine şahit olduklarını ifade ederek Mustafa Ağa'nın dediklerini ispatlamışlardır. Kaydın sonunda Bay Gazi'nin bu evi yaktığı kaydedilmiştir.¹²⁵ Kaydın içeriğinde Bay Gazi'nin ne cezası aldığına dair bir kayıt bulunmamaktadır. Büyük ihtimal verdiği zararı ödemiş hatta belirli bir ceza almış olmalıdır. Yine bir başka mala zarar verme davasında Nehr-i Kaçı'da Tutaybeyim köyünden Hasan bin Osman, aynı köyden üç kişinin ismini vererek iki atını telef eylediklerini söylemiştir. Bu üç kişi ise bu iddiaları hiçbir zaman kabul etmemiştir. Hasan'da bu durumu kanıtlayacak şahitlerini mahkemeye sunmadığından dolayı ve şüpheli kişilerin de böyle bir eyleme girişmediklerine dair yemin etmesi üzerine dava kapanmıştır.¹²⁶ Gayr-i Müslimlerden Meyrem sakinlerinden Bike veledi Estaviril'de de iki kişiyi dava ederek kendi öküzünün ayağını kırdıklarını söylemiştir. Bike'nin sözlerine karşılık karşı taraf iddia edilen suçlamayı kabul etmemiştir. Bunun üzerine Bike yemin ederek dava sonlanmıştır.¹²⁷

Genel olarak darp ve şiddet davalarına bakıldığında kişiler arasındaki bu eylemlerin nedenleri bilinmemektedir. Adaş neden Halil'in elini bıçakla kestiği bir muammadır yahut Tutaybeyim köyündeki olaylar ne oldu da böyle bir olaya dönüşmüştür bilinmemektedir. Ayrıca davaların sonuçları ne olduğuna dair bilgiler kayıtlarda gözükmemektedir. Büyük ihtimal yaptıkları zararları karşılamışlardır yahut da kadının uygun gördüğü bedelleri ödemişlerdir. İncelenen davlarda mahkeme önüne sunulan kişileri sundukları şahitler haklı veya haksız duruma düşürmektedir. Şahitler konusunda kalınan yetersizlikte ise yemin etme durumu söz konusudur.

---

¹²⁵ KKD, 17/52b-2.

¹²⁶ KKD, 1715a-1.

¹²⁷ KKD, 17/16a-3.

4.2.2. Hırsızlık

Kırım yarımadasında 17 numaralı Kırım kadı sicili kaydına göre on tane hırsızlık kaydı yer almaktadır. İncelene davalarda yer alan kayıtlarda genellikle dönemin pahalı mal-mülkü veya günlük hayatta kullanılabilir eşyalar çalınmıştır.

Kırım toplumunda önemli yere sahip olan atlar hırsızlık davalarında genellikle başrolü üstlenmektedirler. Kayıtlardan birinde; Bahçesaray’da Ermeni Mahallesi sakinlerinden Akanizar veledi Salvek, Çoti köyünden Abdulgaffar bin Abakçı Sufi’yi mahkemeye vermiştir. Akanizar kendi elinde olan “Cidâr Alaşa” cinsi atı kaybettiğini ve Abdullgaffar’ın elinde bulduğunu söylemiştir. Abdulgaffar iddia edilen durumu kabul etmemiş ve kendi malı olduğunu söylemiştir. Bunun üzerine Akanizar mahkeme heyetine şahitlerini göstererek bu atın kendisine ait olduğunu kanıtlamıştır. Ayrıca bu atı kendi isteğiyle serbest bırakmadığına dair yemin ederek atına tekrar kavuşmuştur.¹²⁸ Bir diğer kayıp at vakasında Morthaz veledi Semha, Boğdan Vasil adlı kişiyi mahkemeye vermiştir. Beş yıl önce kaybettiği kara atı Boğdan’ın elinde bulduğunu ifade etmiştir ve kendisine ait olduğunu dile getirmiştir. Boğdan karşı tarafın söylediklerini kesinlikle kabul etmemiştir. Bunun üzerine Morthaz atın kendisine ait olduğunu dair şahitler bularak mağdurluğunu ispatlamıştır. Ayrıca kara atını isteyerek serbest bırakmadığına dair yemin ederek davayı sonuçlandırmıştır.¹²⁹

Günlük hayatta ekonomik değerleri yüksek olan eşyalarda hırsızlık durumu görülmüştür. Hem maddi değeri hem de sosyal hayatta kullanımı fazla olan kürk yukarıda tanımlanan yapılan eşyaya uyan örnektir. Sultankul bin Hasan, Mehmet bin Ahmet’i mahkemeye vermiştir. Sultan Kul, Mehmet’te olan deri kürkü kendisine ait olduğunu söyleyerek geçmişte kaybettiğini ifade etmiştir. Mehmet deri kürkün Sultan Kul’a ait olduğunu kabul etmemiştir. Bunun üzerine Sultan Kul diğer mahkeme kayıtlarında olduğu gibi şahitlerine başvurmak suretiyle kürkün kendisine ait olduğunu doğrulamıştır. Ayrıca kürkünü isteyerek dışarı atmadığına dair yemin ederek kürkü geri kazanmıştır.¹³⁰ Kürk ile ilgili son kayıttan ise Can Mirza mahkemeye gelerek Ahmet adlı kişiden şikâyetçi olmuştur. Ahmet’in kendisine ait olan deri kürkü gasp ettiğini söyleyerek kürkünü istemiştir.

---

¹²⁸ KKD, 17/24b-1.

¹²⁹ KKD, 17/60b-4.

¹³⁰ KKD, 17/38a-3.

Mahkemenin yapmış olduğu incelemede Ahmet'in durumu kabul ettiği tespit edilmiştir.¹³¹

Kırım yarımadasında yine günlük hayatta sık sık kullanılan ev ve iş aletlerinden olan kazma ve balta ile ilgili bir kayıta Şeyh Ebubekir Efendi ibn-i Can Mehmet, Hüseyin bin Mehmet'i mahkemeye vermiştir. Hüseyin'in elinde olan kazma ve baltanın kendisine ait olduğunu söylemiştir. Hüseyin ortaya atılan suçu kabul etmeyerek kendisine ait olduğunu ısrarla belirtmiştir. Bunun üzerine Ebubekir mahkemeye şahit göstererek durumun doğruluğunu kanıtlamıştır.¹³²

Hırsızlık kayıtlarına bakıldığında genellikle şikâyetçi olan kişiler, "hırsız" ve "çalmak" gibi kelimelerden ziyade kayıp olan eşyasını kişinin elinde bulunduğunu söyleyerek mahkemeye gelmişlerdir. Mahkemede kişi ürününü kendisine ait olduğunu ispatlamak için şahitlere ihtiyaç duymuştur eğer bu gibi olanağı yok ise bu sefer yemin ederek mağdurluğunu kanıtlamıştır. Ayrıca malını kaybeden kişi ürünün kendisine ait olduğunu ispatladıktan sonra bu ürünü kendi isteğiyle dışarı atmadığına ve serbest bırakmadığına dair de yemin etmiştir.

4.2.3. Hakaret ve Sövme

17. numaralı Kırım kadı sicilinde geçen şetm ifadesi Türkçe'de kişinin değer verdiği ırz ve namus gibi kavramları hedef alan söylemlerdir. Halk arasında küfür olarak bilenen kelimeleri içermektedir.¹³³

17 numaralı Kırım kadı sicilinde hakaret ve sövme içeren yedi tane kayda rastlanmıştır. Bu kayıtlardan ilkinde Yakuda veledi Aysek, Moşe'yi mahkemeye vermiştir. Yakuda mahkemeye gerekçe olarak Moşe adlı kişinin kendisine hırsız diye şetm eylediğini söylemiştir. Fakat Yakuda bu sözün doğru olduğuna dair şahit bulamadığı için davası muamma şekilde kapanmıştır.¹³⁴ Kayıta görülen kötü söz kişiye edilmiş, toplum içinde küçük düşürücü bir hakaret olan hırsız kelimesi kullanılmıştır. Kanıtlanamamış diğer davada ise Giregor veledi Ağdol, Vaskin adlı kişiyi mahkemeye hazır etmiştir. Vaskin'in

---

¹³¹ KKD, 17/53a-4.

¹³² KKD, 17/31b-2.

¹³³ Mehmet Boynukalın, "Sövme", *DİA*, C.37, İstanbul, 2009, s.397.

¹³⁴ KKD, 17/57a-2.

kendi annesine ve babasına küfür ettiğini söyleyen Giregor durumu kanıtlayamamıştır.¹³⁵ Bu iki davada da iddia edilen sözlerin gerçekliğine dair bir kanıt mahkeme kayıtlarında bulunmamaktadır. Bu sözlerin gerçek olmadığı yani iftira olduğuna dair bir sonuçta mahkeme kayıtlarda yer almamaktadır. Küfür ettiği kanıtlanmış kayıтта ise, mahkeme-i şerife hizmet edenlerden Bayram ali, mahkemeye gelerek Arslan adlı Kadının kendisine bağırarak kâfir ve tat dediğini söylemiştir. Buradaki tat kelimesi Irak yani Acem bölgesinde yaşayan insanlara verilen adı karşılamaktadır. Arslan adlı Kadı iddia edilen bu sözleri kabul etmemiştir. Bunun üzerine Bayram Ali şahitlerini mahkeme önünde hazır ederek durumu kanıtlamıştır.¹³⁶ Kayıtın sonunda Arslan'ın cezası ne olduğuna dair bir kanıt yoktur. Son kayıтта ise Avasgin veledi Aragil, Giregor veledi Ağdol'u mahkemeye vermiştir. Giregor'un ağzından "Galiz" yani kötü çirkin bir söz çıktığını ifade etmiştir. Giregor suçlamayı kabul etmemiştir. Bunun üzerine mahkeme Avasgin'in şahitlerine başvurmuştur fakat Avasgin şahit bulamadığı için yemin ederek davasını deftere kayıt ettirmiştir.¹³⁷

4.2.4. Mal-Mülk Zapt Etme

17 numaralı Kırım kadı sicili kayıtlarında haksız yere veya zorla kişilerin mal ve mülkü zapt edildiği fark edilmiştir. Bu davaların konu bakımından suç unsuru taşıdığını bu satırları yazan araştırmacı tarafından düşünülmektedir. Ortaya çıkan düşünce gereği ayrı başlık altında mal-mülk zapt etme konusu değerlendirilmesi elzem olarak gözükmektedir.

Genellikle "*fuzulen*" ve "*zapt*" adlı kelimeler işaret edilen bu davalarda yer almaktadır. Defterde altı tane zapt etme kaydı yer almaktadır. Örnekleri ise şu şekildedir. Yarım bırakılmış davalardan bir tanesinde Kaan Mirza, Biga Salası sakinlerinden Kaplan veledi Aleksandır'ı mahkemeye vermiştir. Kaan Mirza babasından kendisine kaldığını söylediği darının yarısı ve çatma hanesini Kaplan'ın zorla ele geçirdiğini söylemiştir. Kaplan ise Kaan Mirza'nın babasından on altına satın aldığı ifade etmiştir. Bu süreçte Kaan Mirza'nın şahitlerine başvurulacakken dava yarım kalmıştır.¹³⁸ Davanın neden yarım bırakıldığına dair bir iz kayıtlarda bulunmamaktadır. Kaan Mirza hakkı olduğu darısını

---

¹³⁵ KKD, 17/63a-1.

¹³⁶ KKD, 17/67a-2.

¹³⁷ KKD, 17/63a-2.

¹³⁸ KKD, 17/29b-2.

aldığına dair bir kanıt yoktur. Ayrıca Kaplan'ın bu darıyı zorla zapt ettiğine dair bir kanıt da yoktur bunlar yalnızca Kaan Mirza'nın iddialarından ibarettir.

Diğer kayıta ise Bahçesaray'da Avcılar köyünden Abdurrahman, mahkemeye gelerek Abdulferit adlı kişiyi dava etmiştir. Abdulferit'in bir kıta araziye fuzulen tasarruf ettiğini ifade etmiştir. Adı geçen arazinin kendisine ve ölmüş olan İvaz'a ait olduğunu mahkemeye sunmuştur. Abdulferit iddia edilen durumu kabul etmemiş kendisine ait olduğuna dair diretmiştir. Bunun üzerine Abdurrahman mahkemeye son şans olarak şahitlerini sunarak davasını nihayete erdirmek istemiştir. Ömer ve Arslan, Abdurrahman'ın iddialarını doğrulamak üzere şahitlik etmişlerdir. Mahkeme bunun üzerine arazinin Abdurrahman ve merhum İvaz'a ait olduğunu deftere kayıt edilmesini uygun bulmuştur.¹³⁹ Abdurrahman, Abdulferit'in fuzulen zapt ettiğine dair kesin kanıt sunarak, mahkemeden istediği sonucu almıştır. Kayıtlarda Abdulferit'in adı geçen araziye ne kadar yıldır zapt ettiğine dair bilgi bulunmamaktadır, yalnızca arazinin gerçek sahibine geçtiği aktarılmıştır.

4.2.5. Dolandırıcılık

Kırım kadı sicillerinde zaman zaman yer alan dolandırıcılık kaydı, araştırmacılara özel hikâyeler sunmaktadır. 17 numaralı Kırım kadı sicilinde yalnızca bir kayıta suç unsuru olarak görülen dolandırıcılık davası dikkat çekmektedir. Yukarıda oluşturulan başlık ve değerlendirilen kayıt araştırmacının inisiyatifi doğrultusunda şekillendirilerek bu bölümde ele alınmıştır.

İncelenen kayıta, Ali Çelebi bin Mehmet Can Çelebi mahkemeye gelerek Kalbur veledi Barok adlı Gayr-i Müslim'i mahkemeye vermiştir. Ali Çelebi, mahkemede Kalbur adlı zimminin kendisine bir kemer kuşak sattığını değerinin on altı esedi kuruş ve beşlik ayarında olduğunu söylemiştir. Fakat esedi ve beşlik ayarında olmadığını fark ettiğini söyleyerek kendisini mağdur ettiğini ifade etmiştir. Bunun üzerine Kalbur mahkemede kendisini tekrarlayarak sattığı ürünün on altı esedi kuruş ve beşlik ayarında olduğunu belirtmiştir. Mahkeme her iki tarafı dinledikten sonra bu işin aslını öğrenmek için kuyumculuktan anlayan kuyumcu Ahmet bin Abdullah ve Usta Recep bin Hüseyin'i mahkemeye davet ederek kemer kuşağını incelemeleri istenmiştir. Kuyumcu Ahmet ve

---

¹³⁹ KKD, 17/31b-5.

Usta Recep kemer kuşağını mihenk vurup yani ölçerek kemer kuşağın esedi ve beşlik ayarında olmadığını mahkeme heyetine sunmuştur. Yalnızca on dirheminde bir dirhem gümüş olduğunu belirten uzmanlar, söylediklerine şahit olduklarını da ifade etmişlerdir. Mahkeme ifade edilen sonuçtan sonra esedi ve beşlik ayarında olmadığını deftere kayıt etmiştir.¹⁴⁰ Mahkemenin verdiği karar ile ilgili herhangi bir bilgi bulunmamaktadır. Kalbur büyük ihtimalle Ali Çelebi'den aldığı parayı geri ödemiştir fakat bundan başka bir ceza almış mıdır bilinmiyor kayıtlarda en ufak bir bilgi de yoktur. Osmanlı toplumunun dinamiklerini göz önüne alındığında Kalbur para iadesi dışında ceza alması bile toplum gözünde değeri düşmüş ve güvenilmez biri olarak yaşamını sürdürmüştür. Hatta Kalbur eğer bir ticaret adamı ise kariyerinin sekteye uğradığı rahatlıkla düşünülebilir.

4.3. Aile

Aile ifadesinin genel ve tek bir tanımını yapmak imkânsızdır. Kültürel, dini ve coğrafi çeşitlilikler bu genelleme yapmayı engelleyen en önemli unsurlardandır. Ayrıca aile toplumun kültürel, ekonomik, siyasi, dini ve hukuki alanlarından gelişmesini sağlayan en köklü çekirdek sistemi işaret etmektedir. Yine de ailenin tanımı yapılması gerekirse aynı kan, ırk ve atadan gelen şahıslara veya anne, baba ve çocuklardan kurulu küçük topluluğa verilen ad olarak izah edilebilir.¹⁴¹

Kırım kadı sicilleri üzerinde yapılan çalışmalarla, Kırım'da yaşayan aileler üzerine bir değerlendirme yapılabilir. 17 numaralı Kırım kadı sicilinde yer alan tereke kayıtları ile bölgede bulunan aile üyeleri tespit edilebilir.

Tereke kayıtlarında birinde ölmüş olan El-hac Mehmet adında birinin El-hac Hüseyin Bölükbaşı Mahallesinde oturduğu ve kalan mallarının kayıt edilip, eşi Fatma, babası Hüseyin ve kızları Balkiz Baş ve Emine'ye bıraktığı anlaşılmaktadır.¹⁴² Kayıta göre ailenin içinde yer alan diğer kuşaktan babanın olmasına rağmen aileyi çekirdek yapı olarak tasvir edilebilir. Diğer bir örnekte, Timur'un malları kayıt edilirken eşi kerime, oğlu Mehmet ve kızı Ayşe kayıtlarda yer aldığı görülmektedir.¹⁴³ Klasik çekirdek ailesi

---

¹⁴⁰ KKD, 17/60a-2.

¹⁴¹ Salih Aybey, "Osmanlıdan Günümüze Türk Toplumunun Aile Kurumuna Bakışı ve Aile yapısındaki Değişimin Değerlendirilmesi", *Tarih Okul Dergisi*, Yıl 9, Sayı, 27, 2016, ss. 204-205.

¹⁴² KKD, 17/3a-1.

¹⁴³ KKD, 17/12b-1.

tablosu çizmektedir fakat akrabalarının da aynı evde olmasa bile aynı mahallede aynı köyde yaşadıkları düşünülmektedir. Son olarak incelenen tereke kaydında Kadın Şah adlı kişi mallarını çocukları olan Çurhan ve Sokul adlı kişilere bırakmıştır.¹⁴⁴ Bu kayıtların dışında tereke kayıtlarında aile ilgili birçok bilgiye daha ulaşılmaktadır. Bazen geniş ailelerin de yer aldığı, torun, dede, kız kardeş ve erkek kardeş gibi akraba yakınlıklarının da yer aldığı kayıtlarda fark edilmiştir.

4.3.1. Evlilik

Türklerin İslam'ı benimsemesinden sonra İslam birçok alanda etkisini göstermiştir. Evlilik kurumu da bunlardan birisidir. İslam'da kadı veya devlet görevlilerinin evliliklerde bulunma mecburiyeti yoktur. Eşlerin isteklerine göre kadı huzuruna yahut bir imama görünebilirdi fakat bazı özel durumlarda muhakkak kadının huzuruna çıkmak gerekmektedir. Küçük yaşta evlendirilecek kişiler buna örnek gösterilebilir. Kadı nikâhlarda “hüccet-i nikâh” adı altında bir belge hazırlamaktadır. Ayrıca bazı nikâh öncesinde eşlerin nikâh için “izinname” almaları gerekmektedir.¹⁴⁵ İslam'da ayrıca mehir tanımı yer almaktadır. Mehir, İslam'dan önce evlenecek olan kadının satış bedeli olarak ifade edilirken, İslam ile birlikte nikâh bedeli, menfaat bedeli, aşk bedeli ve sevgi bedeli gibi tanımları içermektedir. Fıkıh'ta nikâh sözleşmesinde veya sonunda kocanın eşine ödemek zorunda olduğu bedel olarak geçmektedir. Mehir kadınların lehine olan bir anlaşmadır, kocanın evlenmeden önce yaptığı anlaşmada karısına; evlenirken, evlilik içinde veya boşanma ve ölüm gibi durumlarda vermek zorunda olduğu para veya değerli mal-mülktür. Mehirin kadın için bir nevi sigorta olduğu ve mehir fiyatlarının yüksek tutulmasını da boşanma durumunu zorlaştırdığı araştırmacıların ortak fikridir.¹⁴⁶

İncelenen 17 numaralı Kırım kadı sicilinde evlilik ve mehir ile ilgili yedi tane kayda rastlanılmıştır. İlk olarak Osman Dede adlı kişi mahkemeye gelerek damadı Murtaza'nın annesi Manuş ve kız kardeşi Zeliha'yı mahkemeye vermiştir. Kayıta Osman kızının nikâh için yirmi altın, on bir akçe kıymetinde gümüş saat ve okunamamış fakat fiyatı on beş akçe olan ürünün bu kişilerde olduğunu söylemiştir. Osman Dede hissesini talep ederken gümüş saat, on beş akçe olan ürün ve on altın nikâh bedeli olarak aldığını fakat

---

¹⁴⁴ KKD, 17/46a-2.

¹⁴⁵ Halil Cin, **İslam ve Osmanlı Hukukunda Evlenme**, Ankara Üniversitesi Basımevi, 1974,s.281-283.

¹⁴⁶ Hadi Sağlam, “İslam hukukunda Mehir Evlilik Sigortası Mıdır”, *Universal Journal of Theology*, Sayı 1, ss.1-6.

kalan on altını vermediklerini dile getirmiştir. Osman, karşı tarafın durumu kabul etmeme direncine rağmen Osman'ın nikâh için yirmi altına anlaştıklarına dair kanıt sunmasıyla durumu ispatlamış ve deftere kayıt ettirmiştir.¹⁴⁷ Kayıtta alınan mal ve paraların yalnızca nikâh için olduğu ifade edilmiştir. Evlenmeden önce yapılan nikâh anlaşmasında kadın için verilen değerli eşyalar olması kuvvetle muhtemeldir. Diğer kayıtta ise “akd-i tezviç” ismiyle nikâh sözleşmesi yer almaktadır. Kayıtın içeriğine bakıldığında ise merhum olan Murat'ın boşanmış olduğu eşi tarafından vekil tayin ettiği Malkon adlı zimmi, merhum'un şimdiki eşi Esvadır adlı zimmiyi mahkemeye vermiştir. Müvekkili olduğu Hasil Bike adlı kişi evlenirken nikâh sözleşmesi yaptığı otuz miskal altın mehriyle anlaştıklarını söyleyerek sual olunmasını istemiştir. Esvadır bu durumu inkâr etmiştir. Mahkeme bunun üzerine Malkon'dan söyledikleri üzerine şahitlerini mahkemeye davet etmiştir. Malkon, Arslan bin Abdullah ve Sarkez veledi Hacuk şahit olarak göstermiştir. Şahitler, Hasil Bike ile Murat evlenecekleri zaman bir altın bilezik ile anlaşmaya çalışmıştır. Fakat Hasil Bike'nin babası kabul etmeyerek otuz miskal altın ile anlaştıklarına şahit olduklarını söylemişlerdir mahkeme bu veriler ışığında durumu deftere kayıt etmiştir.¹⁴⁸

Doğrudan Mehir ile ilgili geçen kayıtlarda ise Ümmügülsüm bint-i Maydaş vekâletini Kasım Çelebi ibn-i Maydaş'a vermiş, o da Sarp Gazi Odabaşı'yı mahkemeye hazır etmiştir. Müvekkili olan Ümmügülsüm'ün oğlu Mehmet ile evlendiğinde mehir-i mü'accel için Barabaş adlı Kazak köleyi vermişti fakat hala göndermediğini söylemiştir. Bunun üzerine Sarp Gazi durumun doğru olmadığını ifade ederek gönderdiğine dair şahit gösterip, yemin etmiştir.¹⁴⁹ Mehir için yukarıda açıklama yapılırken para veya değerli mal-mülk verildiği dile getirilmişti, kayıtta görüldüğü gibi Kırım'ın ekonomisinde önemli yere sahip olan ortalama fiyatı 45-50 hasene olan köle verildiği anlaşılmaktadır. Mehirin para ile karşılanmış olan kaydın da ise Sefer Odabaşı mehir-i mü'eceli olan on yedi altın yetmiş akçesini Hasan Sufi'nin elinden tamamen aldığını deftere kayıt ettirmiştir.¹⁵⁰ Farklı kayıtta ise Bahçesaray'da Salacak sakinlerinden İbrahim bin Gazi Bek'in eşi Sevgül bint-i Hüseyin yetmiş altınlık mehirini hibe ettiği şahitler huzurunda kabul edilmiştir.¹⁵¹ Kayıtın içeriğine bakıldığında yetmiş altın gibi yüksek fiyatta mehir ücreti

---

¹⁴⁷ KKD, 17/5a-3.

¹⁴⁸ KKD, 17/68b-3.

¹⁴⁹ KKD, 17/23a-2.

¹⁵⁰ KKD, 17/63b-4.

¹⁵¹ KKD, 17/76b-4.

gözükmektedir. Son olarak, vefat eden Timur eşine mehri mu'accel için Şekerpare adlı Devke'yi bıraktığı bunun yanında iki tane dükkân bıraktığı kayıtlarda yer almaktadır.¹⁵²

4.3.2. Boşanma

Osmanlı toplumunda boşanma davaları İslam hukukunun bir gereği olarak erkek büyük bir ayrıcalığa sahiptir. Erkek eğer eşinden boşanmak isterse, eşine karşı ağızından çıkacak tek bir sözle dahi boşayabilmektedir. Kadı huzuruna gelmesine gerek yoktur. Kadın ise eğer kocasından boşanmak isterse nikâh sözleşmesine kural koydurtarak bu kuralın çiğnenmesi sonucu boşanabilirdi.¹⁵³ Kadının bu gibi sözleşmesi elinde olmadan mahkemeye geldiğinde ise geçerli sebeplerden birisi olması gerekmektedir. Eşinde evlenmeden önce bilmediği bir hastalık veya kusuru bulunması, gündelik hayatta geçinebilmesi için yiyecek, içecek ve giyecek gibi temel barınma ürünlerinin eş tarafından karşılanamaması, kocanın evden uzun süre boyunca kaybolması, evi terk etmesi, hanımına kötü davranması ve eşi ile süt akrabalığı olması gibi durumlardan birinin söz konusu olması gerekmektedir. İslam'ın boşanma konusunda erkeğe vermiş özel yetkilere rağmen boşanma davalarında kadınların da başrol oynadığı incelenmiştir. Erkeklerin boşanma davalarında büyük yetkilere rağmen kullanma oranının daha az olmasının sebebi yüksek miktarlarda yapılan mehir ücretleridir.¹⁵⁴

Boşanmak isteyen eşlerin üç türlü boşanabilme hakkı vardır. Bunlardan ilki talâk, eşlerinin birbirine olan bağılıklarını kopardığı ve evliliklerini bitirdiği boşanma türüdür. Erkeklerin talâk ile eşlerine mehir ücretini ödeme şartıyla boşanma hakları bulunmaktadır. Talâk ikiye ayrılmaktadır. Talâk-ı ric ve talâk-ı bâin'dir. Talak-ı ric de boşanmanın belirli süresinde eş isterse tekrar geri dönebilirdi, fakat talâk-i bâin de tamamen boşanma durumu söz konusudur. Boşanan erkek tekrar eşine dönmek isterse yeni nikâh sözleşmesi ile mehir ücreti belirlemek kaydıyla dönebilmektedir. Kayıtlarda ayrıca talâk-ı selâse ile boşama yer almaktadır. Diğer bir boşama türü ise muhalâ'a'dır. Genellikle kadınların kullandığı bu yöntemde kadınlar çekilmez gelen evliliklerinden

---

¹⁵² KKD, 17/11b-5.

¹⁵³ Bkz. Arslan isimli biri eşi olan Ak Bike'yi eğer döversem üç talak benden boş olsun dediğini fakat eğer eşim, anneme ve bana kötü konuşursa döverim diyerek şartlı bir boşanma örneği sunduğu. Aktaş Sarı, 3a-3b Numaralı 1648-1679 Tarihli Kırım Kadıasker Defterlerine Göre Kırım'da Sosyal ve Ekonomik Hayat, s.36.

¹⁵⁴ Saadet Maydaer, "Klâsik Dönem Osmanlı Toplumunda Boşanma (Bursa Şer'iyye Sicillerine Göre)", *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Cilt. 16, Sayı. 1, 2007, s.300-301.

kurtulmak için denedikleri yöntemdir. Kadınlar zaman zaman muhalâ'a yöntemiyle alacakları mehir ve nafaka gibi maddi desteklerden vazgeçmiştir. Diğer boşanma türü ise tefriktir. Eşlerden biri kadının huzuruna gelerek eşinden boşama isteğini dile getirme suretiyle bu yola girmektedir. Kadı eğer gerekçeleri kabul ederse evlilikleri bitirebilmekteydi. Bu boşanma türünde de kadınların daha fazla yer aldığı araştırmacılar tarafından tespit edilmiştir.¹⁵⁵

17 numaralı Kırım kadı sicilinde boşanma davalarıyla ilgili altı tane boşanma kaydı yer almaktadır. Talâk ile ilgili örnekler şu şekildedir. Ümmühan bint-i Hasan şahitlerin huzurunda vekâletini oğluna bırakmıştır. Ümmühan'ın oğlu olan Mustafa bin Mehmet babasını Mehmet bin Mustafa'yı mahkemeye hazır etmiştir. Mahkemede Mustafa validesi ile babasının on beş yıl önce iki bin akçe nikâh ile evlendiklerini söylemiştir. Fakat babasının talâk-ı bâin ile boşandığını nafaka iddeti ve nikâhı için on dört esedi kuruşu babasından aldığını deftere kayıt ettirmiştir¹⁵⁶ Kayıtta eşini boşayan Mehmet, belirli miktarda nafakayı eşine verdiği görülmektedir. Talâk-ı bâin ile boşamaya dair bir diğer örnekte ise Kuba Mahallesinden Süleyman adlı kişi eşi Fatma bint-i Divan Sufi adlı kişiyi talâk-ı bâin ile tatlik ettiğini yani boşadığını dile getirmiştir.¹⁵⁷ Kaydın içeriğine bakıldığında erkeğin tek taraflı boşadığı gözükmektedir neden boşadığına dair bir bilgi bulunmamaktadır. Bunun yanında vereceği nafaka veya aile içindeki çocuk varsa eğer çocukları hakkında bilgiler bulunmamaktadır.

Kayıtlarda Muhalâ'a örnekleri ise şu şekildedir. Şehri Küstü mahallesinden Abdullah Sufi eşi Sabiha'yı nikâhından ve nafaka iddetinden fâriğ olmak üzere hal eylediğini söylemiştir.¹⁵⁸ Bu kayıтта her ne kadar dava için kadı huzuruna gelen Abdullah gözükse de nafaka iddetinden vazgeçen Sabiha'nın boşanmayı isteyen taraf olarak gözükteğü düşünölmektedir. Kayıтта neden boşanmak istediklerine dair bir malumat bulunmamasına rağmen kadının bulunduğü evlilikten mutsuz olduğü akla gelmektedir. Başka kayıтта, kadının yine boşanma davasından başrolde olduğü gözükmektedir. Önceden Uzun Başlı adlı köyde yaşayan daha sonra Şeyh Ali Beğ Köyünde yaşamaya başlayan Seyit Gazi bin Murtaza, Uzun Baş adlı Köyden Han Bike bint-i Mehmet adlı eşini mahkemeye vermiştir.

---

¹⁵⁵ İsmail Kıvrım, "17. Yüzyılda Osmanlı Toplumunda Boşanma Hadiseleri (Ayıntâb Örneğİ; Talâk, Muhalâ'a ve Tefrik)", *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Sayı. 10, 2011, ss.371-400.

¹⁵⁶ KKD, 17/4b-1.

¹⁵⁷ KKD, 17/74b-5.

¹⁵⁸ KKD, 17/6a-1.

Han Bike'yi önceden eşi olduğunu fakat onu nikâhından, nafaka iddetinden ve hatta küçük kızı olan Esmâ'nın bir senelik nafakasını da onda bırakarak boşadığını söylemiştir. Kayıtın sonlarında küçük oğlu Hantemir'e yevmi iki şer akçe, senede bir altın nafaka ile eşinin üzerine bıraktığını söylemiştir. Eşinin bu durumu kabul ettiğini söyleyerek deftere kaydını yaptırmıştır.¹⁵⁹ Yine benzer dava da Abdullah bin Osman, eşi olan Dilber'i yirmi beş altın mehir-i mü'eccelinden ve üç aylık nafakasından feragat etmesi üzerine boşadığını ifade etmiştir.¹⁶⁰ Dilber devam etmek istemediği evlilik için yirmi beş altınlık mehir hakkından vazgeçmiştir. Hatta tekrar evlenebilmesi için iddet denilen bekleme süresinde alacağı paradan bile vazgeçmiştir.

4.3.3. Nafaka

Nafaka kelime anlamı olarak “*harcamak*”, “*tüketme*” manasındaki “*infâk*” kelimesinden türetilmiştir. İhtiyaçların karşılanması için para veya ona eş değer mal-mülk ödemektir.¹⁶¹ Nafaka uygulamaları İslam öncesi tarihe dayanmaktadır. Mezopotamya bölgesinde yaşamış olan Sümerliler ve Babiller de nafaka uygulamalarına dair emareler görülmüştür. Nafaka kocanın, karısına para veya mal-mülk şeklinde, karısının günlük ihtiyaçları olan yeme-içme, barınma, giydirmeye hatta hizmetçi gibi ihtiyaçlarına karşı ödediği tutarı ifade etmektedir. İki çeşit nafaka bulunmaktadır. Bunlardan birincisi aile nafakası, kişinin bakmak zorunda olduğu eşi, çocuğu ve ebeveynlerine ödemesi gereken nafakadır. Evlilik nafakasının da, evlilik devam ederken ödediği nafaka zevc ve boşandıktan sonra kadının bekleme süresini niteleyen nafaka iddet olarak ikiye ayrılmaktadır. Kadının başka birisiyle evlenebilmesi için iddet denilen belirli bir süre beklemesi gerekmektedir, eş bu süreçte eski karısına nafaka ödemek zorundadır. Aile nafakası içerisinde yer alan nafaka türlerinden bir diğeri usul-fürü nafakasıdır. Kişinin aile içerisinde yer alan çoluk çocuk, torun veya anne, baba, dede ve ananeye ödemesi gereken nafakayı belirtmektedir. Nafaka türlerinden ikincisi olan mülkiyet nafakasında ise; kişi ayrıca sosyal hayatta ki canlı veya cansız varlıklarının devamlılığında sorumlu olduğu için bunlara da nafaka ödeyebilmektedir.¹⁶²

---

¹⁵⁹ KKD, 17/7b-3.

¹⁶⁰ KKD, 17/50a-1.

¹⁶¹ Celal Erbay, “Nafaka”, *DİA*, C.32, 2006, s.382.

¹⁶² Mustafa Akkaya, “Osmanlı’da 16. Ve 17. Yüzyıllar Arasında Nafaka Uygulamaları ile Satın Alma Gücü Arasındaki İlişki”, *International Journal of History*, Sayı. Cilt. 10, Sayı.7, 2018, ss.295-319.

Kırım'da ödenmiş veya ödenme üzere karar kılınmış olan nafaka kayıtları yirmi sekiz tanedir. Bunlardan bazıları şu şekildedir. Şahin boşanmış olduğu eşi Divan Sultan'a din-i farz nafakası olarak on altı altın verdiği deftere kayıt edilmiştir.¹⁶³ Sonraki kayıтта yine Şahin ve boşanmış olduğu Divan Sultan görülmektedir. Şahin'in üzerinde yirmi dört altın daha kaldığı birer altın vererek anlaştıkları kayıtlarda yerini almıştır. Bir başka kayıтта ise Ümmügülsüm mahkemeye gelerek Sarp Gazi Bölükbaşı ve Ali Mehmet'ten olmak üzere iki tane kız çocuğu dünyaya getirdiğini ifade etmiştir. Bu kızlar Fatma ve Ümmühan'ın hala kendi elinde ve terbiyesinde olduğunu söylemiştir. Babalarından biri olan Mehmet'ten bir akçelik dahi malları olmadığını, Sarp Gazi'nin ise hala hayatta ve durumu iyi olduğunu dile getirmiştir. Bu sebeplerden ötürü kızların her birine nafaka verilmesini dilemiştir. Mahkemenin yaptığı incelemede kızların her birine üçer akçe nafaka verilmesi kararlaştırılmıştır. Bu nafakanın iki akçesini Ümmügülsüm ödeyecekken geri kalan dört akçeyi ise Sarp Gazi ödeyecektir.¹⁶⁴ Bir başka davada ise merhum olan Kâtip Abdülbaki'nin eşi Ümmügülsüm ibnit-i Kayık Bölükbaşı şahitler huzurunda vekâletini Mehmet bin İvaz'a vermiştir. Mehmet, müvekkili olan Ümmügülsüm'ün Kâtip Abdülbaki'den olma dört erkek çocuğuna ve bir kız çocuğuna kendi malından nafaka bağlanmasını istemiştir. Mahkemede yapılan incelemede her bir çocuğa dört akçe nafaka verilmesine karar verilmiştir.¹⁶⁵ Kayıtlarda Abdülbaki'nin iki evlilik yaptığı ve iki evliliğinden olma çocukları bulunduğu görülmektedir.

Kayıtlarda ayrıca eşlerinin kaybolması veya terk etmesinden dolayı istenilen nafakalar yer almaktadır. Bunlardan kayıp olan Yakuda veledi Avrahim'in eşi Mamuk, vekâletini şahitler huzurunda devretmiştir. Mahkemede Mamuk yedinde kayıp Yakuda'dan olma Yosep adlı oğlu ve Birnaziye adlı kızı bulunmaktadır. Yakuda'nın malından çocuklara ve Mamuk'a nafaka ve kisve verilmesi istenmektedir. Mahkemenin yaptığı incelemeler sonucunda Mamuk'a üç sim verilmesine, iki evladına da iki buçuk sim verilmesine karar verilmiştir. Bir başka kayıp nafaka davasında, Devlet Bike bint-i Karagöz mahkemeye gelerek eşi olan Esvadar'ın kaybolduğunu nereye gittiğini bilmediğini söyleyerek yedinde iki oğlan ve iki kız ve bir de ihtiyar bakıma muhtaç validesinin olduğunu

---

¹⁶³ KKD, 17/7a-5.

¹⁶⁴ KKD, 17/21b-1.

¹⁶⁵ KKD, 17/26b-3.

söylemiştir. Devlet Bike mahkemeden kendisi dâhil her birisine nafaka istemiştir. Mahkemenin incelemesi sonucu her birine üç sim verilmesine karar verilmiştir.¹⁶⁶

Kişilerin Eşi, çocukları veya ebeveynleri dışında yakın akrabalarına da nafaka isteğinde bulunduğu kayıtlardan anlaşılmaktadır. Bir kayıтта, Karakuzi köyünden Şah Timur Sufi bin Cantemir, yedinde olan Devir Bike adlı kadını ihtiyar ve bakıma muhtaç olarak tanıtırken, kadının kendisinin halası olduğunu söylemiştir. Devir Bike'ye kendi malından nafaka verilmesi için mahkemeden vasi tayin edilerek nafaka verilmesini istemiştir. Mahkeme bu çağrıya cevapsız kalmayarak Devir Bike adlı kadına nafaka için dört sim vermiştir.¹⁶⁷ Halası olan Devir Bike için nafaka isteyen Şah Timur bu isteğinde başarılı olmuştur. Diğer benzer davada, Abdalbaki bin Abdülkadir mahkemeye gelerek kardeşi Abdurrahman'ın çocukları olan Abdullah ve Ümmühan'ın hisseleri kendi elinde olduğunu söyleyerek emvallerinden nafaka kaydının oluşturulmasını istemiştir. Mahkeme ikisine de ikişer seneden dört akçe nafaka verilmesine karar vermiştir.¹⁶⁸

Son olarak nafaka kayıtlarında “Haleb” tabiriyle süt manasındaki oğul veya kız çocuklarını işaret eden nafaka kayıtları da bulunmaktadır. Bahçesaray'da Kuba Cami Mahallesinden Mehmet bin El-hac Resul, mahkemeye gelerek haleb kızı yani sütkızı Fatma'ya kendi malından nafaka verilmesini istemiştir. Yapılan inceleme sonucunda Fatma'ya iki sim nafaka verilmesi kararlaştırılmıştır.¹⁶⁹

4.3.4. Miras

Osmanlı Devlet'inde aile içindeki en önemli konulardan birisi de miras meselesi olmuştur. Geçmişten günümüze birçok ailenin miras için çekiştiği, anlaşamadığı veya bölüşemediği görülmüştür. 17 numaralı Kırım kadı sicili kayıtlarında miras kayıtlarını genellikle tereke kayıtlarında görülmektedir. Bunun dışında doğrudan dava olarak mahkemeye yansıyan kayıtlarda bulunmaktadır.

Bu bölümde ilk olarak tereke kayıtlarından örnekler sunulacaktır. Tereke kayıtlarında ölen kişi mirası olan mal-mülkünü aileye bıraktığını gösteren kayıtları içermektedir. Aile, bırakılan mirası kadı huzurunda kayıt edilmek suretiyle bölüşürülürdü. Kadı ayrıca miras

---

¹⁶⁶ KKD, 17/50b-3.

¹⁶⁷ KKD, 17/14b-1.

¹⁶⁸ KKD, 17/5a-2.

¹⁶⁹ KKD, 17/39b-2.

bölüşümünde ölen kişinin borçları var ise miras üzerinden işlemi yapar ve kendisi ve ekibinin yaptığı işlemlerin ücretlerini de tahsil ederdi. Tereke kayıtlarında aile bireylerin kimlikleri hakkında bilgiler verirken bazen ailenin yaşadığı bölgeyi de işaret etmektedir.¹⁷⁰

Tereke kayıtlarından ilk örnek Hasan atalık mirasını, eşi Esmâ Şah ve oğulları olan Abbas Yahya, Ebu Bekir ve Akif gibi isimlere bırakmıştır. Miras bıraktığı ürünlerin tamamından ziyade genel bir görüntü çizmek adına belirli ürünler gösterilmiştir.¹⁷¹

Tablo 8: Hasan Atalık'ın Ailesine Bıraktığı Miras

Hane hasene: 30	İki dubsiz sahan sim:120	Bir çoyın kazan sim: 120	Şemadan ma'a makas sim: 30
Bir yeni kılıç sim: 20	Def'â kılıç sim: 10	Yeşil çuka sim: 120	Yan tas sim:10
Ocak sim: 10	Tava sim: 20	Kazma sim: 20	Balta sim: 10
Köhne yay sim: 5	İki elek sim: 3	Köhne minder sim: 2	Eğer sim: 5
Üç kaşık sim: 15	Büyük bıçak sim: 10	Kilid sim: 2	Kuşak sim: 30
Deyn-i avret Hasene: 20			

Kaynak: Yukarıdaki tablo 17 numaralı Kırım kadı defterinde 42a-1 numaralı kayıttan elde edilmiştir.

Hasan Atalık'ın bırakmış olduğu mirastan bazı mal-mülklerin fiyatları listeleriyle beraber verilmiştir. Aile mirası hakkında bilgiler veren tereke kayıtları ailelerin maddi durumlarını ve sosyal yaşamda kullandıkları alet ve edevatlarını araştırmacılara sunmaktadır.

Farklı tereke kaydında ise Semer Gazi eşi Sabiha, oğlu Seyit Gazi ve kızı Havva'ya bırakmış olduğu miras yer almaktadır. Semer Gazi yukarıdaki örnekte bulunan Hasan Atalık'a göre daha varlıklı olduğu görülmektedir. O da aynı Hasan Atalık gibi ev eşyaları

¹⁷⁰ Fatih Bozkurt, "Osmanlı Dönemi Tereke Defterleri ve Tereke Çalışmaları", *Türkiye Araştırma Literatür Dergisi*, Cilt. 11, Sayı. 22, ss. 193-229.

¹⁷¹ KKD, 17/42a-1.

ve hane bırakmış bunun yanında köle, öküz ve at gibi dönemin pahalı mülklerini ailesine bırakmıştır. Genel anlamda bu tereke kaydının da şablonu aşağıda yerini almıştır.¹⁷²

Tablo 9: Semer Gazi'nin Ailesine Bıraktığı Miras

İvan adlı Kazak hasene: 50	Yaskov adlı Kazak hasene: 35	Ala at hasene: 7	Borıl at hasene: 41
Kır at hasene: 7	Torı beytal hasene: 7	Gök öküz hasene: 4	Kuba Öküz hasene: 4
Kongür öküz hasene: 4	İki karşılı çat hane hasene: 10	Beyaz kaftan sim: 20	Abiye yenice sim: 80
Köhne yeşil bugası kaftan sim: 40	Yirmi iki ana baş koyun hasene: 11	On iki tavuklu? hasene: 3	Ziraat olmuş soya beş beşeri hasene: 3
Kırmızı bugası zarıflı çakal içli kürk hasene: 2	İki keçe sim: 80		

Kaynak: Yukarıdaki tablo 17 numaralı Kırım kadı defterinde 44a-1 numaralı kayıttan elde edilmiştir.

Bu iki tereke kaydı dışında kayıtlarda dava olarak görülen bazı miras davalarının da bulunduğu dile getirilmişti aşağıda bu davalardan birkaç örnekte ifade edilmektedir.

Miras kayıtlarından bir tanesi bir hayli ilginç ve ilgi çekici gözükmektedir. Bahçesaray'da Rus Mahallesi sakinlerinden Devir Bike bint-i Mustafa, kızının oğlu olan Ömer bin Delibaş'ı mahkemeye vermiştir. Devir Bike, aynı mahallede darısının dâhilinde olan bir bab hanesini Ömer'e şartlı olarak hibe ettiğini söylemiştir. Teslim etme şartı olarak kendisini beslemesini, ölünceye kadar yanında olmasını ve bakmasını şart koşturmuştur. Fakat Ömer'in bu şartların hiçbirini yerine getirmediğini ve ilim için medreseye gittiğini ifade etmiştir. Ömer ise cevap olarak ananesinin bu mülkü kendisine böyle bir şart olmadan doğrudan şartsız hibe ettiğini söyleyerek durumu reddetmiştir. Cevap üzerine mahkeme Devir Bike'nin şahitlerine başvurmuştur. Devir Bike'nin şahitleri, darı dâhilindeki evi teslim ederken yukarıdaki şartların karşılanması sonucunda hibe edeceği konusunun doğru olduğuna dair şahitlik ettiklerini ifade etmişlerdir. Bu durumun üzerine

¹⁷² KKD, 17/44a-1.

mahkeme şartlı hibe durumun doğru olduğuna karar vermiş hibe etme işlemini iptal etmiştir.¹⁷³

Bir başka kayıta ise Merhum Ömer Ağa'nın küçük çocuğu Abdullah Çelebi mahkemeye gelerek, Musli Efendi ibn-i Abdulhalim Ağa'yı mahkemeye hazır etmiştir. Babası öldükten sonra Merhum Halil Ağa adında birinin kendileri adına vasi olduğunu ve babasından kendisine kalan malların onun üzerinde olduğunu söyleyerek talep etmiştir. Kayıtta Abdullah Çelebi artık kendisini buluş çağına geldiğini ve kendi üzerine ne kadar mal kaldıysa istediğini söylemiştir. Musli efendi tasdik ettikten sonra babasından Abdullah'a, kız kardeşi üzerinde olan kırk beş muamele-i kuruş, validesinin üzerinde olan altı kuruş, otuz kuruşa usta Ömer'den alınan Nakkaş dükkânı ve yetmiş beş muamele-i kuruşu dahi mahkeme önünde alarak deftere kayıt ettirmiştir.¹⁷⁴ Son bir kayıta ise anneleri ölen iki kardeşinin annelerinin miraslarını bölüşmesi hakkındadır. Şehri Küstü mahallesinde ikamet eden Saliha öldükten sonra iki oğlu olan Mehmet ve Mahmut'a mirasını bırakmıştır. Her birisine bin seksen akçe isabet etmiştir. Mehmet'in Mahmut'tan büyük olması ve Mahmut'un daha buluş çağına ermemesinden dolayı abisi ona vasi olmuştur. Mehmet kardeşinin payını da yöneterek ileride bu payı ona vereceğini mahkeme önünde dile getirmiştir. Mahkeme ayrıca bu payı verirken Mehmet'in de hakkı olduğu Şehri Küstü'de olan evi, bahçeyi ve kırkı rehin olarak kaydetmiştir. İleride oluşacak herhangi bir sorunda Mehmet ev üzerindeki hakkı kaybedip tamamen kardeşine bırakacaktır.¹⁷⁵

4.3.5. Vekâlet Etme

İncelenen 17 numaralı Kırım kadı sicilinde, ailenin bireylerinden bir kişi davacı olduğu durumlarda davaya eşlik edemeyeceği durumlarda en yakınlarından genellikle erkek bireylerinden kişiyi seçerek kendisi adına davayı yürütmesini istemiştir. Vekil bırakan kişiler genellikle kadınlar olarak dikkat çekmektedir. Toplumun içinde kadının durumu aydınlatması bakımından önemli olan bu olay, kadınlarının genelinin toplum içinde büyük rolü olmadığını gözler önüne sermektedir. Davanın başından sonuna kadar yer alamayacak olan kadınlar kendileri adına vekil bırakmışlardır. Genellikle yakın

---

¹⁷³ KKD, 17/49b-2.

¹⁷⁴ KKD, 17/40a-1.

¹⁷⁵ KKD, 17/40b-3.

akrabalarından eşlerini, kardeşlerini, çocuklarına veya babalarını vekil tayin etmişlerdir. Ayrıca kadınlar dışında davalara eşlik edemeyecek kadar hasta kişiler veya yaşlılarda davalarında vekil tayin etmişlerdir.

17 numaralı Kırım kadı sicilinde yer alan kayıtlar şu şekildedir. Zahide bint-i İslam, şahitler huzurunda vekâletini eşi olan Sefer Beşe'ye bıraktığını deftere kayıt ettirmiştir.¹⁷⁶ Zahide vekâletini en yakını olan eşine bırakmasını sebebi eşine olan yakınlığı ve güvenidir. Bir sonraki kayıta davanın devamı gözükmektedir. Zahide'nin bir kişiden alacak olduğu para için Sefer'e vekâletini verdiği fark edilmiştir. Farklı kayıta ise Fevmiye bint-i İshak şahitler huzurunda vekâletini babası olan İshak'a bıraktığı anlaşılmaktadır.¹⁷⁷ Son olarak Hürihan bint-i İslam Gazi şahitlerin huzurunda oğlu olan Ali Can'a vekâletini bıraktığı kayıtlarda gözükmektedir.¹⁷⁸

Vekâlet kayıtlarında davanın başından sonuna kadar vekil bırakılan kişi, vekilinin hakkını korumak ve tercümanı olmak durumundadır. Bu yüzden dolayı vekil bırakan kişilerin aile yakınlarından birini veya çok güvendikleri yakınlarını seçmesi olağandır. 17 numaralı Kırım kadı sicilinde vekil bırakma kayıtları yukarıda örnek verilenden daha fazladır.

4.4. Köleliğin Sosyal ve Ekonomik Boyutları

Kölelik insanoğlunun ilk dönemlerinden itibaren tarihte var olmuş köklü bir kurumdur. Dünya tarihinden XIX. yüzyılın ortalarına kadar sürmüş olan kölelik, toplum içinde ekonomik ve sosyal anlamda çeşitli kültürlerde kendine yer bulmuştur. Köleler genellikle savaş meydanlarından ele geçirilen düşman askerler, komşu kabile veya ülkelerden elde edilen insanlar ve ailesi tarafından para karşılığı satılan kişilerden oluşmaktadır. Kölelik dünyanın her coğrafyasında var olmuştur. Dinlerin bazı kısıtlamalar getirmesine rağmen kölelik toplum içinden tamamen kaldırılamamıştır. İslam dininde de kölelik kurumu kaldırılamamış olmasına rağmen insanların kullanma sayısını azaltılmasına ve serbest bırakmasına yönelik teşvik edici hamleler atılmıştır.¹⁷⁹

---

¹⁷⁶ KKD, 17/39a-1.

¹⁷⁷ KKD, 17/39b-1.

¹⁷⁸ KKD, 17/46a-4.

¹⁷⁹ Ümit Ekin, "17. Yüzyılın Sonlarında Rodosçuk Kazasında Kölelerin Toplumsal Statüsü", *Tarih Araştırmaları Dergisi*, Sayı. 47, 2010, s.25.

Osmanlı Devleti kurulduğu dönemden itibaren orduda savaştan elde ettikleri esirleri kullanmaya başlamıştır. Osmanlı Devleti elde ettikleri esirlerin belirli kesimlerini ordu içeresine alırken bazılarını da tüccar vasıtasıyla şehirlere sunmuştur. Devlet içerisinde önemli yere sahip olan köleler, yeniçeri ocağı gibi devletin merkez ordusunda konumlanırken ayrıca küçük yaşta elde edilen kölelerde devlet kademesinde üst mevkilerde yer almışlardır. Kadın köleler de devlet kademesinde harem içerisinde eğitime alınarak gelecekte önemli siyasi figürler olmuşlardır. Şehirlere sunulan köleler ise sosyal hayatta sahiplerinin en büyük yardımcılarından biri olarak toplumsal yapıda kendilerine yer bulmuşlardır. Köleler askeri, yönetim, ev işleri ve tarım alanlarında da kullanılmıştır. Osmanlı toplumundaki kölelerin sosyal hayattaki durumları ise diğer toplumlara göre daha iyi konumdadır. Köle girmiş olduğu evin artık bireyidir. Ayrıca kölelerin fiyatları yüksek olduğu için verilebilecek her türlü hasarda kişi kendi malına zarar vermiş olacaktır. Bu yüzden dolayı da kölesini korur, bakar ve besler. Osmanlı toplumunda her insan köle yapılamazdı. Müslümanlar ve Osmanlı tebaasına bağlı Gayr-i Müslimler köleleştirilemezdi. Genellikle köleler kuzey bölgesinde; Ruslar, Çerkesler, Kazaklar ve Lehler köle olarak toplumda bulunmaktadır.¹⁸⁰

4.4.1. Köle Tasvirleri

Kölenin alınıp satılabilmesi için sağlıklı ve güzel görünümlü olması gerekmektedir. Kırım kadı sicilleri kayıtlarında kölelerin tasvirleri yapılırken kölenin fiziksel özellikleri belirtilirken ayrıca milletleri de bilgi olarak verilmiştir. Kırım Kadı sicillerinde kayıtlarda geçen köleler şu isimler ile tanıtılmaktadır. “Kazak”, “Gulam”, “Abd-ı Memluk”, “Abd-ı Abik”, “Çora”, “Marya”, “Cariye” ve “Devke” isimleriyle sunulmuştur. Bu isimlerin ortaya çıkışında kölelerin cinsiyeti, fiziki ve yaşı etkili olmuştur.¹⁸¹ Kölenin fiziksel özelliklerini veren yukarıdaki bilgiler köle araştırmaları için önemli konumda durmaktadır. 17 numaralı Kırım kadı sicilinde geçen köle tasvirleri, aşağıda tablo halinde sadeleştirilerek yer verilmiştir.

Tablo 10: 17 Numaralı Kırım Kadı Defterinde Yer Alan Köle Tasvirleri

¹⁸⁰ İzzet Sak, *Şer’iye Sicillerine Göre Sosyal ve Ekonomik Hayatta Köleler (17. Ve 18. Yüzyıllar)*, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı Yeniçağ Tarih Bilim Dalı Yayınlanmamış Doktora Tezi, Konya, 1992, ss.14-16.

¹⁸¹ Fırat Yaşa, “Köleliğin Sosyal ve Mali Boyutları”, *Gaziantep University Journal Of Social Science*, Sayı. 13, 2014, s.659.

1. Rus asıllı, orta boylu, sarışın, ela gözlü, Nilpare adlı cariye.
2. Koyun gözlü, kumral kaşlı, uzun boylu ve macar asıllı Makloş adlı Kazak.
3. Koyun gözlü, kumral kaşlı, uzun boylu ve Moskova asıllı olan Donçura adlı Kazak.

Kaynak: Yukarıdaki tablo 17 numaralı Kırım kadı defterinden elde edilmiştir.

4.4.2. Köle Ticareti ve Maddi Değeri

Kuzey Karadeniz bölgesinde ticareti yapılan ve mali yükü yüksek olan mallardan biri olan köle, Osmanlı Devleti'nin Karadeniz'i kontrol etmesiyle beraber İmparatorluğun birçok şehirlerine Kırım yarımadasından gönderilmeye başlanmıştır. Kırım Hanlığı'nın başında olduğu uygulamada komşu ülke ve kabilelerden elde edilen köleler ticari bir unsur olarak değerlendirilip, satılmaktadır. Hanların kuzey bölgesinin içine yapmış olduğu birçok akında binlerce köle elde edildiği araştırmacıların dikkatinden kaçmamıştır. Özgür hayatlarından koparılan köleler hızlıca şehir hayatının ekonomik ve sosyal yapısının bir parçası olması hedeflenmiştir.¹⁸²

Köle satışlarında belirli şartlar bulunmaktadır. Köle olarak gösterilen kişinin gerçekten köle olması şarttır, kölenin ayrıca kusuru ve hastalığı olmamalıdır. Eğer böyle bir durumu var ise de satış öncesi alıcıyı bu konu hakkında uyarılmalıdır. Satışı yapılan kölelerin kadı sicilleri kayıtlarında yer almasının sebebi ise satışlardan doğacak sorunlarına engel olmaktır. Kadının burada noter görevi gördüğü düşünülmektedir. Erkek köle fiyatlarının yıllara göre ufak tefek değişimleri olsa bile genel itibariyle fiyatlar aynıdır. Kadınlar da ise köle fiyatlarının değişkenliği erkeğe göre daha fazladır. Bu değişkenliğin sebebi kadının fiziki, kusuru ve yaşı olarak sıralanmaktadır.¹⁸³

Kayıtlarda beş tane köle satışının gerçekleştirildiği fark edilmiştir. Bunlardan bazıları şu şekildedir. Bahçesaray'da Arslan Ağa Mescidi Mahallesi sakinlerinden El-hac Ahmet, şahitler huzurunda vekâletini Fahu'l-ulema Abdülmumin Efendi'ye vermiştir. Abdülmumin vekil olarak El-hac Ahmet bin Mehmet'i mahkemeye hazır etmiştir. İş bu

¹⁸² Zübeyde Güneş Yağcı, "İstanbul Gümrük Defterine Göre Karadeniz Köle Ticareti (1606-1607)", *History Studies*, Sayı. 3/2, 2011, ss.375-376.

¹⁸³ Yaşa, Köleliğin Sosyal ve Mali Boyutları, ss.663-664.

Ahmet'e bir Kalmuk Çora ve bir Kalmuk cariyeyi yüz on iki Esedi kuruşa vekâleten sattığını belirtmiştir. Ahmet'in de durumu onaylayarak satın aldığını ve şahitler huzurunda kabul ettiğini söyleyerek deftere kayıt ettirmiştir.¹⁸⁴ Kölelerin satışında cinsiyeti belirtmesi bakımında nitelendiren Çora ve Cariye önemlidir. Çora, genç daha bıyığı terlememiş erkek çocuğunu ifade etmektedir.

Farklı kayıta ise köle satışından sonra gördüğü kusurdan dolayı mahkemeye gelen Tüccar Ali Beşe, yine Tüccar olan Hüseyin Beşe'yi mahkemeye vermiştir. Ali beşe iş bu Hüseyin Beşe'den bir Devke satın aldığını karşılığında iki yüz on beş vukkiye duhan ve nakit olarak yüz akçe verdiğini ve kulağındaki yara ile kabul ettiğini söylemiştir. Fakat öksürdüğünü söyleyerek köleyi geri iade etmek istemiştir. Hüseyin ise köle kendisinin elinde iken böyle bir durumun olmadığını ifade etmemiştir. Bunun üzerine Ali Beşe'den şahitler istenmiş şahitler konusunda yetersiz kalmış ve yemin ederek deftere kayıt ettirmiştir.¹⁸⁵ Devke olarak belirtilen kölenin kadın ve genç olduğunu ortaya çıkarmaktadır. Kölenin satışında yukarıda belirtildiği gibi sağlıklı olması çok önemlidir. Eğer bu şartlar sağlanamazsa yukarıdaki kayıta olduğu gibi satış iptali gerçekleştirilmemektedir.

Dava kayıtların dışında köle fiyatları ve kölenin cinsiyeti gibi unsurlarını Tereke kayıtlarından da ulaşmak mümkündür. Aşağıda 17 numaralı Kırım kadı sicilinde yer alan tereke kayıtlardan oluşturulmuş köle tablosu verilmektedir.

Tablo 11: 17 Numaralı Kırım Kadı Defterinde Yer Alan Bazı Köle ve Fiyatları

İsim	Cinsiyet	Fiyat
Arşak	Kazak	Hasene: 20
Vasil	Kazak	Hasene: 45
Mesku	Cariye	Hasene: 25
Kutlu Zaman	Cariye	Hasene: 40
Payel	Çoban	Hasene: 50
Kenan	Çoban	Hasene: 38
Kanfan	Kazak	Hasene: 50

¹⁸⁴ KKD, 17/9a-2.

¹⁸⁵ KKD, 17/41b-1.

Kifayun	Devke	Hasene: 40
Safiye	Devke	-
Hina	Cariye	Hasene: 80
Sati	Cariye	Hasene: 20
İvan	Kazak	Hasene: 50
Yaskov	Kazak	Hasene: 35

Kaynak: Yukarıdaki tablo 17 numaralı Kırım kadı defterinden elde edilmiştir.

Yukarıdaki tabloda kölelerin isimleri, cinsleri ve fiyatları bir arada verilmiştir. Dönemin diğer eşyaları ile kıyaslandığında köle fiyatları oldukça pahalı gözükmektedir. Örneğin aynı kayıtların içinde yer alan at, öküz gibi hayvanlar 5 ile 10 hasene arasında fiyatları değişirken, köle kayıtlarında ise asgari köle fiyatı olarak 20 hasene değeri dikkat çekmektedir. En pahalı köle olan Hina ise fiyatı 80 hasenedir. Kölelerin ortalama fiyatları 40-50 hasene arasında değişmektedir. Fiyatlara bakıldığında toplumsal yapıda köle elde etmek ayrıcalıklı ve masraflı gözükmektedir. Kırım’da her evde köle olduğunu söylemek çok zor ve genel itibariyle durumları iyi olanların sahip olduğu ayrıcalıklı bir üründür.

4.4.3. Kaçak Köle

Sahibinin koruması altında ve hizmetindeyken kaçan köleler, Kırım yarımadasında da gözükmektedir. Kaçan kölelere kayıtlarda “abd-i âbık” ile anılırken, cariyeleri de “câriye-i âbıka” olarak isimlendirilmiştir. Kaçma teşebbüsünü gerçekleştiren kölelerin cinsiyetleri genellikle erkekler olarak dikkat çekmektedir. Kaçak kölelerin, neden kaçma isteği duyduğu ise belirlidir. Eski hayatına olan özlem, sahibinin davranış şekli, yaşam koşulu ve çalıştığı işin zorluğu gibi nedenlere dayandırılmaktadır. Osmanlı İmparatorluğu’nda kaçak kölelerin yakalanması ve sahibine ulaştırılması için görevliler bulunmaktadır. Yavacı olarak adlandırılan görevliler, köleleri yakalayarak belli miktarda para karşılığında sahibi gelen kadar köleyi güvence altında tutmaktadır. Kaçak köleleri yakalayan kişiler isterlerse doğrudan sahibine teslim ederler ya da sahibinin gelip alması için köleye bakmaktadırlar. Bu iki unsur dışında yakında bulunan kadıya giderek teslim de etmektedirler. Kadı huzuruna gelen kaçak kölelerin gerçekten kaçak ve köle oldukları önemlidir, kadı bu gerçeği doğrulamak zorundadır. Kaçak köleler sahiplerine teslim edilene kadar bazen yakalayan kişi tarafından bazen de doğrudan devletin parasından nafaka bağlanabilmektedir. Kaçak köleler altı ay boyunca sahibi için bekletilir eğer sahibi

ortaya çıkmazsa bu köle değerine göre satılabilir, satıldıktan sonraki parayı masraflarından düşürülerek, sahibi ortaya çıktıktan sonra ona verilmektedir.¹⁸⁶

Kayıtlarda yer alan kaçak köle kayıtları ise iki tane ve şu şekildedir. Subaşı olan Mustafa Ağa, orta boylu, çakır gözlü, kayık burunlu İban'ı yakalamıştır. İban, Kıyat denilen köyden Bayram adlı kişinin kölesi ve kaçtığını itiraf ettiğini söyleyen, Mustafa Ağa bu köleye nafaka bağlanmasını istediğini söylemiştir. Mahkeme köle olan Kazak İban'a yevmi üç sim hani takdir etmiştir.¹⁸⁷

Bir başka kaçak köle kaydında ise Şahbola Ağa Mahallesi sakinlerinden Murtaza bin Abdullah mahkemeye gelerek kaçak köle olduğunu kabul eden bir cariyeyi tuttuğunu söylemiştir. Sahibi gelip gördüğünü ve ücret talep ettiğimde bir akçesi olmadığını söyleyerek eve getirmeye gittiğini ifade etmiştir. Sahibinin hala ortaya çıkmadığını söyleyen Murtaza bu köle için nafaka istemiştir. Mahkeme üç sim hani takdir etmiş ve deftere kayıt edilmiştir.¹⁸⁸ Sahibi köleyi geri almaya geldiğinde Murtaza'ya ödeyeceği para dışında kadının koyduğu nafakayı da ödeyecektir.

4.4.4. Köle Azat Etme Yöntemleri

Kırım kadı sicillerinde köle azat etme yöntemlerine dair bolca kayıt bulunmaktadır. 17 numaralı Kırım kadı sicilinde de aynı doğrultuda kölelerin azat edilmesine dair kayıtlara rastlamak mümkündür. On iki tane kölenin 17 numaralı defterde azat edildiği fark edilmiştir. Köle azat etmenin birden fazla yöntemi bulunmaktadır. Sahibi isterse tek bir sözüyle kölesini azat edebildiği gibi şartlı şekilde de azat edebilmektedir. Köle azat etme yöntemlerinden en çok kullanılanı kişinin kendi isteğiyle Allah rızası için, sevap olsun diye kölesini serbest bırakma yöntemidir. İkinci olarak ise sahibinin köle ile yaptığı anlaşma sonucunda belirli bir süre hizmetinde çalışma veya kendi bedelini çıkarmasıyla serbest kalma yöntemidir. Mükatebe denilen bu azat etme yönteminde her iki tarafta kazanç sağlamaktadır. Üçüncü yöntem ise tedbirdir. Tedbir yönteminde sahibi kölesine öldükten sonra serbest kalabileceğini dair verdiği vaattir. Son olarak cariyelerin kölelik statüsünden kurtulması için uygulanan yöntem olan ümmü'l-veled etme durumudur. Cariye, sahibinden dünyaya getireceği çocuk ile konumunu yükseltecek ve sahibi

---

¹⁸⁶ Sak, Şer'îye Sicillerine Göre Sosyal ve Ekonomik Hayatta Köleler (17. ve 18. Yüzyıllar), s.149-150.

¹⁸⁷ KKD, 17/54a-5.

¹⁸⁸ KKD, 17/49b-1.

öldükten sonra serbest kalacaktır. Genellikle ümm-i veled durumlarında sahibi, cariyesini doğrudan azat ederek evlenme sürecine girmektedir.¹⁸⁹

Allah rızası için azat edilen köle kayıtlarından bazıları şu şekildedir. Bahçesaray'da Yaşdağ köyünden Fahrü'l Akran Adeşan Bek şahitler huzurunda vekâletini Akmirza'ya vermiştir. Akmirza mahkemede Rus asıllı olan orta boylu sarışın ela gözlü Nil Pare adlı cariyeyi vekili olduğu Adeşan Bek tarafından karşılıksız Allah rızası için azat eylediğini ifade etmiştir. Bu durumun deftere kayıt edilmesini Akmirza'nın talebiyle gerçekleştirilmiştir.¹⁹⁰ Başka örnekte ise Emeldeş oğlu Yakuda, Koyun gözlü, kumral kaşlı, düz burunlu ve Rus asıllı Maroş adlı cariyeyi Allah rızası için azat ettiğini ifade etmiştir.¹⁹¹ Bir başka karşılıksız köle azat etme kaydında Fahrü'l-Ayan Bolat ibn-i El-Hac İlyas Atalık şahitler huzurunda vekâletini Abdurrahman Emeldeş ibn-i Hüseyin Efendi'ye vermiştir. Abdurrahman mahkemeye gelerek koyun gözlü, kumral kaşlı, uzun boylu ve Macar asıllı Makloş adlı Kazak'ı müvekkili adına Allah rızası için azat ettiğini söylemiş ve Makloş adlı Kazak'a İtaknamesini verilmesini istemiştir. Bu saatten sonra artık Makloş'un diğer insanlar gibi hür olduğunu söylemiş ve deftere kayıt ettirmiştir.¹⁹² Genel olarak 17 numaralı Kırım kadı sicili defterlerinde köle azat etme kayıtları yukarıdaki örneklere benzer kayıtlar bulunmaktadır. Diğer yöntemlere göre Allah rızası için yapılan köle azatları daha fazla sayıdadır.

Yukarıda açıklaması yapılan bir başka azat etme yöntemi olan mükatebe usulünde örnekler şu şekildedir. Semen adlı Gulam mahkemeye gelerek merhum olan Andon adlı zimminin vasisi olan Aya veledi Niçavi adlı zimmiyi mahkemeye vermiştir. Semen mahkemede Andon'un kendisine dokuz sene hizmet ettikten sonra mükatebe yoluyla serbest bırakacağını söylemiştir. Andon hayatta iken ona dört sene hizmet ettiğini vasisi olan Aya'ya ise beş senedir hizmet etmekte olduğunu ifade etmiştir. Bu sözlerinin ardından sual olunarak deftere kayıt olunmasını istemiştir. Yapılan sorgulamada Aya böyle bir durumdan haberdar olmadığını ifade etmiştir. Bunun üzerine Semen'in şahitlerine danışılmıştır. Şahitleri arasında Müslüman ve Gayr-i Müslim'den iki kişi bulunmaktadır. Bunlar Andon'un böyle bir mükatebe yaptığını doğrularken hizmet

---

¹⁸⁹ Mustafa Akbel, "Osmanlı Başkentinde Kölelerin Durumu ve Azatları: Galata Örneği (1718-1730)", *Tarih ve Gelecek Dergisi*, Sayı. 1, Cilt.3, 2017, ss. 212-238.

¹⁹⁰ KKD, 17/22a-1.

¹⁹¹ KKD, 17/58b-4.

¹⁹² KKD, 17/41b-2.

süresinin henüz sekizinci senesinde olduğunu söylemişlerdir. Bunun üzerine mahkeme Semen'in bir yıl daha köle olarak hizmet etmesine karar vermiştir.¹⁹³ Bir başka kayıta ise Ayşe Bike şahitler huzurunda vekâletini büyük ihtimal kardeşi olan Ali bin Bali Ağa'ya vermiştir. Ali, mahkemeye gelerek Koyun gözlü, kumral kaşlı, uzun boylu ve Moskova asıllı Donçura adlı Kazak köle ile müvekkili olan Ayşe arasında otuz beş altına serbest kalma anlaşması yaptığını mahkemeye bildirmiştir. Donçura'nın otuz beş altını tastamam getirdiğini artık onun da diğer insanlar gibi hür olabileceğini söyleyen Ali, Donçura için itakname verilmesini istemiştir.¹⁹⁴

Diğer köle azat etme yöntemi olan tedbir ile ilgili örnekler şu şekildedir. Devlet Ali bin Ahmet mahkemeye gelerek, Moşe veledi Köse Şulma adlı kişiyi mahkemeye vermiştir. Mahkemede Devlet Ali kardeşiyle beraber köse Şulma'nın köleleri olduğunu merhum olan Köse Şulma'nın ölmeden kırk gün önce azat olarak kendilerini serbest bıraktığını söylemiştir. Fakat köse Şulma'nın çocukları olan Moşe ve kardeşi bu kişileri yanlarında köle olarak tutmak istediklerini söylemiştir. Bunun üzerine mahkemenin yaptığı sorgulamada, Moşe bu konu hakkında bir bilgisi olmadığını söylemiştir. Bunun üzerine mahkeme Devlet Ali'nin şahitlerine başvurmuştur. Devlet Ali'nin mahkemeye sunduğu şahitler Köse Şulma'nın Devlet Ali'yi ölmeden kırk gün önce azat olsun dediğini doğrulamışlardır. Bunun üzerine mahkeme kesin olarak Devlet Ali'nin hürriyetine kavuşmasına izin vermiştir.¹⁹⁵ Kayıt içerisinde yer alan Devlet Ali'nin kardeşi Gülbeyaz'ın akıbeti hakkında bir bilgi yoktur. Son bir tedbir davasında; Koyun gözlü, sol gözünde aklı, kumral kaşlı, kayık burunlu, orta boylu Rus asıllı olan Kutlu Zaman mahkemeye gelerek Hürihan'dan vekili olan Ali Han ve Sevgül'den vekâleti alan Hasan Efendi'yi mahkemeye vermiştir. Mahkemede Kutlu Zaman, Kadın Efendisi'nin kendisini ve ismi okunmayan bir kişiyi kırk güne azat olsun dediğini söylemiştir. Kutlu Zaman bu durumun tescil edilmesini istemiştir. Mahkemenin yaptığı sualde karşı tarafın bu durumu inkâr ettiği bunun üzerine Kutlu Zaman'ın şahitlerine başvurulduğu görülmüştür. Şahitlerinin bu durumu onaylaması üzerine durumun doğruluğu deftere kayıt edilmiştir.¹⁹⁶

---

¹⁹³ KKD, 17/28a-1.

¹⁹⁴ KKD, 17/16b-2.

¹⁹⁵ KKD, 17/36b-1.

¹⁹⁶ KKD, 17/46a-5.

4.5. Unvanlar ve Lakaplar

Türk kültürüne bakıldığı zaman kişilere verilmiş unvanlar veya lakaplar en eski geçmişten günümüze kadar gelmektedir. Kişinin toplum içerisindeki tanınırlığını gösteren bu tanımlar oldukça popülerdir. Kişiler unvan ve lakabı birçok duruma göre alabilmektedir. Fiziksel görünüşü, ruhsal hal ve tavrı, ailesinden gelen soyu-sopu ve sosyolojik unsurlara göre unvan ve lakap aldığı belirlenmiştir.¹⁹⁷ Ayrıca kişiler toplum içindeki mesleki uğraşlarına göre de unvan veya lakap alabilmektedir fakat bu mesleki grupları çalışmanın diğer kısmı olan ekonomik Kısımında incelenecektir. Bu bölümde 17 numaralı Kırım kadı sicilinde geçen unvan ve lakaplar aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 12: 17 Numaralı Kırım Kadı Defterinde Yer Alan Unvanlar ve Lakaplar

Ağa	Arap	Atalık	Beğ
Bek	Bike	Beşe	Çavuş
Çelebi	Dede	Derviş	Efendi
El-hac	Emeldeş	Emir	Es-seyid
Fahru'l-akran	Fahru'l-ayan	Fahru'l-emasil	Fahru'l-ulema
Gazi	Giray Han	Hacı	Hafız
Halife	Han	Hoca	İhtiyar
Kara	Köse	Mirza	Mirza Bek
Paşa	Reis	Sarı	Sufi
Sultan	Şah	Şeyh	Topal
Toktar	Usta		

Kaynak: Yukarıdaki tablo 17 numaralı Kırım kadı defterinden elde edilmiştir.

Yukarıda yer alan lakap ve unvanlara bakıldığında kişinin fiziksel unsurlarını işaret eden kara, topal ve ihtiyar gibi tanımlar yer alabilmektedir. Toplumunu belirten unvanlardan emeldeş ve atalık gibi isimlere rastlamakta mümkündür. Toplum içerisinde statüsü yüksek olan unvanlardan ise efendi, El-hac ve es-seyid gibi kavramlar sicilde fark edilmiştir. Ayrıca meslek olarak da bilinen usta ve çavuş gibi genel kavramlara da yer verilmiştir.

¹⁹⁷ Nestrin Güllüdağ, Halit Baş, “1452 Numaralı İzmit Şerhi Sicilinde Yer Alan Unvan ve Lakaplar Üzerine Bir İnceleme”, *Anasay Dergisi*, S. 7, 2019, s.73.

BÖLÜM 5: 17 NUMARALI KIRIM ŞER'İYYE SİCİLİNE (H.1084-1085/ M. 1673-1674) GÖRE KIRIM'IN EKONOMİK YAPISI

5.1. Para

Kırım Hanlığı, Osmanlı Devleti'ne bağlandıktan sonra yarı bağımlı bir şekilde hanlık tarafından yönetildiği yukarıda dile getirilmiştir. Bu bağlamda toplumsal hayatta kullanılan para birimleri de şekillenmiştir. Hanın bozkır kültüründen gelen geleneklerinden ötürü cengiz tamgası kullanmayı sürdürdüğü bilinmektedir. Osmanlı Devleti'nin bölgedeki hâkimiyetini gösteren unsurlardan biri olan altın sikke basma hakkı Osmanlı Hükümdar'ına ait olduğu, hanın ise yalnızca gümüş sikke basma hakkını elde ettiği görülmektedir. Her ne kadar Kırım Hanı'nın altın sikke basma hakkı olmasa da Osmanlı Devleti'ndeki diğer özerk bölgelerine göre Kırım Hanlığı daha özgür bir statüde olduğu fark edilmiştir.¹⁹⁸

Kırım bölgesinin bulunduğu konum itibariyle ticarete aktif bir bölge konumundadır. Bu yüzden dolayı burada çeşitli para birimleri yer almaktadır. Bunun sonucunda incelenen 17 numaralı Kırım kadı sicilinde para birimleri de çeşitlilik göstermektedir. Bunlardan bazıları kuruş, akçe, esedi, sim, hasene ve arslanlı gibi para çeşitlilikleri kadı sicillerinde yer almaktadır.

Sim veya kefevi akçesi olarak bilinen para birimi Kırım Hanlığı ve Kefe'de yaygın bir şekilde gözükmektedir. Osmanlı Devleti kefevi akçesi para birimini her zaman kontrol altında tutmayı başarmıştır. Osmanlı akçesi, kefevi akçesine göre daha değerlidir. 16. yüzyılda bu iki para birimi arasındaki fark 1/2 ve 1/5 oranlarında değişmektedir. 16. yüzyılın sonlarında ise Osmanlı akçesinin uğradığı taşışlardan dolayı kefevi akçesi değerini arttırmıştır.¹⁹⁹ Genellikle tereke kayıtlarında yer alan para birimi değeri yüksek olmayan ev eşyaları, alet-edevat ve çeşitli tarım ürünlerinde gözükmektedir.

Kayıtlarda oldukça fazla gözüken diğer para birimi ise hasenedir. Hasene tereke kayıtlarında çok fazla bulunmaktadır. XVII. yüzyılda Kırım bölgesinde büyük

---

¹⁹⁸ Şevket Pamuk, **Osmanlı İmparatorluğu'nda Paranın Tarihi**, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2 Baskı, İstanbul, Ocak 2018, s. 101.

¹⁹⁹ Bıyık, Osmanlı Yönetiminde Kırım (1600-1774), s.179.

alışverişlerde kullanılan para birimidir. Hasene diğer adıyla da altın parayı ifade etmektedir.²⁰⁰

Esedî, kuruş, muamele-i kuruş ve arslanlı kuruş denilen bir diğer para birimi de Kırım kadı sicillerinde oldukça fazla yer almaktadır. Gümüş para birimini nitelendiren bu tanımlar günlük hayatta fazlaca kullanılmaktadır. 1670 yılında 1 hasene, 1,5 kuruşa denk gelmektedir.²⁰¹

5.2. Ölçü Birimleri

Kırım bölgesinde toplumsal hayatta çeşitli ölçü birimi bulunmaktadır. Bunlardan birçoğu çalışmamızın kaynağı olan 17 numaralı Kırım kadı sicilinde yer almaktadır. Bölgede kullanılan ölçü birimleri aşağıda tek tek açıklanmak suretiyle verilmiştir.

Adet: Sicillerde eşyanın veya hayvanın miktarı belirtmek için önünde yer alan isimdir. Koyun, kuzu ve sayılabilen eşyalarda kullanılmıştır.²⁰²

Araba: Osmanlı Devleti'nde yükün belirtilmesi için kullanılan araba terimi ikiye ayrılmaktadır. İki tekerlik araba küçük, dört tekerlekli araba ise büyük araba olarak kayıtlarda geçmektedir. Arabanın üstündeki mal ölçüyü belirlemektedir. Örneğin bir araba balık dört fiçi etmektedir. Tuzun ölçümlerinde de araba kullanılmaktadır. 1000 ile 300 okka arasında tuz çeken arabalar bulunmaktadır.²⁰³ Kayıtlarda araba ile taş çekildiği kayıtlarda yer almıştır.

Arşın: Osmanlı Devleti'nde uzunluk ölçü birimlerinden biri olan arşın, Osmanlı toplumunda çok kullanılan ve iyi bilinen uzunluk ölçü birimidir. Arşın orta parmak ile dirsek arasındaki mesafeyi belirtmiş olsa da kullanıldığı dönem ve imparatorluğun farklı birçok coğrafyasında yer almasından dolayı ölçü oranları farklılık göstermektedir. Arşın, mimari arşın ve çarşı arşını olarak ikiye ayrılmaktadır.²⁰⁴ İncelenen 17 numaralı kadı

---

²⁰⁰ Bıyık, Osmanlı Yönetiminde Kırım (1600-1774), s.180.

²⁰¹ Bıyık, Osmanlı Yönetiminde Kırım (1600-1774), s.180.

²⁰² Vatansever, 67 A 90 Numaralı (On Dokuzuncu Cilt) 1083-1087 (1672-1676) Tarihli Kadıasker Defteri'ne Göre Kırım'da Sosyal ve Ekonomik Hayat, s. 33.

²⁰³ Ünal Taşkın, **Osmanlı Devleti'nde Kullanılan Ölçü Ve Tartı Birimleri**, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Elazığ, 2005, s. 11-12.

²⁰⁴ Cemal Çetin, " Osmanlılarda Mesafe Ölçümü ve Tarihi Süreci ", Ed. Hasan Bahar, Mustafa Toker, M. Ali Hacıgökmen, H. Gül Küçükbezi, **Tarihçiliğe Adanmış Bir Ömür**, Selçuk Üniversitesi Matbaası, Eylül 2013, s.446-447.

sicilinde arşın daha çok bez ölçümlerinde kullanılmış bunların yanında bazı kıyafetlerde de belirtilmiştir.

Bab: Çubuk adıyla da bilinen uzunluk ölçüsüdür. 17 numaralı Kırım kadı sicilinde genellikle mal-mülk satışında evi nitelendirmek için kullanılan uzunluk birimidir.

Batman: Ağırlık ölçü birimi olarak bilinen batman, daha çok tarım ürünlerinde kullanılmıştır. Yine diğer ölçü birimleri gibi bu birim de Osmanlı'daki bölgeye ve zamana göre ölçü oranı değişmektedir. Genellikle 2 ila 8 okka arasında olduğu kabul edilmektedir.²⁰⁵ 17 numaralı Kırım kadı sicilinde duhan ve arpa gibi ürünlerde ismi geçmektedir.

Beşşeri: Sicillerde yer alan diğer ölçü birimi de beşşeridir. Kırım Hanlığı'nda kilenin yerine kullanılmaktadır. İstanbul kilesi 24,215 kg'a olduğu için beşşerinin de yaklaşık değerini göstermektedir.²⁰⁶ 17 numaralı Kırım kadı sicilinde tereke kayıtlarında daha çok geçen beşşeri ölçü birimi buğday, arpa ve darı gibi hububat ürünlerinde kullanılmaktadır.

Dirhem: Kırım'da kullanılan diğer ölçü birimlerinden biri olan dirhem 3.207 grama denk gelmektedir. Kalay benzeri madenlerin ölçümünde ve hububat ölçümünde kullanılmıştır.²⁰⁷

Kıt'a: Sicillerde yer alan alanın boyutunu belirten kıt'a daha çok arazi satışlarında yerini almıştır. Kıt'a arazinin bir parçasını veya bir ünitesini belirtmektedir.

Kulaç: Yine sicillerde yer alan ölçü birimlerinden olan kulaç genellikle arazi satışlarında arazinin boyutu hakkında bilgilendirmek için kullanılmıştır.

Macar: Dört tekerlekli arabalara macar arabası denilmektedir.²⁰⁸

Medre: Fıçı, karatil ve varil gibi ölççeklerin en küçük birimini oluşturan medre daha çok sıvı ürünlerin ölçülmesinde kullanılmıştır.²⁰⁹

---

²⁰⁵ Taşkın, Osmanlı Devleti'nde Kullanılan Ölçü Ve Tartı Birimleri, s.16.

²⁰⁶ Vatansever, 67 A 90 Numaralı (On Dokuzuncu Cilt) 1083-1087 (1672-1676) Tarihli Kadıasker Defteri'ne Göre Kırım'da Sosyal ve Ekonomik Hayat, s.33.

²⁰⁷ Bıyık, Osmanlı Yönetiminde Kırım (1600-1774), s.235.

²⁰⁸ Bıyık, Osmanlı Yönetiminde Kırım (1600-1774), s.237.

²⁰⁹ Öztürk, Osmanlı Hâkimiyetinde Kefe (1475-1600), s.358.

Miskal: 17 numaralı Kırım kadı sicillerinde genellikle değerli eşyalar olan altın ve altından üretilmiş bilezik tarzı ürünlerde kullanılmış ölçü birimidir.

Pare: Pamuklu, yünlü, keten ve deri gibi ham maddelerden oluşan ürünlerinde pare ölçüsü kullanılmaktadır. Bir parça ve tane anlamında gelmektedir.²¹⁰

Top: Genellikle iplik ve benzeri ürünlerde geçen ölçü birimi katlanarak veya sarılarak bağlanan kumaşları ifade etmektedir.²¹¹

Vukkiye: Diğer adıyla okka ile de bilinen vukkiye sicillerde oldukça fazla karşılaşılmaktadır. Daha çok demir, bakır gibi madeni ürünlerde kahve ve yün ürünlerinde gözükmektedir. 1 okkası 400 dirhemdir.²¹²

5.3. Tarımcılık ve Tarım Alanları

Kırım'da insanların yaşamlarını idame etmek için yapmış oldukları belirli faaliyetler bulunmaktadır. Bu faaliyetten birisi de tarımcılıktır. Kırım'da Tatarlar genel itibariyle hayvancılık ve seferlerden elde ettikleri ganimetler ile yaşamını sürdürdükleri bilinmektedir. Tatarların konar-göçer yaşamlarından dolayı tarımla ilgilenmesi geç dönemleri bulduğu araştırmacılar tarafından düşünülmektedir. Kırım'ın tarıma ilgi duyması hangi dönemde ve kimden etkilenerek başladığı sorusu ise araştırmacılar tarafından farklı cevaplanmaktadır. Ürekli eserinde Kırım'ın Osmanlı'ya tabi olmasından sonra tarım hayatını benimsediğini düşünmektedir. Tarıma elverişli olan sahaları ekip biçmeye başladıklarını söylerken ayrıca otlak bölgeleri de tarıma elverişli hale getirdiklerini ifade etmiştir.²¹³ Kavak'ta doktora tezinde Kırım'ın tarımcılık faaliyetlerini sorgulamış ve bir başka görüş olan bölgedeki Rumlardan ve İtalyan kolonilerinden elde etmiş olabileceği unsurunu hatırlatmıştır.²¹⁴

Kırım'da tarım yapılabilmesi için coğrafi özellikler de önem arz etmektedir. Kıyı kesimlerinde tipik Karadeniz iklimi görülürken iç kesimlerinde ise sert karasal iklim

---

²¹⁰ Öztürk, Osmanlı Hakimeyetinde Kefe (1475-1600), s.359.

²¹¹ Öztürk, Osmanlı Hakimeyetinde Kefe (1475-1600), s.360.

²¹² Bıyık, Osmanlı Yönetiminde Kırım (1600-1774), s.236.

²¹³ Ürekli, Kırım Hanlığının Kuruluşu ve Osmanlı Himayesinde Yükselişi (1441-1569), s. 91.

²¹⁴ Kavak, Kırım'ın Karasu Kazası 1683-1744 (Şer'iyye Sicillerine Göre), s. 252.

gözükmektedir. İklimsel sebeplerden ötürü iç kesimlerde tarım çeşitliği daha azdır ve hububat tarımı yapılmaktadır.²¹⁵

Araştırmacılar tarafından Kırım bölgesinde birçok tarım ürününün ekilip biçildiği ve ticareti yapıldığı bilinmektedir. Hatta buğday dönemin en önemli ürünü olarak imparatorluğun başkenti olan İstanbul'a gönderilmiştir. İstanbul'da halkın iâşesini sağlayarak önemli bir görevi yerine getirmiştir.²¹⁶ Buğday ürününün yanında daha birçok hububat, meyve ve sebze ürünü Kırım'da üretilmektedir. Bunlardan bazıları darı, pirinç, arpa, kestane, fındık, ceviz, badem, üzüm, üzüm yaprağı, soğan, sarımsak, tütün, armut, kiraz, incir, zerdali, erik, elma, şeftali, kavun, karpuz, lahana, kuşkonmaz, bezelye, bakla ve patlıcandır.²¹⁷

17 numaralı Kırım kadı sicilinde ise yukarıdaki verilen liste kadar uzun tarım ürünlerinin yer aldığı söylenemez. Çalışmanın ana kaynağında yer alan tarım ürünleri aşağıdaki tabloda liste olarak verilmiştir.

Tablo 13: 17 Numaralı Kırım Kadı Defterinde Yer Alan Tarım Ürünleri

Afyon	Arpa	Buğday
Darı	Duhan	Kahve
Keten	Kuşkonmaz	

Kaynak: Yukarıdaki tablo 17 numaralı Kırım kadı defterinden elde edilmiştir.

Yukarıda yer alan Buğday, darı, arpa ve duhan gibi ürünlerin ticareti yapıldığı sicillerde görülmektedir. Ayrıca bu ürünlerden un gibi yeni ürünler elde edilmiştir.

Kırım'da tarım ürünlerinin ülke içinde satışına rastlanılan kayıtlardan bazıları şu şekildedir. Buğday satışının gerçekleştiği kayıta Mehmet bin Amanlık mahkemeye gelerek Abdullah bin Bolat'ı mahkemeye vermiştir. Üç sene önce Abdullah'a dokuz beşşeri buğdayı yetmiş akçeye sattığını ifade etmiştir. Abdullah her ne kadar bu durumu kabul etmese de, Mehmet getirdiği şahitler ile sözlerini doğrulamıştır.²¹⁸ Yine bir başka kayıta kiralanan bir Gulam, Karakurt'tan Bahçesaray'a altı beşşeri buğdayı götürmüştür.²¹⁹ Son olarak Mustafa Beşe, Hüseyin Beşe ibn-i Hasan'ı mahkemeye

²¹⁵ Vatansever, 67 A 90 Numaralı (On Dokuzuncu Cilt) 1083-1087 (1672-1676) Tarihli Kadıasker Defteri'ne Göre Kırım'da Sosyal ve Ekonomik Hayat, s.35.

²¹⁶ Bıyık, Osmanlı Yönetiminde Kırım (1600-1774), s.195.

²¹⁷ Kavak, Kırım'ın Karasu Kazası 1683-1744 (Şer'iyye Sicillerine Göre), s.254.

²¹⁸ KKD, 17/39a-3.

²¹⁹ KKD, 17/27a-2.

vermiştir. Hüseyin Beşe'nin kendi malı olan doksan beş vukiyye duhanını, her birine otuz beş akçe verme şartıyla satın aldığını ifade etmek suretiyle parasını istemiştir.²²⁰

Kırım bölgesinde tarıma elverişli yerler 17 numaralı Kırım kadı sicili kayıtlarında kendisini göstermiştir. Kırım kadı sicillerinde bağ, çayır vb. alanlar genellikle bu bölgelerde satıldığı görülmekte veya diğer tarım alanlarına göre fiyatı daha iyi durumdadır. İmparatorluğun yetiştirdiği önemli simalardan biri olan Evliya Çelebi, Kırım seyahati sırasında değerli manzaraları görmüş ve eserinde yer vermiştir. Evliya Çelebi, Kırım Tatarlarının yemek alışkanlıklarından bahsederken darı ile beslendiklerini ifade etmiştir. Atı, işlerinde ve savaşlarında kullanırken ayrıca yediklerini de söylemiştir. Evliya Çelebi Kırım'daki köyleri gezerken Elmalı köyünün havası ve suyunun hoş olduğunu bağlı ve bahçeli olduğunu söylemiştir. Kaçi Köyünden bahsederken nehrin yanında kurulduğunu söylemiş her evin bağlı bahçeli olduğunu dile getirmiştir. Kabarta Nehrine doğru giderken ve Kabarta Nehri civarında yüzlerce bağlı bahçeli yerler gördüğünü ifade etmiştir. Kabarta Nehrinde yer alan Balbek bölgesini ise bolca överek buralarda kölelerin çalıştığını eserinde yer vermiştir.²²¹ Baron De Tott'da gezdiği kırım bölgesinde yukarıda yer verdiğimiz birçok meyve ve sebzenin yetiştiğini ifade etmiştir. Baron de tott ayrıca bölgedeki toprakları dünyadaki en verimli topraklardan görmekte ve bölgenin havasını da beğenmektedir. Bölgede yer alan vadileri ve bağları bolluğundan bahsetmektedir. Fakat bölgedeki halkın bilgisizliğinden de ayrıca dert yanmaktadır.²²² Bu bilgiler ışığında 17 numaralı Kırım kadı sicili defterinde yukarıda ifade edilen verimli bölgelerden bağ, bahçe, çayır ve darı gibi satışları gözükmektedir. Nehr-i Balbek, Nehr-i Kaçi ve Nehr-i Kabartay gibi bölgeler tarım alanı satışları diğer bölgelere göre daha avantajlı konumdadır. Aşağıdaki tabloda verimli arazilerin yerlerine ve fiyatlarına dair bilgiler açıklanmıştır. Ayrıca yine başka bölgelerden yapılan satışlar da eklenmiştir.

Tablo 14: 17 Numaralı Kırım Kadı Defterinde Yer Alan Bağ, Bahçe, Tarla Alanları

Vadi Balbek'te Temakçı kurbunda bağ kuruş: 200	Balbek'te Dünya adlı mevziide bağ hasene: 20
--	--

²²⁰ KKD, 17/61a-1.

²²¹ Evliya Çelebi, **Günümüz Türkçesiyle Evliya Çelebi Seyahatnamesi 7.Kitap-2.Cilt**, Yapı Kredi Yayınları, Haz: Seyit Ali Kahraman, İstanbul, 2011, s.485-486.

²²² Baron De Tott, **Türkler ve Tatarlara Dair Hatıralar**, Tercüman 1001 Temel Eser Yayınları, İstanbul, 1970, s.124.

Taş ağzında çayır hasene: 4	Çerkes köyünde Kirman'da tarla hasene: 15
Nehr-i Kaçı'de Aktacı köyünde bağ kuruş: 155	Nehr-i Kaçı'de Mehmed Şah Ağa bağ kuruş: 80
Vadi Balbek'te El-hac Kadir Ağa kurbunda bağ hasene: 10	Nehr-i Balbek'te Beşyol Ağzında bağ ve iki cüz dergâh altın: 50
Balbek'te Kamışlı Ağzında bir kıt'a bağ altın: 13	İkiz Oba'da çayır muamele-i kuruş: 200
Biga Sala'da bir kıt'a çayır muamele-i kuruş: 6,5	Vadi Balbek'te Kadir Beğ kurbunda arazi hasene: 10
Nehr-i Alma kurbunda Bağ, bahçe, çayır, ev ve mera muamele-i kuruş: 760	Nehr-i Balbek'te Taş köyünde bağ kuruş: 8
Nehr-i Kaçı'da Bek Mirza Ağa köyü bir kıt'a bahçe hasene: 20	Salacak'ta bahçe ve bir çatma hane altın: 9
Kal'a da vaki sekiz kulaç on iki kulaç olup yarısı kuruş: 30	Bıçkı köyünde darı altın: 25 belirli miktar akçe
Ulaklı köyünde çayır altın: 21 belirli miktar akçe	Cangir köyünde bir kıt'a bağ ve çayır muamele-i kuruş: 73
Dar Ağaç kurbunda bahçe muamele-i kuruş: 72,5	Balbek'te Kamışlı Ağzında bir kıt'a bağ ve hanesiyle ve iki çit aranla muamele-i altın: 100
Balbek'te Temağı yerde bir kıt'a bağ muamele-i altın: 45	Kuba Cami mahallesinden darı ve bir bab hane altın: 35
Aktacı köyünde vaki bağ muamele-i kuruş: 170	Şuli köyünde bir kıt'a tarla muamele-i kuruş: 3

Kaynak: Yukarıdaki tablo 17 numaralı Kırım kadı defterinden elde edilmiştir.

5.4. Hayvancılık ve Hayvan Türleri

Kırım bölgesinde insanların geçimlerini sağladığı bir diğer yöntem ise hayvancılıktır. Günümüzde de devam eden hayvancılık Kırım'da Tatarlar arasında revaçta gözükmektedir. Göçebelik kültürünün en önemli özelliklerinden biri olan hayvancılık Kırım'ın ekonomik ve sosyal hayatından en önemli unsurlardan biri olarak dikkat

çekmektedir. Kırım coğrafyasında özellikle Tatar gruplarında at besleyiciliği görülmektedir. Eski Türk geleneklerinde olduğu gibi Tatarlar da atlarına kıymet vermişlerdir. Savaş alanlarında kullandıkları gibi günlük hayatlarında da yer vermişlerdir. At kültürünün yanında yine ekonomik anlamda önemli olan büyükbaş ve küçükbaş hayvanlar da Kırım yarımadasında önemli vaziyettedir. Bu hayvanlardan elde edilen et, süt, yağ, deri ve iş gücü gibi özelliklerinden faydalanılmıştır.²²³

17 numaralı Kırım kadı sicilinde birçok davada ve tereke kayıtlarında yukarıda değinilen hayvanların izleri gözükmektedir. Özellikle tereke kayıtlarında hayvanların sayıları, cinsleri ve fiyatları verilmesi bakımından bizlere açık bilgiler vermektedir. Aşağıda bu bilgiler ışığında at, büyükbaş ve küçükbaş olarak ayrılacak şekilde tablolar oluşturulmuştur.

Tablo 15: 17 numaralı Kırım Kadı Defterinde Yer Alan At Çeşitleri

Ala at hasene: 7	Alaşa altın: 8	Borıl at	Boz at hasene: 8
Boz konan	Boz tay	Boz baytal altın: 2	Ciran alaşa
Ciran bey	Ciran tay 4	Çal bey	Çal beytal hasene: 4
Çal kunaçin	Çal konan	Cibar alaşa hasene: 4	Gök konanca hasene: 3
Kara at hasene: 4	Kara bey	Karakutah	Kır atı hasene: 7
Kır beytalı	Kula at	Torı at hasene: 8	Tay hasene: 2
Torı bey hasene: 4	Torı beytal hasene: 7	Torı kaşka altın: 2	

Kaynak: Yukarıdaki tablo 17 numaralı Kırım kadı defterinden elde edilmiştir.

Ana kaynağımızda toplamda 27 tane at türü gözlemlenmiştir. Bunun yanında bazı isimler okunamadığı için veya okunup emin olunmadığı için yukarıdaki listeye alınamamıştır. Listenin içerisinde bazı atların fiyatları da yer almaktadır, bazılarında fiyatlar bulunamamaktadır. Bazen bir davanın içinde at ismi geçtiği için ekonomik nedenler ile davaya gelmemişse fiyatları yazmamaktadır. Fiyatları yazanlar ise genellikle tereke kayıtlarında yer aldıkları için belirlenmiştir. Ayrıca bazı aynı tür atların fiyatları değişebilmektedir. Örneğin bir tereke kaydında Torı Beytal 3 hasene değerinde iken bir başka kayıta değeri 7 hasene olarak göze çarpmaktadır. Yukarıda yer alan listede fiyatı yüksek olan kayıt edilmiştir.

²²³ Bıyık, Osmanlı Yönetiminde Kırım (1600-1774), s.201.

Giriş bölümünde Kırım'daki Tatarlar için atın öneminden bahsedilmiştir. At bir nevi Tatarların yoldaşları gibidir. Savaşlarda veya seferlerde kullanıldığı gibi ulaşım alanında yer almıştır. Sosyal hayatta birçok meslek kollarında kullanılmıştır. Bazen yük taşımış bazense tarımda iş gücü olmuştur. At, isimlerini Tatar dilinden aldığı gibi bazen renginden, geldiği bölgeden veya cinsiyetinden de alabilmektedir.²²⁴

Ana kaynaktan elde edilen diğer hayvan türü ise büyükbaş hayvanlardır. Tereke kayıtları ve diğer birçok davada farklı nedenlerden dolayı karşımıza çıkan hayvanlar ekonomik anlamda önemli değerleri bulunmaktadır. Bazen karın doyurmak için etinden ve sütünden beslenen, bazen zorlu kış şartları için derisinden faydalanılan, bazen ise güçlerinden yararlanılarak tarımda kullanılan hayvanlar Kırım insanların sosyal hayatını kolaylaştırmaktadırlar.

Tablo 16: 17 Numaralı Kırım Kadı Defterinde Yer Alan Büyük Baş Hayvanlar

Buzağı sim: 40	Gök öküz hasene: 4	Kara dişi dana hasene: 1	Kızıl dişi dana hasene: 1
Kızıl tosun öküz hasene: 3	Kızıl sığır boğa hasene: 5	Kongır öküz hasene: 4	Kongır sığır hasene: 3
Kuba sığır	Sarı öküz hasene: 3	Tatar davarı	

Kaynak: Yukarıdaki tablo 17 numaralı Kırım kadı defterinden elde edilmiştir.

Kırım bölgesinde küçükbaş hayvanlar da yer almaktadır. Tereke kayıtlarında yer alan bilgilerde birçok hayvana rastlanılmıştır. Yukarıda yer alan büyükbaş hayvanlar gibi küçükbaş hayvanların da etinden, sütünden ve derisinden faydalanılmıştır. Cins olarak yukarıdaki iki tabloya göre daha az gözükmektedir.

Tablo 17: 17 numaralı Kırım Kadı Defterinde Yer Alan Küçükbaş Hayvanlar

Ana baş koyun	Ana koyun	Koyun
Kuzu	Re's koyun	

Kaynak: Yukarıdaki tablo 17 numaralı Kırım kadı defterinden elde edilmiştir.

Yukarıdaki tablolarda toplumsal hayatta önemli rolleri olan hayvanlara yer verilmiştir. Dönemin teknolojisi düşünüldüğünde bugüne nazaran daha çok işlevi olan canlılar insanların yaşamlarını kolaylaştırdığı bilinmektedir. Yukarıdaki tabloların dışında ayrıca

²²⁴ Aktaş Sarı, 3a-3b Numaralı 1648-1679 Tarihli Kırım Kadıasker Defterlerine Göre Kırım'da Sosyal ve Ekonomik Hayat, s.56.

kayıtlarda zaman zaman denk gelinen hindi ve tavuk gibi hayvanların da bölgede bulunduğu söylenebilir. Bunun dışında tereke kayıtlarında kürk ve benzeri kıyafetlerin ismi yazılırken bazı hayvanların derisi kullanıldığı yazmaktadır. Bunlardan bazıları olan tavşan, tilki ve çakal büyük ihtimal ormandaki avlarda ele geçirilmiştir. Durumları iyi olan insanların yukarıdaki hayvanlardan birçoğuna sahip olabilmıştır. Bunun yanında bazen bu hayvanların hayatta kalabilmesini ve bakımını yapmak için köle istihdamından faydalanılmıştır. Çobanlık görevi yapan kölelerin öncelikleri sahiplerinin mülkü olan bu hayvanları korumaları, doyurmaları ve bakımları yapması olmuştur. Kırım bölgesinin iki büyük iş imkânları sağlayan tarımcılık ve hayvancılık birbirleriyle paralel bir şekilde varlıklarını sürdürmüşlerdir. Tereke kayıtlarında yer alan birçok öküz türü tarım alanlarında iş gücü olarak kullanıldığı araştırmacılar tarafından düşünülmektedir.

Toplumsal hayatta maddi ve sosyal değeri büyük olan canlıların sahiplerinden çalındığı veya zararlar verildiği suç bölümünde işlenmiştir. Ayrıca bunların satıldığı, kiraya verildiği, mehirin bir parçası olarak kullanıldığı, kefil olarak veya miras olarak verildiğine dair kayıtlar bulunmaktadır. Örneğin bir kayıтта Boz Baytal'ı iki altına satın aldığı söyleyen Yasef, hayvanın hala eline ulaşmamasından dolayı mahkemeye başvurmuştur.²²⁵ Hayvan satışından doğan anlaşmazlıktan dolayı mahkemeye gelen Hasan, Kutluşah'ı mahkemeye vermiştir. Kır Beytal'ı aldığı söyleyen Hasan, hayvanın bacağına yara olduğunu söyleyerek hayvanı kusurlu bulmuş geri iade etmiştir.²²⁶ Kiraya verilen bir Alaşa'nın kiracası tarafından kaybolduğunu söyleyen hayvanın sahibi Devlet Gazi mahkemeye gelerek hayvanın değeri olan parayı istemiştir.²²⁷

5.5. Meslekler

Osmanlı Devleti'ne tabi olan Kırım'da birçok meslek grubu yer almaktadır. Yukarıda yer alan tarımcılık ve hayvancılık dışında şehrin merkezinde yer alan dükkânlarda birçok meslek grubu bir araya gelmiştir. Kırım Tatarlarının esnaf, hizmet ve zanaat alanlarında kendilerini göstermişlerdir. Osmanlı coğrafyasında yer alan nakkaşlık, dokumacılık, kuyumculuk, hancılık, kasapçılık tüccarlık ve nalbantçılık gibi daha birçok meslekler Kırım bölgesinde de insanların geçim ve hizmet kaynağı olarak var olmuştur.²²⁸

---

²²⁵ KKD, 17/66b-3.

²²⁶ KKD, 17/57a-5.

²²⁷ KKD, 17/37a-2.

²²⁸ Nuri Kavak, Kırım Tatarlarında Gündelik Hayat (XVII- XVIII Asır), s. 168.

Bu meslek gruplarının şehrin merkezlerinde yer aldığı bilinmektedir. Şehirlerin oluşumunda ve gelişmesinde dükkânların varlıkları önemlidir. Genellikle şehirler, dükkânların ve camilerin bulunduğu bölgeyi merkez olarak algılamış, mahalle yapılarını da buna göre tasarlanmıştır. Mahallede ayrı ırk ve dini inanca göre yaşayan insanlar şehir merkezinde bir araya gelerek iletişim kurmuşlardır. İnsanların burada sosyalleştiği ve ihtiyaçlarını karşıladığı bilinmektedir. Ticari mekânlar olarak hanlar, çarşı ve pazarlar dikkat çekmektedir. Bu bilgiler doğrultusunda 17 numaralı Kırım kadı sicilinde yer alan meslek grupları liste halinde aşağıda yer verilmiştir.

Tablo 18: 17 numaralı Kırım Kadı Defterinde Yer Alan Meslek Grupları

Arabacı	Balcı	Bakkal	Bayraktar
Berber	Beşe	Bölükbaşı	Cebeci
Çavuş	Çoban	Debbağ	Dellal
Demirci	Eğerci	Eskici	Hafız
Helvacı	Hoca	İmam	Kapıcı
Kadı	Kadıasker	Kahveci	Kahya
Kasap	Katip	Kethüda	Kilercibaşı
Kökçü	Kuyumcu	Monla	Müezzin
Muhtesip	Muhzır	Mumcu	Mumcubaşı
Müderriş	Mütevelli	Nakkaş	Odabaşı
Ötmekçi	Papaz	Pabuççu	Paşa
Saatçi	Sakıbaşı	Seyis	Subaşı
Şatırbaşı	Taşçı	Terzi	Tüfenkçi
Tüccar	Usta	Ulema	Yazıcı
Yorgancı			

Kaynak: Yukarıdaki tablo 17 numaralı Kırım kadı defterinden elde edilmiştir.

Çalışmanın ana kaynağı olan bu defterde belki de daha fazla meslek grubu çıkarılabilir. Bazı meslek grupları okunamadığı için veya okunup emin olunmadığı için eklenmemiştir. Bunun yanında yukarıda yer alan defterde doğrudan çarşıda pazarda görülebilecek pabuççu, terzi, yorgancı, kuyumcu, nakkaş, debbağ ve mumcu gibi meslek gruplarının yanında devlet kademesinde yer alan kadı, subaşı, müderriş, kâtip ve paşa gibi meslek kolları bulunmaktadır. Ayrıca sicillerde yalnızca usta ve kâtip olarak geçen meslekler yukarıda yer almıştır. Bazılarında hangi alanda usta oldukları ya da nerede kâtiplik

yaptıkları kadı sicilinde yer almış olsa bile tabloda genel tabiriyle yer verilmiştir. Tabloda yer alan birçok meslek grupları genellikle davaların şuhudül hal bölümünden elde edilmiştir.

5.6. Alım-Satım

17 numaralı Kırım kadı sicilinde çok miktarda alım-satım kayıtları bulunmaktadır. Bunlardan bazıları insanların barındığı yer olan ev, hizmet ve emek yerleri olan dükkânlar, yaşamlarını sürdürmek için elzem olan tarım alanlarından bağ, bahçe ve tarla araziler, yaşamlarında günlük işlerinde yardımcı olan köle, değeri yüksek olan kıymetli mücevherler ve yine yaşamlarında kullandığı hayvanların satış kayıtları yer almaktadır. Bunlardan ev, tarla arazisi, dükkân ve bazı diğer satışlardan örnekler aşağıda ayrı başlıklar halinde açıklanmıştır.

5.6.1. Ev Satışları

Çalışmanın ana kaynağı olan 17 numaralı Kırım kadı sicilinde ev satışlarıyla ilgili çok fazla bilgi bulunmaktadır. Satışlarda yalnızca hanenin satıldığı gibi bazen hanenin yanında eklentileri olan bahçesi, mahzeni ve üst katı gibi yapılar bulunmaktadır. Ev satışlarında bulunduğu bölgenin tam olarak neresi olduğu çok önemlidir. Tam olarak yerinin beyan edilip dört taraftan sınırları çizilmesi gerekmektedir. Örneğin Bahçesaray'da kal'a köyünde bir ev satışında, evin nerede olduğunu tam olarak belirtilirken şu bilgiler, *“kal'a'da vâki'dir hudûdu beyân olunur kibleten kapucı moşe mülkî şarken yosef garben tarik-ı âmm şimalen yine yusuf mülkidir iş bu hudûd-u erbâ'a ile mahdûd olan darın dâhilinde vâki' bir bâb çatma hanesiyle hanenin altında mahzeniyle”*²²⁹ verilmektedir. Örneğe bakıldığında evin bulunduğu kaza ve köy ismi belirtilmiş, bunun yanında köyün hangi bölgesinde olduğu ve yanındaki komşu mülkleri de kayıt edilerek bütün belirsizlikleri ortadan kaldırmıştır.

Kayıtlarda yer alan ev satışlarından bazıları ise şunlardır, Bahçesaray'da Rus mahallesinden Diver Bike vekâletini El-hac Osman'a vermiştir. Osman mahkemeye gelerek Meydaş adlı kişiyi mahkemeye hazır etmiştir. Osman, aynı mahallede bulunan darı dâhilinde bir bab çatma hane ve bir çat haneyi vekilinden aldığı doğrultular

---

²²⁹ KKD, 17/7b-1.

sonucunda Meydaş'a kırk beş muamele-i kuruşa satmıştır. Artık bu mülkün sahibi Meydaş olduğunu belirtirken istediği gibi tasarruf edebileceğini söylemiş ve tüm parayı aldığı da eklemiştir.²³⁰ Diğer kayıta ise Bahçesaray'da Ermeni mahallesinden Sarkiz aynı mahallede mülkü olan darısı dâhilinde bir çatma ve bir taş hanesini, sıvanasıyla, fırınıyla ve taş mahzeniyle hepsi beraber iki yüz elli muamele-i kuruşa Sihaki adlı zimmiye satmıştır. Bu satıştan sonra artık mülk hakkının Sihaki'ye geçtiğini söylemiş ve söylenen rakamın hepsini aldığı ifade etmiştir.²³¹ Son olarak ise Bahçesaray'da Ali Ağa mahallesinde Curahan Biye adlı kadın vekâletini Halil'e vermiştir. Halil mahkemeye gelerek, El-hac Hızır adlı kişiyi mahkeme önüne getirmiştir. Aynı mahallede yer alan iki çatma karşılıklı haneler ile çatılı, çit odasıyla ve kileriyle hepsini yüz yirmi altı kuruşa ve kırk beş akçeye El-hac Hızır'a vekâleti doğrultusunda satmıştır.²³²

5.6.2. Tarım Alanı Satışı

Kırım bölgesinde tarım ve tarımcılık alanları başlığında tarım alanlarının fiyatları tablo halinde verilmiştir. Elde edilen bilgiler tereke kayıtlarından ve kayıtlarda o bölgelerde yapılan satışlar ile edinilmiştir. Bu yüzden dolayı burada verilecek olan satış bilgileri yukarıdaki tablo ile paralellik göstermektedir. Bunun dışında satış aşamalarına bakıldığında ev satışıyla aynı doğrultuda gerçekleşmektedir. Satılacak olan bölgenin tam olarak neresi ve mülkün boyutunun ne olduğu tespiti yapılması gerekmektedir. Satış yapan alanlara bağ, bahçe, darı, arazi ve tarla gibi isimler ile belirtilmiştir. Aşağıda tarım alanlarının satışlarına dair birer örnek verilmiştir.

Kırım'da bazı bölgelerin tarım için elverişli olduğu belirtilmiştir. Tarım alanların satışları da genelde elverişli bölgelerde yapılmıştır. Bunlardan bir tanesinde bağ satışı şu şekildedir. Fatma adlı kadın vekâletini Abdulcelal'a vermiştir. Abdulcelal, eşi olan Cihan'dan vekâlet alan Hüseyin'i mahkemeye hazır etmiştir. Mahkemede Nehri Kaçi'de Aktacı köyünde bağı iş bu Hüseyin'in müvekkili olan Cihan'a yüz yetmiş muamele-i kuruşa satmıştır.²³³

---

²³⁰ KKD, 17/16b-1.

²³¹ KKD, 17/26a-3.

²³² KKD, 17/28b-3.

²³³ KKD, 17/59a-3.

Kırım kayıtlarında çayır satışlarının da bol bulunduğu söylenebilir. Bunlardan bir tanesinde, Bahçesaray'da Kuba mahallesinden Mustafa, İkiz Oba'da bulunan çayırını Fahru'l akran Bolat Ağa'ya iki yüz muamele-i kuruşa sattığını belirtmiştir.²³⁴

Bahçe satışları da diğer kayıtlar gibi Kırım'da oldukça revaçtadır. Bahçeler bazen yalnız satılabildiği gibi bazen de bir evin birleşmesiyle veya bir bağın birleşmesiyle beraber de satılabilmektedir. Bahçesaray'da Bıçkı köyünden Hankul bin Seydullah, Yasef veledi Şemayil adlı Yahudiyi mahkemeye hazır etmiştir. Nehri Kaçı'de Beğ Mirza Ağa köyünde bir kıt'a bahçeyi Yasef'e Yirmi haseneye ve bir kabz adedi belirli akçeye satmıştır.²³⁵

Kayıtlarda arz veya arazi denilen belirli toprak parçaları bulunmaktadır. Satışı yapılan bu topraklardan bir tanesinde Bahçesaray'da Şehri Küstü mahallesinden Saliha, Hacı Bike ve Nesli kız kardeşler vekâletlerini Ali'ye vermişlerdir. Ali mahkemeye gelerek, İbrahim'i mahkemeye hazır etmiştir. Şehri Küstü Mahallesinde bir kıt'a arzı iş bu İbrahim'e on beş altına satmıştır. Artık bundan sonra mülkün sahibinin İbrahim olduğunu ve istediği gibi tasarruf edebileceğini söylemiştir.²³⁶

5.6.3. Dükkân Satışı

Alım ve satımı yapılan bir diğer mülk türü ise dükkânlardır. Yukarıda ev ve tarla satışlarındaki kadar bol adette satışı olduğunu söylemek en azından 17 numaralı Kırım kadı sicili örneğinde zordur. Kayıtlarda satışı yapılan dükkânların ne dükkânı olduğu üzerine bir bilgi bulunmamaktadır. Dükkânın konumu bakımından yine etrafındaki mülkleri belirten bilgiler bulunmaktadır.

İlk kayıtlarından birinde satılan dükkânın parasını temin etme konusunda yaşanan sıkıntıdan dolayı mahkemeye taşındığı görülmektedir. Örnekte, Ali Çelebi mahkemeye gelerek Hasan Beşe adlı Hacı'yı mahkemeye vermiştir. Ali mahkemede Hasan Beşe ve Mustafa Beşe'ye üç bin yüz doksan sekiz akçelik dükkân sattığı ve bu iki kişinin birbirlerine kefil olduğunu söylemiştir. Ali Çelebi iki bin üç yüz doksan sekiz akçesini aldığı söyleyip sekiz yüz akçe hakkı kaldığı bildirmiştir.²³⁷

---

²³⁴ KKD, 17/19a-2.

²³⁵ KKD, 17/29b-1.

²³⁶ KKD, 17/68a-2.

²³⁷ KKD, 17/18a-2.

Bir başka dükkân satışında ise Bahçesaray'da Kuba Mahallesinden Cihan bint-i El-hac Cemal vekâletini eşi olan Hüseyin Çelebi'ye vermiştir. Hüseyin Çelebi mahkemeye gelerek Mehmet'i mahkemeye vermiştir. Altı mahzen üstü iki bab dükkâmı iki yüz yirmi muamele-i kuruşa sattığını dile getirmiştir. Artık bundan sonra bu mülkün sahibi Mehmet'in müvekkili olan Mustafa'ya ait olduğunu ifade etmiş ve istediği gibi tasarruf edebileceğini söylemiştir.

5.6.4. Diğer Ürünlerin Ticareti

17 numaralı Kırım kadı sicilinde yukarıda yer alan satışların dışında çeşitli ürünlerin satışı gerçekleştiği görülmektedir. Bunlardan bazı belirli ürünlere aşağıda yer verilmiştir.

İlk örneklerden ötmekçi yani ekmekçi Mustafa mahkemeye gelerek taşçı Toktamış'ı mahkemeye vermiştir. Mustafa mahkemede otuz araba taş bir altın verdiğini on altı araba taş geldiğini geriye kalan on dört araba taşın gelmediğini bu yüzden dolayı kalan hakkını istemiştir. Yapılan sorgulamada Toktamış ise Mustafa'nın kendisine bir altın verdiğini doğrulamış fakat yirmi araba için anlaşıklarını söylemiştir. Mahkeme bunun üzerine Toktamış'a şahitlerini sormuştur, Toktamış şahitlerinin bulunmadığını söylemiş ve yemin ederek borcu olan dört araba taş için Mustafa'ya yirmi dört akçe vermiştir.²³⁸

Yukarıda dolandırıcılık bölümünde değerlendirilen satışta yine bir kemer kuşağın satılmaya çalışıldığı görülmüştür. Kemer kuşakta yer alan eksiklikler sonucunda satış işlemi iptal edilip alıcıya parası geri iade edildiği hatırlanacaktır.

Bir başka satışta ise hayvancılık bölümünde değerlendirilmiş olmasına rağmen Boz Baytal At türünün iki altına satıldığı kayıtlarda tespit edilmiştir. Satıcı iki altına satmış olmasına rağmen hala hayvanın parası gelmediği için kayıta dert yanmaktadır.

Son olarak Orta Köyden Kantimur adlı kişi mahkemeye gelerek Hüseyin adlı kasabı mahkemeye vermiştir. Kantimur Seksen beşer akçeye re's türü koyun sattığını ifade etmiş ve parasını istemiştir. Yapılan sorgulamada Hüseyin'in durumu kabul ettiği görülmektedir.²³⁹ Kabul etmesine rağmen verip vermediğine dair herhangi bir bilgi bulunmamaktadır.

---

²³⁸ KKD, 17/48a-2.

²³⁹ KKD, 17/70a-1.

5.7. Alacak-Verecek

17 numaralı Kırım kadı sicilinde kayıtları bol miktarda bulunan konulardan birisi alacak-verecek davalarıdır. Mahkeme huzuruna bu sebepten dolayı gelen onlarca insan bulunmaktadır. Müslümanların yanında Gayr-i Müslim kesimde kadı huzuruna gelerek borcunu tahsil ettirmeye çalışmış yahut borcunu kadı huzurunda onaylatmayı hedeflemiştir. Kayıtlarda borç davalarında kendine has kelimeler bulunmaktadır. Bazı kayıtlarda doğrudan alacağı olduğunu söyleyerek mahkemeye gelen alacaklı bazen ise hakkı olduğunu söyleyerek mahkeme huzuruna gelmiştir. Bunların dışında “karz” ve “deyn” gibi kelimelerle durumunu ifade etmiştir. İki kelimenin de anlamı aynıdır borç vermek ve borçlu gibi tanımları içermektedir. Bunların dışında kayıtlarda doğrudan alacaklı borçluyu mahkemeye davet edip durumu tasdik ettiği gibi ayrıca ölen kişilerinde malları tereke edilip eğer borçları var ise alacaklılara ödendiği kayıtlarda denk gelinen hususlardandır.

Kayıtlara bakıldığında, Kara Mehmet mahkemeye gelerek Ahmet bin Hasan’ı mahkemeye vermiştir. Ahmet’te yirmi altı arslanlı kuruş hakkı olduğunu ifade etmiştir. Ahmet’in durumu onaylamasıyla beraber deftere kayıt edilmiştir.²⁴⁰ Diğer başka kayıta ise Laçin veledi Şirvan mahkemeye gelerek Kat veledi Menhu adlı Ermeniye mahkemeye vermiştir ve üç yüz otuz akçe ve bir Cemdigian Kürk hakkı olduğunu ifade etmiştir. Kat bu durumu kabul etmeyerek inkar etmiştir. Bunun üzerine Laçin araya şahitlerini sokarak durumu kabul ettirmiş ve deftere kayıt ettirmiştir.²⁴¹ Son olarak Karasulu Bektaş bin Mehmet mahkemeye gelerek Abdurrahman bin Osman’ı mahkemeye hazır etmiştir. İş bu Abdurrahman’da dört buçuk altın hakkı olduğunu söylemiş ve Abdurrahman’da bunu tasdik etmiştir.²⁴²

Yukarıda değinildiği gibi bazı davalarda ise hak demekten ziyade deyn olarak ifade edilmiştir. Kişinin başka birisinden belirli bir süre sonra ödemek şartıyla aldığı durumu ifade etmektedir. Borçlanan kişi medyun olarak da anılmaktadır. Kayıtlarda yer alan davalardan bir tanesinde Tosyalı Fatma şahitler huzurunda vekâletini Mustafa’ya vermiş Mustafa’da mahkemeye gelerek Şaban Beşe adlı kişiyi mahkeme huzuruna getirmiştir.

---

²⁴⁰ KKD, 17/10a-4.

²⁴¹ KKD, 17/10b-4.

²⁴² KKD, 17/68b-1.

Mustafa mahkemede bundan dokuz yıl önce Tosya Kasabasında bulunan Hoca Hatun Mahallesinden merhum olan Meran bin Mehmet'ten altmış beş esedi kuruş deyn yani borç aldığını ifade etmiştir. Şaban Beşe, Meran'ın öldüğünü bilmediğini söylemiş ve elli iki esedi kuruş borcu olduğunu ifade etmiştir. Şaban Beşe ayrıca merhumun eşi olan Fatma ve oğlu olan Mehmet'e borcun intikal ettiğinin kanıtlanmasını istemiştir. Bunun üzerine Mustafa şahitler ile bu durumu kanıtlamış ve deftere kayıt ettirmiştir.²⁴³ İki kayıt sonra davanın devamı gözükmektedir. Mustafa bütün hakları aldığını söylemiş artık Şaban'ın hiç borcu kalmadığını ifade etmiş Şaban'da durumu tasdik etmiştir.²⁴⁴

Yukarıda yine ifade edilen kelimelerden biri olan karz kayıtlarda yer yer geçmektedir. O kayıtlardan bir tanesinde Yanbolulu Mehmet bin Arslan mahkemeye gelerek Batre veledi Abdullah'ı mahkemeye vermiştir. İş bu Batre'ye on altın karz verdiğini ve vermiş olduğu borcu geri istediğini söylemiştir. Yapılan sorgulamada Batre durumu inkar etmiş ve yemin etmiştir.²⁴⁵ Bir alt kayıтта bu dava ile ilgili başka bir dava daha bulunmaktadır. Pabuççu Abdurrahman hazır olup dedi ki iş bu Mehmet'in on altın karz verdiğine dair şahitliği olmadığını söylemiştir.²⁴⁶

Alacak ve verecek davalarında ayrıca borç alabilmek için kişi bazen kefil gösterme veya bazı önemli mal-mülklerini rehin olarak göstermek zorundadır. Bunun dışında ayrıca bazı borç davalarında borcun vade edildiği de görülmektedir. Aşağıda başlıklar halinde bu uygulamalar değerlendirilecektir.

5.7.1. Kefil Olma

Kefil olma durumu günümüzdeki kefillik kurallarıyla neredeyse birebir aynıdır. Borç alacak kişi eğer alacağı borcu kişiden yahut kurumdan alamaz ise bir yakınını ya da tanıdığı birisini kefil olarak gösterip borcu alabilmektedir. Kefil olan kişi borç alacak kişiye kefil olurken kendi parasını veya mülkünü ortaya koyarak borç ödenemezse buradan borcun tahsil edilebileceğini dair garanti göstermektedir.²⁴⁷

---

²⁴³ KKD, 17/18a-3.

²⁴⁴ KKD, 17/18b-2.

²⁴⁵ KKD, 17/61a-3.

²⁴⁶ KKD, 17/61a-4.

²⁴⁷ Yaşa, 67 A 90 Numaralı (Dördüncü Cilt) 1061-1062 Tarihli Kadıasker Defterine Göre Kırım'da Sosyal ve Ekonomik Hayat, s.45

17 numaralı Kırım kadı sicilinde birbirlerine kefil olmaya dair kayıtlar yer almaktadır. Kayıtlardan bir tanesinde Ali Çelebi mahkemeye gelerek Hasan Beşe adlı Hacı'yı mahkemeye vermiştir. Ali Çelebi, Mustafa Beşe adlı kişiye üç bin yüz doksan sekiz akçelik dükkân verdiğini iki bin üç yüz doksan sekiz akçesini aldığını sekiz yüz akçe hakkı kaldığını söylemiştir. Hasan Beşe'nin iş bu Mustafa Beşe'ye kefil olduğunu söylemiştir. Hasan Beşe, satın alınan dükkânı ve fiyatı doğrulamış fakat paranın yalnızca iki bin üç yüz doksan sekiz akçesinden fazlasına almadığına dair yemin etmesini istemiştir. Ali Çelebi'nin yemin etmesiyle dava kayıt edilerek bitmiştir.²⁴⁸ Hasan Beşe'nin ne ile kefil olduğu kayıtlarda yer almamaktadır fakat Mustafa Beşe'ye kefil olduğu için sekiz yüz akçe ödemek zorundadır.

Bir başka kayıтта ise Hivanis veledi Arslan mahkemeye gelerek Varteras veledi Karagöz'ü mahkemeye vermiştir. İş bu Varteras'ta dört kuruş yirmi beş akçe hakkı olduğunu söylemiştir. Yapılan sorgulamada Varteras durumu kabul etmiş on beş gün vade ederek İbrahim'i de kefil etmiştir.²⁴⁹ Varteras durumu kabul etmesine ve on beş gün süre istemesine rağmen araya kefil sokamadan bu işten kurtulamamıştır. Araya bir kefil koyma suretiyle Hivanis'in alacağı ücreti garanti altına almıştır.

Son olarak ise borçlu olan Hasan'ın yardımına eşi kefil olarak koşmuştur. Ahmet bin Süleyman mahkemeye gelerek Hasan bin Mehmet'i mahkemeye hazır etmiştir. İş bu Hasan'da doksan buçuk ayn esedi hakkı olduğunu ifade ederek talep etmiştir. Yapılan incelemede durumun doğru olduğu anlaşılmış ve Hasan'ın eşi Güneş Han adlı hatun borç için kefil olmuştur. Ahmet'in durumu kabul etmesiyle mahkeme sonuçlanmış ve deftere kayıt edilmiştir.²⁵⁰

5.7.2. Rehin Verme

Borç alabilmenin bir diğer yolu ise değerli mal-mülk eşyalarını rehin göstermektedir. Borcu alan kişi eğer borcun üstesinden gelemese rehin vermiş olduğu ürünleri kişiye bırakmak zorundadır. Rehin bırakma yöntemiyle alıcının herhangi bir zarara uğramaması hedeflenmiştir. Günümüzde de hala bu yöntem banka gibi birçok kurumlarda kullanılmaktadır.

---

²⁴⁸ KKD, 17/18a-2.

²⁴⁹ KKD, 17/32b-3.

²⁵⁰ KKD, 17/21a-3.

Kayıtlarda örneklerine bakıldığında ise Ermeni Mahallesi sakinlerinden Malok veledi Ceznam adlı zimmi Buga Salası Mescit Evkafından on altın almış ve bunun içinde kendi arazisini rehin olarak göstermiştir. Ayrıca bununla yetinmeyerek oğlu olan Doğan adlı kişiyi de kendisine kefil etmiştir.²⁵¹ Bu davanın devamı aşağıdaki kayıtlarda devam etmektedir. Kayıtlardan anlaşıldığı kadarıyla Malok borcunu ödeyemediği için rehin verdiği araziye mescide bırakmak zorunda kalmıştır ve bunun yanında Doğan adlı çocuğundan da borcun kalan miktarı alınmıştır.

5.7.3. Borcu Vade Etme

Borçlu olan kişinin borcunu bazen gününde ödeyemediği için mahkemeye gelerek vade ettiği kayıtlarda görülmüş bazen ise en başından vade ile ödeyeceğine dair anlaşma yapmıştır. Borçlu rehin ve kefil gibi işlemlerin yanında vade etme seçeneğini de sıklıkla tercih etmiştir. Vade ederken bazen yanında bir kefilde belirtmiştir.

Vade ile ilgili kayıtlardan bazıları şu şekildedir. Medyun Armağan yani borçlu olan Armağan, borcunu altmış gün vade ettiği ve alacaklı olan Ayban'ın da durumu kabul ettiği kayıtlarda yer almaktadır.²⁵² Armağan'ın borcu ise bu kayıttan hemen önceki kayıтта on üç kuruş olarak yer almaktadır. Altmış gün gibi uzun bir süreye kadar borcunu vade ettirebilmesi ise Armağan'ın borcunu o zaman ödeyeceğine dair Ayban'a güçlü deliller sunduğu akla getirmektedir.

Kostarsar adlı zimmi mahkemeye gelerek Abdulveli bin Hacı Bayram'ı mahkemeye hazır etmiştir. İş bu Abdulveli'de on iki muamele-i kuruş hakkı olduğunu söylemiştir. Yapılan sorgulamada Abdulveli durumu kabul etmiştir. Abdulveli borcunu gelecek Pazar gününe kadar vade ettirmiştir.²⁵³

Son olarak bir başka kayıтта ise; Bay Gazi bin Boşe, Şatırbaşı Mustafa Ağa'yı karşılı çat hane bahsinde sekiz altın ile sulh ettiklerini ve kırk güne vade etiklerini ifade etmiştir. Eğer günü gelindiğinde bu meblağ ödenmez ise sekiz izan arazi verilecektir.²⁵⁴

---

²⁵¹ KKD, 17/35b-2.

²⁵² KKD, 17/17b-4.

²⁵³ KKD, 17/46b-2.

²⁵⁴ KKD, 17/50a-3.

5.8. Maddi Kültür

5.8.1. Giyim Kuşam

Kırım'da günlük yaşamda kullanmış oldukları kıyafetleri tereke kayıtlarından keşfetmek mümkündür. Günlük yaşamda kullandıkları kılık kıyafetler yalnızca isimleriyle değil, kıyafetlerin cinsleriyle ve fiyatlarıyla verilmiştir. Aşağıda paragraflar halinde örneklendirilmiştir.

Kırım'da kürk ürünü oldukça revaçtadır. Kayıtlarda ticareti yapıldığı görülen kürk ayrıca toplumdaki öneminden dolayı hırsızlık olaylarında da başrol oynamıştır. Bölgenin iklimi de düşünüldüğünde kürk, Kırım toplumu için önemli ürünlerden olmuştur. Tereke kayıtlarında farklı çeşitlerde ve fiyatlarda kürk bulunmaktadır. Tavşan, tilki ve çakal gibi hayvanların karın içlerinden elde edilmiş kürkler bulunmaktadır. İsimleri de bu doğrultuda şekillenmektedir. Bunların yanında renklerine göre ayrılmış kürklerde bulunmaktadır. Alaca, gri, mor ve kırmızı çeşitlerinde kürkler görülmektedir. Ayrıca kürklerin boyutlarına göre de isim almıştır. Küçük kürk kayıtlarda yer aldığı tespit edilmiştir. Kullanılan kumaşına göre de isimlendirmeler yapılmıştır. Atlas kürkleri buna en iyi örnek olarak gösterilebilir. Kayıtlarda deriyi kürk, şan kürk ve sert kürk gibi isimler yer almaktadır.

Kırım'da kullanılan bir diğer ürün ise kaftandır. İnsanların üst bölgesini kapatmak için kullandığı bu ürün, dizlere kadar inmektedir. Bazen kolları tamamen kapattığı gibi bazen de dirseklere kadar gelmektedir. Tereke kayıtlarında kişilerin miras olarak bıraktığı bu ürünün fazlaca çeşidi bulunmaktadır. Bunlardan bazıları kırmızı deri kaftan, alaca deri kaftan, kırmızı bugasi kaftan, sarı deriyi kaftan, köhne al kaftan, yeşil cilayı kaftan, beyaz kaftan, ak kaftan ve deri kaftandır.

Kırım'da kullanılan kıyafetlerden bir diğeri ise gömlektir. Günümüzde de oldukça revaçta olan gömlek eski dönemlerde de kullanılmıştır. Kayıtlarda hamam gömleği, nakışlı gömlek, köhne gömlek, yeni gömlek ve yakasız gömlektir.

Yukarıdaki bu ürünlerin dışında Kırım'da sosyal hayatta kullanılan farklı giyim eşyaları da bulunmaktadır. Eşyalar yukarıdaki ürünler gibi çeşitlilik göstermediği için tek bir paragrafta yer verilecektir. Bu eşyalar börk, kavuk, sarık, baş bağ, tülbent, kuşak, ihram, çahşır, nalça, aba, şal, peşkir, kebe, zıbın, çizme, peştamal, düğme ve dondur. Bu ürünlerden börk ve kavuk gibi ürünleri erkekler kullanmaktadır ve başlarına takmaktadır.

Bunların yanında keçek, baş bağı ve tülbent gibi ürünlerde baş bölgesinde kullanılmaktadır. Nalça ise ayakkabı ürünlerinde kullanılmış ve ayakkabının dayanıklılığı arttırmaktadır. Peşkir ise bir çeşit havlu olarak dikkat çekmektedir. Çahşırda tereke kayıtlarının birçoğunda yer almaktadır. Erkeklerin giydiği bu üründe kayıtlarda genellikle diz çahşırı olarak yer almaktadır. Diz çahşırı, elbisenin dize kadar olduğunu ifade etmektedir.²⁵⁵ Zıbın ise dönemin insanların içlerine giydikleri ürün olarak kayıtlarda bulunmuştur.

5.8.2. Alet Edevat

Kırım'da insanların gündelik hayattaki yaşamlarını kolaylaştıran ve onların günlük işlerinde her daim yanında olan aletler, alet ve edevat bölümünde değerlendirilecektir. Tereke kayıtlarının birçoğunda miras olarak bırakılan bu ürünler toplumsal hayatta önemli görülmüştür. Alet ve edevat bölümünde yer alacak ürünlerin geneli ev içinde kullanılmayan dışarıda kullanılan veya evin içinde de kullanılsa bile bir alet görevi gören eşyalara yer verilmiştir.

Tereke kayıtlarında yer alan aletlerden ilki kazma, kürek, balta ve testeredir. Kazma, balta ve testere 17 numaralı kırım kadı sicilinde yer alan birçok tereke kaydında denk gelinen ürünlerdendir. Kazma ve balta bazen bir arada verildiği gibi bazen de ayrı şekilde yazılmıştır. Diğer ürünlerin çeşitli şekillerde bulunurken kazma ve baltanın yalnızca ismiyle anıldığı hatta yeni veya köhne gibi kelimeleri başında almadığı kayıtlarda fark edilmiştir. Günlük yaşamda kazma bahçe işlerinde ve tarla gibi alanlarda kullanıldığı düşünülürken, baltanın ise odun kırma gibi işlerde kullanıldığı bilinmektedir.

Savaş meydanlarında kullanılan birçok silah çeşidi tereke kayıtlarında yerini almıştır. Kılıç, tüfek, cebe, ok ve yay savaş aletleri bulunmaktadır. Bunlardan kılıç ve tüfek bir hayli fazla gözükmektedir.

Genellikle temizlik alanlarında kullanılan ev içerisinde de yer alabilen bir diğer eşya türü ise temizlik eşyalarıdır. Bunlardan güğüm ve leğen dikkat çekmektedir. Leğenin büyük, küçük, eski ve yeni gibi çeşitleri bulunmaktadır. Ayrıca el leğeni de yer almaktadır. Kayıtlarda bir takım yiyecek, içecek veya farklı bir ürünü saklamak, korumak ve taşımak

---

²⁵⁵ Vatansever, 67 A 90 Numaralı (On Dokuzuncu Cilt) 1083-1087 (1672-1676) Tarihli Kadıasker Defteri'ne Göre Kırım'da Sosyal ve Ekonomik Hayat, s.44.

için kullanılan eşyalardan varil, fiçı, çuval, araba ve macardır. Bu eşyalar bazen de ölçüm miktarı olarak da kullanıldığı kayıtlarda fark edilmiştir.

Kırım'da tarımın ve tarımcılık alanların bolluğundan söz edilmiştir. Tereke kayıtlarında da tarım alanlarında kullanılmış olan aletler bulunmaktadır. İsimleri ise Orak, elek, tekne ve havandır. Tekne çeşitlerinden, hamur teknesi önemlidir, hamur üretilmesinde kullanılmıştır.

Yukarıdaki ürünlerin dışında kayıtlarda kilit, zincir, maşa, çadır, hırdavat, kovan, kalyan, çelik, sepet, kutu ve kantar bulunmaktadır.

5.8.3. Hane İçindeki Eşyalar

Kırım kadı sicillerinde evin içinde kullanılmış olan birçok eşyanın ismi kayıtlarda yer almaktadır. Bu tezin ana kaynağı olan 17 numaralı Kırım kadı sicilinde de bu durum geçerlidir. Kırım'daki günlük yaşamı aydınlatması bakımından da kayıtlar araştırmacılar için önemlidir.

Öncelikle ev içinde mutfak bölümünde yer alan eşyalar değerlendirilecektir. Bunlardan bazılarına bakmak gerekirse kayıtlarda en çok geçen isimlerin başında kazan gelmektedir. Kazanın birçok çeşidi bulunmaktadır. İki kuplu kazan, büyük asma kazan, orta asma kazan, küçük kazan, büyük kazan, çoyın kazan, bakır kazan ve kapaklı kazandır. 17 numaralı Kırım kadı sicilinde birçok tereke kaydında kazan ve çeşitleri bulunmaktadır. Bu bilgiler ışığında Kırım'da her hanede çeşitli şekillerde kazanların olduğu söylenebilir. Ayrıca kayıtlarda kazanın dışında kazan kapağı adıyla bir mutfak eşyasından da bahsedilmektedir. Bir diğer mutfak ürünü ise sahandır. Sahanın da kazan gibi birçok tereke kaydında çeşitli biçimleriyle bulunduğu fark edilmiştir. Kapaklı sahan, defâ sahan, yedi ayaklı sahan, on ayaklı sahan, küçük ayaklı sahan ve dipsiz sahandır. Kırım mutfağında kullanılan bir diğer ürün ise tencedir. Büyük tencere, küçük tencere, küçük tencere kapaksız ve kapaklı tencedir. Günümüzde de mutfakların değişmez eşyalarından biri olan tava Kırım mutfağında da yer almaktadır. Tava, kulplu tava ve el tava gibi çeşitlilikleri bulunmaktadır. Kırım'da tereke kayıtlarında ortaya çıkan bir diğer ürün ise bıçaktır. Bıçağın çeşitleri ise gümüş bıçağı, büyük bıçak ve küçük bıçaktır. Tabak çeşitliliklerine bakıldığında ise gümüş tabak ve tabak isminin geçmesinin yanında birçok kayıttta Moskov tabağı bulunmaktadır. Bu ürünlerin dışında ise İbrik, kahve ibriği,

sini, çanak, bardak, ocak, kapak, çapçak, kapaklı çapçak, meşrebe, tepsi, fincan, tas, çini kâse, devir ocak, bakır sini, kaşık, kadeh ve küçük tepsi gibi ürünler yer almaktadır.

Mutfak bölümünden sonra evin içinde yatak odasında kullanılan eşyalara bakmak gerekirse günümüzde olduğu gibi geçmişte de yatak odasının en önemli eşyalarından biri yorgan ve döşek olmuştur. Çeşitli şekilleri bulunan bu iki eşyanın, kışın soğuk havalarda insanı sıcak tutmasına yardımcı olduğu bilinmektedir. Yorgan çeşitlerine bakıldığında yalnızca yorgan ismiyle geçmesinin yanında alaca kebe yorgan, demi yorgan, köhne yorgan ve basma yorgan gibi çeşitleri bulunmaktadır. Döşekte yalnızca ismiyle anıldığı gibi farklı çeşitleri bulunmaktadır. Onlardan bazıları ise demi döşek, köhne demi döşek, basma döşek, köhne döşek ve zarif döşektir. Yatak odasının bir diğer ürünü ise yastıktır. Çeşitli türlerde yastığın olduğunu tereke kayıtlarından anlaşılmaktadır. Nakışlı yastık, demi yastık, yüz yastığı, basma yastık, köhne demi yastık ve boyun yastığıdır. Kırım'da çarşafın da kullanıldığı tereke kayıtlarından anlaşılmaktadır. Çarşaf, köhne çarşaf ve yeni çarşaf gibi adlarda anılmıştır. Bu ürünlerin dışında beşik, perde ve sandık gibi eşyaları da yatak odasının bir unsuru olarak görülüp düşünülmektedir.

Ev içinde kullanılan diğer eşyalara bakıldığında ise minder, bohça, makreme, mum, şemadan, kebe, keçe, kilim, halı ve ayna gibi birçok eşya bulunmaktadır. Minder kayıtlarda yalnızca minder olarak anılmasının yanında köhne minder, boyun minder ve küçük minder olarak çeşitleri bulunmaktadır. Bohça da tıpkı minder gibi yalnızca anıldığı gibi değil ayrıca çeşitleri de bulunmaktadır. Kumaş bohça, köhne bohça, kavrama bohça, dikme bohça ve alaca bohçadır. Kırım evlerinde bulunduğu bilinen bir diğer eşya ise keçe ve kebedir. Keçe, keçi kılından elde edilen sert bir kumaş türüdür. Yatak, yorgan ve seccade gibi daha birçok eşyanın yapımında kullanılmıştır.²⁵⁶ Kilim ve halı ise evin zemininde kullanılan bir eşyadır. Günümüzde de hala kullanılan bu ürünler Kırım'da birçok tereke kaydında yer almıştır. Kilim çeşitlerine bakıldığında ise alaca kilim, büyük kilim, def'a kilim ve köhne kilim gibi isimler ile kayıtlarda yerini almıştır.

5.8.4. Ziyinet ve Takı Eşyaları

Tereke kayıtlarında yer alan bir diğer eşya türü ise değerli ziyinet ve takı eşyalarıdır. Geçmişten günümüze revaçta olan değerli eşyalar daha çok zengin kesime ait olduğu

---

²⁵⁶ Vatansever, 67 A 90 Numaralı (On Dokuzuncu Cilt) 1083-1087 (1672-1676) Tarihli Kadıasker Defteri'ne Göre Kırım'da Sosyal ve Ekonomik Hayat, s.45-46.

kayıtlarda denk gelinmiştir. Takılar genellikle inci, gümüş ve altın gibi maddelerde yapılarak kullanılmıştır. Gümüş takı ürünlerinin genellikle erkeklere ait olduğu, altının ise kadınların daha çok kullandığı düşünülmektedir.

İncelenen kayıtlarda ziynet ve takı eşya çeşitleri arasında bilezik, baş bağı, zincir, yüzük, zülûf, kuşak, düğme ve iğne gibi eşyalar vardır. Erkeklerin gümüş düğme ve gümüş yüzük kullandığı kayıtlarda görülmüştür. Altın bilezik, altın zülûf, altın yüzük, altın zincir, altın hatem ve altın baş bağı da kayıtlarda fark edilmiştir.

İncinin de birçok eşyada kullanıldığı görülmüştür. Yüzük inci, büyük boy inci, orta boy inci ve küçük boy incinin tereke kayıtlarında yer aldığı görülmüştür.

Her hanede bu ve benzeri takı ürünlerinin olduğunu söylemek zordur. İncelenen tereke kayıtlarının çok azında bu ürünlere denk gelinmiştir. Bir kilim, bir kazan gibi neredeyse her tereke kaydında olduğunu söyleyemeyiz.

SONUÇ

17 numaralı Kırım şer'iyeye sicili (H. 1084-1085/M. 1673-1674) transkripsiyonu ve değerlendirilmesi yapılan çalışmada öncelikle Şer'iyeye sicillerinin tanıtımı yapılarak, sosyal, ekonomik, hukuki, etnik ve folklorik değeri belirtilmiştir. Kırım Şer'iyeye sicillerinin tarihi süreci aydınlatılmış, kaynaklar üzerinde çalışan araştırmacılara yer verilmiş ve kaynakların içerisinde bulunan konular belirtilmiştir. Daha sonra çalışmanın ana kaynağı olan 17 numaralı Kırım şer'iyeye sicili tanıtılmış, konularına göre kayıtlar tasnif edilmiştir. Çalışmanın ilk bölümünde Kırım Hanlığı'nın siyasi tarihine yer verilmiştir. Hanlık kurulduğu dönemden itibaren Karadeniz Devletleri arasındaki önemli simalarından birisi olduğu ve var olduğu süre boyunca bölgeye siyasi, kültürel, ekonomik ve etnik özelliklerini yansıttığı belirtilmiştir. Rusya, Lehistan, Osmanlı Devleti, Altın Ordu Devleti ve Ceneviz gibi güçlerle siyasi ilişkiler kurduğu aktarılmıştır. İncelenen 17 numaralı Kırım şer'iyeye sicilinde, hanlığa bağlı kazalar tespit edilmiştir. Özellikle Bahçesaray, Nehr-i Kaçi, Nehr-i Alma ve Nehr-i Kabartay defterde sık sık geçen kazalar olarak yer almaktadır. Kırım Hanlığı'nın başkenti olan Bahçesaray, defterde yer alan çoğu davanın mekânı olarak tespit edilmiştir. Nehr-i Kaçi, Nehr-i Alma ve Nehr-i Kabartay kazaları ise genellikle bağ, bahçe ve tarla gibi alanlara sahip bölgeler olarak dikkat çekmektedir. Ticari önemi büyük olan Kefe, Gözleve ve Karasu gibi şehirler ise defterde birkaç kayıttan ibarettir. Kasabalar ise kayıtlarda yok denilecek kadar azdır. İncelenen 17 numaralı Kırım şer'iyeye sicillerinde kazalardan daha küçük yapıda olan köyler ise kayıtlarda fazlaca yer almaktadır. Değerlendirme kısmında Bahçesaray'a bağlı köyler ve diğer kazalara bağlı köyler olarak ikiye ayrılmıştır. Mahallelere bakıldığında ise özellikle Bahçesaray'a bağlı mahallelerin isimleri tespit edilmiştir. İncelenen defterde yer alan sokaklar, dağlar, nehirler vadiler ve ovalar ayrı başlık altında açıklanmıştır. Defterde yer alan kayıtlardan bölgedeki etnik yapı ve dini gruplar aydınlatılmaya çalışılmıştır. Tatar nüfusu bölgenin hâkimi konumunda yer aldığı tespit edilmiştir. Giray, Emeldeş, Atalık ve Çerkes gibi etnik gruplar ve kabileler kayıtlarda bulunmaktadır. Bunun yanında bölgede Yahudi, Ermeni ve Rum toplulukları yaşamlarını idame ettirmişlerdir. Çingene olarak bilinen Kıptiler de Kırım coğrafyasında yaşamışlardır. İncelenen 17 numaralı Kırım şer'iyeye sicillerinde Müslümanlar ve Gayr-i Müslimler birbirlerinden ayrı mahalle ve köylerde yaşadığı fark edilmiş fakat üretimin ve tüketimin yapıldığı şehir merkezlerinde iletişimin ise birbirleriyle sürekli devam ettiği tespit

edilmiştir. Kayıtlarda Müslüman ve Gayr-i Müslimlerin birbirlerine borç verdiği, mal-mülk sattığı ve şahit olduğu incelenmiştir. Hem Müslüman hem de Gayr-i Müslimlerin benzer isimleri taşıdığı kayıtlardan anlaşılmıştır.

17 numaralı Kırım şer'iyye sicillerinde toplumda işlenen suç ve suçlular keşfedilmiştir. Darp ve şiddet olayları görüldüğü kayıtlarda herhangi bir kişinin ölümüne dair bilgi bulunmamaktadır. Genellikle kişilere ve kişilerin sahip olduğu hayvanlara karşı yapılmış olan darp kayıtları bulunmaktadır. Suç örneklerinden bir diğeri ise toplumda işlenen hırsızlık vakaları olmuştur. Genellikle at ve inek gibi hayvanlar, değerli eşyalar ve günlük yaşamda kullanılan balta ve kazma gibi aletler çalınmıştır. Kayıtlarda bunların dışında şetm yani kötü söz söylediğinden dolayı mahkemeye getirilen insanlar bulunmaktadır. Değerlendirme kısmında şetm çeşitleri belirtilerek açıklanmıştır. Sicillerin yardımıyla mal-mülk zapt etme davaları tespit edilmiştir. Son olarak yalnızca bir tane kayıтта yer alan dolandırıcılık davası suç bölümünde yer verilmek suretiyle değerlendirilmiştir.

Defterden elde edilen kayıtlar sonucunda Kırım Hanlığı'ndaki aile yapısı incelenmiştir. Genellikle çekirdek ailelerin varlığı gözlemlenmiştir. Hanlık içerisinde yapılan evlilik ve mehir gibi konular açıklanmıştır. Kırım Hanlığında erkek tarafının mehir için önemli miktarda para veya mal vermeyi taahhüt etmiştir. Ayrıca boşanma ve nafaka durumları belirtilmiş 17 numaralı Kırım şer'iyye sicilleri ile örneklendirilmiştir. Çeşitli boşanma türleri kayıtlarda görülmüştür. Erkek tarafı kadar kadınlarında boşanmada öncülük ettikleri fark edilmiştir. Bu konuların dışında Aile içerisinde uzun yıllar boyunca sorun olan miras konusu açıklanmış tereke kayıtları ve dava kayıtlarından belirtilmiştir. Son olarak aile yakınlarına bırakılan vekâlet kayıtları açıklanmıştır.

17 numaralı Kırım şer'iyye sicilinde köle kayıtları da bulunmaktadır. Değerlendirme kısmında kölelerin tasvirleri belirtilmiş ve tasvir kısmında cinsiyeti, fiziki ve milleti gibi bilgileri barındırdığı tespit edilmiştir. Kölelerin Kırım Hanlığı'nda sosyal ve ekonomik değerleri belirtilmiş ve diğer ürünlere göre fiyatları kıyaslanmıştır. Fiyatlar diğer ürünlere göre oldukça pahalı olduğu kayıtlardaki örneklerden faydalanmak suretiyle açıklanmıştır. Kölelerin sahiplerinden kaçma eğilimleri değerlendirilmiş ve genellikle sahiplerinin kötü davranışları ve zor yaşam şartları neden olduğu belirtilmiştir. Son olarak kölelerin sahipleri tarafından azat edilmeleri açıklanmıştır. Tıpkı Osmanlı toplumunda olduğu gibi Kırım Hanlığı'nda da çeşitli azat etme yöntemleri tespit edilmiştir.

Ana kaynak vasıtasıyla Kırım toplumunda kullanılan lakaplar ve unvanlar tespit edilmiştir. Ağa, Hacı, Efendi, Çelebi, Hafız, Şeyh, Sarı, Arap ve Köse gibi lakapların varlıklarına dair bilgiler elimizde mevcuttur. Ayrıca Kırım Hanlığı'nda insanların yaşamlarını idame etmek için yapmış oldukları meslekleri de kaynaktan yararlanmak suretiyle elde edilmiştir. Kırım Hanlığı'nın en önemli meslek kolları hayvancılık ve tarımcılık olduğu düşünülmektedir. Kırım Hanlığında hayvancılık mesleği değerlendirilirken hayvanların toplum içerisindeki önemi vurgulanmış, hayvanların birden fazla alanda kullanımı belirtilmiş ve fiyatları değerlendirilmiştir. Tarımcılık bölümünde ise tarım alanlarının fiyatları belirtilmiştir. Nehr-i Kaçi, Nehr-i Alma ve Nehr-i Kabartay kazalarının tarım için önemi ifade edilmiştir. Kayıtlarda yer alan bazı tarım ürünleri tablo halinde belirtilmiştir. Bunun yanında diğer meslek kollarından bazıları olan yorgancı, kuyumcu, kasap, mumcu, helvacı, demirci, dellal, bakkal, kahveci, nakkaş, pabuççu, saatci, kadiasker, hoca, imam, müderris ve müezzin gibi meslekler yer verilmiştir.

Çalışmanın incelediği diğer bir alan ise bölgede kullanılan para birimleri ve ölçü birimleri üzerine olmuştur. Kırım Hanlığı'nda kullanılan en önemli para birimleri kuruş, akçe, esedi, sim, hasene ve arslanlı olduğu tespit edilmiştir. Kullanılan ölçü birimlerinden bazıları ise şunlardır arşın, batman, dirhem, beşşeri, kıt'a, miskal, pare ve vukkiyedir.

Kullanılan ana kaynağın desteğiyle Kırım Hanlığı'nda satışı gerçekleştirilen malları ve mülkleri tespit etmek mümkündür. Özellikle bağ, bahçe ve tarla arazileri satışları revaçtadır. Bunun dışında bölgede ev ve dükkânın da mülk olarak satıldığı rahatlıkla ifade edilebilir. Mal satışlarında ise köle, hayvan ve diğer eşyaların satışları gerçekleştirildiği kayıtlarda fark edilmiştir. Gerçekleşen bu satışlardan Müslüman ve Gayr-i Müslim arasında olduğu gibi bazen de Gayr-i Müslimlerin kendi arasında da vuku bulduğu tespit edilmiştir. Defterin önemli bölümünde mal ve mülk satışı yer almaktadır. Kadının noter görevi görerek bu satışları kayıt altına aldığı incelenmiştir. Mal ve mülk satışının dışında 17 numaralı Kırım Şer'iyye sicillerinde muhtevası bolca bulunan borç alma ile borç verme kayıtları bulunmaktadır. Kayıtlardan elde edilen bilgilerde Müslümanların kendi aralarında birbirlerine borçlanabildiği gibi Kırım Hanlığı'nın diğer üyeleri olan Gayr-i Müslim topluluklara karşı da borçlanabilmektedir. Ayrıca Gayr-i Müslimlerin tıpkı mal ve mülk satışlarında olduğu gibi kendi aralarındaki borç davalarında doğrudan kadı huzuruna geldikleri tespit edilmiştir. Borç almak için bazı durumlarda Kırım Hanlığı'nın

sakinleri günümüzdeki gibi kefil ve rehin uygulamalarını kullanmıştır. Bu uygulamalar doğrultusunda borcu verecek kişiye güvence sağlanmıştır. Son olarak ise borçlu olan kişi bazı durumlarda borcu vade etme gereği duymuştur.

Çalışmanın son kısmında ise tereke kayıtlarından faydalanmak suretiyle Kırım Hanlığı'nın maddi kültürü aydınlatılması hedeflenmiştir. Bu bölümde toplumdaki insanların günlük yaşamda giymiş oldukları kürk, kaftan, gömlek, börk, kavuk ve kuşak gibi ürünler cinslerine göre tespit edilerek değerlendirilmiştir. Toplumdaki insanların kullanmış oldukları alet ve edevatlar belirtilerek değerlendirilmiştir. En çok kullanılan alet ve edevatın kazma, kürek ve balta olduğu tespit edilmiştir. Kırım Hanlığı'nın evlerinde yer alan eşyaları tereke kayıtlarından elde edilerek odalarına göre paragraflar ile ayrılmıştır. Mutfak bölümünde kazan, sahan, tencere, tava, bıçak, tabak ve bardak gibi ürünlerin isimleri ön plandadır. Yatak odasında ise yorgan, döşek, yastık, çarşaf, beşik, perde ve sandık gibi ürünler bulunmaktadır. Evin içerisinde kullanılan diğer eşyalar ise mum, minder, halı, kilim, ayna, bohça, makrame ve kebe gibi ürünlerdir. Son olarak tereke kayıtlarından ziynet ve takı eşyaları tespit edilmiştir. Bilezik, yüzük ve zincir gibi ürünler bulunmaktadır. Genellikle bu ürünler altın, gümüş ve incilerden elde edildiği tespit edilmiştir.

KAYNAKÇA

ARŞİV KAYNAKLARI

67 A 90 Numaralı (On Yedinci Cilt), 1084-1085 (1673-1674) Tarihli Kırım Kadıasker Defteri

KİTAPLAR

CİN, Halil (1974), İslam ve Osmanlı Hukukunda Evlenme, Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara.

ÇETİN, Cemal (2013), Osmanlılarda Mesafe Ölçümü ve Tarihi Süreci, Tarihçiliğe Adanmış Bir Ömür, Ed. Hasan Bahar, Mustafa Toker, M. Ali Hacıgökmen, H. Gül Küçükbezci, Selçuk Üniversitesi Matbaası, Konya.

ÇELEBİ, Evliya (2011), Seyahatname, Haz. Seyit Ali Kahraman, 7. Kitap, C. 2, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul.

DERMAN, Giray Saynur (2016), Kırım Hanlığı, *Avrasya'nın Sekiz Asrı Çengizoğulları*, Haz. Hayrunisa Alan, İlyas Kemaloğlu, Ötüken Yayınları, İstanbul.

EMECEN, Feridun Mustafa (2013), XVI. Asırda Manisa Kazası, TTK Yayınları, 2. Baskı, Ankara.

FİSHER, Alan (1978), The Crimean Tatars, Hoover Institution Press, California.

HALAÇOĞLU, Yusuf (1991), Osmanlılarda Devlet Teşkilatı ve Sosyal Yapı, TTK Yayınları, Ankara.

İNALCIK, Halil (2017), Kırım Hanlığı Tarihi Üzerine Araştırmalar 1441-1700, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul.

KAVAK, Nuri (2015), Kırım Tatarlarında Gündelik Hayat (XVII-XVIII Asır), *Doğu Avrupa Türk Mirasının Son Kalesi Kırım*, Ed. Yücel Öztürk, Çamlıca Yayınları, İstanbul.

KEMALOĞLU, İlyas (2016), Altın Orda Devleti, *Avrasya'nın Sekiz Asrı Çengizoğulları*, Haz. Hayrunisa Alan, İlyas Kemaloğlu, Ötüken Yayınları, İstanbul.

KOLODZIEJCZYK, Dariusz (2011), The Crimean Khanate and Poland-Lithuania International Diplomacy on the European Periphery (15-18'th Century) A Study Of Peace Treaties Followed By Annotated Documents, Brill, Boston.

KURAT, Akdes Nimet (1972), IV-XVIII. Yüzyıllarda Karadeniz Kuzeyindeki Türk Kavimleri ve Devletleri, TTK Yayınları, Ankara.

KURAT, Akdes Nimet (1987), Rusya Tarihi Başlangıçtan 1917'ye Kadar, TTK Yayınları, Ankara.

KURAT, Akdes Nimet (2011), Türkiye ve İdil Boyu, Ankara.

MAGOCSI, Paul Robert (2017), Şu Mübarek Topraklar Kırım ve Kırım Tatarları, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul.

ÖZTÜRK, Yücel (2014), Osmanlı Hakimiyetinde Kefe (1475-1600), Bilge Kültür Sanat Yayınevi, İstanbul.

ÖZTÜRK, Yücel (2015), Doğu Avrupa Türk Mirasının Son Kalesi Kırım, *Doğu Avrupa Türk Mirasının Son Kalesi Kırım*, Ed. Yücel Öztürk, Çamlıca Basım Evi, İstanbul.

PAMUK, Şevket (2018), Osmanlı İmparatorluğu'nda Paranın Tarihi, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2. Baskı, İstanbul.

SAMİ, Şemsettin (2013), Kâmûs-ı Türkî, Haz. Ömer Faruk Akgün, Kapı Yayınları, 7. Baskı, İstanbul.

SMİRNOV, V.D (2016), Osmanlı Dönemi Kırım Hanlığı, Selenge Yayınları, İstanbul.

UZUNÇARŞILI, İsmail Hakkı (2016), Osmanlı Tarihi II. Cilt İstanbul'un Fethinden Kanunî Sultan Süleyman'ın Ölümüne Kadar, TTK Yayınları, Ankara.

UZUNÇARŞILI, İsmail Hakkı (1988), Osmanlı Tarihi III. Cilt II. Selim'in Tahta Çıkışından 1699 Karlofça Andlaşmasına Kadar, TTK Yayınları, Ankara.

UZUNÇARŞILI, İsmail Hakkı (1987), Osmanlı Tarihi 6. Cilt, TTK Yayınları, Ankara.

ÜREKLİ, Muzaffer (1989), Kırım Hanlığının Kuruluşu ve Osmanlı Himayesinde Yükselişi, Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları, Ankara.

TOTT, Baron De (1970), Türkler ve Tatarlara Dair Hatıralar, Tercüman 1001 Temel Eser Yayınları, İstanbul.

SÜRELİ YAYINLAR

AKBEL, Mustafa (2017), "Osmanlı Başkentinde Kölelerin Durumu ve Azatları: Galata Örneği (1718-1730)", *Tarih ve Gelecek Dergisi*, C. 3, S. 1, s. 212-238.

AKKAYA, Mustafa (2018), "Osmanlı'da 16. Ve 17. Yüzyıllar Arasında Nafaka Uygulamaları ile Satın Alma Gücü Arasındaki İlişki", *International Journal of History* C. 10, S. 7, s. 295-319.

ARIK, Durmuş (2005), "Türk Yahudiler: Kırım Karâiler", *Dini Araştırmalar Dergisi*, C. 7 S. 21, s. 27-50.

ATAR, Fahrettin (2002), "Kaza", *DİA*, C.25, s. 113 – 117.

- AYBEY, Salih (2016), “Osmanlıdan Günümüze Türk Toplumunun Aile Kurumuna Bakışı ve Aile yapısındaki Değişimin Değerlendirilmesi”, *Tarih Okul Dergisi*, Yıl 9, Sayı, 27, s.203-217.
- BALA, Mirza (1988), “Kırım”, İslam Ansiklopedisi, C.6 Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, s. 741-761.
- BAYKARA, Tuncer (2001), “Kasaba”, *DİA*, C. 24, İstanbul, s.525-526.
- BİLGE, Sadık Müfit (2016), “Çerkezler”, *DİA*, C. Ek-1, İstanbul, s. 289-292.
- BOYNUKALIN, Mehmet (2009), “Sövme”, *DİA*, C.37, İstanbul, s.397-398.
- BOZKURT, Fatih (2013), “Osmanlı Dönemi Tereke Defterleri ve Tereke Çalışmaları”, *Türkiye Araştırma Literatür Dergisi*, C. 11, S. 22, s. 193-229.
- ÇAVUŞ, Mehmet Caner (2019), “67 A 90 Numaralı H.1077-1080 (M.1666-1670) Tarihli Kırım Kadıasker Defterine Göre Yahudilerin Sosyo-Kültürel Hayatı”, *Vakanüvis-Uluslararası Tarih Araştırmaları Dergisi*, Yıl.4 S.1, s. 117-141.
- DİA (2001), “Kasaba”, *DİA*, C.24, İstanbul, s. 525-526.
- DİA, (2002), “Kırım”, *DİA*, C.25. s. 447-450.
- EKİN, Ümit (2010), “17. Yüzyılın Sonlarında Rodosçuk Kazasında Kölelerin Toplumsal Statüsü”, *Tarih Araştırmaları Dergisi*, S. 47, s. 23-37.
- ERBAY, Celal (2006), “Nafaka”, *DİA*, C.32, s. 282-285.
- GÜLLÜDAĞ, Nesrin, BAŞ Halil (2019), “ 1452 Numaralı İzmit Şeriye Sicilinde Yer Alan Unvan ve Lakaplar Üzerine Bir İnceleme” *Anasay Dergisi*, S.7.
- İNALCIK, Halil (2002), “Kırım Hanlığı”, *DİA*, C.25, Ankara, s.450-458.
- İNALCIK, Halil (1996), “Kırım Kadı Sicilleri Bulundu”, *Belleten*, C. LX, S. 227 (Nisan), Ankara, s. 165-190.
- İNALCIK, Halil (1948), “Osmanlı-Rus Rekabetinin Menşei ve Don Volga Kanalı Teşebbüsü”, *Belleten*, C. 12, S. 46, s.349-402.
- İNALCIK, Halil (1944), “Yeni Vesikalara Göre Kırım Hanlığı'nın Osmanlı Tabiliğine Girmesi ve Ahidname Meselesi”, *Belleten*, C. 8, S.30, s. 185-229.
- KAFALI, Mustafa (2002), “Altın-Orda Hanlığı”, *Türkler Ansiklopedisi*, Ed. Hasan Celal Güzel, Prof. Dr. Kemal Çiçek, Prof. Dr. Salim Koca, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara, s. 678-704.
- KARAİSMAİLOĞLU, Adnan (1988), “Acem”, *DİA*, C. 1, İstanbul, s.321.

- KAVAK, Nuri, “Kırım Hanlığı Şer’iyye Sicilleri ve Muhtevası Üzerine”, *Süleyman Demirel Üniversitesi*, S. 7, s. 13-27.
- KAVAK, Nuri (2010), “Kırım Tatarların’da Mahalle Kültürü”, *Bilig - Türk Dünyası Sosyal Bilimler Dergisi*, Sayı:55, s. 93-100.
- KIVRIM, İsmail (2011), “17. Yüzyılda Osmanlı Toplumunda Boşanma Hadiseleri (Ayıntâb Örneği; Talâk, Muhalâ’a ve Tefrîk)”, *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Sayı. 10.
- MAYDAER, Saadet (2007), “Klâsik Dönem Osmanlı Toplumunda Boşanma (Bursa Şer’iyye Sicillerine Göre)”, *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, C. 16, S. 1, s. 299-320.
- ÖZTÜRK, Yücel, İKİEL, CERCİS (2003), “Kırım’da Nüfus ve Yerleşmeye Genel Bir Bakış (16-19. Yüzyıl)”, *Süleyman Demirel Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, S.9.
- ÖZTÜRK, Yücel (2002), “Kırım Hanlığı”, *Türkler Ansiklopedisi*, Ed. Hasan Celal Güzel, Prof. Dr. Kemal Çiçek, Prof. Dr. Salim Koca, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara, s. 827- 892.
- SAĞLAM, Hadi (2016), “İslam hukukunda Mehir Evlilik Sigortası Mıdır”, *Universal Journal of Theology*, S.1, s. 1-19.
- SARAY, Mehmet (1989), “Altın Orda Hanlığı”, *DİA*, C.2, s. 538 -540.
- TURAN, Ahmet Nezih (2003), “Kırım Hanlığı Kadı Sicilleri Hakkında Notlar”, *Türk Kültürü İncelemeleri Dergisi*, S.9, İstanbul, s. 1-16.
- TURAN, Ahmet Nezih (2003), “Kırım Halkının Gündelik Hayatından Çizgiler (17-18 Yüzyıllar)”, *Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, S. 3, s. 77-85.
- UĞUR, Yunus (2010), “Şer’iyye Sicilleri”, *DİA*, C. 39, s. 8-11.
- UĞUR, Yunus (2003), “Mahkeme Kayıtları (Şer’iye Sicilleri): Literatür Değerlendirilmesi ve Bibliyografya”, *Türkiye Araştırmaları Dergisi*, C. 1, S. 1, s. 305- 344.
- YAŞA, Fırat (2014), “Köleliğin Sosyal ve Mali Boyutları”, *Gaziantep University Journal Of Social Science*, s. 13, s. 657-669.
- YAŞA, Fırat (2018), “Mahalle ve Konut Tipolojisi Açısından Bahçesaray (1650-1675)”, *S.E.F.A.D*, S.39, s. 389-402.

YAĞCI, Zübeyde Güneş (2011), “İstanbul Gümrük Defterine Göre Karadeniz Köle Ticareti (1606-1607)”, *History Studies*, S.3/2, s. 371-384.

YÜKSEK LİSANS ve DOKTORA TEZLERİ

AKTAŞ SARI, Sema (2016), 3a-3b Numaralı 1648-1679 Tarihli Kırım Kadiasker Defterlerine Göre Kırım’da Sosyal ve Ekonomik Hayat, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sakarya.

AYGÜN, Erşahin Ahmet (2008), Kırım Hanlığı ve Çöküş Sebepleri, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul.

BIYIK, Ömer (2007), Osmanlı Yönetiminde Kırım (1600 -1774), Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yeni Çağ Tarihi Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İzmir.

BİLAL, Metin (2016), 45 Nolu Kırım Kadı Sicili’nin Transkripsiyonu ve Değerlendirilmesi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Trabzon.

ÇAVUŞ, Mehmet Caner (2019), 67 A 90 Numaralı (Onuncu Cilt), 1077-1080 (1666-1670) Tarihli Kadiasker Defteri’ne Göre Kırım’da Sosyal ve Ekonomik Hayat (1-70 Varak), Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yeniçağ Tarih Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sakarya.

ÇELİK, Dilek (2011), 67 A 90 Nolu 1017-1022 (1608-1613) Tarihli Kırım Hanlığı Kadiasker Defteri (Tahlil ve Transkripsiyon), Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sakarya.

DERİN, Derya (2003), Abdülgaffar Kırımî’nin Umdet’ül-Ahbarına (Umdet’ül-Tevarih) Göre Kırım Tarihi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Bölümü-Genel Türk Tarihi Anabilim Dalı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara.

KAVAK, Nuri (2008), Kırım’ın Karasu Kazası 1683-1744 (Şer’iyye Sicillerine Göre), Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara.

ÖZDEM, Zeynep (2006), Kırım Karasubazar’da Sosyo-Ekonomik Hayat (17. Yüzyılın Sonlarından 18. Yüzyılın Ortalarına Kadar), Kırıkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kırıkale.

- ÖZDEM, Zeynep (2017), Kırım Hanlığı'nda Kölelik (1648-1699), Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Kahramanmaraş.
- SAK, İzzet (1992), Şer'îye Sicillerine Göre Sosyal ve Ekonomik Hayatta Köleler (17. Ve 18. Yüzyıllar), Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı Yeniçağ Tarih Bilim Dalı, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Konya.
- ŞAHİN, Aslı (2008), XVI. Ve XVII. Yüzyıllarda Aydın Sancağı'nın Demografik Yapısı (1550 ve 1676 Tarihli Aşiret ve Avarız Defterlerine Göre), Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Aydın.
- ŞAHİN, Fatma, (2019), 67 A 90 Numaralı (On Birinci Cilt), 1077-1078 (1667-1667) Tarihli Kadıasker Defteri'ne Göre Kırım'da Sosyal ve Ekonomik Hayat, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yeniçağ Tarih Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sakarya.
- TAŞKIN, Ünal (2005), Osmanlı Devleti'nde Kullanılan Ölçü Ve Tartı Birimleri, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Elazığ.
- VATANSEVER, Erim (2018), 67 A 90 Numaralı (On Dokuzuncu Cilt) 1083-1087 (1672-1676) Tarihli Kadıasker Defteri'ne Göre Kırım'da Sosyal ve Ekonomik Hayat, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir.
- YAŞA, Fırat (2014), 67 A 90 Numaralı (Dördüncü Cilt) 1061-1062 Tarihli Kadıasker Defterine Göre Kırım'da Sosyal ve Ekonomik Hayat, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sakarya,
- YAŞA, Fırat (2017), Bahçesaray (1650-1675), Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Sakarya.

EKLER

EK 1: Belgelerin Özetleri ve Transkripsiyonu

17-1a

Şaban Mehmed Beşe Musli Gök Zaç Abdulfani Hüseyin Arslan Umur Abdullah Veli bölük

Lahm-i kuzi ... 8

Lahm-i Ganem ... 6

Lahm-i bakar ... 45

Lahm-i Sığır ... 45

17-1a-2

Özet: Bahçesaray kazası sakinlerinden Can Mirza ve Can Sol adlı kişiler aynı köydeki Tirek veledi Hakre nam zimmilere mahkeme huzurunda Vadi Balbek'de Temakçı kurbundaki bağlarını iki yüz kuruş bir kabz mikdarı belirli akçeye satmışlardır. Mahkeme ve topluluk huzurunda tasdik edilerek deftere kayıt olunmuştur.

Sebeb-i tahrîr-i küttâb şer'î oldur ki

Bağçesaray kazâsına tabî karye-i ... sakînlerinden Can Mirza ve Cansur ebnâ hüve'l? ... nâm kimesneler meclis-i şer'a lazîmû't-tevkire ve yine karye-i mezbûre sâkinlerinden Tirek veledi Hakre nâm zimmîyi ihzâr ve mahzarında takrîr-i kelâm ve tabîr'innâl-merâm kılub Vadi-i Balbek'de Temakçı kurbunda bağı hudûd-ı beyân ve ayân olunur kıbleten tarîk ve şarken Beyta mülkîne ve garben mâi cari şimalen Boril muttasıldır ve müntehâdir iş bu hudûd-ı erbâ'a ile mahdûd olan mezbûrın bağını mezbûr Tirek'e iki yüz guruş bir kâbz mikdar-ı bî'l-malûm-ı akçeye beyi bati ile bey' edüb teslîm-i mübeyyi mahdûd ve kâbz-ı semen madûd eylediği bade'l-yevm mülkî müşterâsıdır keyfe-mâ-yeşâ ve tahtar ve tasarruf eder deyicek gibbe'l-istintâk müşteri mezbûr Tirek beyân-ı mezbûr edecek cem'an ahvâl-ı şehâdesinde bi't-tasdîk edecek sıhhati bey' ü şîrâ' edâ mukarrer olub mâ-hüve'l-vâki' alâ vukû' ketb ve imla olunub yed-i talibe bayî? ve vasî olundu.

Şuhûdü'l-hâl: Mehmed Çelebi bin Haşim Efendi, Şati bin Abdullah, Samet bin Mehmed, Karahur El-Muhzîr ve Gayruhum.

1. Sayfa b bölümünün üst tarafı: (Silik)

17-1b-2

Özet: Yukarıda adı geçen kişiler Buğa Salası Mescidine Bayram gazi'ye teslim edilmiştir.

Oldur ki bâlâda mesfûr olan cümle reisler bilâ Buga Salası Mescidinde olan Bayram Gazi kendi yedine bi't-temam teslim olundu.

Şuhûdü'l-hâl: Mustafa Efendi bin Abdulhalim Ağa, Abdulfani? Monla bin Murad, Abdulfani bin El-hâcc Ali ve Gayruhum.

17-1b-3

Özet: İbrahim Hoca Hüsrev Yedinde bir yaşındaki sakat gulama belirli miktarda nafaka verilmesi farz olunduğu belirtilmiş ve deftere kaydedilmiştir.

Oldur ki İbrahim hoca Hüsrev? yedinde mahmî bir yaşında Mehmed nâm sakat gulâmı yevmi (Silik) sim hani akçe nafaka-ı farz (silik) talep kayd olundu.

Tahriren fi gurre-i Şa'bânü'l-mu'azzam Sene 1084

Şuhûdü'l-hâl: Mustafa Efendi El-hâcc Ali, İslam Dede bin Esad Gazi, Osman beşe bin ... Kirman ve Gayruhum.

17-1b-4

Özet: Kürekçi Türkes adlı kişi Buga Salası Mescidine altı altın borcu olup rehin vermiştir.

Oldur ki kürekçi Türkes Buga Salası mescidinin altı altın olup rehin virub hudûd-ı beyân olunur kıbleten tarîk âmm'dır şarken ... garben Kuzihak? mülkîdir.

17-2a-1

Açıklama: Tereke kaydı yer almaktadır.

Kirman? kılıç Esedi 15 ücret?	El-hâcc Mustafa'da esedi 40	Çelebi Şeyh'de esedi 32
----------------------------------	--------------------------------	-------------------------

Davud Mirza İmâmında esedi 2	El- Hâcc Bektâş'da esedi ücret? 142	Bir küçük misk guruş 6
Gümüş bıçak guruş 4	Kantar sim 50	İki kilid sim 4
Ücret-i muâmele-i guruş 38	Resm-i guruş 118	Mehr-i Zevce-i guruş 225
El-Zevce-i ... guruş 538	... guruş 891 sim53	Nebât-ı Emine ... guruş 1424 sim 53
... guruş 1424 53	Safra? demiri sim 50	Kazma sim 20
Balta sim 10	Kahve İbriği sim 60	Urgan eski? Sim 20
Cebe? Sim 20	Zincir sim 30	Peşkir sim 60
Sağire sim 10	Vezne? Sim 60	İhrâm sim 30
... sim 50	Hamam gömleği ma'a ... sim 1000	... sim 560
Yekûn? sim 1460	Emine sim 220	Sarı Ahmed'de hasene 4
Şaban Dayı'da ?	Ayu'da? hasene 1	Kubir? Başında ve ... dükkân

Tahriren fî evâsıt-ı Muharremü'l-harâm sene 1085.

17-2b-1

Özet: Ermeni Lacin veledi Şirvan meclis-i şer'e gelerek Kat veledi Menasir zimmiyi dava etmiş. Ermeni Lacin, Kat'da üç yüz otuz akçe hakkı olduğunu söyleyerek bu meblağı istemiş, kat ise yüz elli akçesini kabul ederek, gerisini kabul etmemiştir. Ermeni laçin sözlerine dair şahit bulamamış bunun üzerine Kat yemin ederek deftere kayıt olunmuştur.

Oldur ki Ermeni Lacin veledi Şirvan meclis-i şer'de Kat veledi Manasir'i mahzarında takrîr-i kelâm edüb mezbûr Kat nâm Ermeni zimmetinde üç yüz otuz akçe hakkım vardır taleb ederim gibbe'l- istintâk Kat nâm Ermeni yüz elli akçesini ikrâr edüb kâ'idesine inkâr ile cevâb-ı tasaddî olmak mezbûr Ermeni Laçin kavlıne muvafik beyyine olundukda beyyineden âciz olub mezbûr kat halef-i billâh enzele-l-mezbûr-ı alâ Davud aleyhisselam hulâsalı hükm olundu.

Şuhûdü'l-hâl: Mehmed Çelebi ibn-i Haşim efendi, Şati El-Muhzır

17-2b-2

Özet: Bakır leğen iki vukkiye yüz dirhemdir. Teslimi üç vukiyye yirmi beş dirhemdir.

Sâgar bakırcıda legen iki vukkiye yüz dirhem olmak üzerinedir teslîm üç vukkiye yigirmi beş dirhemdir.

17-2b-3

Özet: Şuma veledi İshak, meclisi şer'e gelerek Avrahim veledi Yefuda'yı dava etmiş. Karındaşı olan Moşe'nin Avrahim'de otuz kuruş hakkı olduğunu söylemiştir. Moşe buna karşılık otuz kuruş borcu olduğunu kabul etmiş fakat İshak'ın vekil olduğunu kabul etmemiştir. Bunun üzerine İshak'ın şahitlerine başvurulmuş, şahitlerin İshak'ın vekil olduğuna dair bilgi vermesiyle, deftere kayıt olunmuştur.

Oldur ki Şulma veledi İshak meclis-i şer'a Avrahim veledi Yefuda'yı İhzâr edüp karındaşı Moşe'nin iş bu Avrahimde otuz guruş hakkı var beni vekîl eyledi taleb ederim didik de gibbe's-suâl otuz guruş Moşe'ye deynim var lâkin iş bu İshak vekîl değıldür dedik de mezbûr İshak'ın vekâletine beyyine taleb olundukda Baba veledi yine Baba veledi Süleyman nâm Yahudiler mezbûr İshak'ın Moşe tarafından husûs-ı mezbure vekâleti subutun kayd şod.

Şuhûdü'l-hâl: Hüseyin Efendi bin el-Said?, Ahmed Efendi bin Mısri zaç?, Eyüb çelebi bin ... , Şaban bin Abdullah, El-hâcc Abdulnebi

17-2b-4

Açıklama: Çeşme evkafındaki bazı mallar.

Oldur ki Çeşme-i Evkâf beyân olunur.

Rahmetli? Kethüdâ da hasene 11 rehîn Bir tek altun bilezik ve bir tek altun kuşak

Müstemi? Cafer'de hasene 36 rehîn cedîd-i malûm oda kurbunda bir kıt'a arz

Hacı Bayram'da ibn-i Musli hasene 2 rehîn cedîd-i malûm bağçe

Mustafa Efendi'de hasene 1

17-3a-1

Açıklama: El-hâcc Hüseyin Bölükbaşı mahallesinden El-hâcc Mehmet'in tereke kaydı.

Muhallefât:

El-hâcc Mehmed ann mahalle-i El-hâcc Hüseyin Bölük Başı ann mate ann zevceti Fatma ve eb Hüseyin ve benât-ı Balkiz baş ve sağîre Emine vel verâseti münhâsira fihim kîdvetü'l bende ... fî evâsıt-ı âhiru'l Şa'bân sene 1085.

Dört alaca kebe yorgan sim 800	Bir nakış kebe sim 160	Kırmızı ihrâm sim 120
... ve ... köhne sim 100	Gümüş tabak direm-i sim?	Gümüş Şemadan direm?
Gümüş ... vukiyye 2	Gümüş kadeh direm? Zevce-i guruş 80	İki kublı kazan vukiyye 60 sim 600
Güğüm direm? 900 sim 180	Asma kazan vukiyye? 4 sim 320	Büyük tencere ma'a kapak vukiyye? 6 direm 100 sim 560
Küçük tencere vukiyye 2? Sim 180	Küçük tencere vukiyye 1 direm 150 sim 140	Def'a küçük tencere vukiyye 2 direm 50 sim 180
Def'a küçük tencere kapaksız direm 50 sim 100	Büyük kıyısız? leğen vukiyye ... sim 320	El leğeni direm 550 sim 110
Sine direm 550 sim 160	Def'a sine vukiyye sim 220	Def'a küçük tencere direm 350 sim 80
Büyük sine vukiyye 1 sim 550	Çelteli leğen ma'a ibrik sim 600	Sekiz sahan vukiyye 4 sim 320
Altı sahan bir bab sim 450	Def'a çelteli? leğen direm 700 sim ...	Bir çift bab kibâb Sim 240
Kapaksız ibrik sim 110	Sablı ayak sim 40	Def'a leğen vukiyye 2 direm 300 sim 200
Def'a leğen vukiyye ... sim 200	Def'a ibrik sim 120	Kefgir ma'a tencere? sim 60
Eski ... vukiyye 2 sim 120	... bakır sim 200	Kibâb şiş ayağıyla sim 80

Ma'a küçük şiş sim 300	Sac ayağı büyük sim 50	Def'a küçük sac ayağı sim 30
İkileme? sac ayak sim 15	Bir çift ... sim 120	Bir çift ma'a tüfek? Yorgan sim 100
Eski kalım kilim sim 240	Bir çift yorgan sim 200	Sarı ... köhne sim 100
Nakış lenger sim 120	... oğlu zimmetinde guruş 1375	Melek? Can zimmîde guruş 1375
El-hâcc Ahmed zimmetinde guruş 1225	Bir sığır iki dana sim 720	Tüfenk mâ silah? Guruş 6
Kılıç sim 300	Altı köhne ... sim 80	İki köhne keçe sim 40
İki varil sim 40	Büyük boy inci miskâl 78 guruş 4876? Her miskâl bir esedi	Orta boy inci miskâl 117 muâmele-i guruş 242 her miskâl yüz? esedi ...
Daha küçük boy miskâl 170 guruş 100 bir altun miskâl	Altı alaca guruş 30	Kırmızı mukaddem kuşak guruş 10 Zevce-i
... .. guruş sim 15	Sarık dülbend guruş 5	Dört tob kırmızı ... guruş 10
İki tob ... .. guruş 10		

17-4a-1

Özet: Nehri Kaçı'da Aktacı adlı köyde Abdullah ve Abdulfettah kardeşler mahkemeye gelerek Baba veledi Yakuda'ya, Nehri Kaçı'da Kirman kurbundaki müşterek bağlarını yüz altmış guruşa satmışlardır.

Oldur ki Nehr-i Kaçı'da Aktacı nâm karyeden Abdullah ve Abdulfettah ibn-i Ebû Bekir nâm kimesneler meclis-i şer'e Baba veledi Yakuda nâm Yahûdiyi mahzarında tâkrir-i güftâr edüb Nehr-i Kaçı'da Hacı Mirza ve Kirman kurbunda kıbleten dağ şarken Barış? nâm zimmî garben Tevlik? şimalen tarîk-ı âmm ile mahdûd olan müşterek bağımızı yüz elli beş guruş cemî'an ... bey' edüb teslîm-i mübeyyî ve kabz-ı semen eylemiştir iskât-ı şüf'a için etrafından birer serâ bağ mukaddem mukarerr' edüb bade bey' ... .. vâki' olundukda sıhhati bey' ü şirâ' kayd şod.

Şuhûdü'l-hâl: El-hâcc Mustafa bin El-Hâc Ali, Ebu Bekir bin Arab Yusuf, Sultan Gazi bin Ali Gazi Ağa, Abdulfettah bin Ali Gazi Ağa, Şaban bin Abdullah ve Gayruhum.

17-4a-2

Özet: Canbek veledi Tudor mahkemeye gelerek Tudor nam zimmiyi dava etmiş, Tudor'a sekiz altınlık bir at sattığını buna karşılık yedi altınını almış bir altın daha alacağını söylemiştir. Tudor bu durumu kabul etmiş fakat aldığı attan memnun olmadığını söyleyerek kalan miktarı vermeyi reddetmiştir. Mahkeme alıcının belirttiği hususu kabul etmeyerek bir altını ödemesini istemiş ve deftere kaydetmiştir.

Oldur ki Can Bek veledi Tudor meclis-i şer'e Tudor nâm zimmiyi ihzâr edüb mezbûr Tudor'a sekiz altuna bir alaşa bey' edüb yedi altununu aldım üzerinden bir altunum kaldı taleb ederim didikde gıbbe's-suâl mezbur Tudor ikrâr edüb lakîn alaşası arabiye? olmuyor redd-i murâdımdır dedikde adem-i reddiyle hükm olunub bir altını edâ-ı ile emr olunub âyâ... hasr olunduğı kayd şod.

Şuhûdü'l-hâl: El-hâcc Mustafa Çelebi, Şaban bin Abdullah, Mustafa Monla İmâm, Salih Çelebi bin El-hâcc Mehmed Efendi, Müteveli? Mamud ve Gayruhum.

17-4a-3

Açıklama: Ölmüş olan Ali'nin tereke kaydı.

Muhallefât:

El-merhûm El-hâcc Ali ... ve tereke ve nebat-ı Rukiye ve Fatma ve uht-i li-ebeveyn Hatice ve zevceti Emine ve'l-verâse münhâsıra şer'i fi evâsıt-ı Rebi'ü'l-ahir sene hamse semanun ve elf.

Dar-ı malûm-ı hudûd Abdulharan dahilinde iki karuşunlu çatma hane hayatıyla ve mahzeniyle	Sarı Kirman 'da köyün kışlası guruş 120	El-hâcc İbrahim nâm karye'de ... sarı
Hasan Çavuş'ta yarım pare arz hasene 8	Payel nâm topal Çoban hasene 50	Kenan nâm Çoban hasene 38

17-4b-1

Özet: Vayvat? Kasabası sakinlerinden Ümmühan'ın oğlu Mustafa şahitler eşliğinde babası olan Mustafa'yı mahkemeye vermiştir. Annesi olan Ümmühan'ın vekaleti kendisinde olduğunu söyleyen Mustafa, annesini boşayan babası Mustafa'dan talak-ı bain parasını aldığı ifade etmiş ve deftere kayıt edilmesini istemiştir.

Oldur ki kasaba-i Vayvat? sakinden Ümmühan ibnit-i ...Hasan tarafından Kahveci Ahmed bin Mehmed ve Mehmed bin Beşe nâm kimesneler şehâdetleriyle mezbûrenin validesidir Mustafa bin Mehmed meclîs-i şer'e Mehmed bin Mustafa'yı ihzâr edüb mezbûr Mehmed validem Ümmühan'ı İki bin akçe nikâhıyla târih-i kitâbdan on beş sene mukaddem ahz eylemiş menkûhası idi hâlâ talâk-ı bâyin ile tatlık edüb cem'an nafaka-ı iddeti ve nikâhı mukabilinden on dört esedi guruş ahz edüb bakî zevcet-i da'vâ nizânda târih olub kayd-ı sicil olunması için beni vekîl eyledi vekâletim hasebiyle kayd-ı sicil olunması murâdımdır dedikde gıbbe't-tasdikde kayd şod.

Şuhûdü'l-hâl: Receb bin hüseyin, Hasan bin Abdullah, Mevlüd ve Mütevellî, Devlet Gazi bin Makul, Şahidan Merkûman? ....ve Gayruhum.

Ustaya guruş 2

Zihmetiye? Guruş 3

17-4b-2

Özet: Bekzad bin Allahverdi, Cafer bin Tohtar'ın elini yaraladığı için mahkeme önünde iki kuruş usta diye üç kuruş zimmetine verdiği, Cafer'de bu parayı kabul ettiği deftere kayıt edildi.

Oldur ki Bekzad bin Allahverdi meclîs-i şer'î de Cafer bin Tohtar Dede'yi kendü yaraladığı el için iki guruş usta diye ve üç guruş zimmetine verüb mezbûr cafer dahi ahz ve kâbz eylediği kayd şod.

Şuhûdü'l-hâl: Şâkir Efendi bin El-hâcc Ahmed Efendi, Devlet Gazi bin Makul, El-hâcc Musli bin El-hâcc Ali, Vahib, Ömer ... ve Gayruhum.

17-4b-3

Özet: İncibike bint-i Baysakal Fatma bint-i Karacaoğlan'ı mahkemeye vermiş yüz on akçe hakkı olduğunu söylemiş ve Fatma bunu mahkeme huzurunda kabul etmiştir.

Oldur ki İnci Bike bint-i Baysakal mahfel-i kazâda Fatma bint-i Karaca oğlanını ihzâr edüp dedi ki iş bu İnci Bike'de yüz on akçe hakkım vardır taleb ederin deyicek gıbbe's-suâl tasdik etdüğü kayd şod.

Şuhûdü'l-hâl:

17-5a-1

Özet: Nehr-i Kaçı'da yer alan bağın yarı sahibi Azimet bin Çuratar Hacı bağın satışını gerçekleştirmiş seksen iki muamele-i guruş aldığı deftere kayıt edilmiştir.

Oldur ki Nehr-i Kaçı'da Aktacı nâm karye-i sükkânından Azimet bin Çuratar Hacı kendü tarafından Akbal ve babası merkûm tarafından ... bin Barış Halife ve El-hâcc Bekir bin Barış Halife şehâdetleriyle vekîl-i meclîs-i şer'e Girmihanlı Emin veledi Sevaki nâm zimmî ihzâr edüb mezbûr zimmîlere ... ve vekâleti Nehr-i Kaçı'da ... ve Sefer veledi Vasıl nam zimmîye ... .. mal? kurbunda kibleten Karakara şarken tarîk âmm garben Emin mülkîne şimalen yine tarîk âmm muttasıl bağda nısf-ı benim ve nısf-ı ... .. mülkî idi mezbûre seksen iki muâmele-i guruş batı bey' ve teslîm eyleyüb meblağ-ı merkûm bi't-temam ahz ve kâbz eyledüm bade'l-yevm mülk-i müşterâlarıdır keyfe-mâ-yeşâ ve tahtar ve tasarruf eder didikde gıbbe't-tasdikde ... müştereyan ... kirman sıhhati bey' ü şirâ' kayd şod...

Şuhûdü'l-hâl: Devlet el-mütevelli, Devlet Gazi bin Makul, El-hâcc Abdurrahman bin Haşim, Mehmed Çelebi bin Haşim, Abdurrahman bin İsmail, Şahmedan merkuman? ve Gayruhum.

17-5a-2

Özet: Abdalbaki bin Abdulkadir mahkemeye gelerek karındaşı Abdurrahman'ın çocukları olan Abdullah ve Ümmühan'ın hisseleri kendi elinde olduğunu dile getirerek hisselerinden onlara nafaka verilmesini mahkemeye sunmuştur.

Oldur ki ...'ğından Abdalbaki bin Abdülkadir meclis-i şer'e hâzir olub li-ebeveyn karındaşı Abdurrahman nâm metrûkanın Abdullah ve Ümmühan nâm hisse ve hissesi hâlâ yedimdedir kendi emvalinden nafaka-ı kayd olunması murâdıdır ehl-i habere

meşveretler ile iki sene yevmi dört akçe nafaka-ı fârz ve takdîr olunub vakt-ı zarûretde istidâne ile infâk-ı izn verildiği kayd şod.

fî el-mezbûr

Şuhûdü'l-hâl: El-mezbûrun

17-5a-3

Özet: Osman Dede, damadı olan Murtaza'nın annesini ve kız kardeşini mahkemeye vermiştir. Kendi kızının, kocası olan Murtaza'nın zimmetinde 20 altınlık nikah, bunların yanında da değerli eşyaları vardır. Murtazanın ailesi 10 altınlık nikah bedelini kabul ettikleri ama kalan miktarı vermediklerini söylemiştir. Bunun üzerine şahitlerine başvurulmuş ve Osman Dede'yi doğrulanması üzerine deftere kayıt edilmiştir.

Oldur ki Osman Dede damadı Murtazanın validesi Manuş ve kız karındaşı Zeliha nâm avretleri ihzâr edüb mezbûr Murtaza zimmetinde kızımın yiğirmi altun nikâhı vardır ve bir gümüş hatim on bir akçe kıymetinden ve bir ... on beş akçe kıymetinde mezbûrelerin yedinde kaldı hissemizi talep ederim dedikde gümüş hatim ile ... ve on altun nikâh mezbûreler ikrâr edüb on altunımın da olcak beyyine talep olundukda hüseyin mu'ezzin merhûm osman avreti hidmetin sonra yiğirmi altun avretin nikâh vardır deyü ikrâr yine şehâdet edüb şâhid ahire tevkîf kayd şod.

Şuhûdü'l-hâl: El- mezbûrun, Abdulkadir bin El-hâcc Arslan.

17-5b-1

Özet: ...

Oldur ki Orta Camî Mütevellîsi Ebû Bekir mezbûre avretiyle mahzarında merhûm Murtaza'ğa mahallede olan çayırı Orta Camî'ği minaresi kaldığı? zeytin yağına? Vasî edüb ve hakkım olunsun dedikde mezbûrelerinin olub beyyine talep olundukda Hüseyin Çelebi ve Mehmed bin Osman alâ vefki's-suâl şehâdetde edüb kayd şod.

Şuhûdü'l-hâl: El-mezbûrûn.

Çayır başından vasiyet sim ...

17-5b-2

Özet: Yusuf bin Abdullah, ölen Bireçiva nam zimminin eşi Hirasi nam kişiyi mahkemeye vermiş. Yusuf mahkemede ölen Bireçiva'nın on sekiz esedi kuruş borcu olduğunu söylemiş bunu şahitler üzerinden de kanıtlamış ve hakkını ölen kişinin terekesinden istemiştir.

Oldur ki Yusuf bin Abdullah meclis-i şer'e mürd olan Bireçiva nâm zimmînin zevcesi Hirasi veledi Vasil nâm avreti ihzâr edüb ve merkûm zimmetinde on sekiz esedi guruş hakkım var taleb ederim dediki gıbbe'l suâl ve'l-inkâr beyyine taleb olundukta Can Bek veledi Mehmed ve Babil veledi İhvadar nâm zimmiler şehâdet edüb sâbit oldukdan sonra adem-i istîfâsı istihlâf olundukda halef-i billâh edüb terekesinden hükm olunduğu kayd şod.

Şuhûdü'l-hâl: Ahmed Efendi bin Mehmed Efendi, Sultan Gazi bin Ali Gazi, Monla Mustafa El-İmâm, Mehmed Çelebi bin Haşim.

17-5b-3

Özet: Yukarıda ölen kişinin Kaplan bin Osman'a da altmış beş akçe borcu olduğu, Kaplan bunun şahitler ile göstererek kanıtlayıp hakkını istemiştir.

Oldur ki ma'ruf zimminin mürd-i merhûm üzerinden altmış beş akçe hakkı Kaplan bin Osman ve Mahvel veledi Marteris şehâdetleriyle hakkım şahîd mahzarında sâbit olub adem-i istîfâyı yemîninden nükûlî kayd şod.

Şuhûdü'l-hâl: El-mezbûrun.

17-5b-4

Özet: Murtaza'nın eşine yirmi altın on altı vasiyet edilmiş, eşi Murtaza harç eylemiştir. Şahitler huzurunda kayıt edilmiştir.

Mezbûre avrete yigirmi altın on altı üzerine vasiyet edüp zevcî Murtaza harç eylemiştir dedeklerin de Sefer Gazi bin Ebû Bekir Emeldeş alâ vefki's-suâl şehâdet edüb şâhid ahire tevkîf kayd şod.

Şuhûdü'l-hâl: El-mezbûrûn.

17-5b-5

İbrahim bin Murad ve Abdurrahman bin Osman Şaban'dan ve Aişe nam avretle sâbıkdan bir def'a suâl? şehâdetleri kayd şod.

17-6a-1

Özet: Şehr-i Küstü mahallesinden Abdullah Sufî eşi Sabiha'yı mahkemede boşadığına dair kayıt. Abdullah karısını boşarken hiçbir şekilde nafaka vermemiş Sabiha'da durumu onaylamıştır.

Oldur ki Şehr-i Küstü mahallesinden Abdullah Sufî zevcesi Sabiha'yı nikâhından ve nafaka-ı iddetinden zevciyyete mute'allik davasından fârig olmak üzere hal' eyledim didikde gibbe's-suâl mezbûre kabul eylediği kayd şod.

Şuhûdü'l-hâl: El-mezbûrûn.

17-6a-2

Özet: Şehr-i Küstü mahallesinden ölen Osman'ın çocuklarına ve eşine kalan hisse miktarı ve paylaşımı yapılmış deftere kayıt edilmiştir.

Şehr-i Küstü mahallesinden olub merhûm olan Osman'ın bade'l- kismet bir kızı dünyaya gelüp merhûm-ı merkûmın asabiyyesi Ali ve Ömer nâm kimesnelere her birlerine değin hisseden nısfı kıza değcek olub her birleri üzerlerinden bin iki yüz elli dokuz akçe iki seneden iki bin yedi yüz on sekiz akçe olur ve zevcesine ... hisse-i tayîn olunmuş nısfı kıza değüb dokuz yüz on altı akçe validesinden kıza tâyin olundu.

Tahrîren fi evasıt-ı Rebî'u'l-evvel

Şuhûdü'l-hâl: Mustafa Monla El-İmâm, Abdurrahman bin Haşim Efendi, Devlet Gazi bin Makul, Şaban bin Abdullah, Mütevellî Mevlüd.

Ali'den sim 80

Ömer'den sim 40

17-6a-3

Özet: Tüfekçi ustası recep şahitler huzurunda vekâletini Mehmet çelebi ibn-i Abdullah'a vermiştir. Mehmet çelebi de mahkemeye gelerek, Ali çelebi ibn-i Mehmet'i mahkemeye vermiştir. İş bu ali ile vekili olduğu usta Recep'in önceki alım satım işlerinden dolayı

Ali'ye borcu olduğu fakat bu borçtan artık kurtulduğunu bunu Ali çelebi dahi kabul ettiğini mahkemede dile getirmiştir. Gelecekte bu dava ile ilgili yeni bir durum çıkmaması için durumun deftere geçilmesini istemiş ve deftere kayıt edilmiştir.

Oldur ki Tüfenkci Usta Receb tarafından husûs-ı atiye tavsiyede? Şaban Beşe ibn-i Mahmud ve Mehmed çelebi ibn-i Ali nâm kimesneler şehâdetleriyle sabîtü'l-vekâle Mehmed çelebi ibn-i Abdullah efendi meclîs-i şer'e Ali çelebi ibn-i Mehmed nâm kimesneyi ihzâr edüb mezbûr Ali Çelebi zimmetinde müvekkîlem Usta Receb Han dâvâsından vesaîr bey' ü şîrâ mute'allik dâvâsından etdi bey' ü şîrâ mubâşeret etdikleri vaktinden bu âna gelince olan hukûkın cemî'ânsından ibrâ' âmm tamıyla ibrâ' ve iskât eyledi ve mezbûr Ali Çelebi dahî ibrâ'-ı merkûmı kabul edüb usta Receb zimmetine dahi ibrâ' eyledi ve vekaletîm hasebiyle şunca kayd olunsun ki bu günden mukaddem olan hukûk-ı mute'allik tarafından her birinin dâvâları vâkî' olursa lede'l-hitâm mesmû'a olmasun dedikde gıbbe't-tasdîki'ş-şer'i sıhhat-ı ... bi'l-kayd kayd şod.

Tahriren fî Rebî'u'l-alâ Sene hamse semanun ve elf.

Şuhûdü'l-hâl: Mustafa Monla İmâm bin ..., Mevlüd El-Mütevellî, Ebu Bekir bin Arab Yusuf, Devlet Gazi bin Makul, El-hâcc Hüseyin bin Mehmed, Şati bin Abdullah, Mehmed Çelebi bin Haşim, Abdurrahman Çelebi bin Abdullah ve Gayruhum.

17-6b-1

Özet: Manguş köyünden Bireşiciva veledi Karakor mahkemeye gelerek karındaşı Efendi Bek'i mahkemeye vermiştir. Annesinin evlendiği sırada eşine vermiş olduğu Kuba sığırı eşi ve annesi öldüğü için kendisine kaldığını fakat kardeşi Efendi Bek ve beş evladının elinde olduğunu söyleyerek talep etmiştir. Efendi Bek'te bu durumu gizlemeyerek kabul ettiğini söylemiş ve deftere kayıt olunmuştur.

Oldur ki karye-i Manguş sükkânından Bireşiciva veledi Karakor meclis-i şer'e karındaşı Efendi Bek'i ihzâr edüb anam Hakune bana bir Kuba sığır evlendiğim vakit avretime virmiş idi avretim öldi sığır bana kaldı validemin yedinde duruyor idi hâlâ anam mürd olub sığırı beş on evladıyla karındaşım efendinin yedindedir taleb ederim dedikde gıbes's-suâl mezbûr Efendi'ği ikrâr eyledüğü ki kayd şod.

Şuhûdü'l-hâl: Monla Mustafa El-İmâm, Şaban bin Abdullah, Mevlüd El-Mütevelli, Mehmed Çelebi bin Haşim Efendi, Abdullah Çelebi bin İsmail.

17-6b-2

Özet: Ömer Bek ibn-i Hızır mahkemeye gelerek dört yaşındaki Akif adlı çocuğa iki seneden beri kendi malından baktığını söyledi. Çocuğun Hüseyin adlı kişide kendi malı olduğunu söyleyen Ömer, Akif'in kendi malından nafaka almasını istediğini mahkemede dile getirdi. Mahkeme de dört sim hani nafaka verilmesine karar kıldı.

Oldur ki Üsküdar kasabası sükkânından iken Bağçesaray'da Şehr-i Küstü mahallesinde mute'ehhil olan Ömer Bek ibn-i Hızır Meclis-i şer'e hâzır olub ... Rabia'nın yedinde mukaddem merhûm olan zevcenden mutevellid Akif nâm dört yaşında sabiye'ye iki senedir ben kendi malımdan infâk ediyorum sabinin kendi mâlı amcası Hüseyin nâm kimesne yedindedir sabiye kendi malından nafaka-ı fârz ve takdîr olunması mûradımdır dedikde ehl-i habere meşveretiyle sabîye merkûmye yevmî dört sim hânî nafaka-ı fârz ve takdîr olundı ve mezbûr Ömer çelebi istidâne ile emr olundı.

Tahrîren fî ... rebî'u'l-alâ sene sene hamse semanun ve elf

Şuhûdü'l-hâl: Devlet Gazi bin Makul, El-hâcc Abdurrahim Çelebi bin Haşim, Mehmed Çelebi bin Haşim, Mevlüd El-Müteveli, Şaban bin Abdullah, Şati bin Abdullah.

17-6b-3

Özet: Yine Ömer'in yedinde olan çocuk Seyit Ali'ye babasının malından üç akçe nafaka verilmesi deftere kayıt edildi.

Yine merhûm Ömer'in yedinde Seyid Ali nâm sabî oğlana dahî yevmi babası malından yevmi üç akçe nafaka-ı fârz ve takdîr olunub istidâne üzere emr olundu.

Târihû'l-mezbûr

Şuhûdü'l-hâl: El-mezbûrun.

17-6b-4

Açıklama: Tereke kaydı yer almaktadır.

Muhallefât: Büyük ... .. amm Saliha ve Asıbeti Gazi Bayram

Kurı kolda? Tarla hasene 4	Küçük tarla hasene 40
----------------------------	-----------------------

17-7a-1

Özet: Saatçi Beraciva, kardeşi Aleksandra'yı mahkemeye dava etmiştir. Kırk altına sattığı ürünün üzerinde hala hakkı kaldığını söylüyor üstelik malını da elinde tuttuğunu dile getirerek mahkemeye başvurmuştur.

Oldur ki Saatci Beraciva Akbaşı karındaşı Aleksandra mahzarında takrir-i dâvâ edüp Akbaşı zimmî kırk altun Beraciva bey' eyledüm akçem üzerinde kaldı hâlâ iş bu Aleksandra malını zabt ediyor taleb ederim dedikde gibbe's-suâl ve'l-ikrâr kayd şod.

Şuhûdü'l-hâl: Abdurrahman El-hâcc bin Haşim Efendi, Devlet Gazi bin Makul, El-hâcc Mustafa bin El-hâcc Ali, Şaban bin Abdullah.

17-7a-2

Özet: Saatçi Beraciva, mahkemeye verdiği Aleksandra'dan ölen Akbaş'ın parası olan beş yüz esedi kuruşunu istemiştir. Aleksandra'da bunu onaylamıştır.

Aleksandra

Oldur ki Saatci Beraciva mahfel-i kazâda Aleksandra ihzar edüp dediki iş bu Aleksandra da mürd olan Akbaşın beş yüz yedi esedi guruşdır taleb ederin deyicek gibbe's-suâl Aleksandra tasdik etdüğü kayd şod.

Şuhûdü'l-hâl: El-mezbûrûn.

17-7a-3

Özet: Akbaş'ın tereke kaydı.

Muhallefât: Akbaş ... ve tereke Uht-i

Köyde vâki' dir hasene	Buga salasında vâki' ve Kirman hasene	
------------------------	---------------------------------------	--

17-7a-4

Özet: ...

Mahmiyye-i Salacakdan Bayezid Çelebi bin Abdalbâkî Çelebi Meclis-i şer'e hâzir olub hâlî kışlamızda bir kuzı ... yeddimizde duruyor sâhibi yakdırmak? güc? şer'e yedinden almak mûradımdır dedik de gayıb mal olub telef-i havf? eşyadan olmağla ehl-i habere ma'rifetiyle beş altun Bayezid merkuma bey' olunub semenine kendünde emânet olmak üzere kayd şod.

Şuhûdü'l-hâl: Devlet gazi bin Makul, El-hâcc Abdurrahman bin Haşim Efendi, Şaban bin Abdullah, Mehmed Çelebi bin Haşim, Kasım Çelebi El-hâcc Mehmed Efendi.

17-7a-5

Özet: Şahin mahkemeye gelerek boşadığı eşi Divan Sultan'a on altı altını dini farz gereği ödediği deftere kayıt edilmiştir.

Oldur ki Şahin'in zevce-i mutallakası Divan Sultan Şahin'in evvelâ din-i farz olan nafakasını cem'an on altı altun ahz eylediği kayd şod.

fî el-mezbûr

Şuhûdü'l-hâl: Şatır bin Abdullah, Mehmed Çelebi bin Haşim, Mevlüd El-Mütevellî ve Gayruhum.

17-7a-6

Özet: Yirmi dört altın nafaka Şahin üzerinde iken birer altın vermek üzere anlaştıkları deftere kayıt olundu.

Yiğirmi dört altın nafaka dahî Şahin üzerinde kalub idi birer altın virmek üzere kavli eyledikleri kayd şod.

Şuhûdü'l-hâl: El-mezbûrûn.

17-7b-1

Özet: Bahçesaray'da Kal'a'de oturanlardan Yosef veledi Moşe, Yosef veledi Morthir mahkeme vererek Kal'a'de bulunan dariyı satın almıştır. Yosef yüz yetmiş kuruş ve bilinen bir miktarda akçe ile Yosef'ten satın almıştır. Deftere kayıt edilmiştir

Oldur ki mahmiye-i Bağçesaray muzâfâtından Kal'a-i sükkânından Sultan bint-i Musa Beşe tarafından Yosef veledi Sadık ve Şemayil veledi Şemayil şehâdetleriyle sabitü'l

vekâle Yosef veledi Moşe mahfel-i kazâyı celilü'l kadre Yosef veledi Morthir İhzâr edüb mahzarında takrîr-i kelâm ve tabirü'l merâm kılub dediki Kal'a da vâki' dir hudûdu beyân olunur kıbleten Kapucı Moşe mülkî şarken Yosef garben tarik-ı âmm şimalen yine Yusuf mülkidir iş bu hudûd-u erbâ' a ile mahdûd olan darın dahilinde vâki' bir bâb çatma hanesiyle hanenin altında mahzeniyle hukûk-ı merâfıkla iş bu Yosef veledi Morthir'e yüz yetmiş muâmele-i guruşla bey' ile aded-i malum bir kâbz akçeyi beyi batı sahihiyle bey' edüb teslim-i mübeyyi' mâhdud edüb kâbz-ı semen madûd edüb aded-i malum bir kâbz akçeyi tazyî' eylemişimdir bade'l- yevm iş bu Yosef'in mülkî müşterâsıdır keyfe-mâ-yeşâ ve tahtar tasarruf eder deyicek gıbbe's-suâl Yosef bey' mezbur ve vekîl-i mesfûr yosef veledi Moşe'nin vech-i meşrûh üzere câri ve sâdır olan akvâlin bi'l-muvâcehe tasdîk ve bi'l-muşâfehe tahkîk etdükten sonra sıhhat-ı bey' ve şirâ' ve teslîm ve tesellüm istifâ' ve îkâ' ve kabz mukarrer ve muhakkak olub mâ-hüve'l-vâki' kayd olunub sûret-i yed-ı talibe vef' ve vaz' olundu.

Tahrîren fi evâil-i reb'ü'l-evvel sene 1085

Şuhûdü'l-hâl: Mehmed Çelebi bin Haşim Efendi, Şaban bin Abdullah, Bektemir bin Ramazan, Alican bin Mustafa, Sefer bin Hüseyin ve Gayruhum.

17-7b-2

Özet: Haçador adlı kişi mahkemeye gelerek bakkal İbrahim'i dava etmiş ve on altı esedi kuruluş hakkı olduğunu söylemiştir. Tasdik edilip deftere kaydedilmiştir.

Oldur ki Acem Hiçador meclis-i şer'e Bakkal İbrahim'i ihzâr edüp mezbur İbrahim'de on altı esedî gurus hakkım var dedikde gıbbe's-suâl ve't-tasdîk kayd şod

Şuhûdü'l-hâl: El-hâcc Abdurrahman, El-hâcc Mustafa Çelebi, Usta Mehmed bin El-hâcc ..., Devlet Gazi bin Makul ve Gayruhum.

17-7b-3

Özet: Seyit Gazi bin Murtaza mahkemeye gelerek karısı olan Han Bike bint-i Mehmet'i mahkemeye vermiştir. Karısının nafakasını ve Esmâ ismi ile kızının bir sene nafakasını karısına bırakarak, hülle yoluyla boşadığına ve karısı bunu kabul ettiğini dile getirmiştir. Küçük oğlu Hantemir'e yevmi ikişer akçe sene de bir altın verdiği defter kaydedildi.

Oldur ki mukaddem uzun başlı olub hâlâ Şeyh Ali Beğ karyesi Kurtluk nâm karyede muttasil Seyyid Gazi bin Murtaza meclis-i şer'e büyük uzun baş nâm karyeden Han Bike bint-i Mehmed nâm avreti ihzâr edüb mezbûre zevcem idi kendü nikâhından ve nafak-ı iddetinden ve Esmâ nâm sâgiremîn bir sene nafakasını mezbûre avretde kendünün üzere hal' eyledim dedik de mezbûre avretde mikdarı mihri üzere hul' kabul edüb küçük oğlu Hantemire yevmi ikişer akçe senede bir altun nafaka-ı takdîr olunub avretin yedinde hissesi sebebiyle terk olunduğı kayd şod.

Tahriren fi ... rebî'ü'l-alâ sene hamse semanun ve elf

Şuhûdü'l-hâl: El-hâcc Mustafa bin Ağa Ebu'l-Hacı, El-hâcc Mustafa çelebi bin El-hâcc ali, Şaban bin Abdullah, Mehmed Çelebi bin Haşim, Devlet Gazi bin Makul ve Gayruhum.

17-8a-1

Açıklama: Devlet adlı kişinin tereke kaydı.

Muhallefât:

Ann- kal'a-i Devlet ... ve tereket-i zevcî Şebti ve asibeti İsak

Ala deri-i karın içli kürk hasene 5	Ma'a Kırmızı karın içli kürdiye? Hasene 3	Kırmızı deri-i kaftan hasene 2
Sof hasene 1	Alaca deri-i kaftan hasene 1 sim 80	Kumaş boğça sim 80
Nakışlı yasdık sim 40	İki demî yasdık sim 80	Yüz yasdık sim 40
Sekiz nakışlı gömlek hasene 8	Üç köhne gömlek hasene 1	Çift gömlek iki sim 50
Köhne boğça sim 10	İki çift kırmızı çahşır sim 60	Kırmızı taşlı hare? Baş bağ sim 20
Kırmızı baş bağ sim 60	Beş hacımak sim 250	Dülbend ... sim 30
Üç makreme sim 20	... kutı hasene 1	Kara sandık sim 60
İncili kaytan dört miskâl sim 5	Altmış miskâl gümüş hasene 6	Altun sergi hasene 2

Yedi vukiyye bakır hasene 4 sim 80	... töşek hasene 1sim 80	Üç basma yasdık sim 70
Yüz yasdık sim 10	Dülbend makreme sim 40	Üç minder sim 100
Bir nalça sim 20	Köhne kaftan ve kürdiye? Sim 20	Mehr-i Mu'accel elli beş miskâl altun hasene 74 sim 40
Frenk ... hasene 12	Yüz muâmele-i guruş ... hasene 16 sim 80	Mehr-i Mü'eccel hasene 25
Yekûn hasene 227		

17-8a-2

Özet: Kerimesi Rukiye tarafından şahitler huzurunda vekaletini Aliş Ağa'ya vermiş, o da mahkemeye gelerek Abdi Ağa adlı kişiyi mahkemeye vermiştir. İş bu Abdi Ağa'dan evleri yüz elli kuruşa aldığını ve hanbar ve bir odayı da dayıoğlundan aldığını söylemiştir. Toplam kırk guruş El-hac umur vadi iki karşılı çardak ve iki karşılı hane hepsini teslim aldığını ve Abdi Ağa'nın tasdik ettiği.

Oldur ki Kerimesi Rukiyye Bike tarafından Murtaza bin Ali ve Nebi bin Ömer Gazi bin Halmuh? ve şahidan merkûman şehâdetleriyle Aliş Ağa tarafından sâbit Ali çelevi ibn-i Mehmed meclis-i şer'e Abdi Ağa'yı ihzâr edüb Rukiyye tarafından vekale inde'l cirân ma'lûme'l-hudûd El-hâcc Sefer ev dimemekle ma'rûz evleri yüz elli guruşa ve hanbar ve bir odayıda dayı oğlundan alımıştır cümle hukûk-ı mürâfıkıyla kırk guruş ve El-hâcc Umur vadi-i iki karşılı çardak ve iki karşılı hane ve'l-hâsıl cümle ... babası ve teslîm-ı ikbâz edüb meblağ-ı merkûm bi't-temam ahz ve istifâ' eyledüm deyü ikrâr ve Abdi Ağa'nın tasdîği kayd şod.

Şuhûdü'l-hâl: Eyüb Halife ... bin ..., Monla Veli El-İmâm, Hasan Çelebi (silik), Mehmed Çelebi bin Haşim, Şaban bin Abdullah ve Gayruhüm.

17-8b-1

Özet: Meryem sakinlerinden Dimitre veledi Yuri, Solık veledi Yosefi mahkemeye hazır edip Balbek'te çukuracak ağzındaki bir kıta bağı Solık'a yüz elli muamele-i kuruşa sattığı deftere kayıt edilmiştir.

Oldur ki Meryem Sükkânından Dimitre veledi Yuri mahfel-i kazâda lazımlu't-tevkire Solık veledi Yosef'i ihzar edüp dedi ki Balbek'de Çukuracak Ağzında bir kıt'a bağ hudûd'u beyân olunur kibleten tarık-i âmm şarken İvaz mülkine şimalen mâi Kibartay garben ... iş bu hudûd'u erbâ'a ile mahdud olan bağını dahilinde olan serâbunla eşcâr-ı müsmire ve gayri müsmiresiyle ve'levâhıkıyla ve hukûk-i merâfikiyle ve tevâbi ve levâhıkıyla iş bu Solık'a yüz elli muamele-i gurus beyi batı sahîhiyle bey' edüb teslîm-mübeyyi' mahdûd edüb kabz-ı semen madûd-ı bi't-temam eyledim deyicek gıbbe's-sual Solık bâyi' mezbur Dimitre'nin vech-i meşrûh üzere câri ve sâdır olan akvâlin bi'l-muvâcehe tasdîk ve bi'l-muşâfehe tahkîk etdükten sonra sıhhat-i bey' ü şirâ' ve teslîm ve tesellüm ve istifâ' ve îkâ' ve ikbâz ve kabz-ı mukarrer ve muhakkak olub mâ hüve'l-vâki' kayd şod.

Tahrîren fi gurra Rebi'ü' l ahir sene 1085

Şuhûdü'l-hâl: Mehmed Çelebi bin Haşim Efendi, Şati bin Abdullah, Şaban bin Abdullah, Yusuf bin Abdullah, El-hâcc Mustafa Ağa bin Ebu'l Hak Ağa, Devlet Gazi bin Makul Dede ve Gayruhum.

17-8b-2

Özet: Yarım kalmış bir davadır fakat sonucu belli gibi gözükmektedir. Ölen Giregor'un kız ve erkek çocuğunun vasisi olan Malzik mahkemeye gelerek Menasir adlı kişiyi mahkemeye vermiştir. Giregor'un malından on iki kürkün Menasir de olduğunu vasi olması sebebiyle istemiştir. Yapılan sual de inkâr eden Menaris bunu verdiğini şahitler ile belirtmiştir.

Bundan akdem mürd olan Giregor Hiras ve ... nâm sağır ve sağıresi kıbl-e şer'âdan vasî olan Malzik veledi Menasir nâm zimmî meclîs-i şer'e Menasir veledi Bedaris nâm zimmîyi ihzâr edüb mezbûr Menasir Giregor malından on iki kürk vardır kendü ikrâr eylemiştir vasiyetim hasebiyle taleb ederim dedik de gıbbe's-suâl ve'l-inkâr ve'l-istişhâd Sağır veledi Haçrez nâm zimmî Menaris on iki kürk vardır Giregor malından virdim deyü ikrâr eyledi deyü şehâdet edüb

17-8b-3

Özet: Tuman veledi Karakaş mahkemeye gelerek Nurbek veledi Bağdeşar'ı mahkemeye hazır etmiştir. Tuman, on dört kuruşa satın almış olduğu mahsulü on altı kuruşa satmışım

diyen Nurbek'in tekrardan para istemekte olduğunu söylemektedir. Mahkemenin incelemesi ile beraber Tuman'ın doğruluğu sabit olduğuna karar verilmiş ve hükme bağlanmıştır.

Oldur ki Tuman veledi Karakaş meclis-i şer'e Nur Bek veledi Bagdeşar nâm zimmi'yi ihzâr edüp benim iştirâ eylediğim on dört gurusluk mahsûlü iş bu Bagdeşar on altı gurusluk ahz eylemişim deyü benim ... mâni' oluyor bağçe öksüzlerin? bağçesidir bana temlik ve vasîsi bey' eyledi mezbûre ahz etmiş bey' eylemiş şer'i yed-i âdî-i'si kayd? Olunması mûradımdır dedik de gıbbe't-tasdîk tuman'ın iştirâsı mukaddem ve hem vasî yedinden olduğu sabit olmağla hüküm olunduğu kayd şod.

Şuhûdü'l-hâl: Devlet Gazi bin Makul, Abdurrahman Çelebi bin Haşim, Mehmed Çelebi bin Haşim, Şaban bin Abdullah ve Gayruhum.

17-9a-1

Özet: Kat adlı Ermeni, Laçın nam Ermeni'yi mahkemeye vermiştir. Mahkemede Kat, Laçın'ın hizmetinde olduğunu ve ... iki gurusluk ... Cidgan kürk hakkı olduğunu söyleyerek talep etmektedir. Laçın ise inkar etmiştir. Mahkeme şahitlere başvurmuş fakat şahitlerin de yetersiz kalması ve Laçın'ının de yemin etmesi ile hüküm olunduğu deftere kayıt olunmuştur.

Oldur ki mezbur Kat nâm Ermeni mezbur Laçın nâm Ermeni mahzarında takrîr-i kelâm mezbur Laçın hidmetinde ... iki gurusluk ... cidgan kürk hakkım vardır talep ederim deyicek mezbûr Laçın inkâr ile cevab tassadî olcuk mezbûr Kat'nın kavline muvâfık beyyine talep olundukda beyyineden âciz olub mezbûr laçın halef-i billâh enzele-l-mezbûr-ı alâ davud aleyhisselam edüb hulâsala hüküm olundu.

Şuhûdü'l-hâl: Salih Çelebi ibn-i Halil Efendi, Mehmed Çelebi bin Haşim Efendi.

17-9a-2

Özet: Bahçesaray'da Arslan Ağa Mescidi Mahallesinden Fahru'l-ulema Abdülmum'ın Efendi, El-hac Ahmet bin Mehmet'i mahkemeye hazır etmiştir. Demıştır ki Ahmet'e bir kalmuk çora ve bir Kalmuk cariyeyi yüz on iki esedi kuruşa satmışım. Ahmet'in artık bunlarda hakkı olduğu ve istediği gibi tasarruf edebileceğini bildirmiş, deftere kayıt olunmuştur.

Oldur ki mahmiyye-i Bağçesaray mahallâtından mahalle-i Arslan Aga mescid-i sükkânından gatibi El-hâcc Ahmed tarafından Es-seyyid Emir Efendi ibn-ı Es-seyyid Tahir şehâdetleriyle sâbitü'l-vekâlete fahru'l-ulemâ Abdulmumin Efendi mahfel-i kazâda El-hâcc Ahmed bin Mehmed'i ihzâr edüb mahzarında takrîr-i kelâm ve tabirü'l merâm kılub dedi ki iş bu El-hâcc Ahmed'e bir Kalmuk çora ve bir Kalmuk cariyeyi yüz on iki esedi guruş vekâlete bey' eyledim bâde'l-yevm iş bu El-hâcc Ahmed'in mülk-i müştârasdır keyfe-mâ-yeşâ ve tahtar tasarruf eder deyicek gıbbe's-suâl El-hâcc Ahmed bin Mehmed bâyi' mezbûr ve vekil-i mesfûr Abdulmumin Efendi'nin vech-i meşruh üzere câri ve sâdır olan akvâlin bi'l-muvâcehe tasdik bi'l-muşâfehe tahkîk etdükden sonra sıhhat-i bey' ü şirâ' ikâ' ve istifâ' ve mukarrer ve muhakkak olub mâ-hüve'l-vâki' kayd olunub sûreti yed-i tâlibine def' ve vaz' olundı.

Tahrîren fi evâhir Rebî'u'l-evvel sene 1085

Şuhûdü'l-hâl: ... Kara Mehmed Aga bin Abdullah, Kahveci El-hâcc Hüseyin bin Musli, Kurt Veli Ağa El-Marûf, Kasım Paşa Bin El-hâcc Ahmed ve Gayruhum.

17-9a-3

Özet: Bağçesaray'da Cami Kebir Mahallesinden Müezzin Mustafa Çelebi bin İbrahim çelebi, Kara Mehmet bin Osman'ı mahkemeye hazır etmiştir. Bir bab çatma hanesiyle ve bir dergahla ve fırınıyla iş bu kara Mehmet'e otuz altı altına yani elli dört muamele-i kuruş sattığını söylüyor. Artık bu mülkün Mehmet'e ait olduğunu ve istediği tasarruf edebileceğini söylemektedir.

Oldur ki mahmiye-i Bağçesaray mahâllatından mahalle-i Camî-i Kebîr sükkânından mu'ezzin Mustafa Çelebi bin İbrahim Çelebi mahfel-i kazâda lazımu't-tevkire Kara Mehmed bin Osman'ı ihzâr edüb dedi ki mahle-i mezbûrede vâki'dir hudûd-u beyân olunur ki kıbleten Osman kethüdâ mülkî şarken tarîk-ı âmm şimalen tarîk âmmdır garben Mehmed mülkîdir iş bu hudûd-u erbâ'a ile mahdûd olan darın dahilinde bir bâb çatma hânesiyle bir der-gâhla ve furunlu ve hukuk-ı merâfıkıyla iş bu Mehmed'e otuz altı altına yani elli dört muâmele-i guruş bati bey' edüb teslîm-i mübeyyî mahdûd edüb kabz-ı semen madûd bi't-temam eyledim bade'l-yevm iş bu Mehmed Bek mülkî müştêrâsıdır keyfe-mâ-yeşâ ve tahtar ve tasarruf eder deyicek gıbbe'l suâl Mehmed bâyi' mezbûr

Mustafa Çelebi'nin vech-i meşrûh üzere cari ve sâdır olan akvâlin bi'l-muvâcehe tasdîk edicek sıhhat-i bey' ü şîrâ' kayd şod.

Tahrîren fi evâhir Rebî'u'l-evvel sene 1085

Şuhûdü'l-hâl: İbrahim Çelebi bin Abdulfani, El-hâcc Mahmud bin Mustafa, Abdi bin Hüseyin, Hafız Esad bin Sefer, Şati bin Abdullah ve Gayruhum.

17-9b-1

Özet: Salacak'ta Saime bint-i El-Hâc Kudret şahitleriyle Hasan Molla bin El-hac Muhtar mahkemeye gelerek Saime'nin müvekkili olarak, Saime'nin elinde Ahmet nam küçük çocuğun olduğu ve bu çocuğa nafaka ve kisvesi belirli miktar verilmesini istemiş, mahkeme huzurunda yevmi üç sim cedid hani takdir olunduğu deftere kayıt olunmuştur.

Oldur ki Salacak sükkânâtından Saime bint-i El-hâcc Kudret tarafından Emir Abdulgani bin Mustafa ve Cafer bin Murtaza şehâdetleriyle sabîtü'l-vekâle Hasan Monla bin El-hâcc Muhtar mahfel-i kazâyâ hazir olub dediki müvekkilem yedinde olan Ahmed nam sağîr ki kible-i şeriadan nafâka ve kisvesinde kifayet mikdarı takdîr ve fârz olunması mâtlubumdur deyicek ehl-i habere tahminiyle yevmi üç sim cedîd hanî tâkdir-i fârz olunub ve istidâneye izni verilüb vakti zafer'de rücû ede deyü kayd şod.

Tahrîren fi gurre-i Rebî' u' l ahir sene 1085

Şuhûdü'l-hâl: Devlet Gazi Beğ bin Makul Dede, Mehmed Çelebi bin Haşim Efendi, El-hâcc Abdurrahman bin Haşim Efendi, Ebû Bekir bin Arab Yusuf ve Gayruhum.

17-9b-2

Özet: Kal'a'da Beşe veledi Ciral, Yakuda veledi İshak'ı mahkemeye hazır etmiştir. Kuba yeri iş bu Yakuda'ya elli iki buçuk kuruşa sattığını ve bu yerin artık Yakuda'nın tasarrufunda olduğunu belirtmiş ve deftere kayıt edilmiştir.

Oldur ki Kal'a-i sükkânından Beşe veledi Ciral mahfel-i kazâ da Yakuda veledi İsak'ı ihzâr edüb mahzarında tâkdir-i kelâm edüb dedi ki Kal'a'da bir kuba hudûd-u beyân olunur kibleten Yakuda mülkî şarken Moşe mülkî şimâlen tarîk-i âmm garben sokakdır iş bu hudûd-u erba'a ile mahdud olan kubanı? iş bu Yakuda'ya elli iki buçuk guruş beyi bati sahîhiyle bey' edüb teslim-i mübeyyi mahdûd edüb hukûk- merâfıkıyla kâbz-ı semen

madud bi't-temam eyledim bade'l-yevm iş bu Yakuda'nın mülki müşterâsıdır keyfe-mâ-yeşâ ve tâhtar tasarruf eder deyicek gıbbe's-suâl Yakuda bâyi' mezbûr beşenin vech-i meşrûh üzere cârî ve sâdır olan akvâlin bi'l-muvâcehe tasdîk ve bi'l muşâfehe tahkîk etdükten sonra sıhhat-i bey' ü şira' ve teslîm ve tesellüm ve istifâ' ve îkâ' ve mukarrer ve muhakkak olub mâ hüve'l-vâki' bi't-tâleb kayd şod.

Tahrîren fi evâhir Rebî'u'l-evvel sene 1085

Şuhûdü'l-hâl: Mehmed Çelebi bin Haşim Efendi, Haşmet bin Mehmed, Salih Çelebi bin El-hâcc Mehmed, Şaban bin Abdullah, İsa veledi Yakuda, Moşe veledi Çıbak ve Gayruhum.

17-9b-3

Özet: Beşe'nin İshak Yefuda zimmetinden on yedi kuruş hakkı sabit olduğu.

Oldur ki Çıran oğlu Beşe'nin İsak Yefuda zimmetinde on yedi buçuk guruş hakkı sâbit olub havâle-i edâdan âyâsıyla? kayd şod fi mezbûr İsak'ı kararıyla

Şuhûdü'l-hâl: Mehmed Çelebi bin Devlet Gazi, El-hâcc Abdurrahman bin Murtaza?, El-hâcc Hasan, Ebu Bekir ve Gayruhum.

17-9b-4

Özet: Beşe, İshak'a on kuruş hibe edip borçtan kurtulmuştur.

Oldur ki Beşe on guruş İsak'a hibe edüb zimmetine ibrâ' etdüğü kayd şod.

Şuhûdü'l-hâl: Mehmed Çelebi bin Haşim Efendi, Şaban bin Abdullah.

17-10a-1

Özet: Oldur ki Mumcu Beşe Bağdesar, Toktamış'ı mahkemeye vererek Toktamış'ta üç kuruş hakkı olduğunu ve talep ettiğini söylemiş, Toktamış da durumu inkar etmemiştir.

Oldur ki Mumcu Başı Bağdesar mahfel-i kazada Toktamış'ı ihzâr edüb dedi ki iş bu Toktamış'da üç guruş hakkım vardır talep ederin deyicek gıbbe's-suâl Toktamış tasdik etdüğü kayd şod

Şuhûdü'l-hâl: Gazi Beğ bin Devlet Gazi, Mehmed Çelebi bin Haşim Efendi, Şaban bin Abdullah.

17-10a-2

Özet: Giregor mahkemeye gelerek Kefevi Mehmet Çelebi'yi mahkemeye vermiş iki yüz kırk akçe hakkı olduğunu ve talep ettiğini söylemiş, Mehmet çelebi de durumu kabul etmiştir.

Oldur ki tâife-ı Acemîden Giregor mahfel-i kazâda Kefevî Mehmed Çelebi'yi ihzâr edüb dedi ki iş bu Mehmed çelebi'de iki yüz kırk akçe hakkım vardır talep ederin deyicek gıbbe's-suâl Mehmed Çelebi tasdik etdüği kayd şod.

Tahrîren fi evâhir Rebî'u'l-evvel sene 1085

Şuhûdü'l-hâl: Gazi Bek bin Devlet Gazi, Mehmed Çelebi bin Haşim Efendi, El-hâcc Abdurrahman bin Haşim Efendi, Şati bin Abdullah ve Gayruhum.

17-10a-3

Özet: Sefer, Avrahim veledi Babas'ı mahkemeye vermiş iş bu Avrahim'de on iki arslan yirmi yedi akçe hakkı olduğunu ve talep ettiğini söylemiştir. Fakat Avrahim durumu inkar ederek şahitlerinin de yemin etmesiyle durum deftere kayıt edilmiştir.

Oldur ki tâife-ı Acemîden sefer mahfel-i kazada Avrahim veledi Babas'ı ihzâr edüp dedi ki iş bu Avrahim'de on iki arslanlı yiğirmi yedi akçe hakkım vardır talep ederin deyicek gıbbe's-suâl ve akibe'l-inkâr kavline muvâfık beyyine talep olundukda Semhaki veledi Yağmur ve Vezir veledi Havalin lî-eclî'ş-şehâdet hâziran olub alâ vefki's-suâl edâ-ı şehâdet-i şerîye etdükden sonra mucibiyle kayd şod.

Fî târihü'l-mezbûr

Şuhûdü'l-hâl: Mes kud Çelebi ibn-i Hüseyin Efendi, Salih Çelebi ibn-i Mehmed Efendi, Şati bin Abdullah ve Gayruhum.

17-10a-4

Özet: Kara Mehmet, Ahmet bin Hasan'ı mahkemeye vermiş ve iş bu Ahmet'te yirmi altı arslanlı kuruş hakkı olduğunu Ahmet'te durumu inkâr etmemiş ve deftere kayıt edilmiştir.

Oldur ki Kara Mehmed mahfel-i kazada Ahmed bin Hasan'ı ihzâr edüp dedi ki iş bu Ahmed'de yiğirmi altı arslan-ı gurus hakkım vardır deyicek gıbbe's-suâl Ahmed tasdik ettükden sonra mûcibiyle kayd şod

Tahrîren fi evasıt-ı Rebî'ü'l-evvel sene 1085

Şuhûdü'l-hâl: Mustafa Monla bin El-hâcc Ali, Mütevellî Mevlüd bin Cani, Ahmed Efendi bin Mehmed Efendi ve Gayruhum.

17-10b-1

Özet: Taşçı oğlu Yakup, Şemayil veledi İshak'ı mahkemeye vermiş ve iş bu Şemayil'de yirmi bir arslanlı hakkı olduğunu ve talep ettiğini bildirmiş, Şemayil'de durumu kabul etmiştir.

Oldur ki Taşçı Oğlu Yağub mahfel-i kazada Şemayil veledi İshak'ı ihzâr edüp dedi ki iş bu Şemayil'de yigirmi bir arslanlı hakkım vardır talep ederim deyicek gıbbe's-suâl Şemayil tasdîk etdüğü kayd şod.

Tahrîren fi evâhir-i Rebî'ü'l-evvel sene 1085

Şuhûdü'l-hâl: Seyid Gazi Efendi bin Mevlüd Gazi, El-hâcc Abdurrahman bin Haşim Efendi, Şati bin Abdullah ve Gayruhum.

17-10b-2

Özet: Nezihe bint-i Ahmet halife vekâletini Mahmut bin Ahmet'e vermiştir. Ahmet'te vekâleti doğrultusunda Süleyman El-hac bin Abdullah'ı mahkemeye hazır edip darısını El-hac Süleyman'a elli altına satmıştır. Buradaki bütün hakların artık Süleyman'a geçtiğini deftere kayıt olunmuştur.

Oldur ki Nezihe bint-i Ahmed Halife tarafından Yusuf bin Abdullah ve Abdülkerim bin Sefer şehâdetleriyle sâbitü'l-vekâle Mahmud bin Ahmed Halife mahfel-i kazâda Süleyman El-hâcc bin Abdullah'ı ihzâr edüp dedi ki hudûd-u malûm bir kıt'â darıyı iş bu El-hâcc Süleyman'a elli altuna beyi bati sahîhiyle bey' edüb teslîm mübeyyi-ı mahdûd edüb kâbz-ı semen madûd bi't-temam eyledim deyicek gıbbe's-suâl El-hâcc Süleyman bâyi' mezbûr-ı vekîl Mahmud'un vech-i meşrûh üzere câri ve sâdır olan akvâlin bi'l-muvâcehe tasdîk ve bi'l-muşâfêhe tahkîk etdükten sonra sıhhat-i bey' ü şîra' ve teslîm ve tesellüm ve istifâ' ve îkâ' ve kâbz ve ikbâz mukarrer ve muhakkak olub mâ-hüve'l-vâki' kayd şod.

Tahrîren fi evâhir Rebî'ü'l-evvel sene 1085

Şuhûdü'l-hâl: Seyid Gazi Efendi bin Mevlüd Gazi, Mehmed Çelebi bin Haşim Efendi, Şaban bin Abdulgani, Şati El-Muhzır ve Gayruhum.

17-10b-3

Özet: Can Mirza bin Zülfikar, Balaban bin Yaman'ı mahkemeye vererek, irsi olarak kendisine kalan bağın dokuz seneden beri zapt ettiğini ve bu bağdan faydalandığını söylemiş, Balaban ise bunu inkar etmiştir. Can mirza durumu kanıtlayamaması üzerine balabanın yemin etmesi ile bağı zapt ve bu bağdan faydalanmadığı anlaşılıp deftere kayıt edilmiştir.

Oldur ki Can Mirza bin Zülfikar mahfel-i kazâda Balaban bin Yaman tatarını? ihzâr edüb dediki benim babam Zülfikar'dan irs ile intikâl bağın dokuz sene fuzulen zapt ve tasarruf edüb mahsulünde ekil ve bel' etmişdir şeriayla sual olunub hakkım taleb ederin deyicek gıbbe's-suâl Balaban mahsülünden ekil ve bel' etmedim deyicek gıbbe'l suâl Can Mirza'nın kavline muvâfik beyyine taleb olundukda beyyineden âciz olunub istihlâf olundukda Balaban el-mezbûr halef-i billah eyledi enzele-l-incil alâ isa amm ettükden sonra ekil ve bel' etmedüğünün subutu kayd şod.

Tahrîren fi evâhir Rebî'u'l-evvel sene 1085

Şuhûdü'l-hâl: Mehmed Çelebi bin Haşim Efendi, Şaban bin Abdullah, Abdurrahman Çelebi bin Haşim Efendi, Şati bin Haşim Efendi ve Gayruhum.

17-10b-4

Özet: Laçın veledi Şirvan mahkemeye gelerek Kat veledi Menhu'yu mahkemeye vermiştir. Laçın, Kat nam Ermeni'de üç yüz otuz akçe ve bir Cemdigan kürk hakkı olduğunu ve talep ettiğini söylemektedir. Kat ise durumu inkar etmiştir. Laçın bu hususu şahitler huzurunda da kanıtlayarak deftere kayıt ettirmiştir.

Oldur ki Laçın veledi Şirvan meclis-i şer'e Kat veledi Menhu? nâm Ermeni mahzarında takrîr-i kelâm edüb mezbûr Kat nâm Ermeni zimmetinde üç yüz otuz akçe ve bir cemdigan kürk hakkım vardır taleb ederim deyicek bade'l-suâl mezbûr Kat inkâr ile cevab-ı tassadî olacak mezbûr Laçın'in kavline muvâfik beyyine tâleb olundukda Kazbarin? veledi Malkon ve Halucık? veledi Kazbar? şehâdetleriyle ibrâ' edâsıyla hükm-i kayd olundu.

Şuhûdü'l-hâl: Salih Çelebi bin Halil Efendi, Mehmed Molla bin Asım Efendi.

17-11a-1

Açıklama: Tereke kaydı bulunmaktadır.

23 sim 20 Balbek'de Temakçı nâm mevzîde hudûd-ı malûm bağ hasene 60	Büyük keçe sim 40	İki keçe sim 100
Kebe ... hasene 1 sim 100	Alaca kebe sim 80	4 sim 100 alaca kilim sim 100
Seccame sim 60	İhrâm sim 20	Çakal kürk Hasane1 sim 40 Gri kürk sim 100
Basma yasdık sim 40	4 sim 100 demî yasdık sim 40	Demî töşek hasene 1
İki köhne yasdık sim 10	Demî yorgan hasene 1 sim 80	Köhne yorgan hasene 1
2 sim 80 basma yorgan hasene 1	Köhne kebe sim 20	Nakışlı köhne? Hasene 1
Köhne demî yasdık sim 30	Basma yasdık ... sim 20	... Minder yasdık sim 10
Küçük kebe sim 5	İki hasır sim 20	Gügüm hasene 1 sim 40
Leğen sim 40 Aişe	İbrik sim 30	Kökir sim 1
3 sim 40 kapaklı tencere hasene 1	İki sahan sim 100	Def'a iki sahan sim 100
Sahan kapaklı sim 40	Kazan kapağı sim 30	Maşa sim 15
18 sim 60 Ocak sim 10	Kune sim 20	İki çuval sim 20
Bir hasır sim 10	... çuka hasene 3 Aişe	Karye-i Haremi'de vâki' bağçe hasene 15
Karye-i Çerkes Kirman'da vâki' tarla hasene 15	Karye-i Biga Salası'nda vâki' ev? Kurbunda çayır hasene 8	Taş ağzında çayır hasene 4 Aişe
Torî beytal Hasene 3 ...	Torî dişi tay hasene 2	Çal beytal hasene 4

Çal konan hasene 5	Torı bey hasene 4 ...	Barun oğlu ...'sı Yevil Bek Zimmî'de guruş 450 ... guruş 30
On iki masa? Hasene 2	38 sim 40 kırk koyun kuzi hasene 33 sim 40	On kısır koyun hasene 5
Taşçı oğlunda yakuda guruş 250	Taşçı oğlunun oğlunda guruş 301	Osman Çelebi'nin oğlu Habatullah? Çelebi'de guruş 100
233 sim 40 Yekûn hasene 1169 Sim 82	Yekûn guruş	Yekûn hasene 1844 sim 78

17-11b-1

Özet: Ayşe şahitler huzurunda vekaletini Mustafa Molla'nın üzerine bırakmıştır.

Oldur ki Aişe tarafından El-hâcc süleyman bin Abdullah ve Mehmed bin El-hâcc Timur şehadetleriyle Mustafa Monla'nın vekâleti kayd şod.

17-11b-2

Özet: Kerime bint-i El-hac Mehmet şahitler huzurunda vekaletini Hızır'ın üzerine bırakmıştır.

Oldur ki Kerime bint-i El-hâcc Mehmed tarafından Mustafa monla ibn-i El-hâcc Ali ve El-hâcc Süleyman bin Abdullah şehâdetleriyle Hızır Efendi'nin vekâleti kayd şod.

17-11b-3

Özet: Mehmet bin El-hac Timur vekaletini Süleyman'a bırakmıştır.

Oldur ki Mehmed bin El-hâcc Timur mahfel-i kazâda El-hâcc Süleyman kendinden vekil edüp mezbûr El-hâcc Süleymanın vekâleti kayd şod.

Şuhûdü'l-hâl: İmâm Abdalbaki Efendi bin Ahmed Efendi, Mehmed Çelebi bin Haşim Efendi, El-hâcc Abdurrahman Çelebi bin Haşim Efendi, Salih Çelebi bin Mehmed Efendi, Mütevellî Kadir bin Şaban, Şaban Akar bin Abdullah ve Gayruhum.

17-11b-4

Özet: Mehmet bin El-hac Timur Efendi mahkemeye gelerek validesi kerime tarafından vekil tayin edilen Hızır Efendi ve kız kardeşi tarafından vekil tayin edilen Mustafa mollayı mahkemeye hazır etmiştir. Mehmet mahkemede babası tarafından karşılıklı tahtanı fevkanı çatma hanelerini kendisine buluş çağında iken hibe ettiğini belirtmiştir. Sağlığı yerinde iken de kabul edip itiraf etmiştir diyerek sual olunmasını istemiştir. Yapılan incelemede aile üyeleri tarafından vekil olarak tayin edilen kişiler bu durumu kabul ve itiraf ettiklerini söylemişlerdir ve deftere kayıt edilmiştir.

Oldur ki Mehmed bin El-hâcc Timur mahfel-i kazâda vâlidesi Kerime bint-i El-hâcc Mehmed tarafından sabitü'l-vekâle Hızır Efendi li-ebeveyn uhti tarafından sabitü'l-vekâle Mustafa Monla'yı ihzâr ihzâr edüb dediki malûmu'l hudûd inde'l cîran yurt yerini dâhilinde vâki' darı karşılı tahtanı fevkanı çatma haneleriyle benim babam El-hâcc Timur hâl-i hayatında ve kemâl-i sıhhâtinde iken ben bâliğ iken bana hibe etmiştir maraz-ı mevtinde dahi ikrâr ve i'tirâf etmiştir şeriayla suâl olunub tescîl-i murâdımdır deyicek gıbbe's-suâl kerime buluşuna mu'terif olan Aişe tarafından sabitü'l-vekâle Mustafa Monla ve validesi tarafından sabitü'l vekâle Hızır efendi der-merkûmunun hibesine müvekîleleriz icâzet eyledi deyü ikrâr ve i'tirâf etdikleri kayd şod.

Şuhûdü'l-hâl: El-mezbûrun.

17-11b-5

Özet: El-hac Timur'un eşi ve kızı tarafından vekiller eşliğinde El-hac Timur'un buluş çağına girmiş olan oğlu Mehmet mahkemeye verilmiştir. Mahkemede Ayşe adlı kızına Kifayun adlı devkesini ve yüz kuruş nakdi hibe ettiğini, eşi olan Kerime'ye ise Şekerpare adlı devke ve iki bab dükkanı Mehîr-i Mu'accel için verdiğini dile getirilmiştir. El-hac Timur'un ailesine hibe ettiği bu mirası oğlu olan Mehmet'te kabul etmiştir denilerek sorgulanması istenmiştir. Yapılan sorgulamada Mehmet'in rıza geldiği anlaşılmış ve deftere kayıt edilmiştir.

Oldur ki merhûm El-hâcc Timur'ın? zevcesi Kerime tarafından sabitü'l-vekâle Hızır Efendi ve Aişe nâm buluşuna mu'terif merhûmın kızı tarafından sabitü'l-vekâle Molla Mustafa meclîs-i şer'e merhûmın bâliğ oğlu Mehmed mahzarında takrîr-i dâvâ edüb merhûm El-hâcc nâm? Aişe'ye kifayun nâm Devkesini yüz guruş nakdi hibe edüb marz-ı mevtinde dahî ikrâr eylemiş ve Kerime'ye Şekerpare nâm Devkeyi ve iki bâb dükkan

bir demirci ve biri kalacı? mehr-i mu'accel için verdüğine marz halinde ikrâr eylemiştir ve bade'l-fevt miğvel tahrîr-i evâhir-i vasiyeti merkûm Mehmed rızâ' vermiştir suâl olunub kayd sicil olunması mûradımdır dediklerinden gibbe's-suâl mezbûr Mehmed tasdîk edüb rızâ' verdim deyü ikrâr-ı bi't-taleb kayd şod.

Şuhûdü'l-hâl: El- mezbûrun.

17-12a-1

Açıklama: Tereke kaydı yer almaktadır.

Dört gömlek hasene 4	Kırmızı mukaddem kuşak hasene 2	Dokuz şah desteri hasene 2
Yakasız gömlek sim 100	Üç hacımak hasene 1	Bez boğça sim 20
Köhne baş bağ sim 40	Köhne kumaş yasdık sim 20	Nakışlı yüz yasdık sim 40
Dört gömlek yeni hasene 1...	Üç sarman hasene 1...	Kırmızı ... baş bağ hasene ...
Mor deri-i kebe sim 40	Atlas keçek sim 30	Altmış beş miskâl gümüş hasene 6...
Altun sergi Hasene 1	Yeni kara sandık hasene 3 sim 40	Eski kara sandık hasene 2
Balbek'de ki Dünya'da vâki' bağ hasene 20	Yekûn hasene 207	

17-12a-2

Özet: Tevyit nam yahudinin ölümünden sonra kalan mirası.

Oldur ki mürd olan Tevyit nâm Yahudi'nin el üzerinde olan emvâli beyân olunur.

Avrahim yedinde on dört vukkiye bakır Hasene 11 sim 85

Şemail Yahudi yedinde rehin bir altun zülflük.

17-12a-3

Özet: Mankuş köyünden Balaban veledi Nikor? Mahkemeye gelerek, Morthar veledi Şulma ve İsa veledi Avrahim adlı Yahudileri mahkemeye hazır etmiştir. Nehr-i Balbek'te bağ yeri, Nehr-i Balbek'te bir kıt'a yerini, bir alma vergisi ve yirmi altın ile udul adlı bir kese akçeye sattığını ifade ederek deftere kayıt edilmesini sağlamıştır.

Oldur ki Mankuş nâm karye-i sükkânından Balaban veledi Nikor? meclîs-i şer'e Morthar veledi Şulma ve İsa veledi Avrahim nâm gayib Yahudiyle mezbûr hazır-ı fi'l-meclîs morthar'ı Nehr-i Balbek'de Kurgan nâm bir mevzi bağ yeri garben Ahmed ve şarken Bay Arslan? kibleten Nehr-i Balbek'de şimalen ... Tudır verâsesi ... bir kıt'a yeri? garben Mustafa mülkî şarken tarîk kibleten Nehr-i Kabartay Avrahim mülkî iş bu hudûd ile mahdûd olan iki kıt'a yeri garben Mustafa mülkî şarken tarîk kibleten Nehr-i Kabartay şimalen Avrahim mülkî iş bu hudûd ile mahdûd olan iki kıta yerimi bir alma vergiyle? yigirmi altın ile udul nâm bir kese? akçeye bâyi' beti sahîhiyle bey' ve teslîm edüb meblâğ-ı merkûm ikisinden ahz ve kâbz sarf ve haraç eyledim hâlâ kayd sicil olunması mûradımdır dedikde gıbbe's-suâl Morthar el-merkûm sıhhati bey' ü şirâ' kayd şod.

Tahrîren fi tarihü'l-mezbûr

Şuhûdü'l-hâl: El-hâcc Süleyman bin Abdullah, Şaban bin Abdullah, Şati bin Abdullah ve Gayruhum.

17-12a-4

Özet: Mehmed'in eline teslim olunan eşyalar.

Ala çuka bir altın beş bağ dört kitab Mehmed yedine teslîm olundu.

17-12b-1

Açıklama: Timur'un tereke kaydı yer almaktadır.

Muhallefât:

El-hâcc Timur mate ve tereke zevcet-i Kerime ve ebnâ Mehmed ve benât Aişe

Hasene 8 sim 30 yüz seksen beş arşun bez sim 760	On üç arşun boyanmış abâ' sim 230	8 sim (silik) Bugasi sekiz guruş sim 560
Dört ... bugasi sim 100	Bir kırmızı bez sim 80	3 sim 40 Ocak sim 100

Pare bugasiler sim 100	On arşun kaftan bezi? sim 100	Esvâb-ı pareleri sim 30
Dükkân da vâki' (Silik) hasene 41?	Dört dükkân garben tarafında vâki'dir dükkân ikisi Mehmed mülkîdir? Biri Aişe mülkîdir garben tarîk Hasan Yazıcı şarken tarafı Bireciva mülkîdir hasene 240	Karşısında iki dükkân altı mahzen mahzenin selâseni hasene 60
Defâ iki dükkân biri kahveci? ve biri Tüfenkçi Mehmed bakır Ahmed ve Aişe valide hasene 100	... Kerime'nin mülkidir ... Hüseyin bin İbrahim ve Mustafa.	Altı mahzen üstü çatma hane iki yurt yeriyle taş hanesiyle ve anbarıyla hasene 200
Şehr-i Küstü mahalle'de vâki'dir ve bağçesiyle ve tevâbi levâhıkıyla hukûk-ı merâfıkıyla hasene 50	Köstan? nâm cariyeye hasene 4	Kanfân nâm kazak hasene 50 on sene hizmet
Kıfayun nâm devke Hasene 40	Şeker nâm kızı hasene 30	Safiye nâm devke Hasene
İki kara öküz hasene 8	Kongar öküz hasene 5	Kuba öküz hasene 4
Kara tosun hasene 3	Kızıl tosun öküz hasene 3	Kızıl sığır bogası Hasene 5
Kızıl dişi dana hasene 1	Kara dişi dana hasene 1	Büyük asma kazan hasene 1
Orta asma kazan hasene 1 sim 10	Küçük kazan hasene ...	Çoyın sim hasene 1
Ocak sim 15	Kazma balta sim 25	Balta sim 15
Üç kayış bir güz kayış sim 35	Burgı sim 8	Bıçakı sim 10
Sigar? sim 40	Burgu sim 5	Tava sim 10

Dört tekne sim 15	Yedi sebet? Sim 70	çelik sim 15
kunı sim 10	Kuba? Sim 20	Kebe sim 20
...	Moskov tabak sim 5	Elek ve tabayla sim 5
Bir ... hasene 1 sim 40	Macar levazıme hasene 1 sim 40	Çapçak sim 15
Araba? Sim 20	Ağaç? Sim 20	Yekûn hasene 1085

17-13a-1

Özet: ...

Oldur ki bundan akdem mürd olan Sevaki'nin Eytâm sagîrinin vasî olmuş meclîs-i şer'e Eytam merkûmın evi? babaları Tudor veledi Ağrah nâm zimmîyi ihzâr edüb mezbûr Tudor'a Eytâm'ın malından seksen medre şıra ve beş macar sahan geçmiştir ve Tudor dört ... eytâm bir sene infâk eyledim badegül hesab-ı mahsûl infâkına kifâyet edüb mezbûr Tudor infâk için harç eyledüğinden ve ben mahsûlden târîh oldım haklaşdık deydü ikrârla kayd şod.

Tahrîren fî evâil-i Rebî'ü'l-evvel sene hamse semanun ve elf

Şuhûdü'l-hâl: Devlet Gazi bin Makul, Abdurrahman Çelebi bin Haşim, Usta Mehmed bin Escar?, Şati bin Abdullah, Şaban bin Abdullah.

17-13a-2

Özet: Bekir zade Abdürrahim mahkemeye gelerek Kadın Bike bint-i Mehmet'e Bahçesaray'da babasından kalan evlerdeki yarı hakkını yetmiş üç kuruşa sattığını söylemiştir. Kadın Bike bu paranın altmış kuruşunu vermiş on üç kuruşunu vermemiştir. Şahitlerin huzurunda deftere kayıt edilmiştir.

Oldur ki Bekir zade Abdürrahim meclîs-i şer'e zevcesi Kadın Bike bint-i Mehmed Han tarafından Zekeriya Çelebi ve Ahmed mu'ezzin şehâdetleriyle sabitü'l-vekâle Hasan Çelebi ile El-hâcc Bekir merhûm ihzâr edüb mezbûr babamdan irs-ı şeriayla intikâl iden Bağçesaray'da vâkî' beyanu'l-amel ve'l-ciran malûm-ı hudûd olan evlerdeki nısf-i hakkım yetmiş üç muâmele-i guruş mezbûre Kadın Bike'ye bey' edüb altmış muamle guruş hâlâ kâbz eyledüm on üç muamele guruş kaldı ve ann merkuman olan hakkı şeriayla

Kadın Bike mezbûrenin mülkî müşterâ eyledi nısf-ı ... dedikde gıbbe'l istintâk mâ-hüve'l-vakî' sıhhati bey' ü şirâ' kayd şod.

Şuhûdü'l-hâl: Abdulveli Efendi El-İmâm, Şaban bin Abdullah, Şahmedan merkûman?, Mehmed Çelebi bin Haşim Efendi ve Gayruhum.

17-13a-3

Özet: Ermeni mahallesinde Arslan ve Lakir veledi Ahdarvirid, kal'a sakinlerinden İshak veledi Davit nam Yahudileri mahkemeye davet ederek, Nehr-i Kaçı'da Mehmet Şah Ağa köyünde müşterek bağını seksen kuruşa sattığını ve İshak'ta bu durumu kabul ettiği deftere kayıt olundu.

Ermeni Mahallesinden Arslan ve Lakir veledi Ahdarvirid nâm zimmî kal'a-i sükkânından İsak veledi Davit nâm Yahudi'yi mahzarında takrîr-i güftâr eylediği Nehr-i Kaçı'da Mehmed Şah Ağa karye-i kurbunda kıbleten Salih Efendi ve şarken ve garben mezbûr İsak mülki şimâlen ... .. ile mahdûd olan müşterek bağımız seksen guruş İsak'a bati bey' ve teslim edüb kâbz-ı semen eyledi deyü ikrârla ve mezbûr isak'ın tasdîği kayd şod.

Şuhûdü'l-hâl: Müteveli Mevlüd, Abdulveli bin Molla İmâm, ... Çelebi Mu'ezzin, Şaban bin Abdullah, Mehmed Çelebi bin Haşim, Şati bin Abdullah ve Gayruhum.

17-13b-1

Özet: Şah Murat veledi Hanrez? İsa veledi Recep'i mahkemeye vermiş, İsa'da yüz altı esedi kırk iki akçe hakkı olduğunu ve talep ettiğini söylemiştir. İsa'da bu durumu kabul ederek deftere kayıt edilmiştir.

Oldur ki Şah Murad veledi Hanrez mahfel-i kazâda İsa veledi Receb'i ihzâr edüb dedi ki iş bu İsa da vâcibü'l-edâ-ı ve'lâzımü'l-kuzzâ yüz altı esedi kırk iki akçe hakkım vardır taleb ederin deyicek gıbbe's-suâl İsa tasdîk etdükden sonra mucibiyle kayd şod.

Tahrîren fi evâsıt-ı Rebî'u'l-evvel sene 1085

Şuhûdü'l-hâl: Kara Mehmed El-Mâruf, Devlet Gazi bin Makul, Zekeriya mu'ezzin ve Gayruhum.

17-13b-2

Açıklama: Tevyit'in tereke kaydı yer almaktadır.

Muhallefât:

Tevyit? Ann kal'a-i ... ve tereke benât-ı Saadet ve uht li-ebeveyn Asveli?

Kal'a da vâki' malûmu'l-hudûd inde'l-cirân bir kıt'a yurt yer dahilinde iki bâb çatma hane hasene 60	Kırmızı çuka börk sim 20	Üç köhne minder sim 15
Alaca yasdık sim 20	Mâ-i diz çahşır sim 10	İki köhne yasdık sim 10
Boyun yasdık sim 10	Köhne kebe sim 100	Çakal içi mâ-i çuka kürk hasene 2 sim 80
Bir şiş sim 10	Bir mikdar gümüş ve inci hasene 1 sim 40	İki küçük kutu sim 20
Yiğirmi beş vukkiye bakır hasene 20 sim 100	Altı vukkiye kılar? yüz dirhem eksikdir hasene 5	Halı hasene 3 sim 40
Eski demî döşek hasene 3 sim 40	Yedi minder hasene 3 sim 20	Bir nalca? keçe sim 80
Bir köhne demi döşek sim 80	Köhne halı hasene 3	Büyük kilim sim hasene 1
Bir yasdık sim 20	Bir minder sim 20	Beştemal sim 15
Kırmızı bugasi kaftan hasene 1 sim hasene 80	Narenci deriye kaftan hasene 3	Kavrâma boğça bugasi sim 30
Kırmızı aslı gömlek hasene 1	İnayet-i? yasdık sim 80	Boyun yasdık hasene 80
Sof hasene 1	Ma'a bugasi kaftan sim 60	On beş gömlek hasene 10
Boğça sim 30	On nakışlı hacımak hasene 5	İki hacımak sim 60
İki baş bağ hasene 1 sim 40	... sim 60	Bugasi kebe hasene 20
Hindi çarşab hasene 1 sim 40	Altı mikreme sim hasene 3	Köhne çarşab sim 60

Nefti bugasi kaftan hasene 1	İki alaca boğça sim 40	Çuka çahşır sim 20
Varaklı deriyi karın içi kürk hasene 2 sim 60	Kırmızı atlas karın içi kürk gümüş düğmeleriyle hasene 10	Kırmızı bugasi davşan içi kürk hasene 1...

17-14a-1

Özet: Kubazili sakinlerinden Azimet bin Hirvayuş? mahkemeye gelerek Hurstevol Papaz veledi Yuri Papazı mahkemeye vermiştir. Balbek’de kamışlı ağzında bir kıta bağı ve bununla beraber bir alacaklı babası Hivayuş, Hurstevol’a elli altına satmıştır. Babası yaşarken otuz yedi altını almış öldükten sonra da kalan on üç altını da Azimet’in kendisine ödendiğini söyleyerek buradaki mülkün hakkı artık Hurstevol’a geçtiği deftere kayıt edildi.

Oldur ki karye-i Kubazili sükkânından Azimet bin Çeribaş? mahfel-i kazâ-ı celiü’l-kadre karye-i Üzenbaşından Huristol Papaz veledi Yuri Papaz’ı ihzâr edüb mahzerinde takrîr-i kelâm edüb dedi ki Balbek’de Kamışla Ağzında vâki‘ bir kıta bağ hudûd-ı beyân olunur kıbleten tarîk âmm şarken Çeleb? nâm zimmî mülkidir İnayet Şah Mirza mülkidir garben Derviş mülkidir iş bu hudûd erbâ-a ile mahdûd olan bağını ve beraber bununla ve bir alacaklı hukûk-ı merâfikla iş bu Hurstevol Papaz’a babam Hivayuş elli altuna bey‘ edüb otuz yedi altuna merhûm babam Hivayuş ahz ve kâbz etmiş idi hâlâ bâki on üç altunu ben ahz ve kâbz eyledim bade’l-yevm iş bu Hurstevol Papaz’ının mülki müşterâsıdır keyfe-mâ-yeşâ ve tahtar tasarruf eder deyicek gıbbe’l suâl Hurstevol Papaz’ı bi’l-muvâcehe tasdîk ve bi’l-muşâfehe tahkîk ettükden sonra sıhhati bey‘ ü şirâ’ teslim ve tesellüm mukarrer olub mâ-hüve’l-vâki‘ kayd şod.

Tahrîren fi evâsıt-ı Rebî’u’l-evvel sene 1085

Şuhûdü’l-hâl: El-hâcc Abdurrahman bin Haşim Efendi, Şaban bin Abdullah, Mehmed Çelebi bin Haşim Efendi, İbrahim Efendi bin Ahmed, Maksud bin Ramazan, İsmet bin Mehmed.

17-14a-2

Özet: Yakuda veledi İshak, Murtaza bin Abdullah'ı mahkemeye vermiş, mahkemede iş bu Murtaza'ya seksen beş akçe vermiş olduğunu ve istediğini söylemiştir.

Oldur ki Yakuda veledi Arabi İsak mahfel-i kazâda Murtaza bin Abdullah'ı ihzâr edüb dedi ki iş bu Murtaza'ya seksen beş akçe verdim ortağı taleb ederin deyicek gibbe's-suâl tasdîk etdükden sonra ma-vaka'a kayd şod

17-14a-3

Açıklama: Kalfa adlı kişinin tereke kaydı yer almaktadır.

Muhallefât:

... Kalfa ânn kal'a ve tereke ebnâ ve uhti eşbetü'l-verâse münhasıra.

Kal'a'da vâki' inde'l-cirân malûmu'l-hudûd çatma hane hasene 10	Hina nâm cariye hasene 80	Vadî-i Balbek'de El-hâcc Kadir Ağa nâm kurbunda malûmu'l-hudûd bağ yeri hasene 10
Meskî kürk sim 100	Küçük kürk sim 100	Bakır sini sim 50
Yeni küçük sini sim 40	Kazan sim 40	Döşek ma'a yorgan hasene 1

17-14b-1

Özet: Karakuzi köyünün sakinlerinden Şah Timur Sufi bin Cantemir mahkemeye gelerek halası olan Devir Bike adlı Hatunun kendi bakımını dahi yapmaya aciz olduğunu ifade etmiş kendi malından nafaka ve kisve verilmesini istemiştir. Mahkeme yevmi dört sim nafaka bağlanmasına karar kılmıştır.

Oldur ki karye-i Karakuzi ağaç? sükkânından Şah Timur Sufî bin Cantemir mahfel-i kazâda hâzır olub dedi ki yedimde olan Devirbike nâm avret benim ammemdir ihtiyâr ve bir der-amel mande tasrif-i kadre değildir ve vâsiye muhtâcdır deyicek kible şeriadan vasî nasb olunub Şah Timur Sufi mezbûre Devirbike kendü malından nafaka ve kisvesi kifâyet mikdarı takdîr ve fârz olunması matlûbumdur deyicek ehl-i habere marîfetiyle yevmî dört sim cedîd hânî takdîr ve farz olunub vakt-ı zarûretde istidane edüb vakt-ı zaferde rücû ede deyü kayd şod.

Tahrîren fi evâsıt-ı Rebî'ü'l-evvel sene 1085

Şuhûdü'l-hâl: El-hâcc Abdurrahman Çelebi bin Haşim Efendi, Devlet Gazi Beğ bin Makul, Mehmed Çelebi bin Haşim Efendi, Dede Monla bin Hamza, Şati bin Abdullah ve Gayruhum.

17-14b-2

Özet: Şah Timur Sufi eline Mezbur Devir Bike'nin evi satılıp kırk esedi kuruş teslim olunmuştur.

Vasî merkûm Şah Timur Sufi yedine mezbûre Devir Bike'nin Maytaş'a bey' eyledü ev akçesi kırk esedi guruş teslîm olundu.

Şuhûdü'l-hâl: El-mezbûrun.

17-14b-3

Özet: Kara Kuba Köyü sakinlerinden Gülcihan bint-i Ömer bek vekâletini eşi olan Bayram Gazi'ye vermiştir. Bayram Gazi'de mahkemeye gelerek Rus Mahallesi sakinlerinden Sağire bike bint-i Çoban Odman'ın? Vekâletini verdiği Mahmut bin Cuma Hasan'ı mahkemeye hazır etmiştir. Bayram Gazi, aynı mahallede bulunan bir kıt'a yurt yerini müvekkili olan Gülcihan'a ait olduğunu söyleyerek sorgulanmasını istemiştir. Yapılan sorgulamada Mahmut ismi geçen bu arazinin Gülcihan'a ait olduğunu kabul etmiş ve deftere kayıt edilmesini istemiştir.

Oldur ki Karye-i Kara Kuba sükkânâtından Gülcihan bint-i Ömer Bek tarafından nehc-ı şeria üzere sabîtü'l-vekâle zevce-i Bayram Gazi bin Nazır Kethüdâ mahfel-i kazâda mahalle-i Rus sükkânından Sâgire Bike bint-i Çoban Odman? tarafından Ahmed bin Mehmed ve İslam bin Hacı Mehmed şehâdetleriyle sabîtü'l-vekâle Mahmud bin Cuma Hasan'ı ihzâr edüb dedi ki mahalle-i mezbûrede vâki' bir kıt'a yurt yeri hudûd-ı beyân olunur kıbleten tarîk-i âmm şarken Sefer Gazi Bölükbaşı mülkîdir şimalen yine Sefer Gazi Bölükbaşı mülkîdir garben Sağire Bike mülkîdir iş bu hudûd-ı erbâ'a ile mahdûd olan mülk-i müvekkîlem Gülcihan'nın mülkîdir suâl olunub tescîl-i murâdımdır deyicek gıbbe's-suâl vekîl-i mezbûr Mahmud tasdîk etdükden sonra iş bu hudûd-ı erbâ'a ile mahdûd olan arz Gülcihan'nın mülkî olduğu kayd olunub mâ-vaka'a kayd şod.

Şuhûdü'l-hâl: Abdulfettah bin Şeyh Ali, Mehmed Çelebi bin Haşim Efendi, Şaban bin Abdullah, Şati bin Abdullah ve Gayruhüm.

17-15a-1

Özet: Nehr-i Kaçı'da Tutaybeyim sakinlerinde Hasan bin Osman, aynı köyden Ali, Siyavuş ve Ahmet ve diğerlerini mahkemeye vermiş bir karaltını yaktıklarını ve iki atını telef eylediklerini söyleyerek mahkemeye gelmiş mahkemede şahitlik konusunda yetersiz kalmış diğerlerinin bu işin doğru olmadığına dair yemin etmesi ile durumu kanıtlamadan deftere kayıt olundu.

Oldur ki Nehr-i Kaçı'da Tutaybeyim karyesinden Hasan bin Osman mahfel-i kazada karye-i mezbûre ahâlisinden Mevlüd Ali bin Mustafa ve Siyavuş bin Abdullah ve Ahmed bin Berdiz diğerlerini ihzâr edüb mahzarında takrir-i kelâm edüb dedi ki benim karaltım ve ... ihrâk eylediler ve iki atım telef eylediler şeriayla suâl olunsun deyicek gibbes suâl her birileri inkâr ile cevab vercek müddei mezbûratın kâvline muvaffak beyyine talep olundukda beyyineden âciz olub istihlâf olundukda her birileri halef-i billâhü'l-azîm etdükden sonra hulâsa kayd şod.

Tahrîren fi evâil-i Rebî'ü'l-evvel sene 1085

Şuhûdü'l-hâl: Haşmet Bin Mehmed, Şaban Akar bin Abdullah.

17-15a-2

Özet: Marko Papaz, Vasilike bint-i Basgil'i mahkemeye vermiş iş bu Vasilikiye bir çahşır? on dokuz muamele-i kuruşa satmıştır. On dört kuruş yirmi akçeyi almış kalan dört kuruş altmış akçe hakkı kaldığını söylemiş Vasilike de bu durumu onaylamış deftere kayıt edilmiştir.

Oldur ki Marko Papaz mahfel-i kazâda Vasilike bint-i Basgil'i ihzâr edüb dedi ki iş bu Vasilike'ye bir çahşır? on dokuz muâmele-i guruş bey' eyledim on dört guruş yigirmi akçeyi aldım bakî dört guruş altmış akçe hakkım vardır deyicek gibbe's-suâl Vasilike tasdik edüb etdükden sonra mucibiyle kayd şod.

17-15a-3

Özet: Yakuda veledi Aysek, Baba veledi Yosef'i mahkemeye vermiştir, Baba'da yedi buçuk arslanlı hakkı olduğunu ve talep ettiğini söylemiş ve durum tasdik edilmiştir.

Oldur ki Yakuda veledi Aysek mahfel-i kazâda Baba veledi Yosef'i ihzâr edüp dedi ki iş bu Baba'da yedi buçuk arslanlı hakkım vardır talep ederim deyicek gıbbe's-suâl tasdîk etdükden sonra mucibiyle kayd şod.

Şuhûdü'l-hâl: Şaban bin Abdullah, Haşmet Bin Mehmed.

bi't-tamam yedi buçuk arslanlı bade'l-teslîm etdüğü kayd şod.

17-15a-4

Özet: Esmâ Han bint-i Osman, Ahmet bin Sefer'i mahkemeye vermiştir. Esmâ Han'ın zevcesi Arslan ölmeden önce Ahmet'den evleri yirmi altına satın almıştır. Eşinin ölümü sonrası nikahı için eşinin kendisine verdiğini söylemiştir. Buna karşılık böyle bir satışın yapılmadığını ve evin babası tarafında kendisine bırakıldığını belirten Ahmet karşı karşıyadır. Bunun üzerine her iki tarafta şahitleri dinlenmiş ve deftere kayıt edilmiştir.

Oldur ki Esmâ han bint-i Osman nâm avret meclîs-i şer'e Ahmed bin Sefer nâm kimesneyi ihzâr edüb mezbûr Ahmed nefs-ı Mankub'da? vâki' beyne'l-amel? ve'l-ciran evlerini benim zevci müteveffâm Arslan'a yigirmi altuna bey' ve teslîm ve ikbâz eyleyüb meblağ-ı merkûm ahz ve istifâdan sonra zevcem fevt olub bana nikahım için vermiş idi hâlâ yedimde sıhhati şeriyam dahî vardır evleri bey' eyledim deyü ve akçeyi almadım deyü bana hibe edüb evleri almak mûrad ediyor suâl olunub beyyine olunması mûradımdır dedik de gıbbe's-suâl mezbûr Ahmed merkûm evleri benim babam Sefer'den bana intikâl eylemiş mülkîmdir bey' eyledüğüm yokdur yedinde olan sıhhat benim huzurumda olmuş değildir deyü cevâb vericek mezbûre avretten beyyine talep olundukda Mustafa bin Osman ve Süleyman bin Osman nâm kimesneler lî-eclî'ş-şehâdete hâziran olub iş bu Ahmed Mankub'da olan merkûm evleri karındaşı Arslan'a yigirmi altuna bey' eyledim ve yigirmi altuna ahz eyledim alakam evlerde kalmadı deyü demesiyle ikrâr eylemiştir bizler hakk-ı şahîdiz şehâdet dahî ederiz deyü edâ-ı şeriye eylediklerinde mezbûr Ahmed şahîdleri istihlâf-ı mûrad eylemeğin şehâdetlerinde hakkı olduklarına yemin eylediklerinden sonra kabul olunub Ahmed'e beyyine olunduğı kayd şod.

Tahrîren fî evâsıt-ı Rebi'u'l evvel sene hamse semanun ve elf

Şuhûdü'l-hâl: İsmail Efendi bin Nasuh, Şaban bin Abdullah, Mehmed Çelebi bin Haşim, Şahidan Merkumun?.

17-15b-1

Özet: Musa Beşe bin El-hac Abdullah mahkemeye gelerek Mehmet Beşe ibn-i Ömer adlı kişiyi mahkemeye vermiş on yedi adet sahtıyan akçesi otuz bir akçe olmak üzere altı yüz on yedi akçe hakkı olduğunu söylemiştir. Mehmet'te durumu onaylamıştır.

Oldur ki Musa Beşe bin El-hâcc Abdullah meclis-i şer'e Mehmed Beşe El-Debbâğ ibn-i Ömer nâm kimesneden on yedi aded-i sahtıyan akçesi otuz bir akçe olmak üzere altı yüz on yedi akçe hakk taleb edüb mezbûr Mehmed mukırr olduğu kayd şod.

Şuhûdü'l-hâl: Mehmed çelebi bin Haşim, Şaban bin Abdullah, Ebu Bekir Efendi Es-Şeyh ve Gayruhum.

17-15b-2

Özet: Kalyan Köyü sakinlerinden Olsın? veledi Can Bek mahkemeye gelerek İlyahüve veledi Moşe'yi mahkemeye davet etmiştir. Nehri Balbek'de beş yol ağzında bağ yerindeki iki cüz dergahıyla ve hanesiyle muamele-i elli altın ve belirli akçeye İlyahüve'ye sattığını belirtmiştir. İlyahüve durumu onaylamıştır.

Oldur ki karye-i Kalyan sükkânından Olsın? veledi Canbek nâm zimmî Meclis-i şer'e İlyahüve veledi Moşe nâm Yahudi mahzarında takrîr-i güftâr edüb Nehr-i Balbek'de Beşyol Ağzında vâki' kibleten arslan nâm zimmî mülkîne şarken Avrahim oğlu Yosef Yahudi mülkîne garben Efendi'nin oğulları mülkîne muttasıl şemail mezbûr İlyahüve mülkine muttasıl olan bağ yerim dahilinde iki cüz dergahıyla ve'l-hâsıl hane muâmele-i elli altın ile şîra' bir kâbz aded-i malûm akçeye mezbûr ilyahüve bey' edüb teslîm edüb meblağ-ı merkûm kâbzdan sonra sarf ve harç eyledüm deyü ikrâr ve mezbûr İlyahüve tasdiği kayd şod.

Tahriren fi evâsıt-ı Rebi'u'l evvel sene hamse semanun ve elf

Şuhûdü'l-hâl: Devlet Gazi bin Makul, Şaban bin Abdullah, Mehmed Çelebi bin Haşim Efendi, Şati bin Abdullah, El-hâcc Mustafa bin El-hac Ali ve Gayruhum.

17-15b-3

Açıklama: Hacı Bike'nin tereke kaydı yer almaktadır.

Muhallefât:

Hacı Bike ânn mahalle-i Sulu Kuba mâiet? ve tereke uhti li-ebeveyn Receb

Hudûd-ı malûm yurt yer dahilinde vâki' altı mahzen üstü çatma hane karşında taş hane ve küçük bağçesiyle hasene 70	Talik araba levazımla hasene 1	Büyük çapçak sim 20
Kapaklı tencere hasene 1	Kapaklı çapçak Sim 10	Ağaç sine hasene 15
Keten ağacı hasene 15	Hamur tekne sim 5	Kupta tava sim 50
Yedi ayaklı sahan hasene 30	İki meze tebsi hasene 30	Yaz şemidan? Sim 20
El tava sim 20	Moskov tabak sim 5	Küçük tas sim 10
Bir töşek iki yasdık sim 80	Yekûn Hasene 77 Sim 35	

17-15b-4

Özet: Sabık İslam Kapıcı eşi olan Hacı Bike bint-i Hacı Gazi ölmüş kız kardeşi Zeynep'i tereke edecek, Zeynep'in vekili olan eşi Hüseyin bin Ali'nin eline teslim edilmiştir.

Oldur ki sâbık İslam Kapıcı zevcesi Hâcî Bike bint-i Hâcî Gazi fevt olub li-ebeveyn uhti Zeyneb'i tereke edüb bâlâda mestûr olan eşya-yı bâde'l-haraç alırsam li-ebeveyn uhti Zeyneb'in vekil olan zevc-ı Hüseyin bin Ali'nin yedine teslim olundu.

Tahrîren fi evâsıt-ı Rebî'u'l-evvel sene 1085.

Şuhûdü'l-hâl: Mehmed Şah Sufî bin Sefer, Mütevellî Kadir bin Şaban, İvaz bin Emir Gazi, Haşmet bin Emir Gazi, Haşmet bin Mehmed, Emir bin Yusuf El-hâcc ve Gayruhum.

17-16a-1

Özet: Kaan mirza ve Mehmet şah ibn-i Semer Bek, Kaplan veledi Aleksandıra'yı mahkemeye vermiştir. Mahkemede Kaplan da olan altı mahzen üstü çatma hane ve yurt

yeri babasının yeri olduğunu söylemiştir. Kaplan ise mahkemeye veren kişilerin babaları hayatta iken bin on altına satın aldığını söylemiştir. Kaan mirza ve Mehmet Şah buna itiraz etmiştir. Kaplan'ın şahitlerine başvurulmuş, şahitlerini getirip durumu onaylattıktan sonra deftere kayıt edilmiştir.

Oldur ki Kaan Mirza ve Mehmed Şah ibn-i Semer Bek mahfel-i kazâda Kablan veledi Aleksandira'yı ihzâr edüb dedi ki iş bu Kablan'da altı mahzen üstü çatma hane yurt yeriyle benim babam mülküdür tâleb ederin deyicek gıbbe's-suâl Kablan cevab verüb dedi ki ben altı mahzen üstü çatma haneyi yurt yeriyle iş bu Kaan Mirza ve Mehmed Şah'ın babası Semer Bek'den hâl-i hayatında ve kemal-i sıhhatinde iken on altunağa iştirâ etmişim deyicek gıbbe's-suâl Kaan Mirza ve Mehmed Şah inkâr ile cevab vericek kâvline muvâfık beyyine taleb olundukda Arslan bin Abdullah ve Mevlüd bin Abdullah ... Haşmet bin Mehmed ve Şaban bin Abdullah lî-eclî'ş-şehâdet hâziran olub dediler ki altı mahzen üstü çatma hane yurt yeriyle merhûm Semer Bek on altunağa iş bu Kablan'a bey' etdüğini ve semen merkûm on altunun kâbz etdüğüne şahîdiz şehâdet dahî ederiz deyü her biri edâ-ı şehâdet-i şeriaya etdükden sonra mucibiyle hükm kayd şod.

Tahriren fî evâil-i Rebî'u-l-evvel sene 1085

Şuhûdü'l-hâl: El-hâcc Gazi Efendi ..., Abdurrahim bin Abdi Şah, Şaban bin Haşmet, Salih Çelebi bin El-hâcc Mehmed Efendi ve Gayruhum.

17-16a-2

Özet: Manguş sakinlerinden Balaban veledi Dimitre mahkemeye gelerek Matiyas veledi Murat'ı mahkemeye vermiştir. Mahkemede Balaban, Matiyas'a yüz on metrelik şeria kırk iki metreye bir altına satmıştır fakat Matiyas kırk iki değil kırk beş metreye bir altın diye inkar etmektedir. Bunun üzerine mahkeme şahitlere gitmiş, şahitler ise kırk iki metreye bir altına sattığına şahit olduklarını söylemişlerdir deftere kayıt edilmiştir.

Oldur ki karye-i Manguş sükkânından Balaban veledi Dimitre mahfel-i kazâda Matiyas veledi Murad'ı ihzâr edüb dedi ki iş bu Matiyas'a yüz on medre-i şeriâ kırk iki medreye bir altunğa bey' eyledim deyicek gıbbe'l suâl Matiyas kırk beş medresin bir altuna iştirâ eyledim deyü inkâr-ı cevab vericek müdde-i mezbûr Balaban'ın kavline muvâfık beyyine taleb olundukda Sefer bin Abdullah ve ... bin Bacu? lî-eclî'ş-şehâdet hâziran olub dediler ki iş bu Balaban iş bu Matiyas'a kırk iki medre-i şeriâ bir altunğa bey' etdüğüne şahîdiz

şehâdet dahi ederiz deyü her biri edâ-ı şehâdet-i şeriaya etdükten sonra mucibiyle kayd şod.

Tahrîren fi evâil-i Rebî'ü'l-evvel sene 1085

Şuhûdü'l-hâl: Haşmet bin Mehmed, Şaban Akar bin Abdullah, Şaban bin Haşmet ve Gayruhum.

17-16a-3

Özet: Meryem sakinlerinden Bike veledi Estaviril mahkemeye gelerek Tenkizladir veledi Alagöz ve Yanha veledi Tenkizladir gibi kişileri mahkemeye vermiş, Bike mahkemede sığır? öküzünün ayağını kırdıklarını söylemiştir. İsmi geçen kişiler ise inkar ederek cevap vermişler bunun üzerine Bike'nin şahitleri istenmiş şahitler konusunda yetersiz kalınca yemin ederek deftere kayıt ettirmiştir.

Oldur ki karye-i Meryem sükkânından Bike veledi Estaviril mahfel-i kazâda Tenkizladir veledi Alagöz Çerkez ve Yanha veledi Tenkizladir ihzâr edüb dediki benim bir ... sığır öküzüm ayağını kırmışlar suâl olunsun deyicek gıbbe'l suâl ile her birleri edâ-ı ile cevap vericek müdde-i mezbûrın kavline muvâffak beyyine taleb olundukda beyyineden âciz olmağla istihlâf olundukda halef-i billâh eyledi enzele-l-incil-i-alâ isa âmm etdükden sonra mucibiyle kayd şod.

Tahrîren fi evâil-i rebî-u'l evvel sene 1085

Şuhûdü'l-hâl: Şaban Akar bin Abdullah, Haşmet bin Mehmed, İbrahim Çelebi bin Ali, Hüseyin bin İshak, Halil bin Musa ve İbrahim bin Hasan, ...

17-16b-1

Özet: Bahçesaray, Rus mahallesi sakinlerinden Devir Bike bint-i Mustafa vekaleti vermiş olduğu El-hâcc Osman bin Mehmet mahkemeye gelerek Meydaş bin El-hac İbrahim'i mahkemeye davet etmiştir. Mahalle için de olan çatma hane ve bir çat hanesini, Meydaş'a kırk beş muamele-i kuruşa satmıştır. Meydaş'da bunu onaylamış bundan sonra bu mülkin artık Meydaş'a ait olduğu şahitler huzurunda kabul edilmiş deftere kayıt edilmiştir.

Oldur ki mahmiyye-i Bağçesaray mahâllatından mahalle-i Rus sükânâtından Devir Bike bint-i Mustafa tarafından Ömer Yazıcı ibn-i Ahmed ve Ahmed bin Davud şehâdetleriyle

sabîtü'l vekâle El-hâcc Osman bin Mehmed mahfel-i kazâ-ı lazımü't-tevkire Meydaş bin El-hâcc İbrahim'i ihzâr edüb mahzarında takrîr-i kelâm edüb dedi ki mahalle-i mezbûre de vâki' dir hudûd-ı beyân olunur kıbleten tarîk-ı âmm şarken mahalle-ı Mescîdi şimalen El-hâcc Hüseyin mülkî garben Meydaş mülkîdir iş bu hudûd-ı erbâ'a ile mahdûd olan darın dahilinde vâki' bir bâb çatma hane ve bir çat hanesiyle ve hukûk-ı merâfikla iş bu Meydaş'a kırk beş muâmele-i guruş beyi batı sahihîyle bey' edüb teslîm-ı mübeyyî mahdûd edüb kabz-ı semen madûd-ı bi-t-tamam eyledim bade'l-yevm iş bu Meydaş'ın mülki müşterâsıdır keyfe-mâ-yaşa ve tahtar ve tasarruf eder deyicek gıbbe's-suâl Meydaş bakî mezbûr ve vekîl-i mesfûr El-hâcc Osman'ın vech-i meşrûh üzere cârî ve sâdır olan akvâlin bi'l-muvâcehe tasdîk ve bi'l-muşâfêhe tahkîk etdükten sonra sıhhat-ı bey' ü şirâ' ve teslîm ve tesellüm ve istifâ' ve îkâ' ve ikbâz ve kâbz mukarrer ve muhakkak olub mâ-hüve'l-vâki' kayd şod.

Tahrîren fi evâil-i Rebî'u'l-evvel sene 1085

Şuhûdü'l-hâl: Receb bin El-hâcc Hüseyin, Haşmet bin Mehmed, Şaban bin Abdullah, El-hâcc Osman bin Mehmed, Şahmedan? mezbûran ve Gayruhum.

17-16b-2

Özet: Ayşe Bike bint-i Bali ağa vekâletini Ali bin Bali Ağa'ya vermiş Moskova asıllı köle olan Donçura'yı mahkemeye hazır etmiş. Mahkemede müvekkili olan Ayşe'nin otuz beş altına Donçura'yı serbest bırakacağını söylemiştir. Donçura eksiksiz bir şekilde otuz beş altını getirmiş artık hür insan gibi olabileceğini söylemiştir.

Oldur ki Aişe Bike bint-i Bali Ağa tarafından Hızır bin Mustafa ve Kaytas bin Abdullah şehâdetiyle sâbîtü'l vekâle Ali bin Bali ağa mahfel-i kazâda koyun gözlü kumral kaşlı uzun boylu moskovu'l-asıl donçura nâm kazakğı müvekkilem Aişe bike otuz beş altuna kifâyet etmişdir hâlâ bedel-i kifâyet otuz beş altunını bi't-tamam edâ eyledi bade'l-yevm sâir ahrâr-ı asliyyîn gibi hürdür i'tâknâmesi tâhrir olunub verilsin deyicek gıbbe's-suâl Donçura tasdîk etdükden sonra i'tâkı mukarrer olub mâ-hüve'l-vâki' kayd şod.

Tahrîren fi evâil-i Rebî'u'l-evvel sene 1085

Şuhûdü'l-hâl: Haşmet bin Mehmed, Şaban bin Abdullah, Şaban bin haşmet, Şahidan Mezbûran ve Gayruhum.

17-16b-3

Özet: Halil bin Musa mahkemeye gelerek Esvadar veledi Musri'yi mahkemeye vermiştir. Esvadar'da ortağı İbrahim bin Hasan'ın iki yüz seksen akçe hakkı olduğunu söyleyip talep etmiştir. Esvadar, İbrahim ile Musa'nın ortak olmadığını söylemiştir. Musa'nın şahitleri istenmiş, şahitleri Esvadar da olan iki yüz seksen akçede Halil bin Musa ve İbrahim bin Hasanın müşterek olduğunu söylemişlerdir.

Oldur ki Gözlevir? Halil bin Musa mahfel-i kazâda Esvadar veledi Musri'yi ihzâr edüp mahzarında takrîr-i kelâm edüp dedi ki iş bu Esvadar'da benim ortağım İbrahim bin Hasan'ın vâcibü'l-edâ İki yüz seksen akçe hakkım vardır talep ederim diyecek gıbbe's-suâl Esvadar İbrahim ile ortak olduğuna inkâr ile cevap vericek müdde-i mezbûr Halil'in kavline muvâffak beyyine talep olundukda İbrahim Çelebi ibn-i Ali ve Hüseyin bin İshak lî-eclî'ş-şehâdete hâzıran olub dediler ki iş bu Esvadar'da iki yüz seksen akçede Halil bin Musa ve İbrahim bin Hasan'ın müşterek olduğuna şâhidiz şehâdet dahi ederiz deyü her biri edâ-ı şehâdet-i şer'iyye etdükden sonra mucibiyle hükm-ı la-hakk olub mâ-vaka'a kayd şod.

Tahrîren fi evâil-i Rebî'u'l-evvel sene 1085

Şuhûdü'l-hâl: Şaban Akar bin Abdullah, Haşmet bin Abdullah.

17-17a-1

Özet: Bahçesaray'da Sulu Kuba Mahallesi sakinlerinden Nesli bint-i Kasım vekaletini Ahmet bin Dost-Mehmet'e vermiştir. Ahmet mahkemeye gelerek Abdülveli Beşe bin Emin'i mahkemeye davet etmiştir. Mahkemede Rus mahallesinde olan bir çatma hane, canip taş ve bir canip taş hanesiyle ve taş havlusu dahil iş bu Beşe'ye otuz iki altına sattığını söylemiştir. Beşe'nin tasdik etmesinden sonra bütün hakların Beşe'ye geçtiğini ve istediği gibi kullanabileceği deftere kayıt edilmiştir.

Oldur ki mahmiyye-i Bağçesaray mahallâtından mahalle-i Sulu Kuba sukkânâtından Nesli bint-i Kasım beşe tarafından Hasan bin Ramazan ve El-hâcc Yusuf bin Abdullah şehâdetleriyle sabitü'l-vekâle Ahmed bin Dost-Mehmed mahfel-i kazâda lazımu't-tevkire Abdülveli Beşe bin Emin'i ihzâr edüb mahzarında takdîr-i kelâm edüb dedi ki mahalle-i Rus'da vâki'dir hudûd-ı beyân olunur kıbleten Bayır? şarken Kâtib Sefer Gazi Efendi mülkidir şimâlen tarîk-ı âmm dır garben Veli Beşe mülkidir iş bu hudûd-ı erbâ'a ile

mahdûd olan darın dahilinde vâki‘ bir çatma hane ve bir cânib taş ve bir cânib çat hanesiyle ve taş havlusuyla ve târikiyle hukûk-i merâfikiyle ve cemî‘ân iş bu Beşe‘ye otuz iki altını beyi bati sahîhiyle bey‘ edüb teslîm-ı mübeyyî mahdûd edüb kabz-ı semen madûd eyledim bade‘l-yevm iş bu Abdulveli Beşe‘nin mülki müşterâsıdır keyfe-mâ-yeşâ ve tahtar tasarruf eder deyicek gıbbe’s-suâl Abdulveli Beşe bâyi‘ mezbûr-ı vekil mesfûr Ahmed’in vech-i meşruh üzere câri ve sâdır olan akvâlin bi‘l-muvâcehe tasdîk ve bi‘l-muşâfehe tahkîk etdükten sonra sıhhat-ı bey‘ ü şirâ‘ ve teslîm ve tesellüm kayd şod.

Tahrîren fî evâil-i Rebî‘u‘l-evvel sene 1085

Şuhûdü‘l-hâl: El-hâcc Mustafa Ağa bin El-hâcc Ali, Abdi Efendi ibn-i El-hâcc Mehmed Efendi, Muhtesib Ebu Bekir Ağa bin Arab Yusuf, Mütevellî Mevlüd bin Cani, El-hâcc Hasan bin Arab Yusuf, Emir Çelebi ibn-i Hızır Efendi, Şaban bin Abdullah Efendi ve Gayruhum.

17-17a-2

Özet: Ahmet bin Şahbaz, Nehr-i Bulganak’tan Kalyan adlı Köyden Seyit Ahmet bin Tahir adlı kişiyi mahkemeye vermiştir. Ahmet mahkemede iş bu Seyit’e dört altın kıymetindeki bir sığırı doksan beş akçeye kiraya verdiğini söylemiştir. Kirada iken sığırın kaybolduğunu ifade etmiş ve sual olunmasını istemiştir. Seyit Ahmet kendisi elinde iken sığırın kaybolduğunu kabul etmiş değerinin ise üç altın olduğunu söylemiştir. Kaydın sonunda üç altın vererek haklaştıkları yazmaktadır.

Oldur ki Ahmed bin Şahbaz meclis-i şer‘e karye-i Nehr-i Bulganak’da kendi Kalyan? nâm karyeden Seyid Ahmed bin Tahir nâm kimesneyi ihzâr edüb geçen sene mezbûr Seyid Ahmed dört altın kıymetinde bir sığırı doksan beş akçe ücret ile bi‘l-mâhhiye vermiş idüm gayıb etmiş taleb ederim sual olunsun dedikde mezbûr seyid Ahmed evime hissenin araz? oldu kendüm keferem gitdim sığırı yedimde mu’allak bir akdem zayâ‘ olmuş deyü cevab verüb sığırın kıymeti üç altın değeridi deyü ikrâr sebebiyle? Üç altın Ahmed’e virmek üzere hakk olundu kayd şod.

Şuhûdü‘l-hâl: Devlet Gazi bin Makul, Ebu Bekir bin Arab Yusuf, Abdurrahman bin Haşim, Mehmed Çelebi bin Haşim, Monla Mehmed bin ..., Mevlüd El-Mütevellî ve Gayruhum.

17-17b-1

Özet: Yahudi Köyü sakinlerinden Gagula bint-i Avrahim mahkemeye gelerek Cantemir veledi Avrahim'i mahkemeye davet etmiştir. Balbek'de kamışlı ağzındaki bağı iş bu Cantemir'e on üç altına satmıştır. Cantemir de durumu onaylamıştır deftere kayıt edilmiştir.

Oldur ki karye-i Yahudi sükkânâtından Gagula bint-i Avrahim mahfel-i kazâda Cantemir veledi Avrahim'i ihzâr edüb dedi ki Balbek'de Kamışlı Ağzında vâki' bir kıt'a bağı hudûd-ı beyân olunur kibleten tarîk-ı 'amm şarken Borla mülkîdir şimalen Ahmed mülkidir garben Çulnan? mülkidir iş bu hudûd-ı erbâ'a ile mahdûd olan bağıni dahilinde vâki' eşcâr-ı mesmûre ve gayr-ı mesmûresiyle ve hukûk-i merâfikiyle iş bu Cantemir'e on üç altına beyi bati sahîhiyle bey' edüb teslîm-i mübbeyyi' mahdûd edüb kâbz-ı semen madûd eyledim deyicek gıbbe's-suâl Cantemir bâyi' mezbûre Gagula'nın vech-i meşrûh üzere câri ve sâdır olan akvâlin bi'l-muvâcehe tasdik ve bi'l-muşâfehe tahkik etdükten sonra sıhhat-ı bey' ü şirâ' ve teslîm ve tesellüm kayd şod.

Tahrîren fi evâil-i Rebî'u'l-evvel sene 1085

Şuhûdü'l-hâl: Salih Çelebi bin Mehmed Efendi, Haşmet bin Mehmed, Şaban bin Abdullah, Şaban bin Azimet, Mevlüd bin Abdullah

17-17b-2

Özet: Fevt Sala sakinlerinden Elçi Bike bint-i Can bek vekaletini Abdalbaki bin Abdullah'a vermiştir. Abdalbaki mahkemeye gelerek Biga Salası sakinlerinden Bay Arslan bin Mehmet'i mahkemeye hazır etmiştir. Mahkemede karcıkan? nam yer'de bir kıta çayırı Bay Arslan'a altı buçuk muamele-i kuruşa satmıştır. Bundan sonra buranın sahibi Aslan Bey'dir demiş ve Arslan'da bunu tasdik etmesinden sonra deftere kayıt edilmiştir.

Oldur ki karye-i Fevt Sala sükkânâtından Elçi Bike bint-i Can Bek tarafından Kaan Mirza ve Mehmed Şah ibn-i Temir Bek şehâdetleriyle sabitü'l-vekâle sadriye oğlu Abdalbaki bin Abdullah mahfel-i kazâ-ı lazımü't-tevkîre karye-i Biga Sala sükkânından Bay Arslan bin Mehmet'i ihzâr edüb mahzarında takdîr-i kelâm ve tabîr-ı innâ'l-merâm edüb dedi ki Karcıkan? nâm mevzîde vâki' bir kıt'a çayır hudûd-ı beyân olunur kibleten Kablan mülkîdir şarken Yuri mülkîdir şimâlen Dunyaçüre mülkîdir garben tarîk-ı âmm' dır iş bu hudûd-ı erbâ'a ile mahdûd olan çayırı iş bu bey' Arslan'ğa altı buçuk muamele guruş beyi

bati sahîhiyle bey' edüb teslîm-i mübeyyi' mahdûd edüb kâbz-ı semen madûd-ı bi't-temam eyledim bade'l-yevm mülki müşterâsıdır keyfe-mâ-yeşâ ve tahtar tasarruf eder deyicek gibbe's-suâl Bey Arslan tasdîk etdükten sonra sıhhat-ı bey' ü şirâ' ve teslîm ve tesellüm kayd şod.

Tahrîren fi evâil-i Rebî'u'l-evvel sene 1085.

Şuhûdü'l-hâl: Haşmet bin Mehmed, Şaban Akar bin Abdullah, Şaban bin Azimet, Salih Çelebi bin El-hac Mehmed Efendi ve Gayruhum.

17-17b-3

Özet: Rum Tebasından Ayban veledi Grigoz mahkemeye gelerek Armağan veledi Şahin'i mahkemeye vermiştir. Mahkemede Armağanda on üç kuruş hakkı olduğunu söylemiştir, Armağanda durumu kabul ederek deftere kayıt edilmiştir.

Oldur ki tâife-ı Rum'da Ayban veledi Grigoz mahfel-i kazâda Armağan veledi Şahin'i ihzâr edüp mahzarında takrir-i kelâm edüb dedi ki iş bu Armağan'da on üç guruş hakkım vardır taleb ederin diyecek gibbe's-suâl Armağan tasdîk etdüğü kayd şod.

Tahrîren fi evâil-i Rebî'u'l-evvel sene 1085

17-17b-4

Özet: Armağan borcunu altmış gün vaade ettiği ve Ayban'ın kabul ettiği kayıt edilmiştir.

Oldur ki medyûn Armağan altmış gün vaade edüb dâ'in-ı mezbûr Ayban kabûl etdüğü kayd şod.

Tahrîren fi evâil-i Rebî'u'l-evvel fi el-târîhu'l-mezbûr

Şuhûdü'l-hâl: Şaban Akar bin Abdullah, Haşmet bin Mehmed, Kâtip El-Ma'ruf bin Abdulkerim.

17-18a-1

Özet: Bahçesaray'da Ermeni Mahallesi sakinlerinden Anuş adlı zimmi Arslan veledi Karakaş adlı zimmiyi mahkemeye hazır etmiştir. Mahallede bulunan bir çadak mahzeniyle ve bir çatma hanesini Arslan'a yüz altı muamele-i kuruşa satmıştır. Bundan

sonra bu mülk Arslan'a ait olduğu istediği gibi istifa edebileceği söylenmiştir. Arslan'da kabul etmiş ve deftere kayıt edilmiştir.

Oldur ki Bağçasaray mahellâtından Ermeni Mahallesi sükkânatından Anuş nâm zimmî meclis-i şer'de Arslan veledi Karakaş nâm zimmî ihzâr edüb şöyle takrîr-i kelâm ve tabîrü'l merâm eylediği yine mahalle-i merkûm'da vâki' kıbleten tarîk-ı âmm' şarken Mardıros mülkîne garben Yoğus mülkîne şimalen yine tarîk-ı âmm' iş bu hudûd-ı erbâ'a ile mahdûd olan darıyı dahilinde bir çadak mahzeniyle ve bir çatma hanesiyle ve'l-hâsıl cemî'an tevâbi ve levâhikiyle ve hukûk-i merâfikiyle mezbûr Arslan zimmî yüz altı muamele guruş beyi batî sahîhiyle bey' eyleyüb teslim-ı mübeyyî mahdûd ve kâbz-ı semen madûd eyledim ve müşter-i mesfûr lâyıkıyla kâbz ve teslim eylemiştir recebü'l-şer'e' suâl olunub kaydı sicîl olunması mûradımdır dedikde gibbe'l-istintâk müşter-i mezbûr Arslan bâyi' mesfûre anuşı bey' ü şîrâ merkumdan mutelakkî cemî'an akvâl sâlifesinde bi'l-muvâcehe tasdîk bi'l-muşâfehe tahkîk edecek sıhhat-ı bey' ü şîrâ' mukarrer olub mâ-vaka'a bi't-talib kayd olundu.

Tahrîren fi evâhir-i Sefer'ü-l-muzaffer sene hamse semanun ve elf

Şuhûdü'l-hâl: El-mezbûrun.

17-18a-2

Özet: Ali Çelebi mahkemeye gelerek Hasan Beşe'yi mahkemeye vermiştir. Ali çelebi mahkemede Hasan Beşe ile Mustafa Beşe'nin ortak olmaları üzerine üç bin yüz doksan sekiz akçelik dükkan verdiğini ve iki bin üç yüz doksan sekiz akçesini aldığını söylemiştir. Kalan parasını istemektedir. Hasana Beşe durumu kabul etmiştir fakat Ali Çelebinin iki bin üç yüz doksan sekiz akçeden fazla almadığına yemin eylesin demiştir. Ali çelebinin yemini üzere deftere kayıt edilmiştir.

Oldur ki Ali Çelebi meclîs-i şer'e Hasan Beşe nâm Hâcî'yı ihzâr edüb Mustafa Beşe nâm kimesne ile iştirâk üzere üç bin yüz doksan sekiz akçelik dükkân verib iki bin üç yüz doksan sekiz akçesini ahz eyledim bakî üzerlerinde sekiz yüz akçe hakkım kaldı birbirlerine kefil bi'l-maldır taleb ederim dedik de mezbûr Hasan Beşe mukırr olub kefil bi'l-mal olub üç bin yüz doksan sekiz akçalık dahî almışızdır lakin iki bin üç yüz doksan sekiz akçeden ziyâde adem-i ahzına yemin eylesun dedikde halef-i billâh eylediği kayd şod.

Şuhûdü'l-hâl: Abdülhamid? Efendi, Gazi Çelebi bin Salih Efendi, Devlet Gazi bin Makul, Mehmed Çelebi bin Haşim Efendi.

17-18a-3

Özet: Tosya sakinlerinden Fatma bint-i Ahmet vekaletini Mustafa bin İsmail'e vermiştir. Mustafa'da Şaban bin Mehmet'i mahkemeye davet etmiştir. Fatma'nın kocası olan meran dokuz sene önce vefat etmiştir. Vefat etmeden önce altmış beş esedi kuruş borç vermiştir Şaban'a bu durumun sorgulanmasını istemiştir. Yapılan sorgulamada Şaban, elli iki esedi kuruş borcu olduğunu, Meran'ın öldüğünden haberi olmadığını ve hisselerinin eşi ve oğluna geçtiğine dair bir bilgisi bulunmadığını söylemiştir. Şaban bu durumun doğruluğunu ispat edilmesini istemiştir. Mustafa şahitleri mahkemeye sunarak durumu kanıtlamış ve deftere kayıt ettirmeyi başarmıştır.

Oldur ki kasaba-i Tosya sükkânatından Fatma bint-i Ahmed tarafından husûsi âtiye Satılmış bin El-hâcc Ebu'l-Kassım ve Ömer bin Mehmed nâm kimesneler şehâdetleriyle sabîtü'l-vekâle Mustafa bin İsmail meclîs-i şer'e Şaban bin Mehmed nâm kimesneyi ihzâr edüb tarih-i kitâbda dokuz sene mukaddem merhûm olan kasaba-i merkûm mahâllatından Hocâ Hatun Mahallesi sükkânından iken Meran bin Mehmed nâm kimesnenin Şaban Beşe merkûm-ı merhumun verdüğü altmış beş esedi guruş vardır Fatma merkûm deyn-i merkûm Mera'nın zevcesidir semen-ı hissesidir ve Meydan'ın terzi oğlu Mehmed hissesidir bâkî bade's-semen vâlidesi fatma vasisidir mezbûre avretten vekâle hasebiyle meblâğ-ı merkûmı taleb ederim suâl olunsun dedik de gibbe's-suâl mezbûr Şaban Tosyalı Meran'ı elli iki esedi guruş deynim var lâkin Meran merhûm olub oğlu Mehmed'e ve Fatma nâm hâtunına intikâl eyledi malûmum değil deyü cevâb virüb mezbûr Mustafa Beşe'den beyyine taleb olundukda Şahidan Merkûman Tosyalı Meran bin Mehmed fevt olan? dokuz senedir Meran fevt oldukda oğlu Mehmed ile zevcesî Fatma merkûm dahî oğlu Mehmed'e vasîdir tarafından vekîl edüb Şaban Beşe'den olan Meran akçesi taleb ve kendüye intikâl ve ahz ve kâbz mutevakkif olan emvâli cemî'an iş bu Mustafa vekildir bizler hakk-ı şahîdleriz şehâdet dahî ederiz deyü edâ-ı şehâdet-i şeriye eylediklerinde bade'l-kabûl kayd şod.

Fî tahriren Rebî'u'l-evvel sene ...

Şuhûdü'l-hâl: El-hâcc Abdurrahman, Mehmed Çelebi, Şaban bin Abdullah, Devlet Gazi bin Makul.

17-18b-1

Özet: Germencik sakinlerinden Ağrac veledi Sevaki mahkemeye gelerek İsa veledi Semha'yı mahkemeye vermiştir. İsa, Seva adlı kişiden yüz kuruşa sattın aldığı ürünün yarısı kendisine ait olduğunu söylemiş kardeşi Emin'in kendisinden habersiz Seva'ya sattığını belirtmiştir. Bu satışın benden izinsiz olduğunu söyleyen Ağrac satışın yarısında payı olduğunu ve bunu aldığını söylemiş artık hiçbir payı kalmadığını aktarmıştır.

Oldur ki karye-i Germencik sükkânından Ağrac veledi Sevaki nâm zimmî meclis-i şer'e İsa veledi Semha nâm Yahudiyi mahzarında takrîr-i güftâr edüb mezbûr İsa'nın Seva nâm zimmî yedinde yüz guruş cümlesine iştirâ eylediği bâ'de nısf benim idi karındaşım Emin? benden izinsiz Seva'ya cümlesini yüz guruş bey' edüb şufâsı sebebiyle iş bu İsa ahz eylemişdi hâlâ nısf hisemi elli üç guruş ben dahî İsa'ya virdüm ve akçesini aldım bade'l- yevm Seva yedinden ahz eylediği bâ'dehû alâkam yokdır deyü ikrâr-ı mezbûr İsa'nın tasdîk kayd şod.

Tahriren fî gurre-ı rebî'u'l-evvel ...

Şuhûdü'l-hâl: Abdulhamid Çelebi? bin Haşim Efendi, Devlet Gazi bin Makul, Abdi Çelebi bin Salih Efendi, Mehmed Çelebi bin Haşim Efendi

17-18b-2

Özet: Vekil olan Mustafa, borçlu olan Şaban'dan Meran'ın oğlu olan Mehmet ve eşi olan Fatma adına bütün borcu aldığını bir akçe dahi kalmadığını söylemiştir. Deftere kayıt edilmesini istemiştir.

Oldur ki vekîl-i merkûm Mustafa Beşe Şaban merkûm mahzarında takrîr-i güftâr edüb mezbûr Şaban zimmetinde kendü ikrârıyla sâbit olan Tosyalı Topal oğlu Mehmed'e oğlu Meran müteveffâ-ı deynini müteveffâ-ı merkûmın zevcesi Fatma ve merkumdan ve vekâletim hasebiyle ahz ve kâbz eyledüm ikrâr eylediği iki esediden bir akçe kalmadı deyü ikrârı Şaban merkûmın tasdîki kayd şod.

Şuhûdü'l-hâl: Mustafa bin Musa, El-hâcc Hüseyin bin El-hâcc Abdiş, Musa bin El-hâcc Abdullah, Receb bin Mustafa ve Gayruhum.

17-19a-1

Özet: Mehmet Şah Ağa sakinlerinden Mevlüt bin Kulçura Sufi mahkemeye gelerek Bahçesaray'da Hüseyin Bölükbaşı Mahallesi sakinlerinden Durzi Ali bin Mustafa nam kimseyi mahkemeye hazır etmiştir. Ali'ye ivaz süt çocuğunu verip üç akçe nafaka vermesini istemiş, Durzi Ali'nin de kabul ettiği vakti zaferde Mevlüt'e yahut süt çocuğuna ödemesi istenmiş Ali kabul etmiş deftere kayıt edilmiştir.

Oldur ki karye-i Mehmed Şah Ağa karyesi sükkânından Mevlüd bin Kulçura Sufi Meclis-i şer'e mahmiyye-i Bağçesaray mahallâtından Hüseyin Bölükbaşı mahalle-i sükkânından Derzi Ali bin Mustafa nâm kimesneyi ihzâr edüb mezbûr Alî'ye İvaz haleb sagîr oğluma üç akçe nafaka ile verdim ve mezbûr Derzi Ali kabûl eyledi istidâne edüb ihkâk eylesün ve vakt-i zaferde bana veya sağır-i merkûm ahvâline rucû eder deyü ikrârı ve mezbûr alinin kayd-ı kayd şod.

Tahrîren fî gur-re-i Rebi'u'l evvel sene hamse semanun ve elf

Şuhûdü'l-hâl: Abdi Çelebi bin Halil Efendi, El-hâcc Mustafa Aga bin Abdulhasan Aga, Abdurrahman Çelebi bin Haşim Efendi, Mehmed Çelebi bin Haşim Efendi, Devlet Gazi bin Makul ve Gayruhum.

17-19a-2

Özet: Bahçesaray'da Kuba Mahallesi sakinlerinden Mustafa ibn-i Emta? mahkemeye hazır olup, ikiz Oba'da çayırı fahru'l-akran Bolat Ağa ibn-i İlyas Atalık'a iki yüz kuruşa sattığını, yüz muamele-i kuruşu yukarıdaki ağanın vekili olan Abdi'den alındığını kalan yüz kuruşu Bolat Ağa'dan alınacağına deftere kayıt edilmiştir.

Oldur ki mahmiyye-i Bağçesaray mahâlatından Kuba Mahallesi sükkânından Mustafa ibn-i Emta? mahfel-i kazâda hâzır olub takrîr-i kelâm ve tabîr-ı innâ'l-merâm edüb karye-i İkiz Oba'da vâkî' çayır hudûd-ı beyân olunur kıbleten Mehmed Şah Mirza mülkîdir şarken Abdi Emeldeş mülkine şimalen Azak? garben Ahmed Mirza ve fahru'l-akrân Bolad Aga mülkîne müştehâsıdır fahru'l-akrân Bolad Aga ibn-i İlyas Atalık iki yüz muamele guruş beyi bati sahih ile bey' eyledim ve semen-ı merkûmın yüz muamele-i guruş mûmâ-ileyh Ağadan vekîli mutlak Abadi Emeldeş yedinden ahz ve kâbz etdüm dedikte vekil-i mezbûr Abdi Emeldeş bâyi' mezbûr Mustafa'nın bey' mute'allik akvâline

tasdik edecek yüz muamele gurus Bolad Ağa zimmetinde bâyi‘ Mustafa’nın vacibü’l-eda deyü bi’t-taleb kayd şod.

Şuhûdü’l-Hâl: El-hâcc Mustafa Ağa, El-hâcc Abdurrahman Çelebi, Mehmed Çelebi ve Gayruhum.

17-19a-3

Özet: Mustafa, vekil olan Abdi’nin elinden çayır akçesi olarak iki yüz muamele kuruşu aldığı deftere kayıt edilmiştir.

Oldur ki merkûm Çıkçaldı? Mustafa vekil-i merkûm Abdi Emeldeş yedinden çayır akçesi iki yüz mumale-i gurus bi’t-temam huzur-ı şeriada ahz ve kâbz eylediği kayd şod.

Tahrîren fi gurre-i Rebi’u’l evvel sene hamse semanun ve elf

Şuhûdü’l-hâl: Devlet Gazi bin Makul, Şaban bin Abdullah, Mehmed Çelebi bin Haşim Efendi, Hamid bin Mehmed, Abdi Efendi bin Hamî? Efendi ve Gayruhum.

17-19b-1

Özet: Kal’a Yahudilerinden Moşe veledi Kalfa mahkemeye gelerek İlya veledi Yukuda’yı mahkemeye vermiş, İlya’da yüz elli akçe hakkı olduğunu söylemiş, İlya’da durumu kabul etmiştir.

Oldur ki Kal’a Yahudiyânından Moşe veledi Kalfa Yahudi meclis-i şer’e İlya veledi Yukuda ihzâr ve mahzarında takrîr-i kelâm edüb iş bu İlya’da yüz elli akçe hakkım vardır suâl olunsun dedik de gıbbe’s-suâl İlya yahudi el-mezbûr bel‘? yüz elli akçe hakkı vardır deyü ikrâr bi’t-taleb kayd şod.

Şuhûdü’l-hâl: Abdulrahman Çelebi, Şaban Efendi, Devlet Gazi Beğ, Mehmed Çelebi ve Gayruhum.

17-19b-2

Özet: Adil bin Mehmet Şah mahkemeye gelerek ölen Devdir nam zimmînin oğlu ve kızı tarafından vasi olan Yuri ibn-i Sefer’i mahkemeye vermiştir. Devdir’de yüz on akçe hakkı olduğunu söylemiştir. Vasi bunu inkar etmiş, Adil’in şahitlerine başvurulmuş şahitlerinin sözleri ile yüz on akçe ödeyeceği deftere kayıt edilmiştir.

Oldur ki Adil bin Mehmed Şah El-hâcc meclis-i şer'e Devdir? nâm fevt olan zimmînin sagîr ve sagîresi tarafından vasî Yuri? ibn-i sefer ihzâr ve mahzarında takrîr-i kelâm edüb sâlifü'z-zikr Devdir'de ... yüz on akçe hakkım vardır suâl olunsun didikde gibbe's-sual ve eserü'l-inkâr kâvlini mûtabık beyyine taleb olundukda Şahbaz bin Sefer ve Rüstem bin Abdullah şehâdetleriyle yüz on akçe subut-ı bi't-taleb kayd şod.

Şuhûdü'l-hâl: Devlet Gazi Beğ, Kutlu Şah Çelebi bin ... Ağa, Mehmed Çelebi, Abdulveli Monla El-İmâm, Mehmed bin .... ve Gayruhum.

17-19b-3

Özet: Zorbey mahallesinden Zorbey ibn-i Abdullah, Kaplan bin Esat Ali'yi mahkemeye vermiştir. Zorbey mahkemede içerisinde çuka ürünün de dahil olduğu ürünlere yüz yirmi altına satın almıştır. Aldığı bu ürünleri tüccara gösterdiğini söyleyen Zorbey ürünlerinden memnun kalmamış ve fesh olunmasını istemiştir. Yapılan sorgulamada Kaplan bu çabanın beyhude olduğunu söylemiş ve durumu reddetmiştir. Bunun üzerine satın alan kişinin şahitlerine başvurulmuş, şahitlerin bu durumu onaylamasıyla durum deftere kayıt edilmiştir.

Oldur ki Zorbey mahallesi sükkânından Zorbey ibn-i Abdullah meclis-i şer'e Kablan bin Esad Ali ihzâr ve mahzarında takrîr-i kelâm edüb iş bu kablan bir ... mâl-ı çuka ... olmak üzere Ağacir yüz yiğirmi altuna bey' etmiş idi tüccâr gösterdim hâfız-ı zuhûr etdi fesh bey' olunması matlubumdur dedik de gibbe's-suâl Kablan el-merkûm vâsf-ı merkûm beyhûde câri olmuşdur deyü inkâr edüb müşterânın davâsına mutâbık beyyine taleb olundukda Mevlüd Gazi ibn-i Abdullah ve Dadaş bin Abdullah nâm kimesneler vâsf-ı mezkûr ... olmak üzere bey' şirâ' mun'akid olmuşdur bizler şâhidiz şehâdet dahi ederiz deyü edâ-ı şehâdet edüb bey' ü şirâ' câriyan vâsf-ı el-mezkûr fesh olunduğı kayd şod.

Şuhûdü'l-hâl: Devlet Gazi Beğ, Şaban Ağa

17-19b-4

Özet: Gül Bike bint-i Abdullah adlı kadın şahitlerin eşliğiyle Feyzullah bin Hasan adlı kişiye vekâletini verdiği deftere kayıt edilmiştir

Oldur ki Gül Bike bint-i Abdullah nâm avret tarafından Mustafa bin İhsan ve Mehmed bin İslam şehâdetleriyle ben dahî Feyzullah bin Hasan nâm kimesnenin vekâleti subutı kayd şod.

Şuhûdü'l-hâl: El-mezbûrun

17-19b-5

Özet: Bahçesaray'da Ermeni Mahallesi sakinlerinden Anuş adlı zimmi mahkemeye gelerek Melek adlı zimmiyi mahkemeye vermiştir. Kendisine ait olan araziyi zapt ettiğini söyleyen Anuş bunu geri istemektedir. Melek ise durumu inkar etmiş şahitlere başvurulmuş Anuş'un şahitleri durumu onaylar biçimde anlatmış ve deftere kayıt edilmiştir.

Oldur ki Bağçesaray mahallâtından Ermeni Mahallesi sükkânâtından Anuş zimmî meclis-i şer'de Melek nâm zîmmiyeye ihzâr ve mahzarlarında şöyle takrîr ve tabirü'l merâm eylediği mezbûre Melek benim darımda bir kıt'a arazi fuzûlen zabt etmişdir mezbûrenin yed-i âdiyesin kasr mûradımdır dedik de gibbe'l-istintak mezbûre Melek inkâr ile cevap vericek müdde-i mesfûreden sarf mekâlîne? beyyine taleb olundukda zimmîyeden İsfador veledi Boğdan Darador? nâm zimmîler şehâdetleriyle mezbûre Anuş zimmîye hükm-ı kay şod.

Şuhûdü'l-hâl: ... veledi ..., Katus? veledi ..., Ahreb veledi ... ve Gayruhum.

17-20a-1

Açıklama: Tereke kaydı yer almaktadır.

Zevc-i Köhne basma yasdık sim 20	Bekir Üç basma yasdık sim 15	Bekir kavrama yasdık sim 80
Bekir def'a basma yasdık sim 25	Zevc-i Boyınaya minder sim 40	Zevc-i Çadır sebil? basma yorgan sim 160
Zevc-i kalemi? kilim sim 180	Bekir küçük minder sim 30	Zevc-i defâ kilim sim 70
Eski keçe zevc-i sim 100	Zevc-i eski sebet sim 6	Osman sahan sim 80
Zevc-i Tarak kapkaç sim 10	Zevc-i Orakı sim 10	Zevc-i küçük çoyın kazan sim 80

Zevc-i saç ayak sim 30	Ayna	Zevc-i Sarı basma bohça sim 15
Zevc-i Kırmızı atlas kürk ... hasene 5	Zevc-i Alaca kaftan deriye sim 400	

17-20a-2

Özet: Melek Sultan'ın mirasçıları Melek Sultan'ın üzerine olan parayı mahkemede dile getirerek istemiştir.

Oldur ki Bekir ve Zeliha? ve Aişe el-mezbûrdan ve Osman el-mezbûr gayıb olmağın vekil-i mesfûd Bekir el-mezbûr ve ... gayıbın tarafından Saliha ve Osman tarafından vekîlen Hacı? ... mahfel-i kazâda Meydan el-mezbûr muvâcehesinde üzerine davâ edüb mevrûsemiz Melek Sultan el-merkûmın iş bu Meydan üzerinde yüz seksen altın? mehr-i mu'eccel vardır mâl-ı hisselerini taleb ederiz deyü gıbbe's-suâl meydan el-mezbûr yüz elli altunun cümle ... cümle mâldan mefkûd-ı zimmetinde bâkî hesaba hibe ve ben kabul etmişim deyücek gıbbe's-istişhad uduldan El-hâcc Mustafa bin Abdullah ve Murad Şah bin Süleyman Ali vechû'l-suâl? edâ-ı şehâdeti şeriye eylediklerinde bade'l-kabul yüz elli altunun ... hükm kaydı şod.

Fî el-târîhu'l-mezbûr

Şuhûdü'l-hâl: El-hâcc Mustafa bin ... Süleyman, Abdülkadir El-Mütevelli ..., Mehmed Çelebi El-Mâruf ..., Ömer bin Osman

17-20a-3

Özet: El-hac Hüseyin bin Sefer Gazi Mescidi müezzinine bırakmış olduğu on altın aşeri zimmetinden alınıp Mütevellisi olan Halil Dayı'ya verilmiştir.

Oldur ki merhûm El-hâcc Hüseyin bin Sefer Gazi Efendi Mescidi Mu'ezzine merhamet? etdüği on altın aşere Alî zimmetinde olan akçeden tâyin olunub Müttevelîsi Halil Dayı'ya havâle olunmuşdır

Tahrîren fî târihu'l-mezbûr

Şuhûdü'l-hâl: El-hâcc Abdulrahman Çelebi bin Haşim Efendi, Ebu Bekir bin Arab Yusuf, Şaban bin Abdullah, Mehmed Çelebi bin Haşim Efendi, Devlet Gazi bin Makul ve Gayruhum.

17-20b-1

Açıklama: El-hac Hüseyin'in tereke kaydı yer almaktadır.

Muhallefât:

Mate El-hâcc Hüseyin ve tereke ebnâ Receb ve ebteyn Abduh ve Can Bek ... ve Cankıza ve Asım

Asım Ermeni kilim guruş 2	Cankıza defâ ermeni guruş 2	Cankıza... mesmû 200
Basma döşek guruş 2	... köhne döşek maa ihrâm hasene	Cankıza iki keçe guruş 1 sim 20
Cankıza kebe guruş 2	Eski yasdık mesmû 60	Köhne dülbend? 40
Sine hasene 2	Büyük sahan hasene 2	Üç sahan mesmû 100
İki tebsi mesmû 30	Elek mâa ibrik mesmû 160	İki el tabası? hasene 1
İki tabak mesmû 40	Faraş? mesmû? 10	İki semadan guruş 1
Kutı? mesmû15	Usta tencere kazanı guruş 2	Küçük tencere mesmû 100
Köhne tencere hasene 1	Sefer kıran? mâa kahve ibrik hasene 1	Gögür mâa tas mesmû 30
Mum kutusu mesmû 15	Çini kase mesmû 15	Çini mişrebe mesmû 8
İki mişrebe mesmû 4	Tüfek levazımla mesmû 200	Yorgan mesmû 80
Devir ocak mesmû 60	İki köhne keçe guruş 1	Aşer Ali zimmetinde hasene 30
Ali Kadı zimmetinde hasene 10	Lade'l-ciran malûmu'l-hudûd dahilinde levâhık ve merâfıkıyla guruş 70	Küçük bağçe hasene 1
Yekûn guruş 175		

17-20b-2

Özet: Sefer Gazi Efendi Cami Mütevellisi Halil bin Davut, Kamile adlı kişinin zimmetinde olan otuz altının kendisinde olduğunu söylemiştir deftere kayıt edilmiştir.

Oldur ki merhûm Sefer Gazi Efendi Camî Mütevellîsi Halil bin Davud nâm kimesne mu'ezzin meşrût Kamile nâm avretin zimmetinde otuz altun benim yedimde deyü ikrâr-ı kayd şod.

Târihu'l-mezbûr

Şuhûdü'l-hâl: Devlet Gazi bin Makul, Abdurrahim Efendi bin Haşim Efendi, Mehmed Çelebi ..., Ebu Bekir Muhtesib, Şaban bin Abdullah, Abdi Çelebi bin Salih? Efendi ve Gayruhum.

17-21a-1

Özet: Burulca Kazasından Baş köyü sakinlerinden Mehmet bin Selavat Behi, mahkemeye gelerek Osman'ı hazır etmiştir. Validesi Ayşe'nin azat edilmiş kişidir. Ölen bu kişinin bedeninin kendisine ait olduğunu söyleyerek teslim edilmesini istemiştir. Yapılan sorgulamada şahitler huzurunda durumun kabul edildiği ve deftere kayıt edilmiştir.

Oldur ki kaziiye-i Burulcadan karye-i Baş sükkânından Mehmed bin Selavat behi mahfel-i kazâda osman'ı ihzâr edüb dedi ki benim validem Aîşe'nin merhûmu'l-saîrdır mu'takadır uzviyeti bana münhâdır deyicek kavlini muvafık beyyine taleb olundukda Canakir? bin El-hâcc Resul ve Esad Gazi bin Atoy lî-eclî'ş-şehâdet hâziran olub alâ vefki's-suâl eda-ı şehâdet-i şeriye etdükten sonra Mehmed Bek uzviyetinin subutı kayd şod.

Tahrîren fi evâhir-i Sefer sene 1085

Şuhûdü'l-hâl: Ahmed efendi ibn-i Mehmed Efendi, Kutlu Şah bin Abdi Bek, Mevlüd El-Mütevelli bin Cani, Abdullah bin Şaban ve Gayruhum.

17-21a-2

Özet: Yukarıda merhum olan kişinin, yedi yüz doksan üç akçe Anuş yedinden akrabası olan Mehmet'e teslim olunmuştur.

Oldur ki merhûmu'l-sairdirin? yedi yüz doksan üç akçe Anuş yedinden asabesi...
Mehmed yedine teslîm olunur.

Şuhûdü'l-hâl: El-mezbûrun

17-21a-3

Özet: Ahmet bin Süleyman mahkemeye gelerek Hasan bin Mehmet'i dava etmiştir. Hasan'da doksan buçuk ayn esedi hakkı olduğunu ve talep ettiğini bildirmiş. Hasan da durumu kabul etmiş zevcesi Güneş Han'ın kefil olması ile deftere kayıt edilmiştir.

Oldur ki Ahmed bin Süleyman mahfel-i kazâda Hasan bin Mehmed muvâcehesinde üzerine takrîr-ı dâvâ edüb dedi ki iş bu Hasan'da doksan buçuk ayn esedi hakkım vardır talep ederim deyicek gıbbe's-suâl ve'l-ikrâr ve't-tasdîkü'l-şer'i mucibiyle emr olunduktan sonra zevcesi Güneş Han nâm hatûn kefil-i bi'l-mâl olub Ahmed aldığının kabul-ı bi't-taleb kayd şod.

Tahrîren fi evâil-i Seferü'l-hayr Sene hamse ve semanun ve elf

Şuhûdü'l-hâl: El-hâcc Mehmed bin ..., Abdullah Efendi İmâm Camî köy, Şahbar Efendi bin İmâm ...Han Alişan, Ahmed Can bin Abdulgaffar, Katib Mâruf Hüseyin ve Gayrum.

17-21a-4

Özet: Karasulu sakinlerinden Meneşe bint-i Sarkiz mahkemeye gelerek eşi olan Varteris'in kaybolduğunu ve yetiştirmekte olduğu bir oğlu ve bir kızı olduğunu söylemiştir. Bu durumdan ötürü bu çocuklar için nafaka talebinde bulunmuştur. Yapılan incelemede bunlar için yevmi ikişer akçe nafaka verilmesi kararlaştırılmış deftere kayıt edilmiştir.

Oldur ki Karasulu sükkânından Meneşe bint-i Sarkiz mahfel-i kazâda hâzire olub dedi ki benim zevcem Varteris mefkûd olub yedimde ve terbiyemde Müdeyit? nâm bir oğlu ve bir Sağıre Bike nâm kızı vardır her birine ehl-î habere ma'rifetiyle yevmi ikişer akçe takdîr ve fârz olunub vakt-ı zarûretde istîdân edüb vakt-ı zafer'de rücû ede.

Tahrîren fi evâhir-i Sefer

Şuhûdü'l-hâl: Mütevelli Mevlüd bin Cani, Haşmet bin Mehmed, Şaban bin Abdullah, Akbal bin Abdullah ve Gayruhum.

17-21a-5

Açıklama: Topçak köyünde kaybolan Kutlu Bey bin Ömer'in malı Minyas adlı zimmi elinde emanet olmuş olan malların listesi.

Oldur ki karye-i Topçak'dan mefkûd olan Kutlu Bey'in Minyas nâm zimmi yedinde emanet olmuş emvâl-i beyân olunur.

Yedi sert cemrigan hasene 23 sim 40	Dört bakî cemrigan hasene 11 sim 80	Dört şan kürk hasene 4
Bir ... kürk sim 50	Dört alâ karın hasene 15	Bir sert kürk hasene 15
On bir moskov tabak sim 110	Bir küçük sandık sim 40	Bir kutu ... sim 80
Yüz elli iğne sim 15	Yekûn hasene 61 sim 15	

17-21a-6

Özet: Kutlu bin Ömer'in malı Miynas veledi Boduris yedinde emanet kalmış, ayrıca altmış bir altın on sekiz akçe Miynas yedinde olduğu kabul ve itiraf etmekte, Kutlu'nun erkek kardeşi olan Gazi yedine teslim olunması açıktır.

Oldur ki Kutlu bin Ömer Bey'in mâlı Miynas veledi Boduris yedinde emânete kalmış bilâde mestûr olan altmış bir altın on sekiz akçe Miynas ikrâr ve iğtiraf edüb yedinden ahz olunub mefkûd-ı merkûmın li-ebeveyn ahî olan Gazim yedine emânet ve mûfi ve vuzû olundu.

Tahrîren fi evâil-i Sefer sene 1085

Şuhûdü'l-hâl: Gazi Bek bin Makul, Mehmed Çelebi bin Haşim Efendi, Dede Monla bin Hamza, Şaban bin Abdullah ve Gayruhum.

17-21b-1

Özet: Ümmügülsüm bint-i Meydas mahkemeye gelerek Sarp Gazi Bölükbaşı ve Ali Mehmet'ten dünyaya getirdiği çocukları Fatma ve Ümmühan adlı küçük kızları hala

kendisi baktığını babalarından bir akçelik malları olmadığını söylüyor. Sarp Gazi'nin hayatta olduğunu ve durumunun iyi olduğunu söyleyerek nafaka ve kılık kıyafeti Sarp Gazi ve kendi malından verilmesini istemektedir. Her birine üç akçe yevmi üç akçe verilmesine karar kılınmış bunun iki akçesini Ümmügülsüm geri kalan dört akçeyi ise Sarp Gazi'nin vereceğine dair karar verilmiş ve deftere kayıt edilmiştir.

Oldur ki Ümmü-Gülsüm bint-i Meydas meclîs-i şer'e hâzire olub Sarp Gazi Bölükbaşı ve Ali Mehmed'den tevîd eylediğim Fatma ve Ümmühan nâm sâğireler hâlâ hissemde ve terbiyemdedir sâğireyin merkûmın ve babaları Mehmed'den değin bir akçelik malları yoktur hâlâ cedî Sarp Gazi hayatında ve ganîdir ve sâğireyin merkûmının nafaka ve kisveye ziyada ihtiyacı olmağla cedî Sarp Gazi ile benim malımdan nafaka takdîr olunması mûradımdır dedik de ehl-i habere meşveretleriyle yevmî her birine üç akçe nafaka-ı fârz ve takdîr olunub iki akçeyi ümmü-gülsüm virüb ve dört akçe Sarp Gazi vermek üzere kayd olunub mezbûre avret vakt-ı zarûret'de istîdanesi vakt-ı zafer'de Sarp Gazi malına kesbî? rücû izn verildi kayd şod.

Tahriren fi Rebî'u'l-evvel sene hamse semanun ve elf

Şuhûdü'l-hâl: Devlet Gazi bin Makul, Mehmed çelebi bin Haşim Efendi, Şaban bin Abdullah, Abdurrahman bin Haşim Efendi, Ebu Bekir bin Arab Yusuf.

17-21b-2

Açıklama: Melek Sultan'ın tereke kaydı yer almaktadır.

Melek Sultan ân mahalle-i Sulu Kuba ve tereke zevcesîdan ve ana? zeliha ve ... Bekir ve Osman ve selâse ahvat Saliha ve Süleyman? ve Aişe ve'l-verâse münhasıra fihim ... ve evahir-i şehri Muharremü'l-haram sene 1085. ve'l- muhâllefâtında

Zevc-i, Bike nâm cariye hasene 50	Saliha, Bek nâm gulâmı hasene 25	Mehr-i mu'eccel nıfs ...
Aişe, sarı deri-i kaftan hasene 2	Osman, sebet sandık hasene ...	Bekir köhne ... kaftan hasene 1
Bekir, Al deriye karın içli kürk hasene 3 sim 40	Saliha, Mor bugasi cemdgan içli kaftan kürk hasene 2	Bekir, Al deriyi siyah hasene 1

Sof sim 80	Süleyman ... .. sim 1000	Köhne al kaftan sim 60
Döşek çadır ...sim 60	Dülbend makreme iki ... sim 25	Tokma? yüz bezi sim 30
Bekir altun hatim? Sim 60	Zevc-i kutı mâ hırdavat	... topuk? sebet sim 15
... Kilid sim 20	... .. sandık sim 20	Basma perde sim 60
Basma yorgan çarşab sim 120	Süleyman Def'a kilid sim 15	Sarı basma döşek sim 15
İki basma döşek sim 280	Def'a sarılı çift döşek sim 140	Köhne inayet-i yasdık sim 20

17-22a-1

Özet: Bahçesaray'da Yaşdağ Köyü sakinlerinden Adeşan Bek tarafından şahitlerinde onayıyla vekaletini verdiği Akmirza mahkemeye gelerek köle olan Nilpare nam Rus cariyeyi Allah rızası için serbest bıraktığını bildirmiş deftere kayıt edilmesini istemiştir.

Oldur ki Bağçesaray muzâfatından Yaşdağ sâkinlerinden fahrü'l akrân Adeşan Bek tarafından Behram bin El-hâcc Hüseyin ve Mehmed bin El-hâcc Toktamış şehâdetleriyle sabitü'l-vekâlete fî husûsu'l-atiyye Akmirza meclis-i şer'e olub ve dedi ki Rusu'l-mille orta boylu sarışın ela gözli doğma Nilpare nâm câriye-i müvekkîlem Adeşan Bek hasbetullah ve taleben rızâi' azâd eylemişdir kayd-ı sicil olunması matlûbemdir dedik de mezbûr mûmâ-ileyh Ak Mirza'nın talebiyle kayd şod.

Şuhûdü'l-hâl: Hızır Efendi El-Müderris, Salih Çelebi bin Halil Efendi, ... El-Muhzır ve Gayruhum.

17-22a-2

Özet: Bahçesaray'da, Nehr-i Alma'da Kara Çerkes sakinlerinden Nur Mehmet bin Arslan mahkemeye gelerek, Ayda bint-i Cihan Şah Molla'yı mahkemeye hazır etmiştir. Mahkeme'de Cihan Şah için kendi malını hibe edip ve nafaka verilmesini talep etmiştir. Mahkemenin yaptığı incelemede elli bir altın hibe olana kadar yevmi üç akçe hani nafaka takdir olunmuştur.

Oldur ki Bağçesaray mahmiye-i muzâfatından Nehr-i Alma'da karye-i Kara Çerkes sâkinlerinden Nur Mehmed bin Arslan mahfel-i kazâda hâzır olub takrîr-i kelâm ve tabir-
innâ'l-merâm eylediği yine karye-i mumadan Ayda bint-i Cihan Şah Monla hâlâ iki
seneden gayr-i mutecâvize hibe olub ve hayatım hasebiyle kendü emvâlinden nafaka-ı
tacdîr olunması mûradımdır dedikde ehl-ı kible meşveret olunub elli bir altuna mal-ı hibe
olmağın yevmi üç akçe hani kible şerîadan takdim olunduğı bi't-taleb kayd şod.

Şuhûdü'l-hâl: Devlet Gazi Beğ, Şaban Akar?, Salih Çelebi bin Halil Efendi, Abdulveli
Monla El-imâm ve Gayruhum.

17-22a-3

Açıklama: Kayıp olan Sünbül'ün tereke kaydı yer almaktadır.

Muhallefât:

Sünbül El-Mefkûd

On beş sert cemrigan hasene 50	Üç cemrigan nefti? hasene 8	Beş davşan kürk hasene 5
Sekiz moskov tabak hasene 80	Bir cemrigan? sim 10	Bir tekne ayak sim 5
(silik) sim 15		

17-22a-4

Özet: Kaybolan Varteris adlı kişinin malı olup Minyas veledi Bediros adlı kişiler ele
geçirdiler, kaybolan kişinin mirasçısı Mineş veledi Sarkiz adlı kişiye emanet ve vasi
bırakıldı.

Oldur ki Varteris nâm mefkûdın malı olub Minyas veledi Bediros? nâm ... ihrâç edüb
kendi mefkûd-ı merkûmın malı olmak üzere ikrâr eyledikde yedine ahz olunub mefkûd-ı
merkûmın âyâ? olan Mineş veledi Sarkiz nâm mevrûsa yedine taraf-ı şeriadan emânet
vasî olundu.

17-22b-1

Açıklama: Varteris'e ait bir Metrukat.

Metrukât Varteris ânn mahalle-i Ermeniyan

Yiğirmi altı sert cemrigan kürk hasene 86 sim 80	On sekiz bâkî cemrigan kürk hasene 48	Beş davşan kürk hasene 5
Yedi bâkî cemrigan kürk hasene 18 sim 80	Altı alâ karın kürk hasene 16	Bir kızıl kanât sert hasene 2 sim 80
Dokuz küçük cemrigan kürk hasene 3 sim 40	On ayna hasene 5	İki küçük kutu sim 50
İki kilar tuzluk sim 40	Yiğirmi moskov kebe hasene 1 sim 80	İki dizbağı sim 20
İki börk sim 80	Dört çift kalçın sim 20	Yedi bıçak sim 50
Altmış ocak sim hasene 1	İki çiçek? sim 4	On sekiz kutu sim 41
Torî at hasene 8	Boz at hasene 8	Kara at hasene 4
Yekûn hasene 185 sim 40	Yekûn hasene 210	

Tahriren fi evâhir-i Seferü'l-hayr sene 1085

Şuhûdü'l-hâl: Adil bin Sefer Ağa, Akbal El-Muhzır, Malkon veledi Sefer, Akset veledi Bederos?, Varseris veledi Sefer, Sacik? veledi Agob ve Gayruhum.

17-22b-2

Açıklama: Tereke kaydı yer almaktadır.

On beş sert cemrigan hasene 50	On dört bâkî cemrigan hasene 37 sim 40	Dört tavşan kürk hasene 4
Kara at hasene 4	İki ayna sim 100	Üç kebe sim 30
Yekûn hasene 96 Sim 50		

17-22b-3

Özet: Varteris adlı zimmi yitirilmiş, Varteris'in tüm malı toplanıp tahrir edilip doksan altı altın elli akçelik malı Morthaz veledi Yakuda'nın eline emanet ve teslim edilmiştir.

Oldur ki Varteris nâm zimmî mefkûd olub darü'l-islâm refik olan Meytas götürüb cümle mefkûd mezbûrın mâlı tahrîr olunub bilâde mestûr olan doksan altı altun elli akçelik emvâl Morthaz veledi Yakuda yedine emânet teslîm olundu

Şuhûdü'l-hâl:

17-22b-4

Açıklama: Tereke kaydı yer almaktadır.

On bir sert cemrigan hasene 38 sim 80	Dört bakî cemrigan hasene 10 sim 80	Bir davşan kürk hasene 1
Dokuz ayna hasene 4 sim 40	Yedi bakî cemrigan Hasene 18 sim 80	Bir kızıl kanât sert hasene 2 sim 80
Dokuz küçük cemrigan hasene 3 sim 40	Altı ala karın hasene 16	İki küçük kutı? sim 50
İki kilar tuzluk sim40	On beş kebe sim 150	İki dizbağı sim 20
İki börk sim 80	Dört kalçın sim 20	Yedi bıçak sim 50
Altmış oymak hasene 1	İki çiçek sim 4	On sekiz kutı
Torî at hasene 8	Boz at hasene 8	Yekûn hasene 113 sim 10

17-23a-1

Özet: Nesli Daye bint-i Mehmet odabaşı, vekaletini Tohtar'a vermiştir.

Oldur ki Nesli Daye bint-i Mehmed Odabaşı tarafından Ali kethüdâ Mehmed ve Ali Efendi ibn-i Hüseyin şehâdetleriyle tevbe? eder İbrahim Çelebi bek Tohtar bin Eskiyle? dâvâ etti vekâleti kayd şod.

Şuhûdü'l-hâl: El-hâcc Mustafa Ağa ibn-i El-hâcc Ali, Muhtesib Ebu Bekir bin Arab Yusuf ....., El-hâcc Abdurrahman bin Haşim Efendi, Kutli Ali Hoca bin ..., Müteveli Mevlüd bin Cani, Abdi Çelebi ibn-i El-hâcc Mehmed Efendi

17-23a-2

Özet: Ümmügülsüm bint-i Maydaş, vekaletini Kasım çelebi ibn-i Maydaş'a vermiş. Mahkemeye gelerek Sarp Gazi Odabaşı'yı mahkemeye vermiştir. Mahkemede, Sarp

gazinin vermesi gereken Barabaş adlı kazak köleyi mehr-i muacceli için henüz göndermediğini söylemektedir. Sarp gazi ise gönderdiğini dile getirerek yemin etmiş ve deftere kayıt ettirmiştir.

Oldur ki Ümmü-Gülsüm bint-i Maydaş tarafından nehc-i şer‘ üzere sabîtü’l-vekâle Kasım Çelebi ibn-i Maydaş Sarp Gazi Odabaşı’yı ihzâr edüb mezbûr Sarp Gazi Odabaşı müvekkîlem oğlu Mehmed de nîkah eyledükde Barabaş nâm kazağı mehr-i mu’accel için göndermiş idi hâlâ virmedi suâl olunsun dedikde gıbbe’s-sûal ve’l-inkâr El-hâcc Mehmed bin El-hâcc Osman mezbûr kazağı Sarp Gazi Odabaşı mehr-i mu’accel için gönderdiğünü şehâdet edüb şahîd âherede âciz olmağla yemîn verildikde yemîn edüb hulâsa kayd şod.

Şuhûdü’l-hâl: Abdi Efendi bin Halil Efendi, Şaban bin Abdullah, Mehmed Çelebi bin Haşim, Mustafa Çelebi Esad Efendi, Ebu Bekir bin Arab Yusuf.

17-23a-3

Özet: Esmer Şah bint-i Ahmet vekaletini şahitler eşliğinden El-hac Osman bin Haydar’a vermiştir. Osman’da mahkemeye gelerek İvaz bin Hasan’ı mahkemeye vermiştir. İvaz’ın babasının evlerini müvekkilesi olan Esmer Şah’ın satın aldığını ve ona ait olduğunu söylemektedir. İvaz ise bu durumu ispat edilmesini beklemektedir. Bunun üzerine Esmer Şah’ın şahitlerine başvurulmuş, Şahitler, Esmer Şah’ın burayı satın aldığını dair şahitlik etmelerinden sonra mülk yeri Esmer Şah’a terk edilmiştir.

Oldur ki Esmer Şah bint-i Ahmed tarafından ve Hüseyin bin Mehmed ve ...bin Ahmed nâm kimesneler şehâdetleriyle sabîtü’l-vekâle El-hâcc Osman bin Haydar meclîs-i şer‘e İvaz bin Hasan mahzarında takrîr-i güftâr edüb mezbûr İvaz’ın babası Hasan müteveffa sakîn olduğu evleri müvekkîlem satın alub müvekkilem mülkîdir dedik de merkûm İvaz isbât eylesün deyü cevap verüb mezbûr El-hâcc Osman’dan beyyine taleb olundukda İsmail Efendi El-İmâm ibn-i Mehmed ve Receb bin Hüseyin El-hâcc nâm kimesnelerin şehâdete hâziran olub dâr-ı merkûm mezbûre Esmer Şah kendü iştirâ idüb akçesini kendü virmeşdir mülki ivaz’ındır deyü şahdet edüb İvaz beyyineden âciz olmağla dâr-ı merkûm Esma mülkî olmak üzere terk olundı kayd şod.

Şuhûdü’l-hâl: El-Mezbûrun.

17-23b-1

Özet: Han Bike bint-i Bayram mahkemeye gelerek, Halil bin Kasım adlı kişiyi mahkemeye vermiştir. Han Bike, Halil ile oğlu olan Ahmet'e dört buçuk altını bir ata kefil olarak verdiğini dile getirmektedir. Oğlu iki buçuk altınını verdiği kalan iki altını Halil'in vermediğini söylemektedir. Halil bu durumu inkar etmektedir. Bunun üzerine şahitlere danışılmış. Şahitlerinde olayı onaylaması ile deftere kayıt edilmiştir.

Oldur ki Han Bike bint-i Bayram nâm avret meclis-i şer'e Halil bin Kasım nâm kimesneyi ihzâr edüb Halil ile ve oğlum Ahmed'e dört buçuk altını alel-iştirâk bir at kefil olub el-virdim oğlumdan iki buçuk altını ahz eyledim ve sâhib atı teslîm eyledim iki altını mezbûr Halil virmiyor suâl olunsun dedikde gıbbe's-suâl ve'l-inkâr beyyine taleb olundukda receb bin El-hâcc Hüseyin ve Mustafa Bölükbaşı nâm kimesneler lî-eclî'ş-şehâdet hâziran olub edâ-ı şahâdet-i şer'iyye eylediklerinden bade'l-kabul kayd şod.

Fî tarîhu'l-mezbûr

Şuhûdü'l-hâl: Dadaş Ağa bin Manuş? Ağa, El-hâcc Mustafa bin Halil El-hâcc, El-hâcc Abdurrahman bin Haşim Efendi, Mehmed Çelebi bin Haşim ve Gayruhum.

17-23b-2

Özet: Bahçesaray'da Ali Mescidi sakinlerinden Emine Kadın ibnit-i Abdulkadir vekaletini İbrahim bin Gazi Bek'e vermiştir. İbrahim mahkemeye gelerek aynı şekilde Hatice bint-i Kudret Oda Başı'nın vekaletini vermiş olduğu eşi Hasan bin Abdullah'ı mahkemeye hazır etmiştir. Aynı mahallede çatma hane ve karşısındaki bir çatma hanesini Hasan'ın müvekkili olan Hatice'ye otuz altın ve miktarı belli akçeye satmıştır. Bundan sonra bu mülkin tasarrufu artık Hatice kadının elinde olduğunu dile getirerek deftere kayıt ettirmiştir.

Oldur ki mahmiyye-i Bağçesaray mahâllatından mahalle-i El-hâcc Ali Mescidi sükkânatından Emine Kadın ibnit-i Abdulkadir mu'ezzin tarafından Ahmed bin Emir ve Abdullatif bin Gazibek şehâdetleriyle sabitü'l-vekâle İbrahim bin Gazibek mahfel-i kazâda şahidin mezbûrın şehâdetleriyle Hadice bint-i Kudret Odabaşı tarafından sabitü'l-vekâle zevcî Hasan bin Abdullah'ı ihzâr edüb mahzarında takrîr-i kelâm ve tabîr-innâl-merâm edüb dedi ki mahalle-i mezbûrede vâki'dır hudûd-ı beyân olunur kıbleten tarîk-ı amm' şarken Hadice mülkidir şimalen kıyadır? garben tarîk-ı amm'dır iş bu hudûd-ı erbâ'a ile mahdûd olan dereyi dahilinde vâki' bir bâb çatma hane ve karşısında bir çatma

hanesiyle ve ta'bîriyle ve eşcâr-ı müsmiresiyle ve gayr-ı müsmiresiyle ve hukûk-ı merâfıkıyla ve tevâbi' levâhâkıyla iş bu iş bu Hasan'ın müvekkîlesi Hadice Kadın'ığa otuz altun ile aded-i malûm bir kâbz akçe beyi bati sahîhiyle bey' edüb adedî-i bî-malûm bir kâbz akçeyi tasdîk eylemişim bade'l-yevm iş bu Hasan'ın müvekkîlesi Hadice Kadın'ın mülki müşterâsıdır keyfe-mâ-yeşâ ve tahtar tasarruf eder deyicek gıbbe's-suâl Hasan el-mezbûr vekîl-i mezbûr Ahmed'in vech-i meşrûh üzere câri ve sâdır olan akvâlin bi'l-muvâcehe tasdîk ve bi'l-muşâfehe tahkîk etdükten sonra sıhhat-ı bey' ü şirâ' ve teslîm ve tesellüm ve istifâ' ve îkâ' ve ikbâz ve kâbz mukarrer' ve muhakkak olub mâ-hüve'l vaka'a kayd şod.

Tahrîren fi evâhir-i Sefer sene 1085.

Şuhûdü'l-hâl: Mustafa Çelebi ibn-i Esad Efendi, Gazi Efendi ibn-i El-hâcc Mehmed Efendi, Sefer Gazi bin Timur, Ali Kethüda ibn-i Mehmed, Abdullah Çelebi bin İsmail Efendi ve Gayruhum.

17-24a-1

Özet: Kasım çelebi ibn-i Meydaş mahkemeye gelerek Hüseyin bin Mehmet'i mahkemeye vermiştir. Mehmet Şah Ağa Köyün'deki bahçesini yüz otuz muamele kuruşa Hüseyin'e sattığını ve paranın tamamını aldığını tarafların anlaştığını söyleyerek deftere kayıt ettirmiştir.

Oldur ki Kasım Çelebi ibn-i Meydaş meclis-i şer'e Hüseyin bin Mehmed nâm kimesneyi ihzâr edüb karye-i Mehmed Şah Ağa'da vâki' kibleten Hankulı Mirza garben tarîk-ı âmm' şarken mâ çayır şimâlen Mehmed mülkîne muttasıl bağçeme eşcâr-ı müsmîre ve gayr-ı müsmîresiyle yüz otuz beş muamele guruş iş bu Hüseyin'e bati bey' ve teslîm ve ikbâz eyleyüb meblâg-ı merkûm bi't-temam ahz ve kâbz eyledüm deyü ikrâr edüb mezbûr-ı merkûm Hüseyin tasdîk edicek sıhhat-ı bey' ü şirâ' mukarrer olub bi'l-kayd? kayd şod.

Şuhûdü'l-hâl: Tohtamış Efendi bin ..., Abdi Çelebi bin Salih Efendi, Kutlu Şah ... bin ..., Şaban bin Abdullah, Abdullah Çelebi bin İsmail, Salih Çelebi bin ... Efendi, Şati bin Abdullah, Hamid bin Mehmed ve Gayruhum.

17-24a-2

Özet: Kara Bekir Köyü sakinlerinden Şah Gazi bin Murat Gazi mahkemeye gelerek Kantemir bin Tohtamış'ı mahkemeye vermiştir. Aynı köyde bir çatma hane karşısında çit hane, bir çit aran ve bir kıta hal bahçe iş bu Kantemir'e elli beş muamele kuruşa satmıştır. Bundan sonra bu mülkün sahibi Kantemir diyerek deftere kayıt ettirmiştir.

Oldur ki karye-i Kara Bekir sükkânından Şah Gazi bin Murad Gazi mahfel-i kazâda Kantemir bin Tohtamış'ı ihzâr edüb mahzarında takrîr-i kelâm edüb dedi ki karye-i mezbûrda vâki' dir hudûd-ı beyân olunur kıbleten Semer Gazi mülkîdir şarken yine Semer Gazi mülkî şimâlen Kantemir tarîk-ı âmm' garben Akar mülkîdir iş bu erbâ'a mahdûd olan darıyı dahilinde vâki' bir çatma hane karşısında çit hane ve bir çit aran ve bir kıt'a hal? bağçe hudûd-ı beyân olunur kıbleten mâi câri şarken Semer Gazi şimalen tarîk-ı âmm' dır garben Akar mülkîdir iş bu hudûd-ı erbâ'a ile mahdûd olan bağçeye dahilinde eşcâr-ı müsmîre ve gayr-i müsmîresiyle ve hukûk-ı merâfıkıyla ve cemî'an müştemilâtıyla iş bu Kantemir'ye elli beş muamele guriş beyi bati sahîhiyle bey' eyledim ve semen-ı merkûm'ı bi't-temam ve'l-kal? ahz ve kâbz eyledim bade'l-yevm mülkî müşterâsıdır keyfe-mâ-yeşâ ve tahtar ve tasarruf eder deycecek gibbe's-suâl kantemir tasdîk etdükten sonra sıhhat-ı bey' ü şirâ' mukarrere olub mâ-hüve'l-vâki' kayd şod.

Tahrîren fi evâsıt-ı Sefer sene 1085

Şuhûdü'l-hâl: Hüseyin bin Süleyman, Salih bin Babasan, İbrahim bin Mustafa, Mahmud bin Ahmed Halife, Haşmet bin Mehmed, Akbal El-Muhzır ve Gayruhum.

17-24b-1

Özet: Bahçesaray'da Ermeni Mahallesinden Akanizar veledi Salvek, Çoti Köyü sakinlerinden Abdulgaffar bin Abakçı Sufi'yi mahkemeye vermiştir. Mahkemede kendi mülkinde cidar alaşası olduğunu bunu kaybettiğini ve daha sonra Abdulgaffar elinde gördüğünü söylemiştir. Abdulgaffar durumu inkar etmekte ve şahitlere danışılmıştır. Şahitler Cidar Alaşa'nın Akanizar'ın malı olduklarına yemin etmişler ve Akanizar Alaşa'yı serbest bırakmadığına dair yemin ederek durum deftere kayıt edilmiştir.

Oldur ki mahmiye-i Bağçesaray mahallâtından mahalle-i Ermeniyandan Akanizar veledi Salvek mahfel-i kazâda karye-i Çoti Abdulgaffar bin Abakçı Sufi'yi ihzâr edüb mahzarında takrîr-i kelâm edüb dedi ki iş bu ciran alaşa'yı mülkîmden gaybetdim idi hâlâ iş bu Abdulgaffar yedinde buldim şeriayla taleb ederin dedik de gibbe's-suâl inkâr-ı cevab

vericek müdde-i mezbûrın kavline muvâfık beyyine taleb olundukda Ebû Bekir El-hâcc bin Barış hocâ ve Kenan bin Abdullah lî-eclî'ş-şehâdet hâziran olub dediler ki iş bu ciran alaşa suâl ... .. iş bu Nizar'ın mülkî olduğına şahidiz şehâdet dahi ederiz deyü her biri edâ-ı şehâdet şeriya etdükten sonra şehâdetleri bade'l-riâyet şeriatü'l-kabul hâzir kabul vekîl-ı arz'da vâki' oldukdan sonra mezbûr nizar'a vech-i mine'l-vucûh yed mülkden âzâd ve ihrâç etmedüğine istihlâf olundukda halef-i billâhü'l-enzele-l-incil alâ isa âmm etdükten sonra mülkî olmak ve yedinde eylediği kasr-ı eski hükm olunub mâ-vaka'a kayd şod.

Tahrîren fi evâsıt-ı mâh-ı Seferü'l-hayr sene 1085

Şuhûdü'l-hâl: Toktamış Efendi ibn-i El-hâcc Çalbaş?, Şaban bin Abdullah, Akbal bin Abdullah, Salih Çelebi ibn-i Mehmed Efendi ve Gayruhum.

17-24b-2

Özet: Yaşdağ Köyü sakinlerinden Semer veledi Seyit Gazi mahkemeye gelerek Cani Bek adlı zimmiyi mahkemeye vermiştir. Cani Bek'te validesinin Kuba kunacin isimli malı Ramazan adlı kişiye izinsiz iki altın otuz akçeye sattığını ifade ederek talep etmiştir. Semer de durumu kabul edip yüz yetmiş akçeye sulh sağlamış ve deftere kayıt ettirmiştir.

Oldur ki karye-i Yaşdağ sükkânından Semer veledi Seyid Gazi mahfel-i kazâda Cani Bek zimmîyi ihzâr edüb dedi ki iş bu Cani Bek'de benim validemin kuba kunacin Ramazan nâm kimesneyeden iznsiz iki altın otuz akçeye bey' eylemiş taleb ederin deyicek gıbbe's-sûal Cani Bek tasdik etdükten sonra yüz yetmiş akçe verüb Semer kabul edüb sulh etdüğü kayd şod.

Tahrîren fi evâhir-ı Seferu'l-hayr sene 1085

Şuhûdü'l-hâl: Şati bin Abdullah, Haşmet bin Mehmed, Abdurrahman El-hâcc bin Haşim Efendi, Zahid Çelebi bin El-hâcc Mehmed Efendi ve Gayruhum.

17-24b-3

Özet: Terzi Ali mahkemeye gelerek El-hac Yusuf'u mahkemeye vermiştir. İş bu Yusuf'ta üç altın hakkı olduğu ve talep ettiğini söylemektedir. Yusuf'ta bu durumu kabul ederek ve deftere kayıt ettirilmiştir.

Oldur ki Terzi Ali mahfel-i kazâda Mısri? El-hâcc Yusuf'ı ihzâr edüb dedi ki iş bu El-hâcc Yusuf'da üç altun hakkım vardır taleb ederin deyicek gıbbe's-suâl Yusuf El-hâcc tasdîk etdüğü kayd şod.

Şuhûdü'l-hâl: El-hâcc Abdurrahman bin Haşim Efendi, Şaban bin Abdullah, Haşmet bin Mehmed, Şati bin Abdullah ve Gayruhum.

17-25a-1

Özet: Sefer Ali bin Polat Sufi mahkemeye gelerek Bayram Ali adlı kişiyi mahkemeye vermiştir. Sefer Ali kendisine ait olan at, Bayram Ali'nin elinde bulunmaktadır. Geçmiş zamanda Adil Şah Mirza'nın yalakasından kaybolduğunu söyleyerek talep etmiştir. Bayram Ali ise bu suçlamalara karşı, bu atı Mustafa Ağa'dan kendisine hibe edildiğini söylemiştir ve Sefer Ali'nin mülki olduğu belli değildir demiştir. Sefer Ali'nin şahitlerine başvurulmuş, şahitlerinde bu atın Sefer Ali'ye ait olduğunu onaylamasıyla kabul edilmiştir.

Oldur ki Sefer Ali bin Bolat Sufi meclis-i şer'e Bayram Ali nâm kimesneyi ihzâr edüb iş bu Bayram Ali yedinde kamçılı ... boral... kula at benim mülkim idi tarfih-i kitâbdan birkaç emr mukkadem Adil Şah Mirza yalakasından gayb oldu mezbûr Bayram Ali yedinde bilâ-vech duruyor taleb ederim dedik de mezbûr Bayram bana bu atı Mustafa Ağa Zaç Mehmed Mirza hibe eylemişdir mezbûr Sefer Ali mülk etdüğü malûm değıl deyü cevab vericek müdde-i merkûm Sefer Ali'yi beyyine taleb olundukda mezbûr at merkûm Sefer Ali mülkîdir deyü ... .. Mehmed bin Karagöz nâm ve Ahmed bin Mehmed Efendi nâm kimesneler lî-eclî's-şehâdet hâziran olub mezbûr at merkûm Sefer Ali mülkîdir bizler hakk-ı şehâdiz şehâdet dahî ederiz deyü edâ-ı şehâdet-ı şeriye eylediklerinde bade'l-kabul kayd şod.

Şuhûdü'l-hâl: Şahidan merkûman, Şaban Akar bin Abdullah

17-25a-2

Özet: Usta Mehmet ve Mahmut hakkını Şaban Akar'a şahitler huzurunda devretmiştir.

Bu zaç? kayd olunduğı ehl-ı şâhiden Usta Mehmed ve Mahmud? hakkım şaban akar şehâdetleriyle sabit olub kayd şod.

Şuhûdü'l-hâl: El-hâcc Mustafa? bin Abdullah, Şati bin Abdullah ve Gayruhum.

17-25a-3

Özet: Ölen Kâtip Abdalbaki Çelebi'nin eşi Meryem Bek bint-i Hasan, şahitler eşliğinde Osman Çelebi bin Hasan'a vekaletini vermiş o da mahkemeye gelerek Müvekkillesinin elinde olan Abdalbaki'nin küçük kızı Kerime adlı kişiye kendi malından nafaka verilmesini talep etmektedir. Üç akçe verilmesine kararlaştırılmış ve deftere kayıt edilmiştir.

Oldur ki merhûm Kâtib Abdalbaki Çelebi'nin zevce-i metrûkası Meryem Bike ibnit-i Hasan tarafından Bayezid bin Abdalbaki ve İslam bin Şaban nâm kimesneler şehâdetleriyle sabîtü'l-vekâle Osman çelebi bin Hasan meclis'i şer'e hâzir olub müvekkîlem yedinde merhûm Abdalbaki çelebi'nin Kerime nâm sâğiresi kendü mâlından nafaka-ı takdîr olunmasını talep ederim dedikde mâ'ziret-i? ehl-ı ... yevmi kendü malından üç akçe nafaka-ı fârz ve takdîr olunub vakt-ı zarûretde istidâne ve vakt-ı zaferde rücû taraf-ı şer'den izn verildiği kayd şod.

Tahrîren fî ... mâh-ı Seferü'l-hayr sene hamse semanun ve elf

Şuhûdü'l-hâl: Ebu Bekir bin Arab Yusuf, Ahmed Efendi bin ... Mehmed Efendi

Şaban bin Abdullah, Zahid Çelebi bin Halil ... Efendi

17-25a-4

Özet: Vekil olan Osman Çelebi, Semer Gazi adlı Ak Şahidan'ın Yağrif adlı Gulamını mahkemeye hazır etmiştir. Mahkemede yapılan anlaşmaya göre iş bu Gulam bir seneye kadar altmışaltı altın getireceği ve Semer Gazi'nin de bu durumu kabul ettiği kayıtlarda yer almaktadır.

Oldur ki vekil-i merkûm Osman Çelebi Semer Gazi nâm ak şahidan merkûmanın Yağrif gulâmı mahzarında takrîr-i güftâr edüb tarîh-i kitâbdan bir senuye değin altmış altı altun virmek üzere müvekkîlem mezbûr Semer Gazi'yi kitâbet-ı kıt'a eyledi ve mezbûr Semer Gazi dahî kitâbeti kabul eyledi deyü ikrâr eyledikde Semer Gazi el-merkûm ve tasdîk eylediği kayd şod.

Fî' el-mezbûr

Şuhûdü'l-hâl: El-Mezbûrın

17-25b-1

Özet: Seyit Mehmet Çelebi Mahallesi sakinlerinden Mehmet ibn-i Hüsrev Salacak sakinlerinden Sefer Ali'yi mahkemeye vermiştir. Mahkemede Kuça ibn-i Abdullah'da beş muamele kuruluş hakkı olduğunu söylemektedir. Kuça'nın kendisine kefil olan Sefer Ali'den kefaletini istemiştir.

Oldur ki Seyyid Mehmed Çelebi Mahallesi sükkânından Mehmed ibn-i Hüsrev Salacak sükkânından ... Sefer Ali ihzâr edüb Kuça ibn-i Abdullah'da beş muamale gurusu hakkım olub mezbûr Kuça'nın nefsi'ne kefil olmuştur dedikde Sefer Ali merkûm bey' kefil bi'n-nefs olmuştur deyü ikrâr edecek kefâleti subutı bi't-taleb kayd şod.

Şuhûdü'l-hâl: Zahid Çelebi bin Halil Efendi, Salih Çelebi bin halil Efendi, Şatır El-Muhzır, Şaban Akar ve Gayruhum.

17-25b-2

Özet: Bahçesaray'da Bortaş sakinlerinden Nesli bint-i Biraviz? ve Meydan ibn-i Şeker Ali mahkemeye gelerek Kal'a-i Yahudilerinden Yosef'i mahkemeye hazır etmiştir. Balbek'de bir kıta bağlarını ortak olarak Yosef'e otuz muamele kuruluşu satmışlardır. Yosef'de durumu onaylayarak buranın tasarrufu artık kendisinin elinde olduğu deftere kayıt edilmiştir.

Oldur ki kazziye-i Bağçesaray muzâfâtından Bortaş sükkânından Nesli bint-i Biraviz? ve Meydan ibn-i Şeker Ali meclîs-i şer'e Kal'a-i Yahudiyenden Yosef veledi ...'yi ihzâr edüb dedi ki Balbek'de vâki' bir kıt'a bağ'ı hudûd-ı beyân olunur kıbleten sokak şarken Tudor? bağını garben Yusuf mülkîne şimâlen Sema mülkîne muttasil ve muntehâ bağımız her birimiz hisse-i ... Yosef el-merkûm otuz muâmele-i gurusu ortak akçeye beyi bati sahihiyle bey' ve ikbâz ve kâbz etmiş el-merkûm madûd eyledim dedik de gibbe's-suâl el-müşterî el-merkûm Yosef büyük gulâmını? tasdik edecek sıhhati bey' mukârrer olub bi't-taleb ketb olundı.

Şuhûdü'l-hâl: Abdullah Çelebi bin İsmail Efendi, Salih Çelebi bin Halil Efendi, Toktamış Efendi Kutlu Şah Çelebi Abdi, Şaban Akar, ... ve Gayruhum.

17-25b-3

Özet: Bütke Köyü sakinlerinden Raziye bint-i Mehmet mahkemeye gelerek Nesli bint-i Halil'e vasiyetinden dolayı kendi malından nafaka verilmesini talep etmektedir. Yapılan incelemeyle yevmi üç akçe nafaka verilmesi deftere kayıt edilmiştir.

Oldur ki karye-i Bütke sükkânından Raziye bint-i Mehmed Çelebi meclis-i şer'e Salih ... hâziran olub Nesli bint-i Halil hibe-i vasîyetim hasebiyle kendü malından nafaka-ı takdîm olunması matlûbumdır dedik de kıbl-i şeriadan ehl-ı kabl marîfetiyle hibe merkûmı yevmî üçer akçe nafaka-ı takdîm olunduğı kayd şod.

Tahrîren 1085 fî evâhire-i Rebi'ü'l-evvela

Şuhûdü'l-hâl: El-hâcc Abdurrahman Çelebi bin Şaban Efendi?, Toktamış Efendi, Kutlu Şah Çelebi Abdiş?, Abdullah Çelebi bin İsmail, Salih Çelebi bin Halil Efendi, Ali Çelebi ve Gayruhum.

17-26a-1

Açıklama: Kalfa Yahudi'nin tereke kaydı yer almaktadır.

Muhallefât:

Kalfa? Yahudi mülkiyet? ve tereket-i ebnâ Şabt ve'l-verâse münhasıra.

İnde'l-ciran malûmu'l-hudûd çatma hane hasene 10	Sati nâm cariye hasene 20	Vadî-i Balbek'de Kadir Bek Ağa kurbunda malûmu'l-hudûd arazi hali? Hasene 10
Mesku kürk sim 200	Küçük kürk sim 100	Bakır sine sim 50
Yine küçük bakır sine sim 40	Kazan sim 30	Döşek mâ yorgan hasene 1
Yekûn hasene 446?		

17-26a-2

Açıklama: Bahçesaray'da kal'a Yahudilerinden Şetbi veledi İlya mahkemeye gelerek, Tevhiz veledi Yosef'in vekaletini verdiği Yasef veledi Tufan'ı mahkemeye hazır etmiştir. Yine kal'a içinde bir çatma hane ... doksan muamele kuruşa satmıştır.

Sebeb-i tahrîr-i kitab ... oldur ki Bağçesaray muzâfâtından Kal'a-i Yahudiyardan Şetbi veledi İlya meclis-i şere'e şerif hâzır olub Tevhiz veledi Yosef tarafından sabîtü'l-vekâle Yasef veledi Tufan mahzarında takrîr-i kelâm ve tabîr-innâ'l-merâm eylediğini Kal'a-i mezbûreden vâki' kıbleten tarîk-ı âmm' ve şimalen kendi mülkî şarken yine kendü mülkine garben baş mülkine muttasil ve müntehî bir çatma hane ... nısf-ı ... ile vekîl-i mezbûr Yasef doksan muamele-i guruş beyi bati sahihiyle bey'eyleyüb teslîm-ı mübeyyi mahdûd ve kâbz-ı semen madûd eyledim müvekkîlesi tarafından vekîl-i mesfûr Ali ... kâbz ve teslîm eylemiştir bade'l-yevm mülkî müşterâsıdır keyfe-mâ-yeşâ tasarruf eder dedikde gıbbe'l-istintak vekil-i mezbûr Yasef bâyi' merkûm şetbi bey' şirâ'? mute'allik cemî'an akvâline tasdîk edecek sıhhat-ı bey' ü şirâ' mukarrer mâ-vakâ'a bi'taleb ketb olundu.

Tahrîren fi evâsıt-ı mâh-ı Sefer sene hamse semanun ve elf.

Şuhûdü'l-hâl: ..., Aysek veledi Avrahim, ... veledi Semahil, İlya veledi Moşe, Akbal El-Muhzır ve Gayruhum.

17-26a-3

Özet: Bahçesaray'da Ermeni Mahallesi sakinlerinden Sarkiz veledi Kiraz mahkemeye gelerek Sihaki veledi Karbat'ı mahkemeye hazır etmiştir. Ermeni mahallesinde Sarkiz'in darısının dahilinde bir çatma bir taş hanesiyle, sıvanasıyla, fırınıyla ve taş mahzeniyle beraber iki yüz elli muamele kuruşa satmıştır. Bundan sonra buranın tasarrufu hakkı Sihaki aittir istediği gibi tasarruf edebilir.

Oldur ki mahmiye-i Bağçesaray mahâllatından Ermeni Mahallesi sükkânından Sarkiz veledi Kiraz nâm zimmî meclis-i şer'e Sihaki veledi Karbat nâm zimmîyi ihzâr edüb mahalle-i merkûm da vâki' kıbleten tarîk-ı âmm' şarken Arslan nâm zimmî mülkîne garben Beyru tarîk-ı şimalen tarîk ile mahdûd olan darım dahilinde bir çatma bir taş hanesiyle ve sıvanasıyla ve fırınıyla ve taş mahzeniyle ve ehl-ı cemî'an hukuk-ı merâfik ve tevâbi'i ve levâhıkıyla iki yüz elli muamele guruşu bati bey' ve teslîm ve ikbâz eyleyüb meblâğ-ı merkûm bi't-temam ahz ve kâbz eyledim bade'l-yevm mülkî müşterâya

masûsdir keyfe-yeşâ ve tahtar ve tasarruf eder dedikde gıbbe't-tasdîk'u'l-şer'i' ... .. mukarrer olub bi't-taleb kayd şod.

Şuhûdü'l-hâl: Abdi Çelebi bin Halil Efendi, Şaban bin Abdullah, Mehmed Çelebi bin Haşim Efendi, Şati bin Abdullah, Sefer Ali bin Bolat Sufi, Canbek veledi Yuri, Tumaber veledi Yağub, Sahaki veledi Ağob, İbrahim veledi Karbiz? .

17-26b-1

Özet: Bağçesaray'da Kal'a sakinlerinden İlya, Seva veledi Arslan'ı mahkemeye vermiştir. Kamışlı ağzında bağı dahilinde ... alacağıyla beraber İlya'ya yüz muamele kuruşa satmıştır. Bundan sonra burasının tasarrufu İlya'nın elindedir.

Oldur ki Bağçesaray Kal'a-i sükkânından İlya veledi ... Yahudi'yi ... Bağçesaray'da sakîn Seva veledi Arslan zimmî ihzâr edüb kamışla ağzında kıbleten Tamürcü Yuri mülkî şarken Yuri mülkîne garben İlya mülkîne şimalen Uzun Başlı avretin mülkine muttasıl ve müntehî bağ ki dahilinde ... ve alacağıyla ile ve eşcâr-ı müsmîre ve gayri müsmîresiyle mülkî müştêrâm olmak hasebiyle merkûm İlya'ya beyi bati sahihiyle ile yüz muamale gurus bey' etdüm dedik de merkûm Yahudi İlya dâhi mute'allik bi'l-bey' kavline tasdîk edicek sıhhat-ı bey' ü şirâ' mukarrere olub bi't-taleb kayd şod.

Şuhûdü'l-hâl: Mehmed Çelebi ve Devlet Gazi ve Şaban Akar ve Akbal El-Muhzır, Ve Abdullatif Çelebi bin Ali Gazi Ağa, Salih Çelebi bin Halil Efendi, Nur Tohtar Semha, İsmail Dede, ... Avrahim ve Gayruhum.

17-26b-2

Özet: Hiçadur zimmi Sarkes zimmiden yüz kırk akçelik hakkı için dava etmiştir. Havale eylenmesine karar verilmiştir.

Oldur ki Hiçadur zimmî Sarkes zimmîden yüz kırk akçe hakk-ı dâvâ edüb mezbûr Sarkes mukarrer olub aradan âyâ eylemeğin havâleye virdüğü kayd şod.

Şuhûdü'l-hâl: El-hâcc Mustafa, Şaban bin Abdullah ve Gayruhum.

17-26b-3

Özet: Ölen Katip Sefer Gazi Efendinin eşi Ümmügülsüm Bike ibnit-i Kayık Bölükbaşı tarafından şahitler huzurunda vekaletini Mehmet bin İvaz'a vermiştir. Mehmet

mahkemeye gelerek merhum Sefer Gazi Efendi'nin çocuklarından olan hala müvekkilinin bakmakta olduğu Abdullatif ve Abdullahim ve Abdulhelak ve Abdulfettah ve Ümmüselim adlı çocuklarına nafaka verilmesini talep etmiştir. Mahkemenin incelemesiyle kendi malından yevmi dört akçe her çocuğa verilmesi farz olunmuş ve deftere kayıt edilmiştir.

Oldur ki bundan akdem merhûm olan Kâtib Sefer Gazi Efendi zevce-i Ümmü-Gülsüm Bike ibnit-i Kayık Bölükbaşı tarafından husûs-ı atîye Eyüb bin İvaz ve Zekeriya bin Musa nâm kimesneler şehâdetleriyle sabîtü'l-vekâle Mehmed bin İvaz meclis-i şer'e hâzir ... olub merhûm Sefer Gazi Efendi evlad-ı sağîrinden olub hâlâ müvekkîlem mezbûre terbiyesinde olan Abdullatif ve Abdulhalim ve Abdulhelak ve Abdulfettah sâgırlere ve Ümmü-Selim nâm sâgiresine kible şeriadan nafaka-ı takdîr olunmasını talep ediyor dedikte ehl-ı habere meşveretiyle her birine kendü malından yevmi dört akçe nafaka-ı fârz ve takdîr olunub validesine vakt-ı zarûretde istidâne ve vakt-ı zaferde rücû izin virilüb kayd şod.

Tahrîren fi 18 mâh-ı seferü'l-hayr sene hamse semanun ve elf

Şuhûdü'l-hâl: Şaban bin Abdullah, El-hâcc Mehmed bin Karagöz ..., Sefer gazi bin Bolat Sufi, El-hâcc Mustafa bin Abdullah, Şati bin Abdullah, Şahidan Merkumân ve Gayruhum.

17-27a-1

Özet: İlya veledi Recep, mahkemeye gelerek, İstekan ve Senabir nam Kazak ve Cariye'ye dörder kuruş vermiş ve bu parayı dört yüz elli kuruş yetiştirmek üzere anlaşmışlardır fakat bir sene olmuş bu parayı vermemişlerdir. Bunu yapamayacakları için anlaşmanın iptal olunmasını istemiş, bunun üzerine anlaşma iptal edilmiş ve deftere kayıt edilmiştir.

Oldur ki İlya veledi Receb el-şerîf meclis-i şer'e İstekan ve Senabir nâm Kazak ve Cariye mahzarlarında takrîr-i güftâr edüb tarîh-i kitâbdan bir buçuk sene mukkâdem idi dörder guruş verüb dört yüz elli guruş yetiştirmek üzere kâtib etmiş idüm bir senedir yâni on iki ay oldu ... virmedi âcizdir şeria kitâbet-ı fesh olunmak mûradımdır didikte mezbûr İstekan ve Senabir virmeye kâdir değil fesh olunsun deyü risâleyle fesh-ı kitâbet olunduğı kayd şod.

Şuhûdü'l-hâl: Devlet Gazi bin Makul, Mehmed Çelebi bin Haşim Efendi, Şaban bin Abdullah, Şati bin Abdullah

17-27a-2

Özet: Arslan veledi Bireciva adlı kişi El-hac Kasım Efendi'nin Mevlüt'ü Abdi ve Dilaver adlı Gullamını kırk akçe Karakurt'a götürmeye ve Karakurt'tan altı beşşeri buğdayı Bahçesaray'a götürmek üzere kiraya tutmuştur. Dilaver'in ayrıca kendisini de kiraya tuttuğunu söylemektedir. Arslan işi tamamlamasına rağmen ücretini alamadığını söylemiştir. Yapılan incelemede durum anlaşılacak kabul edilmiş ve deftere kayıt edilmiştir.

Oldur ki Arslan veledi Bireciva nâm El-hâcc Kasım Efendi Mevlüd'i abdi mu'ezzini Dilaver nâm gullâmını ihzâr edüb mezbûr dilaver beni icâreye dutub kırk akçe karakurt'a götürmeye ve Karakurt'dan altı beşşeri buğday Bağçesaray götürmeye kûl olunmuş idi icâreye tamam eylediği akçemi virmiyor taleb ederim didikde gibbe's-suâl ve'l-ikrâr kayd şod.

Fî el-mezbûr

Şuhûdü'l-hâl: Şahbaz Efendi, Şaban bin Abdullah, Şati bin Abdullah, Mehmed Çelebi bin Haşim.

17-27a-3

Özet: Bahçesaray'dan Germencik Köyü sakinlerinden Hançerem bint-i Kostantin adlı avret, Beş oğlu Salasından sakin Ahmet bin Kostantin adlı kişiyi mahkemeye hazır etmiştir. Hançerem iş bu Ahmet'e hasta kaburga mevzideki bir kıta arazi, yine aynı mahalle içerisinden bir kıta arazi ve yine bilinen bir kıta arazi keten ekilecek çayır yerini iş bu Ahmet'e satmıştır. Ayrıca vadi bölgesindeki bir bağı satmıştır. Toplamda bütün tarım yerlerini beş altına Ahmet'e satılmıştır. Bundan sonra bu alanların hepsinin tasarrufu Ahmet'e aittir. İsteddiği gibi kullanabilir.

Oldur ki kazziye-i Bağçesaray muzâfâtından karye-i Germencik sükkânlarından Hançerem bint-i Kostantin nâm avretini kazziye-i mezbûr muzâfâtından Beş Oğlu salasından sakîn Ahmed bin Kostantin nâm kimesne-i meclis-i şer'e şerîf lazimü'l-şerîf ihzâr ve mahzarında takrîr-i kelâm edüb iş bu hâzir-el-meclis Ahmed'e Hasta Kaburga

dimekle marûf mevzînde kıt'a arz meragı kıbleten Arslan bin Ahmed yerine ... ve şarken Kostantin yerine ve garben Büyük Dağlı Dereye Şimalen Tohtar yerine müntehîdir ve yine mahalle-i merkûmdan bir kıt'â arz ki kıbleten Sol dereye ve şarken Aleksa mülkîne ve garben Biyata? mülkîne ve şimalen Kuçuk nâm zimmîler mülkîne müntehîdir hibe dergân? aldı dimekle marûf mevzînde bir kıt'â keten ekecek çayır yeriği Tohtar şarken Dilsiz ve garben Tudor nâm şimalen yine Tudor nâm mülkine muttasil ve müntehîdir iş bu hudûd-ı erbâ'a ile mahdûd olan iki arazim iş bu hâzır fî el-meclîs Ahmed'e bey' edüb teslîm-i mübeyyî ve bi't-temâm kâbz-ı semen eylemişimdür vadi dimekle marûf bir kıt'a bir kıbleten Nikola mülkîne ve şarken dağ ve garben yine dağ ve şimalen kuru dereye müntehîdir iş bu hudûd erbâ'a ile mahdûd olan yerleri zimmî Ahmed mezbûre bi'l-cümle iş bu hâzır fî el-meclîs Ahmed'e beş altun bey' alî kayalık bi'l-kâr teslîm-i mübeyyî ve semen-ı merkûm bi't-temam kâbz eylemişdur fî mâ-ba'd mülkî müşterâsıdır keyfe-mâ-yeşâ tasarruf eder deyü bi't-tâv ikrâr edüb Ahmed mezbûr zimmî merkûmının vecî muharrer üzerine cemî'an kelâmına tasdîk edecek mâ-hüve'l-vâki' alâ vuku kayd şod.

Şuhûdü'l-hâl: Devlet Gazi bin Makul, Ebu Bekir El-Muhtesîb, Mehmed Çelebi bin Haşim Efendi, Salih Çelebi bin El-hâcc Mehmed Efendi, Katîb El-Huruf Sahir Efendi ve Gayruhum.

17-27b-1

Özet: El-hac Mustafa Ağa bin Abdi El-hac Ağa, Latif Ağa bin El-hac Osman şahitler huzurunda vekaletini bıraktığı Devlet Gazi bin Makul'u mahkemeye hazır etmiştir. Devlet Gazi'nin müvekkiline Nehr-i Alma kurbundaki bağ, bahçe ve çayır yerini bunun yanında bir çatma hanesiyle, bir çit karhanesiyle ve bir çit kazak evinin hepsini toplamda yedi yüz altmış muamele-i kuruşa satmıştır. Yedi yüz altmış kuruştan altı yüz kuruşunu teslim aldığını geriye yüz altmış kuruşunun kaldığı görülmektedir. El-hac Mustafa Ağa bu durumun kayıtlara geçmesini istemiştir.

Oldur ki fahru'l-akran El-hâcc Mustafa Ağa bin Abdi El-hâcc Ağa meclîs-i şer'e bi'l-fiil han-ı â'zam hullidehû hilâfetühû hazretlerinin tat ağa-ı fahrû'l-emâsil ve'l-akrân Latif Ağa ibn-i El-hâcc Osman tarafından husûs-ı atıye Murtaza Ağa bin Mehmed ve Barçura bin Muharrem nâm kimesneler şehâdetleriyle sâbitü'l-vekâle Devlet Gazi bin Makul (kararaltı) nâm kimesneyi ihzâr edüb mezbûr devlet gazi müvekkîlem Latif Ağa'ya Nehr-i Alma kurbunda Kocagir altında vâki' kıbleten mâi çayır? şarken tarîk âmm şimalen

Çukurcaklı Dereye garben El-hâcc Abdurrahman Çelebi ve Mehmed mülkîne muttasıl bağ ve bağçe ve çayır yerimi eşcâr-ı müsmîreden ve gayr-ı müsmîresiyle ve bir çatma hanesiyle ve çit kârhanesiyle ve bir çit kazak eviyle ve'l-hâsıl cemî'an hukûk-ı merâfiki ve tevâbi levâhıkıyla ve mer'â ve mertâil yedi yüz altmış muâmele-i guruş bâyi' bey' ve teslîm ve ikbâz eyleyüb meblâğ-ı merkûm bi't-temâm ahz ve kâbz ancak yüz altmış guruş kaldı altı yüz guruş ahz ve kâbz eyledüm hasebü'ş-şer'e suâl olunub kayd-ı sicîl olunması murâdımdır dedik de gıbbe's-suâl mezbûr Devlet Gazi bâyi' merkûm El-hâcc Mustafa Ağa'ya tasdîk edicek sıhhat-ı bey' ü şira' enzel mukarrer ve muhakkak olub bi't-taleb kayd şod.

Şuhûdü'l-hâl: Şahbaz Efendi ibn-i Nasuh, El-hâcc Abdurrahman bin Haşim Efendi, Salih Çelebi bin Halil Efendi, Ebu Bekir bin Arab Yusuf, Şehmedan Merkûman, Şati bin Abdullah, Ahmed Çelebi ... ve Gayruhum.

17-27b-2

Özet: Şaban bin Mustafa mahkemeye gelerek Ahmet bin Mehmet adlı kişiyi mahkemeye hazır etmiştir. Şaban, İshak'a sattığı kıyafetlerin beş kuruş değerinde olduğunu söylemiştir. Bu kıyafetleri satarken Ahmet'in de ona kefil olduğunu söylemektedir. Şaban, İshak'tan bir esedisini aldığını geri kalanını alamadığını söyleyerek talep etmektedir. Ahmet ise yüz on akçelik işe kefil olduğunu söylemiş gerisine kefil olmadığını belirtmiştir. Bunun üzerine Şaban'ın şahitlerine başvurmuş bu konuyu şahitler ile doğrultmasıyla deftere kayıt ettirmiştir.

Oldur ki Şaban bin Mustafa meclis-i şer'e Ahmed bin Mehmed nâm kimesneyi ihzâr edüb mezbûr Ahmed İsak nâm Yahudiden beş guruşluk esvâb kefil olub ana virdim bir esedisini aldım İsak benden temâm dört esedisini şeridir taleb ederim suâl olunsun dedikde gıbbe's-suâl mezbûr Ahmed mezbûr Yahudiden edâ ve icrâ alduğum yüz on akçelik işdir deyü ziyadeye mufekkir? olmamağla beyyine taleb olundukda Mehmed Şah bin Mustafa nâm kimesne Şaban beşe bana kefil bi'l-mâl olub beş guruşluk işi bu İsak'dan ana verdi deyü ikrârını şehâdet edüb şâhid âhare tevkîf kayd şod.

Şuhûdü'l-hâl: Devlet Gazi bin Makul, Mehmed Çelebi bin Haşim Efendi, Şati bin Abdullah ve Gayruhum.

17-28a-1

Özet: Semen adlı Gulam mahkemeye gelerek önceden ölen sahibi olan Andon'un varislerini mahkemeye vermiştir. Mahkemede Andon'un varisleri olan Aragil ve İrsala Bike adlı kişilerin vasisi olan Aya veledi Niçavi yer almaktadır. Semen mahkemede merhum Andon ile anlaşma yaparak dokuz sene hizmetinin sonunda kendisini serbest bırakacağını söylemiştir. Merhum Andon'a dört sene hizmet eylediğini beş senedir de varislerine hizmet ettiğini söyleyerek serbest kalması gerektiğini söylemiştir. Yapılan sorgulamada Aya böyle bir durumdan haberdar olmadığını söylemiştir. Bunun üzerine Semen'in şahitlerine başvurulmuştur. Şahitler böyle bir anlaşmanın doğru olduğunu söylemiş fakat hizmet süresinin henüz sekizinci senesinde olduğunu söylemiştir. Mahkeme bu doğrultuda Semen adlı Gulamın bir sene daha hizmet etmesine karar vermiş ve bu kararını deftere kayıt etmiştir.

Oldur ki Semen nâm ak sâbikine mu'terif gullâm meclis-i şer'e bundan akdem mürd olan Andon Aragil ve İrsala Bike nâm sağîr ve sağıresine taraf-ı şeriadan vasî olan Aya veledi Niçavi nâm zimmî mahzarında takrîr-i güftâr edüb mürd-ı merkûm Andon hayatında beni dokuz sene hîzmet üzere mukâtebe etmiş idi dört sene hayatında mezbûr Andona hîzmet eyledim vâsiye Andon mürd olana beş senedir verâsesine hizmet eyledim şerîya suâl olunub kayd-ı sicil olunması mûradımdır dedik de gibbe's-suâl mezbûr Aya benim malûmum değil deyü cevap virüb mezbûrumun beyyine taleb olundukda Veli bin Arab Ahmed ve Vasıb veledi İstifan nâm kimesneler lî-eclî'ş-şehâdet hâziran olub mürd-ı merkûm Andon hayatında mezbûr semene sekiz sene hîdmet üzere mukâtebe eyledi hâlâ dokuz sene olmamuşdır deyü şehâdet edüb mezbûr semenin ... mukarrer oldukdan sonra yine verâse Andon'a bir sene hîzmet üzere takdîri kayd şod.

Tahrîren fî evâsıt-ı Seferü'l-zafer sene hamse semanun ve elf.

Şuhûdü'l-hâl: Ahmed Çelebi bin Abdurrahman Efendi, Mehmed Çelebi bin Haşim?, Devlet gazi bin Makul, Mütevellî Mevlüd, El-hâcc Monla Gani, Abdi Çelebi bin Mehmed Efendi, Şati bin Abdullah ve Gayruhum.

17-28a-2

Özet: Bahçesaray'da Biga Salası sakinlerinden Yaşgil, kal'a sakinlerinden Yasef veledi Huşi mahkemeye hazır etmiştir. Nehr-i Balbek'te bağı ve bahçeyi on beş muamele kuruşa ve belirli miktarda akçeye Yasef'e satmıştır. Yasef'te durumu onaylamıştır.

Oldur ki Bağçesaray mahmiye-i muzâfâtından karye-i Biga Salası sükkânından Yasgil veledi Seva nâm zimmî Kal'a-i sükkânından Yasef veledi Huşi Yahudi ihzâr ve mahzarında şöyle güftâr eylediği Nehr-i Balbek'de vâki' bağ ki hudûd-u beyân olunur kıbleten Yasgil ... şarken Basgeldi? bağı şimalen Yasef mülkine garben Guriyil mülkine mutâsıl bağçe ve bağı ve eşcâr-ı müsmîre ve gayri müsmîre ve alacağı ile bâyi' mezbûr Yasef yahudiye bey' sahîh ile on beş muamele guruş ... mukarrer aded bi'l-malûm akçeye bey' ve kâbz-ı semen etdüm dedik de mezbûr Yasef akvâli şeriasını tasdik etdüğü kayd şod.

Şuhûdü'l-hâl: Mehmed Çelebi, Şaban Efendi, Mütevellî Mevlüd ve Gayruhum.

17-28a-3

Özet: Hacı Bekir'in oğlu Abdürrahim huzurunda Kahveci Ahmet bin Mehmet, Bekir'in Kahraman adlı Devkesi Gülnum Kadın Bike'nin malıdır teslim edilmiş diyerek kabulüne şahitlik ettiğini söylemektedir.

Oldur ki Hacı Bekir'in oğlu Abdurrahim huzurunda Kahveci Ahmed bin Mehmed merhûm El-hâcc Bekir Kahraman nâm Devke Gülnum Kadın Bike malıdır teslim eylemişdir deyü ikrârına şâhidim şehâdet ederim deyü şehâdeti bade's-seman kabul olundu.

Tahrîren fî el-mezbûr

Şuhûdü'l-hâl: El-hâcc Baki, Ahmed Çelebi, Mehmed Çelebi, Şaban Efendi.

17-28b-1

Özet: Vekil Hasan Hacı Bekir oğlu Abdürrahim müvekkillesinin merhumdan cümle borçtan otuz esedi kuruş hakkı olduğunu söylemektedir. Yapılan sorgulamada merhum taraf bu durumu kabul etmemiş şahitlere başvurulmuş onların da şahitlikle durumun gerçekliği deftere kayıt edilmiştir.

Vekil Hasan Hacı Bekir oğlu Abdurrahim mahzarında takrîr-i güftâr edüb müvekîlimin merhûm zimmetinde cümle karzdan otuz esedi guruş hakkım vardır suâl olunsun didikde gibbe's-suâl ve'l-inkâr beyyine taleb olundukda Murad bin Ramazan ve Emir Gazi bin Malkoç nâm kimesneler şehâdet edüb hakkım taleb eylemeğin tezkiye-i ta'dil kayd şod.

Şuhûdü'l-hâl: El-mezbûrun.

17-28b-2

Özet: Abdullatif'e şahit olanlar ve şahitliği kabul olunduğuna dair.

... olundukda El-hâcc Baki İlyas Şahidan merkûmın Abdullatife? şehâdet edüb kabul olunduğı kayd şod.

17-28b-3

Özet: Curahan Biye, şahitler eşliğinde Halil bin İbrahim'e vekaletini vermiştir. El-hac Hızır bin Mustafa'yı mahkemeye hazır etmiştir. Kızından intikal eden Bahçesaray'da Ali Ağa mahallesinde iki çatma karşılı haneler ile çatılı, çit odasıyla ve kileri de dahil olmak üzere yüz yirmi altı kuruş ile kırk beş akçeye El-hac Hızır'a satmış olduğunu söylemiştir.

Oldur ki Curahan Biye ki hâlâ Alişbek zevcesidir tarafından Dellâl İbrahim beşe ibn-i Hüseyin ve Kenan bin Abdullah nâm kimesneler şehâdetleriyle sabîtü'l-vekâle Halil bin İbrahim meclis-i şer'e El-hâcc Hızır bin Mustafa nâm kimesneyi ihzâr edüb mezbûr El-hâcc Hızır? mezbûre Biye kızından intikâl iden mahmiye-i Bağçesaray mahâllatından Ali Ağa mahallesinde vâki' kibleten Adil Mirza mülkine şarken tarîk âmm şimalen Mehmed Sufî mülkî garben Balcı baş Ali Ağa mülkîne mutâsıl darım dahilinde iki çatma karşılı haneler ile ve çatılı ve çit odasıyla ve kilâr ile ve'l-hâsıl cem'an hukûk-ı mürâfık ve tevâbi ve levâhakıyla yüz yigirmi altı guruş ile kırk beş akçeye bâyi' bey' ve teslîm ve ikbâz eyleyüb meclis-i şeriadan ikrâr ve sicîl ettirüb meblâğ-ı merkûm kâbz dahî beni vekîl eyledi suâl olunub kayd-ı sicîl olunub meblâğ-ı merkûm bana arz eylesün dedik de gibbe's-suâl ve't-tasdîk meblağ-ı merkûm bi't-temam Halil merkûm huzur-ı şer'i de teslîm eyledüğü kayd şod.

Şuhûdü'l-hâl: İslam Dede El-Mâruf, Şati bin Abdullah, Akbal bin Abdullah, Müsli Efendi bin Abdulhalim Ağa, Mehmed Çelebi bin Haşim Efendi

17-28b-4

Özet: Corgana Köyü sakinlerinden Babil bin Laçın mahkemeye gelerek Kal'a Yahudilerinden Yoseb'i mahkemeye hazır etmiştir. Nehr-i Balbek'te Taş köyü yakınlarında bağını sekiz kuruşa satmıştır.

Oldur ki karye-i Corgana sükkânından Babil bin Laçin meclis-i şer'e Kal'a-i Yahudilerinden Yoseb Tumen mahzarında Nehr-i Balbek'de Taşköyü kurbunda kıbleten Çerkes nâm zimmî şarken Süleyman nâm Yahudi garben Solık nâm Yahudi mülkine şimalen mezbûr Yoseb mülkî ile mahdûd olan dariya muşerref bağımı eşcâr-ı müsmîre ve gayri müsmîresiyle sekiz gurus bâyi' bey' ve teslîm edüb meblâğ-ı merkûm ahz ve kâbz eyledim deyü ikrâr ve mezbûr Yoseb'in tasdîği kayd şod.

Tahriren fi el-mezbûr

Şuhûdü'l-hâl: Abdi Efendi bin Esad, Mehmed Çelebi bin Haşim Efendi, Şati bin Abdullah, Şaban bin Abdullah ve Gayruhum.

17-29a-1

Özet: Altmış yedi bugasiyi yetmiş akçeye satın alınmış. Bu satın almada Yefuda, İsa'ya şahit olmuştur. Eskici kırk dört bugasi akçesini almıştır. Yefuda eviyle kefil olduğu deftere kayıt edilmiştir.

Altmış yedi bugasi yetmiş akçeye ahz edüb ikisi birbirlerine kefil-ı bi'l-mâl olub mezbûr İsa Yefuda'ye kefil olduğu sabîye? kırk dört buğasi akçesini eskici kazziye edâ eyledi mezbûr Yefuda eviyle kefil olduğu için deyü şehâdet edüb şâhid-i âhare tevkîf-i kayd şod.

Şuhûdü'l-hâl: Eyüp Çelebi, ..., Şaban bin Abdullah, Ahmed Çelebi bin Abdurrahman.

17-29a-2

Özet: Göki veledi Semha adlı Yahudi dahi İsa'nın Yefuday'ın kefalet hasebiyle Eskici'ye Yefuda'nın borcu kırk dört bugasi akçe olduğuna dair şahitlik etmiştir.

Badehu Göki veledi Semha nâm Yahudi dahî İsa merkûm-ı mezbûr Yefuda'ya kefâlet hasebiyle eskici kazziye Yefuda deyni kırk dört bugasi akçe.

17-29a-3

Özet: El-hac Ramazan Ağa tarafından vekaletini Hasan Çelebi ibn-i Mustafa Ağa'ya vermiş. Hasan Çelebi mahkemeye gelerek köle olan Rüstem'in özelliklerini belirterek yukarıda adı geçen Ramazan'ın kölesi olan Rüstem'i Allah rızası için serbest bıraktığını

ve o da artık diğerk hür insanlar gibi hareket edebileceğini söylemiş ve deftere kayıt edilmesini istemiştir.

Oldur ki bi'l-fi'l han-ı â'zam halledet hilâfeti hazretlerinin Kılarcıbaşaları fahru'l-akrân El-hâcc Ramazan Ağa tarafından husûs-ı atıyye Mehmed Divan ibn-i Şükür ve Kalender bin Abdullah nâm kimesneler şehâdetleriyle sabîtü'l-vekâle Hasan Çelebi ibn-i Mustafa Ağa meclîs-i şer'e hâzir lâzımu't-tevkîre uzun boylu çıkım burunlu gök gözlü sarışın El-hâcc'l-asıl müslimü'l-mille El-hâcc Rüstem nâm ... mu'arref gulamı ihzâr edüb merkûm El-hâcc Rüstem mûmâ-ileyh Ramazan Ağa mâlından ihrâc edüb hasbeten lillah âzad ve i'tâk eyledi bade'l-yevm üzere hakk ve vâlâdan ve gayr-i hakkı budır sair-i ahrâr gibi hürdür vekâletim hasebiyle kayd-ı sicîl olunması mûradımdır dedik de gıbbe's-suâl ve't-tasdîk mezbûrın kayd-ı mukarrer olub bi't-taleb kayd şod.

Tahriren fî evâsıt-ı Seferu'l-zafer sene hamse semanun ve elf.

Şuhûdü'l-hâl: Şaban bin Abdullah, Ebu Bekir bin Arab Yusuf, Mehmed Çelebi bin Haşim Efendi, Devlet Gazi bin Makul, Şahidan merkûmın

17-29a-4

Özet: Usta Recep şahitler önünde vekaletini Tayyar, El-hac Ali ve El-hac Tahir'e vermiş bu kişilerde mahkemeye gelerek Hüseyin bin Beşe Abdullah'ı mahkemeye vermiştir. Hüseyin'e iki hoşab testi, bir kahve ibriği ve bir el ibriği ve beş fincan ve bir yorgan vermiştir. Üç yüz otuz akçe dava etmiştir. İki hoşab testi ve dört fincan bir kahve ibriği hakkı olduğunu kahve akçesini aldığını söylemiştir. Şahitlerin de kabulü ile deftere kayıt edilmiştir.

Oldur ki Usta Receb tarafından husûs-i âtiye Hüseyin bin Murad ve Hasan bin Arslan şehâdetleriyle sabîtü'l-vekâle Tayyar El-hâcc Ali El-hâcc Tahir nâm kimesne meclis-i şer'e âyyîne de Hüseyin bin Beşe Abdullah nâm kimesneden iki hoşab testi bir kahve ibriği bir el ibriği beş fincân ve bir yorgan ve kahve akçesi üç yüz otuz akçe davâ edüb mezbûr Hüseyin iki hoşrab testi ve dört fincân bir kahve ibriği hakkı olub kahve akçesi temâm-ı edâ eylemiştir deyü dâvâ edüb yorgan ve el ibriğininin oldukda yorgan fincân beş yüz deyü şehâdet merkûman şehâdet edüb el ibriğini ancak Hüseyin bin Murad şehâdet eyledüğü kayd şod.

Şuhûdü'l-hâl: Devlet Gazi bin Makul, Şaban bin Abdullah, İslam bin Dede?, Mehmed Çelebi.

17-29b-1

Özet: Bahçesaray'da, Bıçkı Köyünde Hankul bin Seydullah adlı kişi mahkemeye gelerek Kal'a Yahudilerinden Yasef veledi Şemayil adlı kişiyi mahkemeye hazır etmiştir. Nehr-i Kaçı'da Bek Mirza Ağa Köyü'ndeki bahçeyi Yasef'e yirmi hasene ile belirli miktar akçeye satmıştır. Bundan sonra bu bahçenin hakkı Yasef'e ait olduğu ve istediği tasarruf edebileceği deftere kayıt edilmiştir.

Oldur ki Bağcesaray mahmiye-i muzâfâtından karye-i Bıçkı sükkânından Hankul bin Seydullah nâm kimesne meclis-i şer'e lazımlü't-tevkîrde Kal'a-i Yahudilerinden Yasef veledi Şemayil nâm Yahudiyi mahzarında şöyle takrîr-i kelâm eylediği Nehr-i Kaçı'da Beg Mirza Ağa karyesinde vâki' kibleten kendü mülkî şarken Timur Bek mülkîne garben Mirza Bek mülkîne şimalen Nehr-i tahvenit? muttasıl ve müntehîdir iş bu hudûd dahilinde eşcâr-ı müsmîre ve gayrî müsmîre ve müşteri ve tarikiyle ... hudûd erbâ'a ile mahdûd olan bir kıt'a bahçeyi Yasef el-mezbûre yigirmi hasene ile bir kâbz adedi bi'l-mâlum akçeye beyi bati sahihiyle bey' eyleyüb teslîm mübeyyi madûd ve kâbz madûd eyledim bade'l-yevm mülkî müşterasıdır keyfe-yeşâ mutesarrîf olur dedik de gıbbe'l-istintak müşteri-i mesfûr Yasef bâyi' merkûm Hankulun'a bey' şirâ' merkumân mute'allik cemî'an ikrâr sâlifesinde vücû ile tasdîk ve şifâh tahkîk edecek sıhhatı bey' mukarrer olub mâ-vaka'a bi't-taleb kayd şod.

Şuhûdü'l-hâl: Abdulkadir Efendi bin Abdullah, Mehmed Çelebi, Kantemir bin Ahmed, Mütevelli Bolad bin Cani, Abdullah Efendi bin El-hâcc Mehmed Efendi, Tortar Ali bin Abdullah, Çurmari bin Abdullah ve Gayruhum.

17-29b-2

Özet: Kaan mirza bin Semer Bek mahkemeye gelerek Biga salası sakinlerinden Kaplan veledi Aleksandır'ı mahkemeye vermiştir. Mahkemede babasından kaldığını söylediği darı ve yarı evi zorla kaplan elinde tuttuğunu belirtmiştir. Kaplan ise babası olan Semerbek'ten on altına aldığını söylemektedir. Şahitlere başvurulurken dava kaydı bitmiştir.

Oldur ki Kaan Mirza bin Semer Bek meclis-i şer'e Biga Salası sükkânından Kablan veledi Aleksandır nâm zimmîyi ihzâr edüb mezbûr Aleksandır oğlu Kablan yedinde kıbleten tarîk şarken Bek Timur garben Bekir Şimalen tarîk ile mahdûd olan darıyı nısfî bir çatma hanesiyle babam Semer Bek mülkî idi hâlâ babam merhûm olub bana intikâl eyledi iş bu Kablan zâbt ediyor şer'î suâl olunub ihkâk-ı hâkk olunması mûradımdır dedikde gıbbe's-suâl mezbûr Kablan babası Semer Bek bana on altuna bey' eylemişdir mülkî müşteramdır deyü cevap virüb mezbûr Kaan Mirza'nın olub mezbûr Kablan beyyine taleb olundukda.

17-30a-1

Özet: Debbâğ Asaf mahkemeye gelerek Ömer Sufi'yi mahkemeye hazır etmiştir. Asaf, Ömer'den yirmi dokuz buçuk kuruş almış olduğunu ve bunun tamamını ödediğini söylemiştir. Bu beyanatın doğruluğu onaylanınca deftere kayıt edilmiştir.

Oldur ki Debbâğ Asaf zimmî mahfel-i kazâda Ömer Sufi'yi ihzâr edüb dedi ki iş bu Asaf Ömer Sufiden yigirmi dokuz buçuk kuruş ... almış idim hâlâ bi't-temam teslîm eyledim deyicek gıbbe's-suâl tasdik etdüğü kayd şod.

17-30a-2

Özet: Debbâğ Asaf, Ömer'i mahkemeye vermiştir. Asaf, Ömer'in başını yardığını söylemiştir. Ömer ise durumu inkar etmiştir. Şahitlerine başvurulması istenmiş şahitlerin yetersizliğinden dolayı dava muamma şekilde deftere kayıt edilmiştir.

Oldur ki Debbâğ asaf zimmî mahfel-i kazâda Ömer Sufi'yi ihzâr edüb dedi ki iş bu Ömer Sufi benim başımı şakk eyledi suâl olunsun deyicek gıbbe's-suâl Ömer Sufi inkâr-ı cevab vericek kavline muvafık beyyine taleb olundukda beyyinede âciz olub istihlâf olundukda halef nükûl hulâsa kayd şod.

17-30a-3

Özet: Debbâğ Asaf, Ömer'i mahkemeye hazır etmiştir. Ömer'e yedi buçuk kuruş verdiğini tescil edilmesini istemiştir. Ömer de durumu kabul ederek deftere yazılmıştır.

Oldur ki Debbâğ Asaf mahfel-i kazâda mu'ezzin Ömer Sufi'yi ihzâr edüb dedi ki iş bu Ömer Sufi'ye kaydeden yedi buçuk kuruş verdim tescil-i murâdımdır deyicek gıbbe's-suâl Ömer Sufi tasdik etdüğü kayd şod.

Tahrîren fî evâil-i Seferü'l-hayr sene 1085

Şuhûdü'l-hâl: Mütevveli Mevlüd bin Cani, Devlet Gazi bin Makul, Mehmed Çelebi bin Haşim Efendi, Mehmed Efendi El-İmâm bin Şaban, Şaban bin Abdullah ve Gayruhum.

17-30a-4

Açıklama: Mehmet Çelebi'nin Tereke kaydı yer almaktadır.

Muhallefât:

Mehmed Çelebi mate ve tereke zevce-i Saliha ve benât-ı Fatma

On kıt'a afyon hasene 180	... terazi cümle dirhemiyle sim 65	Kutı sim 5
Bir tas mâcun sim 120	Sekiz beyaz lûle sim 30	Sandık sim 10
Yüz yetmiş lûle sim 50	Tekne sim 20	Bir kutı kebâbe sim 30
Cümle mahrûr olmuş ve bakî icrâ sim 1000		

17-30a-5

Özet: Mustafa Ağa'nın elinde olan altmış nakit arslanlı kuruş Ali Kethüda'ya teslim edildi.

El-hâcc Mustafa Ağa yedinde olan altmış nakid-i arslan-i guruş Ali kethüdâ yedine teslîm olundu.

17-30a-6

Özet: El-hac Mevlüt bin Cafer ve Siyavuş bin Abdullah şahitlikleriyle Merhûm Mehmet çelebi, Ali Kethüda'yı vasi tayin ettiği kayıt edilmiştir.

Oldur ki El-hâcc Mevlüd bin Cafer ve Siyavuş bin Abdullah şehâdetleriyle merhûm Mehmed Çelebi âli kethüdâ vâsi muhtâr etdüğü kayd şod.

Şal sim 30	Kırmızı bugasi Kaftan sim 40	Yeşil cilâ-ı kaftan sim 70
------------	---------------------------------	----------------------------

Kırmızı çahşır kaftan sim 30	Kırmızı bugasi kaftan sim 50	Yeşil baş? çuka sim 320
Sarık maâ kavuk sim 120	... kılıç sim 50	Tüfenkli levazımlı sim 50
Kantar sim 20	Abbas Çelebi zimmetinde sim 300	Nakid sim 177
On iki vukkiye bakır sim	Vâsi muhtâr alî kethüdâğa Fatma'nın hisse-i şer'iyye teslîm olundu sim 1255	Yekûn Sim 8210

17-30a-7

Özet: Merhûm Mehmet'in eşi olan Saliha'nın vekili Siyavuş'un yedine teslim olan miktar.

Oldur ki merhûm Mehmed Çelebi'nin zevcesi Saliha'nın husûsi vekîl olan Siyavuş yedine teslîm olundu sim 800

Deyn-i mehir sim 400

Tahrîren fî evâil-i Sefer.

Şuhûdü'l-hâl: Ramazan bin El-Mütevelli, Mehmed Çelebi Haşim Efendi, Devlet gazi bin Makul, El-hâcc Mevlüd bin Cafer

17-30b-1

Özet: İsa veledi Recep mahkemeye gelerek, eskiden köle olan İstikan adlı Kazağı mahkemeye vermiştir. Kırk kuruş hakkı olduğunu ve üç gün vaade ettiği deftere kayıt edilmiştir.

Oldur ki İsa veledi Receb mahfel-i kazâda mükâteb olan İstekan nâm Kazak'ı ihzâr edüb dedi ki iş bu İstikan'da kırk guruş hakkım var idi üç gün vaade etdüğü kayd şod.

Şuhûdü'l-hâl: Mehmed Çelebi bin Haşim Efendi, Devlet Gazi bin Makul, Şaban bin Abdullah, Akbal El-Muhzır

17-30b-2

Özet: Yosef veledi Moşe, Gurayil'i mahkemeye vermiştir.

Oldur ki Yosef veledi Moşe mahfel-i kazâda sabîtü'l-vekâle Gurayil veledi Kostantin'i ihzâr edüb dedi ki iş bu Gurayil bin Kostantin'i ihzâr edüb.

17-30b-3

Açıklama: Fatma'nın ölen çocuğu Mehmet Çelebi'nin bütün eşyası toplanmış olan elli yedi esedi kuruşu vasi Muhtar Ali çelebi yedine emanet ve teslim edilmiştir.

Mulahhevat:

Es-Seyyid Fatma ânn tereke ebnâ el-merhûm Mehmed Çelebi

Cümle eşyası bey' olunub elli yedi esedi guruş olmuştur.

Vasî muhtâr Ali Çelebi yedine emânet teslîm olunmuştur

Tahriren fî el-mezbûr

Şuhûdü'l-hâl: El-hâcc Mustafa Çelebi bin El-hâcc Ali, Devlet Gazi bin Makul, El-hâcc Abdurrahman bin Haşim Efendi, Şahbar Efendi bin Nasuh, Mehmed Çelebi bin Haşim, Kara Mehmed ... ve Gayruhum.

17-30b-4

Özet: Şatırbaşı Mustafa Ağa ibn-i Mehmet mahkemeye gelerek Mevlüt bin Mustafa'yı mahkemeye vermiştir. İş bu Mevlüt yirmi batman ... her batmanın birer kuruş muamele satmıştır. Fakat Mevlüt bunu kabul etmemektedir. Bunun üzerine şahitlere danışılmış şahitlerinde bu durumu onaylaması üzerine batmanın birer kuruşa kabul edildiği deftere kayıt edilmiştir.

Oldur ki Şatırbaşı Mustafa Ağa ibn-i Mehmed mahfel-i kazâda Mevlüd bin Mustafa'yı ihzâr edüb dedi ki iş bu Mevlüd'ğe yigirmi batman ... batmanın birer muamele guruş bey' eyledim deyicek gıbbe's-suâl Mevlüd inkâr eylemek ile edicek kavline muvafık beyyine taleb olundukda El-hâcc Hüseyin bin Musli ve Abdurrahman bin Abdullah li-ecli'ş-şehâdet hâziran dediler ki iş bu Mevlüd batmanın birer guruş kabul edüb aldım cümlesini bey' etdim bakisini alduğına şâhidiz şehâdet dahî ederiz deyü her biri edâ-ı şehâdet şeriyâ etdükten sonra şehâdetleri hayyiz-i kabulde vaka'a olub batmanın birer guruş kabul etdüğünün subutı kayd şod.

Şuhûdü'l-hâl: Bekir Ağa bin Arab Yusuf, Mehmed Çelebi bin Haşim Efendi, Ahmed Efendi bin El-Kasım?, Şaban Efendi bin Abdullah ve Gayruhum.

17-30b-5

Özet: Mevlüt on kuruş borcunu mah-ı sefer önünden Reb'i'ü'l-evvel önüne taşımıştır.

Mâh-ı sefer önünden reb'i'ü'l-evvel önünde Mevlüd on guruş vaade etdü ki kayd şod.

17-30b-6

Özet: İlya veledi Yefuda, Yefuda veledi Avrahim'i mahkemeye vermiştir. Mahkemede birbirlerine kefil olduklarını söylemektedirler. Altmış yedi bugasi yetmiş akçeye eskici kadı adlı kişiden satın almıştır. Otuz dokuz kuruş kırk dört bugasi akçesi için kefil olmasından dolayı eskici kadı bu kefil miktarını kendisinden aldığını söylemektedir. Alınan bu miktarı iş bu ilya'dan istediğini ifade etmektedir. İlya ise durumu kabul etmemiştir. Şahitlere başvurulduğu sürede dava yarım kalmıştır.

Oldur ki İlya veledi Yefuda nâm Yahudi Yefuda veledi Avrahim nâm yahudiyi ihzâr edüb mezbûr Yefuda ile ortak beraber birbirmize kefil bi'l-mâl olub Eskici Kâdî nâm kimesneden altmış yedi bugasi yetmiş akçeyi iştirâ edüb kırk dört bugasi Yefuda alub otuz dokuz guruş kırk dört bugasi akçesi için benden kefil bi'l-mâl olduğım hasebiyle kırk dört bugasi akçesi otuz dokuz guruş Eskici Kâdî benden aldı hâlâ tâleb ederim dedikde gıbbe's-suâl ve'l-inkâr mezbûr İlya davâsını mutâbık beyyine taleb olundukda Aysek veledi Yakuda nâm Yahudi iş bu İlya ile Yakuda Eskici Kâdî nam kimesneden.

17-31a-1

Özet: Kadın Bike bint-i Mehmet, şahitlerin huzurunda Hasan Efendi'ye vekaletini verdiği deftere kayıt edilmiştir.

Oldur ki Kadın Bike bint-i Mehmed tarafından Abdülhamid Çelebi bin Es-Şeyh Hüseyin Efendi ve Haşmet bin Mehmed şehâdetleriyle Hasan efendinin vekâleti kayd şod.

17-31a-2

Özet: Şumayil veledi Şemha mahkemeye gelerek Çıbak Moşe'yi mahkemeye vermiştir. On beş muamele kuruş hakkı olduğunu söylemiştir, Moşe'de durumu kabul ederek deftere kayıt edilmiştir.

Oldur ki Şumayil veledi Semha mahfel-i kazâda Çıbak? Moşe'yi ihzâr edüb dedi ki iş bu Moşe'de on beş mumale-i guruş hakkım vardır taleb ederin deyicek gibbe's-suâl Moşe tasdik etdüğü kayd şod.

17-31a-3

Özet: Kostantin veledi Yaşar mahkemeye gelerek Gazi Hoca ibn-i Hasan'ı mahkemeye vermiştir. İş bu Mustafa'ya atı on muamele kuruşa satmıştır. Hoca Gazi kefil olmuştur diyecek, Hoca Gazi ise durumu inkar edecek bunun üzerine Konstantin'in şahitlerine başvurmuş şahitler konusunda aciz kalarak deftere kayıt edilmiştir.

Oldur ki Kostantin veledi Yaşar mahfel-i kazâda Gazi Hôca ibn-i Hasan Usta'yı ihzâr edüb iş bu Mustafa Şatır'ğa atı on muamele-i guruş bey' etdim iş bu Gazi Hôca kefil bi'l-mâl olmuştur suâl olunsun deyicek gibbe's-suâl Gazi Hôca inkâr edicek kavline muvafık beyyine taleb olundukda beyyineden âciz olmağla istihlâf olundukda halef nükûlî subutı kayd şod.

Şuhûdü'l-hâl: Mehmed bin Haşim Efendi, Şaban bin Abdullah, Akbal El-Muhzır, Abdi Çelebi ibn-i Mehmed Efendi ve Gayrum.

17-31a-4

Özet: Ahmet bin Abdullah, Tuma bin Han Mirza'yı mahkemeye vermiştir. Sarıbaşa altmış akçe hakkım var idi diyen Ahmet, iş bu Tuma'nın da kefil olduğunu söylemektedir. Fakat ispatlanamamış dava geri dönmüştür

Oldur ki Ahmed bin Abdullah Tuma bin Han Mirza'yı ihzâr edüb dedi ki Sarıbaşa? altmış akçe hakkım var idi iş bu Tuma kefil-i bi'l-mâl olmuştur taleb ederin deyicek gibbe's-suâl istihlâf olundukda halef nükûlî subutı kayd şod.

Tahrîren fi evâil-i sefer sene 1085

Şuhûdü'l-hâl: Müteveli Mevlüd bin Cani, Mehmed Çelebi bin Haşim Efendi, Şaban bin Abdullah, Akbal El-Muhzır.

17-31a-5

Açıklama: Kaplan'ın tereke kaydı yer almaktadır.

Muhallefât:

Kablan mate ve tereke asabetinin Mirza Atalık

Nakdi yetmiş beş muâmele-i guruş 75	Akmescid'de nakdi guruş 25	Gümüşli sandık guruş 15 üzerine esedi guruş 25
Kazan guruş 1	Eğer Guruş 1	Bugasi kaftan guruş 1
Dimişki kılıç Guruş 5	Cahşır sim 80	Üzerine nakid guruş 25
Yekûn guruş 149		

17-31a-6

Özet: Saki Bölükbaşı mahkemeye gelerek Bey Mirza Atalık'ı mahkemeye hazır etmiştir. Bey Mirza'nın varisi olan Kaplan vefat etmiş ve saki bölükbaşını vasi ilan etmiştir. Yetmiş beş muamele kuruşu elinde bulunduran Saki Bölükbaşı'nın mescide vakıf eylemesini istemiştir fakat Bey Mirza Atalık inkar cevap verecek, şahitlere danışılmış, şahitlerinde yaptığı şahitlikler ile Saki Odabaşı'yı vasi ettiği deftere kayıt edilmiştir.

Oldur ki Sâkî Bölükbaşı mahfel-i kazâda Bey Mirza Atalık'ı ihzâr edüb dedi ki iş bu Bey Mirza Atalık'ın mevrûsı Kablan vefât edüb beni vasî muhtâr edüb yedimde olan yetmiş beş muamele-i guruş var idi vakf olsun sen murâd etdükden sonra mescîde vakf eyle demişdir deyicek gibbe's-suâl Bey Mirza Atalık inkâr-ı cevap vericek kavline muvafık beyyine talep olundukda Yusuf bin Abdullah sanından? ... Ahmed Bek bin Abdullah Murad Dayı bin Mehmed Çelebi ve Ahmed Dellâl li-ecli'ş-şehâdete hâziran oldu alâ vefki's-suâl edâ-ı şehâdete şeriya etdükten sonra Sâkî Odabaşının vasî muhtar etdüğü kayd şod.

Şuhûdü'l-hâl: Mehmed Çelebi bin Haşım Efendi, Mütevelli Mevlüd bin Cani, Mustafa Efendi El-İmâm bin El-hâcc Ali, Mağariş? Çelebi bin Abdülmüslim Ağa ve Gayruhum.

17-31b-1

Özet: Sinan Sufi ibn-i Mehmet mahkemeye gelerek Ömer beşe bin Hızır'ı mahkemeye çağırmıştır. Sinan Sufi Ömer'de üç altın hakkı olduğunu ve talep ettiğini söylemektedir. Ömer'de durumu kabul ettiğini belirterek deftere kayıt ettirilmiştir.

Oldur ki Sinan Sufi ibn-i Mehmed mahfel-i kazâda Ömer Beşe bin Hızır'ı ihzâr edüb dedi ki iş bu Ömer Beşe'de üç altun hakkım vardır taleb ederin deyicek gıbbe's-suâl Ömer Beşe tasdik etdüğü kayd şod.

17-31b-2

Özet: Ebu Bekir Efendi ibn-i Can Mehmet, Hüseyin bin Mehmet'i mahkemeye hazır etmiştir. Ebu Bekir, Hüseyin'in elinde olan kazma ve balta kendi mülkü olduğunu dile getirmiştir. Hüseyin ise durumu inkar etmiştir. Bunun üzerine Ebu Bekir Efendi'nin şahidine başvurulmuş, şahidin de bu durumu onaylaması ile deftere kayıt edilmiştir.

Oldur ki Es-Şeyh Ebû-Bekir Efendi ibn-i Can Mehmed Efendi mahfel-i kazâda Hüseyin bin Mehmed'i ihzâr ve bi'l-muvâcehe güftâr edüb dedi ki iş bu Hüseyin yedinde olan kazma balta benim mülkîmdir taleb ederin deyicek gıbbe's-suâl Hüseyin inkâr ile cevap vericek müdde-i mezbûrın kavline muvafık beyyine taleb olundukda Muzzâfer bin Lacik şehâdet hâzir olub alâ vefki's-suâl edâ-ı şehâdet edüb şahîd-i âhare tevkîf kayd şod.

Şuhûdü'l-hâl: Abdi çelevi ibn-i Mehmed Efendi, Devlet Gazi bin Makul, Akbal El-Muhzır

17-31b-3

Özet: Cebeciden Koybik? Sufi, Abdurrahman'dan almış olduğu sığırın ayağının sakat olduğunu ifade ederek, Abdurrahman'ın sığırın ayağını desteklediğini ifade etmiştir. Bu sebepten ötürü geri iade edilmesini istemiştir.

Oldur ki Cebeciden Koybik? Sufi Abdurrahman muvâcehesinde mezbûr Abdurrahman'dan aldığım sığırın ayağı sakat imiş kan geliyor red etmek murâd ederim dedik de Abdurrahman el-merkûm bir ayağı deşlemiş idi kan geldiği sahîh deyü ikrâr-ı eylemerek rediyle hükm olunduğı kayd şod.

Şuhûdü'l-hâl: Akbal bin Abdullah, Şati bin Abdullah ve Gayruhum.

17-31b-4

Özet: Meryem sakinlerinden Arhunisa bint-i Kalyan, şahitlerin eşliğinde vekaletini eşi olan Gurayil veledi Kostantin'e vermiştir.

Oldur ki Meryem sükkânâtından Arhunisa bint-i Kalyan tarafından Giregor veledi Kostantin ve Sefer Gazi bin Hacı Mehmed şehâdetleriyle zevci Gurayil veledi Kostantin'in dâvâ ettiyi vekâleti kayd şod.

Şuhûdü'l-hâl: Mütevelli Mevlüd bin Cani, Şaban bin Abdullah, Akbal Bin El-Muhzır ve Gayruhum.

17-31b-5

Özet: Bahçesaray kazasında, Avcılar Köyü sakininden Abdurrahman bin Kurt Bali mahkemeye gelerek Abdulferit bin Hamza'yı mahkemeye hazır etmiştir. Bir kıta toprak, Abdurrahman ve merhum İvaz'ın ortaklaşa mülküdür. İş bu Abdulferid hukuksuz yere bu toprağı tasarruf ettiğini söyleyen Abdurrahman toprağı geri istemiştir. Abdulferit inkar ile cevap verecek, Abdurrahman'ın şahitlerine başvurulmuş, şahitlerinde durumu onaylaması ile bu toprağın Abdurrahman ve İvaz'ın müşterek toprağı oldukları kanıtlanmıştır.

Oldur ki kazziye-i Bağçesaray muzâfâtından karye-i Avcılar sükkânından Abdurrahman bin Kurt Bali mahfel-i kazâda Abdulferid bin Hamza'yı ihzâr edüb mahzarında takrîr-i dâvâ edüb dedi ki bir kıt'a arz hudûd-ı beyân olunur kıbleten Dede şarken tarîk şimalen kendü mülkîm garben kara iş bu hudûd-ı erbâ'a ile mahdûd olan arz benim ve merhûm İvaz ile müşterek mülkîmdir hâlâ iş bu Abdulferid fuzûlen tasarruf ediyor suâl olunub kasr-ı yed olunması matlûbumdur deyicek gıbbe's-suâl Abdulferid inkâr ile cevap vericek müdde-i mezbûr Abdurrahmanın kavline muvafık beyyine taleb olundukda Ömer bin Hamza ve Arslan bin Abdullah li-eclî's-şehadet hazirin olub dediler ki iş bu hudûd-ı erbâ'a ile mahdûd olan arz iş bu Abdurrahman ile merhûm İvaz'ın mülkî olduğına şâhidiz şehâdet dahî ederiz deyü her biri edâ-ı şehâdet-i şer'iyye etdükten sonra şehâdetleri hayyiz-i kabulde ve mahal-i irtazda vâki' olub Abdurrahman ile İvaz'ın müşterek mülkleri olduğunun subutı ile Abdulferid'nin yedimin kasr ile hükm-ı lâ-hak olub mâ-hüve'l-vâki' kayd olundu.

Tahrîren fî evâil-i Seferül bi'l-hayr sene 1085.

Şuhûdü'l-hâl: Kökçü Odabaşı bin Devlet Gazi, Mehmed bin Mustafa, Abdultayyif bin Abdi Efendi, Emrullah bin Yusuf, Dede Monla bin Hamza, Ömer Ali bin Kökci, Mehmed Ali bin Abdi Efendi, Mustafa bin Sefer, Seyfullah bin Hamza ve Gayruhum.

17-32a-1

Özet: Can Mirza eşyası olan çanağını Saliha'ya iki altına sattığı ve parasını da aldığı dile getirmiştir.

Sâlifü'z-zikr-ı edâ Can Mirza çanakını? kovalcı? kızı Saliha'ya iki altına bey' edüb iki altun ahz ve kâbz eylediği kayd şod.

Şuhûdü'l-hâl: ...

17-32a-2

Özet: Ahmet mahkemeye gelerek Ali Beşe ibn-i İbrahim nam kimesneyi mahkemeye vermiştir. Yüz esedi hakkı olduğun elli esedini aldığı, elli esedi hakkı kaldığını söylemektedir. Ali beşe bunu kabul etmektedir ve elli esedisini verdiğini kalan elli esedisini zimmetinden verdiği deftere kayıt edilmiştir.

Oldur ki beyân-ı zaç Ahmed meclis-i şer'e Ali Beşe ibn-i İbrahim nâm kimesneden hisse-i kârzan yüz esedi hakkım olub ellisini ahz eyledim elli esedi daha ilâ hakkım kaldı suâl olunsun dedikde mezbur Ali Beşe mukirr olub bilâ-kayda yüz esedi guruş kârz etdim ellisi edâ edüb elisini zimmetimden verdiği kayd şod.

Şuhûdü'l-hâl: Abdulkerim Efendi ibn-i ..., Sultan Gazi Çelebi bin Ali Gazi Ağa, Mehmed Çelebi bin Haşim Efendi, Şaban Efendi bin Abdullah

17-32a-3

Özet: On beş güne kadar elli esedi kuruşu vermez ise Ahmet'i vasi eylediğini, Ahmet'te bu vekâleti kabul ettiği deftere kayıt edildi.

On beş güne değin elli esedi guruş edâ eylemez isem benden vasî olub edâ-ı bey' eylesün deyü mezbûr Ahmed vekîl eylediği kayd şod ve Ahmed dahî vekâlet-i kabul kayd şod.

Şuhûdü'l-hâl: El-Mezbûran

17-32a-4

Açıklama: Birşah adlı kişinin tereke kaydı yer almaktadır.

Muhallefât:

Birşah?

Birşah nâm cariye	Aba dolama sim 80	Çoyın kazan hasene
İki mis?	Bir küçük ma'a	Bir nacak sim
Teri kürk sim	Keçe sim	Bir tob ... sim
Bir tob ... sim	Efendi Bek'de sim 60	... ... sim 20

17-32a-5

Özet: Buga Salası İmamı Bayram Gazi Efendi ve Salacaklı Abdulgaffar Efendi Mescidi İmam'ı olan Mehmet'i mahkemeye hazır etmiştir. Bayram Gazi kendi mescidi evkafından on altını Mehmet Efendi'nin üzerinde olduğunu söylemektedir ve sual olunup tescil edilmesini istemektedir. Sual olunmuş ve Mehmet Efendi tasdik ettikten sonra, mah-ı zilkadenin guresinden rebiülala'nın ilk on gününe dek on altın yüz akçeyi kabul etmiştir. Daha sonra Alma'da yer alan çayırını vade ederek vekil olarak sattığı kayıt edilmiştir.

Oldur ki Buga Salası İmâm olan Bayram Gazi Efendi Salacıklı Abdulguffar Efendi Mescid-i imâm olan Mehmed Efendi'yi ihzâr edüb dedi ki bizim mescidimizin evkâfından üzerine on altın vardır şeriayla suâl olunub tescil-i murâdımdır deyicek gıbbe's-suâl tasdik etdükten sonra mezbûr Mehmed efendiye on altın mâh-ı zilkadenin guresinden Rebi'ü'l-âl-a'nın ilk on gününe dek on altın yüz akçeyi muâmele-i şeriaya edüb kabul etdükten sonra Alma'da vâki' hudûd-ı malûm çayırını va'de-i mezbûradan sonrasından vekil olub bey' eyledüğü kayd şod.

Tahriren fi evâil-i Sefer'ü'l-hayr sene 1085

Şuhûdü'l-hâl: Emir Ahmed Efendi bin El-marûf, Sultan Gazi bin El-Gazi Ağa, Mehmed Çelebi bin Haşim Efendi, Şaban bin Abdullah ve Gayruhum.

17-32a-6

Özet: El-hac Bayram Bek, vekaletini El-hac Murat bin Mehmet'e vermiştir.

Telki? El-hâcc Bayram Bek Mehmed bin Laçın tarafından vekâletini El-hâcc Murad bin Mehmed şehâdet edüb âhare tevkîf kayd şod.

Şuhûdü'l-hâl: Mehmed Çelebi, Mütevelli Mevlüd, Abdi Çelebi, Şaban, Şati ve Gayruhum.

17-32b-1

Özet: Ulusala sakinlerinden Beraciva bint-i Usta Varus mahkemeye gelerek İvaz bin Abdullah'ı mahkemeye hazır etmiştir. Müslüman olan oğlu İvaz'a çuyun kazan, asma kazan, el tava, ocak, üç karış çatma hane, malum yerde yurt yerini, dört çapçak, yorgan, döşek, dört çarşab ve dört yastık bıraktığını İvaz'ın da kabul ettiği deftere kayıt edilmiştir.

Oldur ki karye-i Ulu Sala sükkânatından Beraciva bint-i Usta Varus mahfel-i kazâda sadiye oğlu müslimu'l-milet İvaz bin Abdullah'ı ihzâr edüb dedi ki iş bu müslimu'l-mille oğlum İvaz bir cuyûn kazan ve bir asma kazan ve bir el tava ve bir ocak ve üç karış çatma teras çatım? hudûd-ı malûmda yurt yerim ve dört çapçak ve bir yorganım ve bir döşeğim ve dört çarşab ve dört yasdığım oğlu İvaz'a vasiyet eyledim deyicek gibbe's-suâl ivaz tasdik etdüğü kayd şod.

Tahriren fi evâil-i Sefer'ü'l-hayr sene 1085

Şuhûdü'l-hâl: Mehmed Çelebi bin Haşim Efendi, Emir Cemil Efendi El-Ma'ruf, Haşmet bin Mehmed, Sultan Gazi Çelebi bin Akar Ağa, Şaban bin Abdullah ve Gayruhum.

17-32b-2

Özet: Günce? Köyü sakinlerinden Mahmut bin Abdulhalim, mahkemede Gülbeyaz adlı cariyenin eşi olan Can Akay'ı mahkemeye vermiştir. Gülbeyaz'ın, Abdulfani Çelebi mallarının havalesinden ihraç ettiğini ve azat ettiğini söylemektedir. Herkes gibi hür olduğunu, itaknamesi elline verilmesi istenmiştir. Can Akay'da bunu kabul ettiği ve Gülbeyaz'ın itaknamesi kararlaştırılmış ve deftere kayıt edilmiştir.

Oldur ki karye-i Günce? sükkânından Mahmud bin Abdulhalim Çelebi mahfel-i kazâda koyun gözli kara kaşlı sivri burunlu uzun boylu mevlüd? fi'l-islam Gülbeyaz nâm cariyenin zevcî Can Akay'nı ihzâr edüb dedi ki iş bu evsâf ile mevsûf olan Gülbeyaz'ı ceddî Abdulfani Çelebi emvâl-i havalesinden ihrâc edüb âzad ve i'tâk eylemiştir bade'l-yevm sâir ahrâr-ı aslîye gibi hürdür i'tâknâmesi tahrîr olunub yeddine verilsun deyicek gibbe's-suâl Can Akay mukırr-ı mezbûrın vech-i meşrûh üzere câri ve sâdir olan akvâlin bi'l-muvâcehe tasdik etdükten sonra mezbûre Gülbeyaz'ın i'tâkı mukarrer olub mâ-hüve'l-vâki' kayd şod.

Tahrîren fi evâil-i seferü'l-hayr sene 1085.

Şuhûdü'l-hâl: Abdalbaki bin Ebu'l-Hayr, Azimet bin Şahmeran, Akbal Bin Abdullah, Haşmet bin Mehmed ve Gayruhum.

17-32b-3

Özet: Hivanis veledi Arslan mahkemeye gelerek, Varteras veledi Karagöz'ü mahkemeye hazır etmiştir. Hivanış iş bu Varteras'ta dört kuruş yirmi beş akçe hakkı olduğunu talep ettiğini söylemiş varteris'te bunu kabul etmiştir. On beş gün vade edip İbrahim'i de kefil bırakmıştır.

Oldur ki Hivanis veledi Arslan mahfel-i kazâda Varteras veledi Karagöz'ü ihzâr edüb dedi ki iş bu Varteras'da dört guruş yigirmi beş akçe hakkım vardır talep ederin deyicek gibbe's-suâl Varteras tasdik edüb on beş gün va'de edüb İbrahim kefil bi'l-mâl olduğu kayd şod.

Şuhûdü'l-hâl: Abdulveli Beşe bin Emir, Şahbaz Efendi El-Marûf, Haşmet bin Mehmed, Şati bin Abdullah ve Gayruhum.

17-32b-4

Özet: Abdulveli Beşe bin Ömer mahkemeye gelerek, Mehmet bin Mahmut'u mahkemeye hazır etmiştir. Abdulveli, Mehmet'te on üç kuruş hakkı olduğunu ve talep ettiğini söylemiştir.

Oldur ki Abdulveli Beşe bin ömer mahfel-i kazâda Mehmed bin Mahmud'ü ihzâr edüb dedi ki iş bu Mehmed on üç guruş hakkım vardır talep ederin deyicek gibbe's-suâl Mehmed tasdik etdüğü kayd şod.

Fî el-târih-i el-mezbûr

Şuhûdü'l-hâl: El-mezbûrun

17-33a-1

Özet: Ortak olunan ticarete malların bölüşümüyle ilgili durumun mahkemeye taşınması üzerine kayıt edilmiştir.

Oldur ki Yosef ve İsa veledi Ahravis nâm yahudi meclis-i şer'e Morthay veledi Menahim nâm yahudiyi ihzâr edüb mezbûr Morthay ile bizim mevrusemiz Oddeya nâm yahudi cümle ticâretde şerik olub ale's-seviye ticaret edüb ikisi mâi-emvâl-ı cemî' edüb

dükkânlarında olan eşyayı kirâya bıragub dörder yüz on dörder guruşluk eşya kıymet eylediği üç yüz on guruşluk mülkî evi bizim rızâmız ile merkûm Morthaz ahz edüb üç yüz on guruşluk mukâbilinde bize yüz guruş nakîd ve yüz yigirmi dört guruş esvâb virdiniz ahz ve kâbz eylediği ve sermayede mezbûr Morthaz'ın otuz altı guruş ziyadesi oğlu Ali üzerine hesap olunub verdiğim sermayede ikimizge âli't-tansîf yüz on sekiz guruş doksan altı akçe aldı nısfı bizim ve nısfı ücreti Morthaz'ındır ve hâl-ı şirketde kendü için Morthaz aldığı esvâb yetmiş beş guruş küb ve bizim aldığımız hesap olundu bunlardan kâ'ide kendü zimmetinde ve gayr-i kimesnede ve kendü önünde verdüğüne ortak malından harç eylemediğüne istihlâf-ı murâd ederim dediklerinde mezbûr Morthaz vech-i mine'l-vucûh ortak malından kendüne ...ve gine? verdüğüne harç eylemediğini ve geriyesün? komadığını kendü ve gayr-i yediler ve'l-hâsıl adem hayatına halef-i billah eyledi enzele-t-tevrat-ı alâ musa âmm edüb hulâsa kayd şod.

Şuhûdü'l-hâl: Mehmed Efendi bin Sultan Gazi, Şaban Efendi bin Receb, Mehmed Çelebi bin Şati, Abdi Çelebi, Salih Çelebi ve Gayruhum.

17-33a-2

Açıklama: Murat'ın tereke kaydı yer almaktadır

Murad Oddeya ve tereke ahî-la'b Yosef ve İlya

Morthaz ile kirâ ile alınan esvâb guruş 414	Morthaz ile edâ akçesinden alınan nakdi? guruş 100 esbab? Guruş 124	Beşe'den alınan esvâb hisse-i? guruş 150
Kal'a'da yurt nısf guruş 25	Balbek'de nısfı bağ yeri guruş 15	Yine Balbek'de Ağaç köprü kurbunda arz guruş 20
İki kalemi kilim guruş 3	İki alaca kilim esedi 4	Kırmızı dülbend? guruş 3
... guruş 2	Bir fuçı sim 45	... sandık sim 110
Türkmen? kilim esedi 2	İki yasdık levazıyla? sim 60	Aynalı? kutı sim 40
Dokuz çini sim 60	Fincan tas? sim 10	Altı desti kaşık sim 30
Peşkir sim 100	Dokuz vukiyye bakır guruş 9	Leğen ma'a ibrik sim 200

Sine sim 100	Kazan sim 150	Büyük leğen sim 500
Kavrama döşme	Baş bağı sim 20	Çarşab ... sim 120
... sim 100	On yedi miskâl altun akçe-i guruş 20	Sekiz gümüş düğme guruş 1
Zilfelik guruş 5	Altun baş bağı guruş 12	Altun zincir? Sim 500
Verdiğim? Guruş sim 48		

17-33b-1

Özet: Yusuf ile İsa'nın Morthaz üzerinde yirmi yedi kuruşluk malı şirkette olup, kal'a içinde vaka olan yeri otuz kuruşa sattıklarını yirmi yedi kuruşunu tahsil ettiklerini üç kuruşu alarak şirkette artık bağlantılarının kalmadığı deftere kayıt edilmiştir.

Oldur ki bağdegül? hesap Yusuf ile İsa'nın Morthaz üzerinde yigirmi yedi guruşlu mal-ı şirketten deyicek olub Kal'a'de vâki' yeri otuz guruşa bey' edüb yigirmi yedi guruş tahsil edüb üç guruş dahî ahz edüb birbirlerinde mal-ı şirketten artuk şeyi kalmadığı kayd şod.

Şuhûdü'l-hâl: Devlet Gazi bin Makul, Mehmed Çelebi bin Haşim Efendi, Hızır Efendi El-Müderriş, Şaban Efendi bin Abdullah, Ebu Bekir bin Arab Yusuf, Süleyman Gazi bin Ali Gazi Ağa, Abdi Çelebi bin El-hâcc Mehmed Efendi, Şati bin Abdullah, Akbal Abdullah ve Gayruhum.

17-33b-2

Özet: Davit veledi Şemail Yahudi Mehmet bin Din Mehmet'e yüz dört akçe borcu olduğunu kabul ettiği deftere kayıt edildi.

Oldur ki Davit veledi Şemail Yahudi Mehmed Canihi bin Din-Mehmed'e yüz dört akçe medyûnum deyü ikrâr ve Mehmed Cani hakkı kayd şod.

Şuhûdü'l-hâl: El-mezbûrun

17-33b-3

Özet: Safiye bint-i Esen Geldi adlı kadın mahkemeye gelerek Can Mirza veledi Hüseyin adlı Kıpti'yi mahkemeye hazır etmiştir. Salacak'ta darı dahilinde bir çatma hane ve bir

taşısıyla tümünü dokuz altına satmıştır ve bu miktarı aldığını deftere kayıt edilmesini istemiştir.

Oldur ki Safiye bint-i Esen Geldi nâm avreti meclis-i şer'e Can Mirza veledi Hüseyin nâm Kıptiyi ihzâr edüb mezbûr Can Mirza mahrûs-ı salacak'da kıbleten kaya şarken Şaban mülkî garben mer'â bağçesi şimalen tarîk âmm ile mahdûd olan darı dahilinde bir çatma hane ve bir taşısıyla ve'l-hâsıl cemî'ân hukûk-ı merâfıkıyla dokuz altuna bâyi' bey' edüb meblâg-ı merkûm ahz eyledüm deyü ikrâr ve müşterî merkûmın tasdiği kayd şod.

Fî el-mezbûr

Şuhûdü'l-hâl: El-mezbûrun

17-34a-1

Özet: Gülşah bint-i Şaban Sufi adlı kadının kız kardeşi Raziye mahkemeye gelerek, Gülşah'ın terkesinin emanetçisi ve vasisi olan Damat Emir Çelebiyi mahkemeye hazır etmiştir. Elinde olan birden çok eşyayı Gülşah'ın babası Şaban Sufi'ye kaldığı o ölünce de kendisine terk edildiğini söylemektedir. Şahitlerinde bu duruma şahitlik etmeleriyle deftere kayıt edilmiştir.

Gülşah bint-i Şaban Sufi nâm avretin li-ebeveyn uht Raziye meclis-i şer'e Gülşah mezbûrenin terekesi emânet vasî olunan Esher-i Emir? damadı Emir Çelebi yedinde olan bir kürk ve bir kuşak ve bir sof ve bir hamam testi ve bir mikdar silk ve bir mikdar ... ve sair hocaya bi't-temâm ahz edüb Gülşah'ın terekesi babası Şaban Sufi vârit olub şaban Sufi fevt olub fekat iş bu Raziye terk edüb terekesi Şaban suffi ve Gülşah mezbûre Raziye'yi münhâsire olduğuna Derviş Mehmed el-mu'ezzin ve Ramazan Sufi şehâdetleriyle kayd şod.

Şuhûdü'l-hâl: Şaban bin Abdullah, Devlet Gazi bin Makul, Ebu Bekir bin Arab Yusuf, Mehmed Çelebi bin Haşim Efendi.

17-34a-2

Özet: Salacakta Baba Kurt Mescidi İmam'ı Mehmet bin Mustafa mahkemeye gelerek sabıka Mescidi İmam'ı Bekir Çelebi ibn-i El-hâcc Mehmet ölmüş, zimmetinde yüz yirmi altın mescidi akçesi borcu bulunmaktadır. Salacak'ta bir bağ, Salacakta yurt yeri satılmıştır. Bağı altmış altına hanesi yirmi altına satılmıştır. Seksen altını ödenmiş, kırk

altın borcu kalmıştır. Ayrıca bir kıta yurt ve bir taş ocağı kaldı her birisi satılması talep edilmiştir. Şahitlerinde merhum Bekir çelebinin borcu olduğunu kabul ettiği, bunun üzerine kadı asker Abdulselam efendi de hüküm verdikten sonra yurt yerini dört altına devlet gazi ile Mehmet'e satılmıştır.

Oldur ki mahmiye-i Salacakda vâki' Baba Kurt Mescidi İmâmı Mehmed bin Mustafa meclis-i şer'e hâzır olub sâbıka mescîdi merkûm İmâmı Bekir Çelebi ibn-i El-hâcc Mehmed nam müteveffâ zimmetinde yüz yigirmi altın mescidi akçesi olub bir bağ ve Salacak'da vâki' yurtını terk edüb bağ altmış altına bey' olunub hanesi yigirmi altına bey' olunub seksen altın edâ olunub kırk altın deyn kalmış bir kıt'a yurtı ve bir taş ocağı kaldı her birisi bey' olunub mescidi akçesi âmme? olunması muradımdır dedik de gibbe's-suâl Sefer bin Mehmed ve Devlet Gazi bin Macar Gazi nâm kimesneler merhûm Bekir Çelebi yüz yigirmi altın mescîd-i merkûm deyni olduğu ikrâr eyledi deyü şehâdet edüb yurtdan edâ olunması üzere kâdî-'asker sâbık Abdulselam Efendi hükm eyledüğüne dahî şehâdetlerinden sonra Bekir Çelebi yurtı kıbleten kaya şarken Mehmed Atalık şimalen tarîk âmîm garben Devlet Gazi mülkî ile mahdûd olan arsa ehl-i habere dört altına kesüb? Devlet Gazi ile Mehmed talîf-i şifâları olmağla dört altına bey' olunduğı ve mezbûrlar dahî kabul-ı kâbz eyledikleri kayd şod.

Tahriren fî gurre-i Seferü'l-muzaffer Sene hamse ve semanun ve elf.

Şuhûdü'l-hâl: Şaban bin Abdullah, Sultan Gazi Çelebi bin Ali Gazi Ağa, Mehmed Çelebi bin Haşim Efendi, Kutlu Şah Çelebi Sakıbaşı ve Gayruhum.

17-34a-3

Özet: Semha veledi Aysek, Tohtamış veledi Efendi Murat'ı mahkemeye hazır etmiştir. Nehri Kaçı'da korul? İçinde senagirir? Adlı yer de bir kıta çayırı altı kuruşa iş bu Murat'tan satın aldığı söylemiştir. Altı kuruşu Murat'ın aldığına dair tasdik edilmesini istemiştir. Yapılan incelemede durum kabul edileriken alınacak miktarın havale edildiği kaydedilmiştir.

Oldur ki Semha veledi Aysek meclis-i şer'e Tohtamış veledi Efendi Murad nâm zimmiyi ihzâr edüb Nehr-i Kaçı'da Korul? içinde senagirir? nâm mevzînde bir kıt'a çayır olan altı guruş iştirâ eylemiş idüm selasini müstehakk-ı zuhûr edüb beyyine ile isbât edüb ahz eylediğı şer'i bakîsini dahi eda edüb meblâğ-merkûm ahz muradımdır dedik de gibbe's-

suâl ve'l-tasdîği bakîleri red olunub meblâğ-ı merkûm ahz etmek üzere havaleye verdiği kayd şod.

Şuhûdü'l-hâl: Kutluşah Çelebi, Şaban bin Abdullah, Mehmed Çelebi, Şati ...

17-34a-4

Özet: Cennet Han bint-i Aliş kendi eşini vekil eylediği kaydedilmiştir.

Oldur ki Cennet Han bint-i Aliş kendü zevc-i vekîl eyledü kayd şod.

Şuhûdü'l-hâl: Şaban Akar bin Abdullah, Devlet Gazi bin Makul, Şahbaz Efendi bin Nasuh ve Gayruhum.

17-34b-1

Özet: Morthaz veledi Münahim, mahkemeye gelerek Odeyya adlı Yahudi ile sermayelerinin ortak olduğu sekiz sene hizmet ettiği yarı malı kendisine ait olduğu yarısının Odeyya'ya ait olduğunu söylemiştir. Durumu kabul edildiği elinde olan malın ortaklık malı olduğu deftere kaydedilmiştir.

Morthaz veledi Münahim Yahudi meclîs-i şer'i de Odeyya nâm mülki? yahudi ile sermayemiz ortak olub sekiz sene hidmet edüb nisf benim ve nisf mülki malıdır yedimde olan mal ortaklık malıdır deyü ikrâr-ı kayd şod.

Şuhûdü'l-hâl: Mehmed Çelebi, Devlet Gazi, Mehmed Çelebi bin El-hâcc Devlet Gazi, Sultan Gazi, Şaban Efendi, Şati bin Abdullah ve Gayruhum.

17-34b-2

Özet: Morthaz veledi Menahim mahkemeye gelerek, İsa veledi Şulma'yı mahkemeye hazır etmiştir. Kal'a'da vaka olan arazi, sekiz kulaç arazi on iki kulaç dolu olup, yarısı Morthaz kendisine ait olduğunu, yarısı da Odeyya mülkü olduğunu söylemiş kendisine ait olan bölümü otuz kuruşa sattığını ifade etmiştir. Karşı tarafta bunu kabul ettiği deftere kayıt edilmiştir.

Oldur ki Morthaz veledi Menahim meclis-i şer'e İsa veledi Şulma nâm Yahudi'yi Kal'a dan vâki' iki taraf Avrahim mülki bir şarken Maytob garben Avrahim mülki mahdûd olan arz'ğî sekiz kulaç arzı on iki kulaç dolı olub nısf-ı şâyi' benim ve nısf-ı şâyi' mezbûrın

Mursi Odeyya mülkî idi benim hakkım olan nısf-ı şâyi' nı otuz guruş bâyi' bey' teslim eyledüm ve mezbûr dahî kabul eyledi dedik de gibbe's-suâl ve'l-tasdîk kayd şod.

Şuhûdü'l-hâl: El-mezbûrun

17-34b-3

Özet: Kefe vilayetinden Cami Kebir Mahallesi sakinlerinden Ahmet Beğ ve Mehmet Beğ adlı kişiler şahitler olarak, Sulu Kuba Mahallesinde otururken vefat eden ümmü-gülsüm bint-i Mehmet Çelebi adlı hatunun varisleri eşi İslam bin Abdullah kızı Gümüşhan ibnit-i El-hâcc Ali adlı hatun ve karındaşı olan hala seferde olan Abdullah bek nam kimesnelerdir. Abdullah Bek'e kalan mirastan olan Sulu Kuba Mahallesindeki menzilden bir çeyrek hissesi satılarak yine aynı mahallede bulunan Hasan Bölükbaşı adlı kişiye teslim edildiği söylenmiştir. Şahitler bu duruma şahadet ettiklerini söyleyerek deftere kayıt edilmesini istemişlerdir.

Vilayet-i Kefe'de Camî Kebir mahallesi sükkânından Ahmed beğ ibn-i Mahmud ve Mehmed Beğ ibn-i İslam nâm kimesnelerden vasî câl üzere istişhâd-ı şer'î sudurundan sonra vilayet-i karye'de Sulu Kuba mahallesinde sakîne iken bundan akdem vefât iden Ümmü-gülsüm bint-i Mehmed Çelebi nâm hatununun verâset-i zevcî metrûkî İslam bin Abdullah nâm kimesneyi ve sadr-ı kebire kızı Gümüşhan ibnit-i El-hâcc Ali nam hatun ve'l-ebeveyn karındaşı olub hâlâ sefer-i humâyûnda olan Abdullah Bek nâm kimesneye ... olub mezbûr Abdullah Bek muteveffâ mezbûrın muhallefâtından olub mezbûr Sulu Kuba mahallesinde vâki' lede'l-ilayh ve'l-ciran malûmu'l-hudûd menzilden olan rûb' hissesini semen-ı misil ile ücret-i bey' edüb semenini bade'l-kabz yine mahalle-i mezbûre sükkânından Hasan Bölükbaşı nâm kimesneyi demâ ve teslim iş bu bâisu'l-vesîka mezbûre Güneş Han'ı bizim huzurumuzda vekîl ve ... nâ'ib nısf-ı ta'yîn eyledi bizler bu husûsı bu vech üzerine şâhidleriz şehâdet dahî ederiz deyü edâ-ı şehâdet-ı şer'iyye eylediklerinde bade'l-kabul mâ-hüve'l-vâki' bi't-taleb kayd olundu.

Fî yevmi's-sâbi' işrîn min zi'l-ka'de ... erba'a ve semânun ve elf.

Şuhûdü'l-hâl: Abdiş Bek bin Hüseyin, Tutuhar? Mehmed Bek ibn-i Musa, Abdurrahman Beşe bin Abdullah ve Gayruhum.

17-34b-4

...

17-35a-1

Özet: Cennet bint-i Halil, Ömer bin Ebu Bekir'i mahkemeye getirmiştir. Mahkemede Hacı köyünde hendeğinde mera diye dava ettiği araziden başka sekiz kuruşa Ömer'e sattığını söylemiştir. Yapılan sorgulamada hendeğin tamamını sekiz kuruş eylediğini ifade etmiş ve kendisinin alıkoyduğu herhangi bir arazi yoktur demiştir. Cennet'in mera denilen araziye sekiz kuruşa sattığını davası olan araziden başka yine sekiz kuruş verilmesi kabuldür diyerek kabul etmiştir.

Oldur ki Cennet bint-i Halil meclis-i şer'e Ömer bin Ebû Bekir'i ihzâr edüb mezbûr Ebû Bekir karye-i Hacı köyünde vâki' kıbleten Murtaza mülki şarken mer'âğı avret? yere garben mer'âğı şimalen yine mer'âğı ile mahdûd olan hendeğinin mer'âmız deyü kûyle? davâ eyledüğü arzdan mâ-'adâ sekiz guruş mezbûr Ömer'e bey' eyledüm dedik de gibbe's-suâl mezbûr hendeğinin cümlesine sekiz guruş eylemiştir kendüsi alıkoyduğu arzın yokdur deyü cevap verüb mezbûre avretin ehl-ı karyemiz mer'âdır deyü davâ eyledüğü arzı bey' eylemiş vekîlim deyü yemin edüb mezbûre Ömer ehl-ı karye mer'â davâsı eden arzdan mâ'adâsı yine sekiz guruş makbûlımdır mer'âdır deyü davâ olunan arz ikrâr ile deyü ikrâz kaldığı kayd şod.

Şuhûdü'l-hâl: El-hâcc Mustafa Ağa, Devlet Gazi bin Makul, Mehmed Çelebi Haşim Efendi, Kutlu Şah Çelebi bin Saki Baş

17-35a-2

Özet: Kal'a Yahudilerinden Baba veledi Yosep mahkemeye gelerek Mankup sakinlerinden İlya veledi Morthaz'ı hazır etmiştir. Dört sene evvel Mankup'ta iki karşılı biri çatma ve bir taştır, ortası çatılı ve mahzeniyle babası yüz kırk kuruşa satmıştır. İlya kırk kuruşunu vermiş kalan yüz kuruşu da şimdi vermiştir. Artık İlya üzerinde hakkı kalmadığını söyler ve tasdik eder.

Oldur ki Kal'a-i Yahudiyan sükkânından Baba veledi Yoseb meclis-i şer'e Mankub sükkânından İlya veledi Morthaz Yahudi'yi ihzâr edüb mezbûr İlya târih-i kitâbdan dört sene mukkadem Kal'a-i mankub'da vâki' kıbleten tarîk âmm' şarken yine tarîk âmm' garben Yakud mülkîne şimalen ... Morthaz mülkîne muttasıl darı dahilinde iki karşulu hane biri çatma ve biri daşdır ortası çatılı ve mahzeniyle babam yüz kırk guruş

bey'eylemiş idi kırk guruşu babam Yoseb ahz edüb yüz guruş mezbûr İlya zîmmetinde kalmış idi hâlâ yüz guruş bi't-temam ahz ve kâbz eyledüm üzerinde artuk hakkım kalmadı deyü ikrâr eyledüğü ve mezbûr İlya tasdik eyledüğü kayd şod.

Şuhûdü'l-hâl: Şaban bin Abdullah, Şati bin Abdullah, Mehmed Çelebi bin Haşim Efendi, Şahbaz Efendi bin Nasuh, Abdulsevid Çelebi bin Hüseyin Ali Efendi, Murtaza Bek bin ... ve Gayruhum.

17-35a-3

Özet: Hızır bin Malkoç ve Murtaza Bin Mustafa adlı kişiler Baba veledi Şulma'nın malı olan Gülbeyaz ile Devlet Ali'yi bir sene önceden serbest bıraktığını kabul ederek şahadet etmektedirler.

Oldur ki Hızır bin Malkoç ve Murtaza bin Mustafa nâm kimesneler Baba veledi Şulma babamın malıdır Gülbeyaz ile Devlet ali mudebbir eylemiş bozmadınız? deyü târih-i kitâbdan bir sene mukaddem ikrâr eylemişdir deyü şehâdeti şer'iyeye eyledikleri kayd şod.

Şuhûdü'l-hâl: Murtaza Çelebi, Abdulreşid Çelebi Hüseyin Ali Efendi, Mustafa Ağa Şatibaşı? bin Mehmed Giray Han, Abdullah bin El-hâcc Murad, Ebû Bekir bin Arab Yusuf, Şati bin Abdullah ve Gayruhum.

17-35a-4

Özet: El-hac Ali, Lesgail? zimmiye sattığı elli beş pare ipliği yarısını üçer akçeye iştirâ eylemiş deftere kayıt edilmiştir.

Oldur ki El-hâcc Ali Lesgail? zimmiye bey'e eyledüğü elli beş pare ipliği yarısını üçer akçeye iştirâ eyledüm deyü ikrâr-ı kayd şod.

Şuhûdü'l-hâl: Mehmed Çelebi bin Haşim Efendi, Şatir El-Muhzır?, Monla Mehmed bin El-İmâm ve Gayruhum.

17-35b-1

Özet: Kal'a Yahudilerinden Aysek Yağuda mahkemeye gelerek Yasef veledi Baruç adlı kişiyi hazır etmiştir. Alican Çelebi'den ve Santon Yahudi'den satın alınan bağı, Meydan bin El-hac Gazi'den alınan bütün bağı, Aysek, Yasef ile aldığını kendisini pazarlık ederek her birilerine yarısını yüz on kuruşa Aysek'e satmıştır. Alican Çelebi yüz yirmi kuruş

yirmi akçe olup Yasef eda eyledi. Ayrıca iki kıta bağın yarısının değeri olan yüz on kuruşu Yasef'ten yine Aysek topladı. Sonuç olarak üç kıta bağ ortak mülkleri olmuş ve kabul edilmesi kayıt edilmesini istemektedir.

Oldur ki Kal'a-i Yahudiyan sükkânından sagîr? Aysek Yağuda meclîs-i şer'e Yasef veledi Baruc nâm Yahudi'yi ihzâr edüb Kâtib Sefer Gazi Efendi zaç Alican Çelebi'den iştirâ olunan bağ ve Santon Yahudi'den iştirâ olunan bağ meydan bin El-hâcc Gazi'den iştirâ olunan bağ cümlesine Nehr-i Kaçı'da ... .. vâki'dir Ali Can bağını Yasef ile müşter-i iştirâ eyledüğü ve Santon ile Meydan bağını ben kendüm pazar edüb aldıktan sonra her birilerinin nısfını yüz on guruş mezbur Aysek'e bey' eyledüm ve Ali Can Han Çelebi bağ dahî yüz guruş yigirmi akçe olub mezbûr Yasef edâ eyledi deyn bey' eyledüğüm iki kıt'a bağın nısfının semeni olan yüz on guruş Yasef'den ben kâbz eyledim ve'l-hasıl üç kıt'a baği ikimizin alî't-tansîf mülkîmiz olmuşdur deyü bi't-tâv ikrâr ve bi's-sâf merkûmın tasdîği kayd şod.

Tahrîren fî selh-i Muharemü'l-haram.

Şuhûdü'l-hâl: İslam Dede El-Ma'ruf, Mehmed Çelebi bin Haşim Efendi, Akbal bin Abdullah, Şati bin Abdullah ve Gayruhüm.

17-35b-2

Özet: Ermeni Mahallesi sakinlerinden Malok veledi Ceznam zimmi Buga Salası Mescit vakfından on altın aldığı bunun sonuncunda arazini rehin bırakmış ayrıca oğlu olan Doğan adlı kişiyi de kefil etmiştir.

Oldur ki Buga Salası Mescîd-i İmâmı Bayram Gazi Monla Bağçesaray mahâllatından? oldur ki Ermeni mahalles-i sakînlerinden Malok veledi Ceznam zimmî Buga Salası Mescîd-i Evkâfından on altun ahz etdüm ve rehn-i sicilâtı mukâbele Gülsi mülkîne ve garben arz hâlî şarken Torı mülkîne şimalen Korcak mülkîne muttasil arazi bade'l-âliyye? el-şer'iyeye rehindir deyü ikrâr ve yine mezbûrın oğlu Doğan kefil-i bi'l-mâl ve innda't-taleb? hakkım dediği bi't-taleb kayd olundu.

17-35b-3

Özet: Bahçesaray'da Ermeni Mahallesi sakinlerinden Malok veledi Ceznam adlı zimmi Buga Salası Mescidi vakfından on beş kuruş almıştır. Bu on beş kuruşun hala üzerinde

borç olarak durduğunu, yukarıda adı geçen mescidin imamının hakkı olduğu deftere kayıt edilmiştir.

Oldur ki Bağcesaray mahllâtından Ermeni Mahallesi sükkânından Malok veledi Ceznam zîmmi Buga Salası mescîd-i evkâfından on beş guruş almış idim hâlâ üzerimde vacîbü'l-edâ deyindir dedik de mescîd-i merkûmın imâmı hakkı bulunub kelâm-ı mezbûr tasdik edecek dahî üzerine deyn-ı merkûmın şöyle kayd olundu.

Şuhûdü'l-hâl: Abdulhamid bin Abdulhalim, Salih bin Halil Efendi.

17-35b-4

Özet: Bayram Gazi Efendi Buga Salası Mescidi İmam'ı olarak borçlu Malok adlı zimmi mahkemeye hazır etmiştir. Malok'un on beş kuruşluk borcunu devrederken bunun için Malok'a ait olan darıyı alırken ayrıca kefil olan oğlundan da borcu almıştır.

Oldur ki Bayram Gazi Efendi El-imâm Mescîd-i Buga Sala merkûm ve mesfûr Gök zimmî ihzâr ve mahzarında devr-ı şer'i ile bi'l-lâde hakkını on beş guruş devredüb mukâbelinde lede'l-cîrân malûmu'l-hudûd darını kâbz ve oğlu dâvâ kefil-i bi'l-mâl ahz eyledüğü kayd şod.

17-36a-1

Açıklama: Laçın'e ait tereke kaydı yer almaktadır.

Muhallefât:

Laçın Mustafa

Guruş 39 guruş 34, 42 yekûn 76	Nakdi hasene 21	İbrik hasene 1
Arz hasene 6	Semen? Hasene 5 sim 80 (silik)	Mustafa hasene 19 sim 80
... hasene 19 sim 80	Deyn-i zevc-i hasene 12 12 yekûn 24	Mustafa deyn-i hasene 32
Deyn-ı Ramazan Ağa hasene 14		

17-36a-2

Özet: Laçın'ın malından Mustafa'ya otuz dört kuruş isabet etmiş, zevcesine on altı kuruş isabet eyledi ve El-hâcc Ramazan Ağa'ya on beş kuruş isabet eyledi.

Oldur ki Laçın'ın malından Mustafa'ya guremâ otuz dört buçuk guruş isâbet eyledü ve zevcesî ... on altı guruş guremâ isâbet eyledü ve El-hâcc Ramazan Ağa'ya guremâ on beş guruş isâbet eyledi.

Tahrîren fî evâhir-i Muhârremu'l-harâm sene hamse semanun ve elf

Şuhûdü'l-hâl: Mehmed Çelebi bin Haşim Efendi, Abdulsevid Çelebi bin Hüseyin Ali Efendi, İslam Dede El-Ma'ruf, El-hâcc Ramazan Ağa, Şaban Akar bin Abdullah.

17-36a-3

Özet: Kantemir bin Cantemir mahkemeye gelerek Kaplan bin Abdulhaluk'u mahkemeye vermiştir. Kaplan'dan otuz buçuk kuruşa cariyeyi satın aldığını ifade etmiştir. Fakat aldıktan sonra cariyede rahatsızlık gördüğünü söyleyerek ret olunmasını istemiştir. Kaplan ise bu durumun bir ayda yirmi günde bir hasıl olduğunu söyleyerek ayıp olmadığını söylemiştir. Kaplan durumun bundan ibaret olduğunu söyleyerek ret olunmamasını isteyerek kayıt edilmesini istemiştir.

Oldur ki Kantemir bin Cantemir meclis-i şer'e Kablan bin Abdulhaluk nâm kimesneler ihzâr edüb mezbûr Kablan'dan otuz buçuk guruş iş bu cariyeyi iştirâ eylemiş idüm kızında ürse? var şer'â red olunması mûradımdır dedik de mezbûr Kablan'ın olub cariyeyi huzur-ı şer'i de nazar eden kimesnelere karnındaki urası görüb bir ayda yiğirmi günde hâsıl olur ayıb değildir iş bu cariyenin urası kadîmdir deyü Şaban Akar Abdullah ve Mehmed çelebi Haşim Efendi ihbâr eylediklerinde mezbûr Kantemir'e adem kabulde istihlâf olunmak murâd olunub Kablan istihlâf olunmasun deyü yemin-i fârig olunduğı kayd şod.

Şuhûdü'l-hâl: İmam Mehmed Efendi, Şati bin Abdullah, Salih Çelebi bin El-hâcc Mehmed Efendi, Hasan Dellâl ve Gayruhum.

17-36a-4

Özet: Kaplan yukarıdaki ayıplı cariyeye için yemin ederek deftere kayıt ettirmiştir.

Badehû Kablan merkûm kantemir mezbûr ayb-ı merkûm vech-i mine'l-vucûh adem kabulüne istihlâf-ı murâd edüb Kablan merkûm hâlef-î billâh eyledüğü kayd şod.

Şuhûdü'l-hâl: El-mezbûrun.

17-36b-1

Özet: Devlet Ali bin Ahmet mahkemeye gelerek Moşe veledi Babam Köse Şulma mahkemeye vermiştir. Moşe'nin babası, Devlet Ali ve kardeşi Gülbeyaz'ı hali hayatından kırk gün önce azat olunmasını istemiştir. Fakat hala Moşe ve Baba kul etme niyetindedir sual olunmasını istemiştir. Moşe bunun üzerine azat edilmesine dair malumu olmadığını söylemiştir. Bunun üzerine Devlet Ali şahitlere başvurmuş. Şahitlerin durumu onaylaması üzerine Devlet Ali'nin söyledikleri kabul edilmiş ve Devlet Ali'nin hür olarak hüküm olunup deftere kayıt edilmiştir.

Oldur ki Devlet Ali bin Ahmed meclis-i şer'e Moşe veledi babam Köse Şulma ihzâr edüb mezbûr Moşe'nin babası Köse Şulma beni ve benim li-ebeveyn karındaşım Gülbeyaz hal-i hayatında ol-mürdün kırk gün mukaddem azadım olsun deyü müdebbir eylemiş idi hâlâ bizleri Moşe ve karındaşı Baba kul etmek murad ediyor suâl olunsun deyicek gıbbe's-suâl mezbûr Moşe benim malûmum değil deyü cevab virüb mezbûr Devlet ali'den beyyine taleb olundukda Hızır bin Malkoç ve Murtaza bin Mustafa nâm kimesneler Köse Şulma evvel mürdün bir sene mukaddem hâl-i hayatında Ahmet Bek eski evladı Devlet Ali vekîl-i beyân benim mürdümden kırk gün mukaddem azad olsun deyü müdebbir eylemişdir bizler hakk-ı şahîdleriz şehâdet dahî ederiz deyü edâ-ı şehâdeti şer'iyye eylediklerinden bâde'l-kabul Devlet Ali'nin hüriyetiyle hükm olunduğı kayd şod.

Tahriren fi Muhâremu'l-hâram sene hamse semanun ve elf

Şuhûdü'l-hâl: Abdi Çelebi bin El-hâcc Mehmed Efendi, Mehmed Çelebi bin Haşım Efendi, Devlet Gazi bin Makul, Şaban bin Akar, Kutlu Şah Çelebi bin Sadık Beşe?

17-36b-2

Özet: Morthaz veledi İlya mahpus iken, bütün kulları hapisten çıkması için satılmıştır. Satılıp elde edilen parayı bu borçlar için kullanılmıştır. Üç ay hapisten sonra iflasıyla hüküm olunup salıverilmiştir.

Oldur ki Morthaz veledi İlya mahbus iken Abdulseyyid Çelebi ibn-i Hüseyin Ali Efendi ve El-hâcc Mehmed meşki? nâm kimesneler târih-i kitâbdan mukaddem cümle memâlikî bey' olunub guremâ verilüb üç ay habisten sonra iflâsıyla hükm olunub ıtlak olunmuşdır deyü ihbâr ile hissemi? Sefer Odabaşı huzurunda tekrar yine itlak olunduğı kayd şod.

Şuhûdü'l-hâl: Şaban bin Abdullah, Sehvan? Merkûman, Şati bin Abdullah ve Gayruhum.

17-36b-3

Özet: Kobazan Köyü'nden Şah Timur bin Mustafa Emeldeş, Sultan bin Abdullah'ı mahkemeye vermiştir. İş bu Sultan Kul'un Devkesi'nin babası olan Hasan'ın kendi babasına ait olduğunu söylemiştir. Sultan Kul'un zorla elinde tuttuğunu söylemiştir. Yapılan sorgulamada Sultan Kul ise, Hasan'ın bütün malını kendisine himmet eylediğini ifade etmiştir. Öncesinden Şah Timur'a ait olarak azat edildiğine dair bir bilgisinin bulunmadığını söyleyerek cevap vermiştir. Şah Timur'un şahitlerine başvurulmuştur. Şahitler merhum Hasan'ın Şah Timur'un azat ettiği kişidir diyerek şahitlik etmişlerdir.

Oldur ki karye-i Kobazandan Şah Timur bin Mustafa Emeldeş meclis-i şer'e Sultan bin Abdullah'ı ihzâr edüb mezbûr Sultan kul'un devkesi babası Hasan benim babam Mustafa Emeldeş hakîk-ı şirketinin? mu'takirdir evvelisinden hakk-ı vâlâm metrûkâtını iş bu Sultan Kul zabt idiyor taleb ederim dedik de gıbbe's-suâl mezbûr Hasan cümle malını bana ve himmet eylemiş idi evvelisinden zabt idiyor mezbûr Şah Timur Bek hakîk-i şirketi? mu'tak olub mezbûr vâlâsı olduğu malûmım değil deyü cevab virüb mezbûr Şah Timur'dan beyyine taleb olundukda Koç Ali bin Nasuh ve Seyyid bin Teğri Mirza? nâm kimesneler merhûm Hasan merkûm Şah Timur babası Mustafanın hakîk-i şirketin mu'takdır bizler hakk-ı şâhidleriz şehâdet eder deyü edâ-ı şehâdet şerife eylediklerinde bade'l-kabul kayd şod.

Şuhûdü'l-hâl: Devlet Gazi bin Makul, Mehmed Çelebi bin Haşim Efendi, Şaban bin Abdullah, Şati bin Abdullah ve Gayruhum.

17-37a-1

Özet: Kişiler hakkında karar alınmış deftere kayıt edilmiştir.

Ve şirâ' mukarrer olub bi't-taleb kayd şod.

Tahriren fî evâhir-î Muhâremü'l-hâram sene hamse semanun ve elf.

Şuhûdü'l-hâl: Fevki? Efendi bin Murtaza Efendi, İslam Dede El-Ma'ruf, Nurullah bin Mehmed Şah Kara, Sultan bin Abdullah, Kara Mehmed bin El-Hami?, Dilaver bin Osman, Kahveci Ramazan bin Abdullah, Samed bin Mehmed, Devlet Geldi? bin Abdullah ve Gayruhum.

17-37a-2

Özet: Devlet Gazi bin Macar gazi mahkemeye gelerek Ömer Reis'i hazır etmiştir. İş bu Ömer'e bir alaşayı yüz akçe kiraya verdiğini söylemiş ve kirada iken kaybolduğunu ifade etmiştir. Ömer ise kayıp olduğunu kabul ederken kıymet miktarını kabul etmemiştir. Beş altın kıymetine denk geldiği, iki buçuk altına hüküm olunduğu deftere kayıt edilmiştir.

Oldur ki Devlet Gazi bin Macar Gazi mahfel-i kazâda Ömer Reis'i ihzâr edüb dedi ki iş bu Ömer Reis'e bir alaşa yüz akçe ücret ile vermişdim hâlâ alaşam gayıb olmuş şer'iyeyyle taleb ederin deyicek gıbbe's-suâl Ömer reis gayıb oldu deyüb kıymetine inkâr edecek mezbûr devlet gazi beş altun kıymetine isabet edüb iki buçuk altun kıymetine hüküm olunub mâ'hüve'l-vâki' kayd şod.

Şuhûdü'l-hâl: El-hâcc Abdurrahman bin Haşim Efendi, Devlet Gazi bin Makul Dede, Şaban bin Abdullah, Haşmet bin Mehmed, Şati bin Abdullah ve Gayruhum.

17-37a-3

Özet: Bahçesaray'da Sefer Gazi Efendi Mahallesi sakinlerinden Şaban Sufi ibn-i Mustafa, Dilaver bin Abdullah'ı mahkemeye vermiştir. Mahallede olan bir kıta yurt yerinde mahzen üstü taş hanesiyle ve fırınıyla, iş bu Dilaver'e yüz yirmi kuruşa satılmıştır. Bundan sonra bu mülkün hakkı ve tasarrufu Dilaver'e ait olduğu deftere kayıt edilmiştir.

Oldur ki mahmiye-i Bağçesaray mahâllatından mahalle-i Sefer Gazi Efendi sükkânından Şaban Sufî İbni Mustafa mahfel-i kazâda lazimü't-tevkîre Dilaver bin Abdullah'ı ihzâr edüb mahzarında takrîr-i kelâm edüb dedi ki mahalle-i mezbûrede vâki' bir kıt'a yurt yeri hudûd-ı beyân olunur kıbleten Çürük Su şarken kendi mülkîm şimalen tarîk-ı âmm garben Hüseyin mülkîdir dahilinde vâki' altı mahzen üstü taş hanesiyle ve furunla dahilinde vâki' escâr-ı müsmire ve gayr-ı müsmiresiyle ve hukûk-ı merâfikla ve tevâbi levâhıkıyla iş bu

Dilaver'e yüz yigirmi gurus beyi bati sahihiyle bey' edüb teslîm-i mübeyyi mahdûd edüb kâbz-ı semen madûd bi'temam eyledim bade'l-yevm iş bu dilaverin mülkî müşterâsıdır keyfe-mâ-yeşâ ve tahtar ve tasarruf eder deyceğ gibbe's-suâl Dilaver bâyi' mezbûrın vech-ı meşrûh üzere carî ve sadîr olan akvâlin bi'l-muvâcehe tasdîk ve bi'l-muşafehe tahkîk etdükten sonra sıhhatı bey' ü şıra' ve teslîm ve tesellüm ve istifâ' ve îkâ' mukârrer ve muhakkak olub mâ-hüve'l-vâki' kayd şod.

Tahriren fî evâhir-î Muhâremü'l-hâram sene 1085.

Şuhûdü'l-hâl: El-hâcc Mustafa Ağa ibn-i El-hâcc Ali Ağa, El-hâcc Mustafa Ağa ibn-i Ebu'l Hacı Ağa, Hacı Bayram bin Ramazan, Devlet Gazi bin Makul, Ömer Hoca bin Musa, Ramazan bin Abdullah, Halil bin İbrahim, Haşmet bin Mehmed, Şati bin Abdullah, Akbal El-Muhzır.

17-37a-4

Özet: Beşe veledi Şemail, eskici Mustafa'dan iki yüz kırk dört akçe talep ettiğini Mustafa'da durumu onayladığı deftere kayıt edildi.

Oldur ki Beşe veledi Semail Eskici Mustafa'dan iki yüz kırk dört akçe taleb edüb mezbûr Mustafa tayi' ikrâr kayd şod.

Şuhûdü'l-hâl: Şahbar? Efendi bin İmâm Hazreti Han, Sultan Gazi Çelebi bin Ali Gazi Ağa, Mehmed Çelebi bin Haşim Efendi, Şaban bin Abdullah.

17-37b-1

Özet: Bahçesaray Kazasında Bıçkı Köyü sakinlerinden Recep bin Abdullah ve İvaz bin Abdullah mahkemeye gelerek Abdulvahap Efendi ibn-i Mahmut'u mahkemeye vermiştir. Aynı köyde olan darının dahilinde bir çit ararıyla Abdulvahap Efendi'ye yirmi beş altına ve adedi belirli bir miktar akçeye satılmıştır. Bundan sonra bu mülkin sahibi Abdulvahap olduğu kabul edilmiş ve onaylanmış deftere kayıt edilmiştir.

Oldur ki kazıyye-i Bağçesaray muzâfâtından karye-i Bıçkı sükkânından Receb bin Abdullah bülûguna mukırr ve mukrif olan İvaz bin Abdullah mahfel-i kazâda El-hâcc Abdulvahap Efendi ibn-i Mahmud Efendi'yi ihzâr edüb dedi ki karye-i mezbûre de vakâ'a darımız hudûd-ı beyân olunur kibleten sokak şarken yine sokak şimalen tarîk-î âmm garben Olmas? nâm zimmî mülkîdir dahilinde vakâ'a cit aran ve escâr-ı müsmire ve gayr-

i müsmiresiyle hukûk-ı merâfıkla ve tevâbi levâhıkıyla ve cemî'an menâfiyle ve müştematıyla iş bu El-hâcc Abdulvahab Efendi'ye yigirmi beş altın ile adedi malûm bir kâbz akçeye beyi bati sahihiyle bey' edüb teslîm-ı mübeyyî mahdûd kâbz-ı semen edüb adedine malûm bir kâbz akçe'ye na-tazyî' eylediği bade'l-yevm iş bu Abdulvahab Efendi'nin mülkî müşterâsıdır keyfe-mâ-yeşâ ve tahtar ve tasarruf eder deyicek gıbbe's-suâl El-hâcc Abdulvahab Efendi mâ-beyân mezbûrunun vech-î meşrûh üzere carî ve sadır olan akvâlin bi'l-muvâcehe tasdîk ve bi'l-muşâfehe tahkîk etdükten sonra sıhhati bey' ü şirâ' ve teslîm ve tesellüm ve istifâ' ve ikâ' ve ikbâz ve kâbz mukarrer muhakkak olub mâ-hüve'l-vâki' kayd şod.

Tahrîren fî evâhir-î Muhârremü'l -hâram sene 1085.

Şuhûdü'l-hâl: El-hâcc Mustafa Ağa ibn-i El-hâcc Ali, El-hâcc Mustafa Ağa ibn-i ebu'l-Hacı Ağa, Devlet Gazi bin Makul Dede, Mehmed Çelebi ibn-i Haşim Efendi, Abdurrahman efendi ibn-i Murtaza Efendi, Abdi Çelebi bin Mehmed Efendi, Haşmet bin Mehmed, Şati bin Abdullah, Akbal bin Abdullah, Şaban bin Abdullah ve Gayruhüm.

17-37b-2

Özet: Ayşe bint-i Toktar Ali, fahru'l-ayan Ramazan Ağa'ya vekaletini şahitler huzurunda vermek için dava ettiği kayıt edilmiştir.

Oldur ki Aişe bint-i Toktar Ali tarafından Ömer bin Karaca ve Talad bin Evsib? şehâdetleriyle fahru'l-ayan Ramazan Ağa'nın vekâleti davâ etti kayd şod.

17-37b-3

Özet: Vekil olan Ramazan Ağa mahkemeye gelerek Aysek'i mahkemeye vermiştir. Mahkemede Aysek'de müvekkilinin on altın hakkı olduğunu ifade ederek talep ettiğini söylemiştir. Aysek durumun doğru olduğunu söylemiştir lakin beş altın on beş akçe hakkını verdiğini kalan miktarın dört altın yüz beş akçe olduğunu söylemiştir.

Oldur ki sabîtü'l-vekâle Ramazan Ağa mahfel-i kazâda Aysek velediyi ihzâr edüb dedi ki iş bu Aysek de müvekîlemin on altın hakkı vardır talep ederin deyicek gıbbe's-suâl Aysek gerçek on altın hakkı vardır lakin beş altın on beş akçe hakkını vermişim bakî zîmettimde dört altın yüz beş akçe deynim vardır deyü ikrâr kayd şod.

Tahrîren fî evâhir-î Muhâremü'l-harâm sene 1085

Şuhûdü'l-hâl: Gök Efendi bin Murtaza Efendi, Mehmed Çelebi bin Haşim Efendi, Şati bin Abdullah ve Gayruhum.

17-37b-4

Özet: Mevlüt önceki eşi Bike'yi boşadığı deftere kayıt edilmiştir.

Naz bike Mevlüd zevce-i sâbıke Bike veledi Meredan? Bâyin-i talak boş olduğu kayd şod.

Tahrîren fî salîhü'l-Muhârremü'l-harâm sene hamse semanun ve elf

Şuhûdü'l-hâl: Şaban Akar, Abdulseyyid Çelebi, ... Abdi bin El-hâcc Abdi Efendi, Sultan Gazi bin Ali Gazi Aga, Mehmed Çelebi bin Haşim Efendi, Şati bin Abdullah, Akbal bin Abdullah ve Gayruhum.

17-38a-1

Özet: Salacak sakinlerinden Aliş bin Allahkulu tarafından şahitlerinin eşliğiyle vekaletini El-hac Veli bin Ahmet'e vermiştir. Veli'de mahkemeye gelerek Salacak sakinlerinden El-hac Abdurrahman bin Haşim efendiyi mahkemeye hazır etmiştir. Ulaklı köyü ayağındaki çayırı iş bu Abdurrahman'a yirmi bir altın adedi belli akçeye satmıştır. Bundan böyle buranın hakkı Abdurrahman'a ait olduğu deftere geçirilmiştir.

Oldur ki mahmiye-i Salacak sükkânından Aliş bin Allahkulı tarafından husûs-ı attıye İmâm Mehmed Efendi Şaban ve Abdulkadir bin Ahmed Sufi nâm kimesneler şehâdetleriyle sabîtü'l-vekâle El-hâcc veli bin Ahmed Sufi meclis-i şer'e yine Salacak sükkânından El-hâcc Abdurrahman çelebi ibn-i Haşim Efendi'yi ihzâr edüb mezbûr müvekîlem Aliş Efendi karye-i Ulaklı ayağında vâki' kıbleten Devlet Emeldeş şarken tarîk-î âmm garben yine tarîk-î âmm şimalen Hadice iş bu hudûd ile mahdûd olan çayırını iş bu yiğirmi bir altun ile muşarun-ileyh adedi bi'l-malûm akçeye bakî bey' ve teslîm eyleyüb meblağ-ı merkûm ahz ve kâbz eyledi ve müşteri merkûm dahî layıkıyla kâbz ve tesellüm eyledi bade'l-yevm mülkî müşterân makbûzdır keyfe-yeşâ ve tahtar ve tasarruf ider didikde gibbe'l-istintâk el-şer'i sıhhati bey' ü şirâ' mukarrer olub bi't-taleb kayd şod.

Tahrîren fî evâsıt-ı Muhârremü'l-harâm sene 1085.

Şuhûdü'l-hâl: Şehmedan merkûmın, Devlet Gazi bin Makul, Sefer bin Cani, Mehmed Çelebi bin Haşim Efendi, Şaban bin Abdullah, Şati bin Abdullah, Akbal bin Abdullah, Haşmet bin Mehmed ve Gayruhum.

17-38a-2

Özet: Mustafa bin Mehmet, Mustafa bin Ahmet'ten üç altın hakkı olduğunu ve talep ettiğini söylemiştir. Mustafa kabul ettikten sonra emir olunup, hapis olduğu kayıt edildi.

Oldur ki Mustafa bin Mehmed meclis-i şer'de Mustafa bin Ahmed nâm kimesneden üç altın hak talep edüb mezbûr Mustafa ikrârından sonra edâ ile emr olunub âyâ eylemeğınnı habıs olduğı kayd şod.

Şuhûdü'l-hâl: Şahbar Efendi, El-hâcc Mustafa Ağa, Ebu-Suud Efendi ve Gayruhum.

17-38a-3

Özet: Sultan Kul bin Hasan, Mehmet bin Ahmet'i mahkemeye vermiştir. Sultan Kul, kendisine ait deri kürkünü kayıp ettiğini ve daha sonra Mehmet'in elinde bulunduğunu söyleyerek talep etmiştir. Mehmet'in bu durumu kabul etmemesi üzerine Sultan Kul'un şahitlerine başvurulmuş, şahitlerinde durumu onaylaması ve sultan Kul'un da bu ürünü yok etmek bir niyeti olmadığı anlaşılması üzerine bu ürünün Sultan Kul'a ait olduğu kabul edildi.

Oldur ki Sultan Kul bin Hasan mahfel-i kazâda Mehmed bin Ahmed'i ihzâr edüb dedi ki iş bu deri kürk benim kürküm idi gayıb etdim idi hâlâ iş bu Mehmed yedinde buldım talep ederin deyicek gıbbe's-suâl Mehmed inkâr-ı cevab vercek kavline muvâfık beyyine talep olundukda ... bin Abdullah ve Mustafa bin Abdullah lî-eclî'ş-şehâdet hâziran olub alâ vefki's-suâl edâ-ı şahîdiz şeriyye etdükten sonra mezbûr Sultan Kul âit mülkînden âzad ve ihrâc etmedüğüne istihlâf olundukda halef billahi'l-azim etdükten sonra deri kürk mezbûr sultankul'ın mülkî üzere hükm kayd şod.

Şuhûdü'l-hâl: Şaban bin Abdullah, Mehmed Çelebi bin Haşim Efendi, Ali Beşe bin Ayaz, Şati bin Abdullah ve Gayruhum.

17-38b-1

Özet: El-hac Süleyman Beşe bin Mehmet, Mustafa Beşe'yi mahkemeye vermiştir. Mustafa Beşe'de on sekiz esedi kuruş hakkı olduğunu ve talep ettiğini söylemiştir.

El-hâcc Süleyman Beşe bin Mehmed mahfel-i kazâda Mustafa Beşe'yi ihzâr edüb dedi ki iş bu Mustafa Beşe'de vâcibü'l-edâ ve lazimü'l-kazâdan on sekiz esedi gurus hakkım vardır talep ederim deyicek gibbe's-suâl Mustafa Beşe tasdik edüb mucibiyle kayd şod.

Tahrîren fi evâsıt-ı Muhârremü'l-harâm sene 1085

Şuhûdü'l-hâl: Ali Beşe bin Ayaz, Devlet Gazi bin Makul, Mehmed Çelebi bin Haşım Efendi, Akbal El-Muhzır ve Gayruhum.

17-38b-2

Özet: Bahçesaray kazasında Topçu köyü sakinlerinden Hanife bint-i Güneş adlı kişi, kölesi olan on bir sene önce dünyaya gelen Şermat'ı kendi cariyesi olan Milayim nam cariyeden geldiğini kabul edip, Şermat'ı kendi malından azat ettiğini söylemiştir. İtaknamesi verilmesini istemiş ve deftere kayıt olunmuştur.

Sebeb-i tahrîr-i kitâb-ı sahife ... budur ki Bağçesaray kazâsına tabî karye-i Topçu sakînlerinden Hanife bint-i Güneş nâm hatun mahfel-i kazâ lazimü't-tevkirde abd-ı memlûküni olub sene-i on bir sene vâsil Şermat nâm çora mahzarında ikrâr ve î'tiraf edüb iş bu bey' etdiğim Mülayim nâm cariyemden tevlid eden mezbûr Şermat'ı malımdan âzad etmişimdir bade'l-yevm azâdımdır üzerinde hakk-ı vilâdan gayri hakkım yokdur i'tâknâmesi virilsin dedik de gibbe't-tasdikî's-şeri-i sıhhat-ı i'tâkı mukarrer olub bu vesîka bi't-taleb ketb olunub yed talibi def' olındı.

fi gurre şehri Cemâziye'l-ahîr sene ... semanun ve elf.

Şuhûdü'l-hâl: Bahadır Mirza ibn-i Mirza Bek, Ahmed Mirza ibn-i Derviş, Devlet Gazi bin Receb, Mustafa bin Abdiş Hoca, ...

17-38b-3

Özet: Abdulfani El-hac, şahitlerin eşliğinde süt oğlunun vekaleti ile Bahçesaray'daki dükkanı rehin bıraktığı Buga Salası Mescid'i evkafından yedi altın aldığını, bu dükkanı rehine üzere teslim alanın da Bayram Gazi Efendi olduğu deftere kayıt edilmiştir.

Oldur ki Abdulfani El-hâcc tarafından Yahya bin Hüseyin ve Hasan bin Esad Çelebi şehâdetleriyle haleb oğlumın vekâleti bağçesarayda vâki' dükkânı rehîn virüb Buga Salası Mescîd-i Evkâfından yedi altuna alub dükkân-ı mezbûrın hudûd-ı beyân olunur hâlâ kıbleten Şati mülkî şarken yine Şati mülki şimalen tarîk-î âmm garben yine Şati mülkîdir iş bu hudûd-ı erbâ'a ile mahdûd olan dükkân Bayram Gazi Efendi'ye rehîne üzere teslîm olundığı kayd şod.

Şuhûdü'l-hâl: Mısri Efendi ibn-i Abdulhalim Ağa, Mustafa Efendi ibn-i El-hâcc Akbal?, Şati bin Abdullah ve Gayruhum.

17-38b-4

Özet: Bağçesaray'da Rus Mahallesi sakinlerinden Gülcihan bint-i Nasuh vekaletini şahitler eşliğinde Ferhat hocaya vermiştir. Ferhat hoca da mahkemeye gelerek, Kaydak bin Abdullah'ı mahkemeye hazır etmiştir. Mahallede olan darının içerisinde çit evle Ortası çatılı, ahırıyla ve odasıyla beraber hepsini yüz esedi kuruşa Kaydak'a satmıştır.

Oldur ki mahrûs Bağçesaray mahallâtından Rus Mahallesi sakinâtından Gülcihan bint-i Nasuh tarafından husûs-ı attıye Mehmed Bölükbaşı sâbık ve Cafer bin Hasan nâm kimesneler şehâdetleriyle sabîtü'l-vekâle ibn-i sadriyesi Ferat Hocâ bin ...Mirza meclîs-i şer'e Kaydak bin Abdullah nâm kimesneyi ihzâr edüb mahalle-i merkûmda vâki' kıbleten tarîk âmm şarken yine tarîk garben Sefer Gazi Bölükbaşı'ı şimalen ... .. ve tarîk ile mahdûd olan darını iki karşılı çit evle? ortası çatılı ve ahır ve odasıyla ve'l-hâsıl cem'an hukûk-ı merâfık ve tevâbi levâhıkıyla yüz esedi guruş bâyi' bey' ve teslîm ve ikbâz eyledi dedik de gıbbe'l- istindâk sıhhat-ı bey' ü şirâ' mukarrer olundu.

17-39a-1

Özet: Zahide bint-i İslam, şahitlerin huzurunda vekaletini eşi olan sefer Beşe'ye vermiştir.

Oldur ki Zahide bint-i İslam tarafından Ömer bin Osman ve Murad Şah bin Süleyman şehâdetleriyle zevc-î Sefer Beşe'nin vekâleti kayd şod.

17-39a-2

Özet: Vekaleti alan Sefer Beşe mahkemeye gelerek Morthaz veledi İsa'yı mahkemeye hazır etmiştir. Sefer, müvekkili olan Zahide'nin yirmi beş altın hakkı olduğunu Morthaz

üzerinde ve bunu talep ettiğini söylemektedir. Morthaz cevap olarak, Zahide'nin validesi olan Kamile'den yirmi beş altın aldığını söylemektedir deftere kayıt edilmiştir.

Oldur ki sabîtü'l-vekâleti Sefer Beşe mahfel-i kazâda Morthaz veledi İsa'yı ihzâr edüb dedi ki iş bu Morthaz'da müvekîlem Zahide'nin yiğirmi beş altun hakkı vardır taleb ederin deyicek gıbbe's-suâl Morthaz cevap verüb dedi ki ben Zahide'nin validesi Kamile'den yiğirmi beş altun aldım deyü ikrâr-ı kayd şod.

17-39a-3

Özet: Toksap? Köyünde Mehmet bin Amanlık mahkemeye gelerek Mehmet Ali Köyü sakinlerinden Abdullah bin Polat'ı mahkemeye vermiştir. İş bu Abdullah'a dokuz beşşeri buğday'ı yetmiş akçeye üç sene önce sattığını söylemektedir. Abdullah bu durumu kabul etmemiş bunun üzerine şahitlere başvurulmuş, Esenkar bin Amanlık'ın şahitliği ile beraber durumun doğruluğu anlaşılmış deftere kayıt edilmiştir.

Oldur ki karye-i Toksabdan? Mehmed bin Amanlık mahfel-i kazâda karye-i Mehmed Ali sükkânından Abdullah bin Kurac? Bolat'ı ihzâr edüb mahzarında takrîr-i kelâm edüb dedi ki iş bu Abdullah'a dokuz beşşeri buğday yetmiş akçeye târih-i kitâbdan üç sene mukaddem bey' eylemişim şer'ieyle suâl olunub tescîl-i murâdımdır diyecek gıbbe'l-suâl inkâr ile cevap vercek kavline muvâfık beyyine taleb olundukda Esenkar bin Amanlık lî-eclî'ş-şehâdet hâzir olub dedi ki iş bu Mehmed iş bu Abdullah dokuz beşşeri buğdayı yetmiş akçeye bey' etdüğüne Abdullah'ın kabul etdüğüne şâhidim şehâdet dahî ederim deyü edâ-ı şehâdet-ı şer'ieye etdükden sonra şâhid-i âhare tevkîf kayd şod ve Şah Gazi bin Ahmed ali vefkî's-suâl şehâdet etdüğüne kayd şod.

Tahrîren fî evâsıt-ı Muhârem sene 1085

Şuhûdü'l-hâl: Hızır Efendi El-Müdderis, Mehmed Efendi bin Ahmed Beğ, Devlet Gazi bin Makul Dede, Mehmed Çelebi bin Haşim Efendi ve Gayruhum.

17-39a-4

Özet: Kayıp olan Yakuda veledi Avrahim'in eşi Mamuk bint-i İlya vekaletini ... vermiştir. O da mahkemeye gelerek kayıp olan Yakuda'nın bir erkek bir de kız çocuğu olduğunu ve bakılmaya muhtaç olduğunu dile getirmektedir. Müvekkilinin isteği üzerine kaybolan Yakuda'nın malından çocuklarına ve kendisine nafaka ve kisve

ihtiyaçları karşılanması istenmiş, mahkeme bunu kabul etmiştir. Kadına üç sim hani, çocuklarına da ikişer buçuk sim verilmesi uygun görülmüş ve deftere kayıt edilmiştir.

Oldur ki mefkûd Yakuda veledi Avrahim'in zevcesi Mamuk bint-i İlya tarafından Yoseb veledi Şemayil ve Şemayil veledi Arbay şehâdetleriyle sabîtü'l-vekâle Abes? veledi Avrahim mahfel-i kazâda hâzir olub dedi ki müvekîlem Mamuk yedinde olan mefkûd olan Yakuda'nın oğlu Yoseb nâm sâgir'e ve Birnaziye nâm sagire'ye mefkûd mezbûrın malından nafaka müvekîlemin kendine ve bir oğlu ve bir kızına nafaka ve kisvesine kifâyet-i mikdarı vekâletim hasebiyle şeriayla takdîr ve fârz olunması matlûbdır deyicek ehl-i habere marifetiyle zevcesine üç sim cedid hani ve iki evladına ikişer buçuk sim hani takdîr ve fârz olunub ve istid'âne izn verilüb vakt-ı zaferden rücû ide deyü kayd şod.

Tahrîren Fî evâsıt-ı Muhârremü'l-hâram sene 1085.

Şuhûdü'l-hâl: Gök Efendi ibn-i Murtaza Efendi, El-hâcc Mustafa bin El-hâcc Ali, Abdi Çelebi ibn Mehmed Efendi, Mehmed Efendi bin Haşim Efendi, Sefer bin Cani ve Gayruhum.

17-39b-1

Özet: Fevmiye bint-i İshak, şahitler huzurunda vekaletini babası İshak'a vermiştir.

Oldur ki Fevmiye bint-i İsak tarafından Moşe veledi ... ve Morthaz veledi Aysek şehâdetleriyle babası İsak'ın vekâleti kayd şod.

17-39b-2

Özet: Bahçesaray'da Kuba Cami Mahallesi sakinlerinden Mehmet bin El-hac Resul mahkemeye gelip, sütkızı olan Fatma'ya kendi malından nafaka ve kisve vermek istemiştir. Bunun üzerine mahkeme iki sim cedit hani verilmesini uygun bulmuş ve deftere kayıt edilmiştir.

Oldur ki mahmiye-i Bağçesaray mahallatından mahalle-i Kuba Camî sükkânından Mehmed bin El-hâcc Resul mahfel-i kazâda hâzir olub dedi ki haleb kızım Fatma'ya mal-ı mûradtımdan nafaka ve kisvesine kifayet mikdarı takdîr ve fârz olunması matlûbumdur deyicek ehl-i habere ma'rifetle yevmi iki sim cedid hani takdîr ve fârz olunub vakt-ı zaruretde istidâne edüb vakt-ı zaferden rücû ide deyü kayd şod.

Tahriren fi evâsıt-ı Muhârremü'l-harâm sene 1085.

Şuhûdü'l-hâl: Devlet Gazi Bek bin Makul Dede, Mehmed Çelebi bin Haşim, Haşmet bin Mehmed, Şaban bin Abdullah ve Gayruhum.

17-39b-3

Özet: Bahçesaray'da Hüseyin Ağa Mahallesi sakinlerinden Abdulfani bin Derviş Ramazan mahkemeye gelerek, Mustafa efendi ibn-i Mehmet'i mahkemeye hazır etmiştir. Aynı mahallede bir yurt yerinde bir çatma hanesiyle iş bu Mustafa Efendiye beş yüz on akçeye satılmıştır.

Mahmiye-i Bağçesaray mahallâtından mahalle-i Hüseyin Ağa sükkânından Abdulfani bin Derviş Ramazan mahfel-i kazâda Mustafa Efendi ibn-i Mehmed'i ihzâr edüb mahzarında takrîr-i kelâm edüb dedi ki mahalle-i mezbûrede vâki' bir kıt'a yurt yeri hudûd-ı beyân olunur kıbleten Fatma Kadın mülkî şarken Varteris nâm zimmî mülkî şimalen Usta İbrahim mülkîdir garben yine İbrahim mülkîdir iş bu hudûd erbâ'a ile mahdûd olan yurt yerini dahilinde vâki' bir çatma hanesiyle hukûk-ı merâfıkıyla ve tevâbi ve levâhıkıyla iş bu Mustafa Efendi'nin beş yüz on akçeye beyi batı sahihiyle bey' edüb teslîm-ı mübeyyî mahdûd edüb kâbz-ı semen bi't-temam eyledim bade'l-yevm iş bu Mustafa Efendi'nin mülkî müşterâsıdır keyfe-mâ-yeşâ ve tahtar ve tasarruf eder deyicek gibbe's-suâl Mustafa Efendi bâyi' mezbûr Abdulfani'nin vech-î meşrûh üzere carî ve sadîr olan akvâlin bi'l-muvâcehe tasdîk edicek sıhhat-ı bey' ve şîrâ ve teslîm ve tesellüm mukâerrr ve muhakkak olduğu kayd şod.

Tahriren fi evâsıt-ı Muhârremü'l-harâm sene 1085.

Şuhûdü'l-hâl: Abdurrahman Efendi bin Murtaza Efendi, Rahmet? Efendi bin Bekir Derviş, Mehmed Çelebi bin Haşim Efendi, Devlet Gazi bin Makul, Abdulveli Beşe bin Ömer, İbrahim bin Mustafa, Şati bin Abdullah ve Gayruhum.

17-39b-4

Özet: Karaca veledi Binyad, Zafer bin Mustafa'yı mahkemeye vermiştir. Karaca, iş bu Zafer'de yüz yetmiş akçe hakkı olduğunu ve talep ettiğini söylemektedir. Zafer'de durumu kabul ederek deftere kayıt edilmiştir.

Oldur ki Karaca veledi Binyad mahfel-i kazâda Zafer bin Mustafa'yı ihzâr edüb mahzarında takrîr-i davâ edüb dedi ki iş bu Zafer'de vacîbü'l-edâ-ı yüz yetmiş beş akçe hakkım vardır taleb ederin deyicek gibbe's-suâl Zafer tasdîk etdüğü kayd şod.

Şuhûdü'l-hâl: El-mezbûrun.

17-40a-1

Özet: Murtaza Efendi'nin küçük oğlu Abdullah Çelebi mahkemeye gelerek Musli Efendi'yi mahkemeye vermiştir. Ölmüş olan Halil Ağa'nın üstünde babasının malları olduğunu söyleyen Abdullah artık reşit olduğunu bu malları istediğini söylemektedir. Musli Efendi durumu kabul ederek, hemşiresi Ayşe Can'da kırk beş muamale kuruş, validesinde altı muamale kuruş, usta Ömer'den de otuz kuruş ve nakkaş dükkanı ayrıca yüz elli altı muamele kuruş vadede olduğunu bunları Abdullah'a vermiştir. Toplam olarak yüz elli altı muamele kuruş ve dükkan verilmiştir.

Oldur ki merhûm Ömer Ağa zaç Murtaza Efendi'nin küçük oğlu Abdullah Çelebi meclis-i şer'de Musli Efendi ibn-i Abdulhalim Ağa mahzarında takrîr-i güftâr edüb merhûm Halil Ağa bizlere vasî nasb olunub babamız merhûmdan hisselerimize isâbet eden emvâl-i merhûmun yedinde idi hâlâ bâlig oldum babamdan değin hissem her ne ise yedime almak mûradımdır dedikde mezbûr Musli Efendi vasiyeti tasdîkden sonra hemşîresi Aişe Can zimmetinde kırk beş muâmele-i guruş vardır hâvale eylediği ve validesi zimmetinde altı muâmele-i guruş vardır ana dahî havale eylediği otuz muâmele-i guruş Usta Ömer'den bir nakkâş dükkân ahz olunmuştur ana dahî vericek hâlâ dahî yetmiş beş muâmele-i guruş yedine teslim eylediğim cemî'an babası mâlından mezbûr Abdullah'a geçen yüz elli altı muâmele-i guruş oldu bakî her ne kalmış ise vaadedir düşrüb virsem deyicek mezbûr Abdullah Çelebi dahî hemşirem üzerinde olan kırk beş muâmele-i guruş ve validem üzerinde olan altı guruş ve otuz guruş Usta Ömer'den alınan nakkâş dükkânını kabul eyledüm ve hâlâ dahî yetmiş beş muâmele-i guruş meclis-i şer'de kâbz eyledüm cem'ân üzerime geçen yüz elli altı muâmele-i guruş oldu deyü tasdîği kayd şod.

Şuhûdü'l-hâl: Devlet Gazi bin Makul, Şaban Akar bin Abdullah, Kutlu Şah Çelebi bin Cebeci Başı ..., Mevlüd Mütevellî, Abdülkerim Efendi, Şati bin Abdullah, Akbal bin Abdullah ve Gayruhum.

17-40a-2

Özet: Babeş veledi Şitay, sütoğlu Avrahim'i mahkemeye hazır etmiştir. Kal'a'da vaka olan darısı ve çatma hanesiyle Avrahim'e altmış muamale kuruşa satmıştır.

Oldur ki Babeş veledi Şitay mahfel-i kazâda haleb oğlu Avrahim'i ihzâr edüb dedi ki Kal'a'dan vâki' darım hudûd-ı beyân olunur kıbleten Şemair? mülkî şarken Babek mülkî şimalen Şemayil mülkî garben sâgir Avrahim iş bu hudûd-ı erbâ'a ile mahdûd olan darım dahilinde vâki' bir çatma hanesiyle hukûk-ı merâfıkıyla iş bu oğlum Avrahim'e altmış muâmele-i guruş beyi bati sahihiyle bey' edüb teslîm-ı mübeyyî mahdûd eyledim bade'l-yevm mülkî müşterâsıdır keyfe-mâ-yeşâ ve tahtar ve tasarruf eder deyicek gibbe's-suâl avrahîm tasdîk etdüğü kayd şod.

Tahrîren fî evâsıt-ı Muhârremü'l-harâm sene 1085.

Şuhûdü'l-hâl: Devlet Gazi bin Makul Dede, Mehmed Çelebi bin Haşim Efendi, Kutlu Şah Çelebi bin, Mustafa Efendi bin Abdulhalim Ağa, Şati bin Abdullah, Akbal El-Muhzır, Haşmet bin Mehmed.

17-40b-1

Özet: Zeynep Sultan Bike ibnit-i Ali Ağa şahitlerin huzurunda vekaletini Mevlüt bin Cafer'e vermiştir.

Oldur ki Zeyneb Sultan Bike ibnit-i Ali Ağa tarafından Mustafa bin Hasan ve Receb bin Kayu Sufî şehâdetleriyle El-hâcc Mevlüd bin Cafer'in vekâleti kayd şod.

17-40b-2

Özet: El-hac Abdülvahip Efendi ibn-i Mahmut Efendi, vekil olan Mevlüt Efendiyi mahkemeye hazır etmiştir. Kara kurt kazasında Yenibay'da bütün karaltıdaki, yarım pay toprak, dört bir payı merası ve iki koyun hakkını yüz elli muamele kuruşa Mevlüt'ün müvekkili olan Zeynep sultan Beki'ye satmıştır. Bundan gayri artık bunların hakkı Zeynep Bike'de olduğu istediği gibi tasarruf edebileceği deftere kayıt edilmiştir.

Oldur ki fahrü'l-ayan El-hâcc Abdülvahib Efendi ibn-i Mahmud Efendi mahfel-i kazâda celîlü'l-kadre sabîtü'l-vekâle El-hâcc Mevlüd'ni ihzâr edüb mahzarında takrîr-i kelâm ve tabîrü'l-merâm edüb dedi ki Karakurt kazâsında karye-i Yenibay'da vâki' cümle karaltı tevâbi ve levâhıkıyla ve yarım pay arz ve rub' pay arzim mer'âsiyle ve iki koyundan hakk-ı şifasıyla yüz elli muâmele-i guruş iş bu El-hâcc Mevlüd'ün müvekkîlesi Zeyneb Sultan

Bike'ye beyi batî sahîhiyle bey' edüb teslîm-ı mübeyyî mahdûd edüb edüb kâbz-ı semen mahdûd bi't-temam eyledim bade'l-yevm mülkî müşterâsıdır keyfe-mâ-yeşâ ve tahtar ve tasarruf eder deyicek gıbbe's-suâl vekîl-i mezbûr El-hâcc Mevlüd bâyi' mezbûr Abdülvahib Efendi'nin vech-i meşrûh üzere carî ve sadîr olan akvâlin bi'l-muvâcehe tasdîk ve bi'l-muşâfehe tahkîk etdüğünden sonra sıhhatı bey' ü şîrâ ve teslîm ve tesellüm ve istifâ' ve îkâ' ve ikbâz ve kâbz mukarrer olub mâ-hüve'l-vâki' kayd şod.

Tahrîren fî evâsıt-ı Muhârremu'l-harâm sene 1085

Şuhûdü'l-hâl: Ebu Suud Efendi bin Mahmud Efendi, Devlet Gazi bin Makul, Mehmed Çelebi bin Haşim Efendi, Mustafa bin Hasan, Mehmed Efendi El-İmâm bin Ahmed, Şaban bin Abdullah ve Gayruhum.

17-40b-3

Özet: Şehri Küstü Mahallesinde Saliha bint-i Rızvan öldükten sonra iki oğlu Mehmet ve Mahmut'a bin seksener akçe menkul isabet etmiştir. Mahmut'un yaşı daha küçük olduğu için onun payı da Mehmet'e verilmiş biraderine yüz seksen akçe borçlandığı kaydedilmiştir. Şehri Küste de ev bahçe ve kır rehîn bırakılmıştır.

Oldur ki Şehr-i Küstü mahallesinden Saliha bint-i Rızvan nâm avret fevt olub iki oğlu Mehmed ve Mahmud'ı terk edüb metrukâtından her birilerine bin seksener akçe menkûlden isâbet edüb Mahmud vasî olmağla husûsına değin bin seksen akçelik menkûlden hissesini büyük biraderi Mehmed'e bey' olunub mezbûr Mehmed dahî kabul ve kâbz edüb küçük biraderine yüz seksen akçe medyûn olduğu kayd olundı ve Mehmed dahî bin seksen akçe için Şehr-i Küstü'de olan ev ve bağçe ve kır husûsını rehîn olmak üzere ikrâr-ı kayd şod.

Şuhûdü'l-hâl: Mustafa Monla bin El-hâcc Ali, Şaban bin Abdullah, Monla Mustafa bin Murtaza Ali Efendi, El-hâcc Receb bin Mevlüd Kethüdâ Ağa ...

17-41a-1

Özet: Harun veledi Arslan mahkemeye gelerek Mevlüt bin Abdullah'ı mahkemeye vermiştir. Mevlüt'te üç yüz elli akçe hakkı olduğunu ve istediğini söylemiş, Mevlüt'te durumu onaylamıştır.

Oldur ki Harun veledi Arslan mahfel-i kazâda Mevlüd bin Abdullah'ı ihzâr edüb dedi ki iş bu Mevlüd üç yüz elli akçe hakkım vardır taleb ederin deyicek gıbbe's-suâl Mevlüd tasdîk etdükden sonra.

17-41a-2

Özet: Cangir Köyü sakinlerinden Meydan bin Hacı Gazi, Aysek veledi Yağuda'yı mahkemeye hazır etmiştir. Cangir'de bağ ve çayırı iş bu Aysek'e yetmiş üç muamale altına satmıştır. Bundan sonra bu bağ ve çayırın sahibi Aysek olduğu istediği gibi tasarruf edebileceği söylenerek deftere kayıt edilmiştir.

Oldur ki karye-i Cangir sükkânından Meydan bin Hacı Gazi mahfel-i kazâda Aysek veledi Yağuda'yı ihzâr edüb dedi ki karye-i mezbûre de vâki' bir kıt'a bağ ve çayır hudûd-ı beyân olunur kıbleten târik-î âmm ve şarken Nur-Mehmed mülkî şimalen Arpak ve Mehmed mülkîdir ve garben Rahmet mülkîdir iş bu hudûd-ı erbâ'a ile mahdûd olan bağ ve çayır'ı dahilinde olan eşcâr-ı müsmîre ve gayr-i müsmîresiyle ve hukûk-ı merâfıkla ve tevâbi ve levâhıkıyla ve cemî'an menâfiyle iş bu Aysek'ğe yetmiş üç muâmele-i altuna beyi bati sahihiyle bey' edüb teslîm-ı mübeyyî mahdûd edüb kâbz-ı semen madûd bi't-temam eyledim bade'l-yevm iş bu Aysek'nin mülkî müşterâsıdır keyfe-mâ-yeşâ ve tahtar ve tasarruf eder deyicek gıbbe's-suâl Aysek bâyi' mezbûr Meydan'nın vech-i meşrûh üzere carî ve sadîr olan akvâlin bi'l-muvâcehe ve bi'l-muşâfehe tasdîk etdükden sonra sıhhatı bey' ü şirâ' ve teslîm ve tesellüm ve istifâ' ve ikâ' ve ikbâz ve kâbz mukarrer ve muhakkak olub mâ hüve'l-vâki' kayd şod.

Tahriren fî evâsıt-ı Muhârremü'l-harâm sene 1085.

Şuhûdü'l-hâl: Hüseyin Efendi bin Ömer Ali Bey?, Yahya Efendi bin Süleyman Efendi, Mehmed bin Haşim Efendi, ...bin Naci ve Gayruhum.

17-41a-3

Özet: Gümüş bint-i Sefer, Hatice bint-i Mehmet'i mahkemeye çağırmıştır. İş bu Hatice'ye Şehir Küstü de darı dahilinde bir taş hanesiyle beraber yirmi altına satmıştır. Bundan sonra buradaki hak Hatice'ye geçmiştir. Bu mülkte istediği tasarruf edebileceği deftere kayıt edilmiştir.

Oldur ki Gümüş bint-i Sefer mahfel-i kazâda Hatice bint-i Mehmed'i ihzâr edüb mahzarında takrîr-i kelâm edüb dedi ki iş bu Hatice'ye Şehr-i Küstü mahallesinde vâki'dir hudûd-ı beyân kıbleten Sefer Ali mülkî şarken Kablan mülkîdir şimalen Abdullah mülkîdir garben Mehmed mülkîdir iş bu hudûd-ı erbâ'a ile mahdûd olan darını dahilinde vâki' bir taş hanesiyle ve hukûk-ı merâfıkıyla iş bu Hatice'ye yiğirmi altuna beyi bati sahîyile bey' edüb teslîm-ı mübeyyî mahdûd edüb kâbz-ı semen madûd eyledim bade'l-yevm iş bu Hatice'nin mülkî müşterâsıdır keyfe-mâ-yeşâ ve tahtar ve tasarruf eder deyicek gıbbe's-suâl Hatice bâyi' mezbûre Gümüş'ün vech-i meşrûh üzere carî ve sadır olan akvâlin bi'l-mucâvehe ve bi'l-muşafehe tasdîk etdükden sonra sıhhati bey' ü şirâ' ve teslîm ve tesellüm ve istifâ' ve îkâ' ve ikbâz ve kâbz mukarrer ve muhakkak olub mâ hüve'l-vâki' kayd şod.

Şuhûdü'l-hâl: El-mezbûrın

Fî el-târihu'l-mezbûr

17-41a-4

Özet: Abdi çelevi, Mustafa Efendi'yi mahkemeye hazır ederek, şöyle demiştir Mustafa Efendi'den bir akçe ve bir hibe alacağı kalmadığını ve kabul etmiş borcun hepsini aldığını söyleyerek deftere kayıt ettirmiştir.

Oldur ki Abdi Çelebi mahfel-i kazâda Fahrû'l-ayan Mustafa efendiyi ihzâr edüb dedi ki mezbûr Efendi de bir akçe ve bir hibe alacağım yokdur bi't-temam eyledim deyü ikrârı kayd şod mezbûr Abdi çelevi dülbend akçesin vericek olduğu kayd şod.

17-41b-1

Özet: Tüccarlardan Ali Beşe, Tüccarlardan Hüseyin Beşe'yi mahkemeyi vermiştir. İş bu Hüseyin'den bir Devke satın aldığını söylerken fiyat olarak iki yüz on beş vukkiye duhan ve nakit yüz akçe vermiş olduğunu ifade etmiştir. Devke'yi satın alırken kulağında yara olduğunu bilerek kabul ettiğini söylemiş fakat Devke'nin öksürdüğünü de ifade etmiştir. Yapılan sorgulamada Hüseyin öksürüğünün satarken olmadığını söyleyerek inkar edecektir. Ali Beşe'nin şahitleri istenmiş bu konuda yetersiz kalmasından sonra yemin ederek deftere kayıt edilmiştir.

Oldur ki Tüccâr'dan Ali Beşe mahfel-i kazâda Tüccâr'dan Hüseyin Beşe'yi ihzâr edüb dedi ki iş bu Hüseyin'den bir devke iştirâ' eyledim idi iki yüz on beş ve vukiyye duhân ve nakdi yüz akçe ile ve kulağında cerâhat ile kabul etdim idi lakin öksiriyor red-i mûrad ederim deyicek gıbbe's-suâl Hüseyin bende iken öksiriği yokdır deyü inkâr-ı cevab vericek müdde-î mezbûrun kavline muvaffak beyyine taleb olundukda beyyinden âciz olub istihlâf olundukda halef-i billah etdükden sonra mûcibiyle hakkım kayd şod.

Tahriren fi evâsıt-ı Muhârremü'l-harâm sene 1085.

Şuhûdü'l-hâl: Abdi Çelebi bin Mehmed Efendi, Akbal bin Abdullah, İsmet bin Mehmed ve Gayruhum.

17-41b-2

Özet: Fahrü'l-ayan Polat Ağa vekaletini şahitler huzurunda Abdurrahman'a vermiştir. Abdurrahman mahkeme huzurunda Macar asıllı Makloş adlı zimmiyi mahkemeye hazırlamış ve müvekkili olan Polat Ağa'nın isteği üzerine Allah rızası için serbest bıraktığını dile getirmiş. Azat edilip, itaknamesi eline verilmesini murat etmektedir. Yapılan soruşturma sonucunda diğer hür insanlar gibi hür olduğu ve itaknamesi verilmesinden sonra deftere kayıt edilmiştir.

Oldur ki Fahrü'l-ayan Bolat Ağa ibn-i El-hâcc İlyas Atalık tarafından Abdalbaki bin El-hâcc Bayram Gazi ve Mustafa Atalık ibn-i Halil şehâdetleriyle sabîtü'l-vekâle Abdurrahman Emeldeş ibn-i hüseyin Efendi mahfel-i kazâda koyun gözli kumral kaşlı uzun boylu macariyyi'l-asıl Makloş nâm Kazak'ı ihzâr edüb mahzarında takrîr-i kelâm edüb dedi ki iş bu evsâf ile mevsûf olan Makloş nâm kazak'ı müvekkîlem Ağa hazretleri hasbeten lillahi ibtigâen? Li-merzâtillâh ve taleben ... ve i'tâk ... ve her... azâd ve i'tâk eyledim bade'l-yevm saîr ahrar-ı asliyeyi gibi hürdür i'tâknamesi tahrîr olunub yedine verilsün deyicek gıbbe's-suâl Makloş nâm Kazak vekîl-i mezbûr Abdurrahman Emeldeş vech-i meşrûh üzere carî ve sadîr olan tasdîk etdükden sonra i'tâk-ı mukarrer ve muhakkak olub mâ hüve'l-vâki' kayd şod.

Tahriren fi evâsıt-ı Muhâremü'l-harâm sene 1085

Şuhûdü'l-hâl: El-hâcc Mustafa Ağa ibn-i Abdulhamid Ağa, Nakkaş El-hâcc Baki bin Hızır Beşe, Mehmed Atalık bin Hızır Çelebi, El-hâcc Abdurrahman bin Haşim Efendi,

Muhsesib? Ebu Bekir Ağa bin Arab Yusuf, Nurullah Mirza bin Mehmed Şah Mirza ve Gayruhum.

17-41b-3

Özet: Mardoris veledi Kalender mahkemeye gelerek Babeş veledi Şeti'yi hazır etmiştir. Babeş'te on üç muamele kuruş hakkı olduğunu ve talep etmek istediğini söylemiştir.

Oldur ki Mardoris veledi Kalender mahfel-i kazâda Babeş veledi Şeti'yi ihzâr edüb dedi ki iş bu Babeş'de on üç muâmele-i guruş hakkım vardır talep ederin deyicek gibbe's-suâl sekiz guruş ikrâr-ı kayd şod.

17-42a-1

Açıklama: Hasan Atalık'ın tereke kaydı yer almaktadır.

Muhallefât:

Hasan Atalık mate ve tereke zevci esma şah ve selase ebnâ Abbâs Yahya ve Ebû Bekir ve Yasin? Kutluş ve Akif

Hudûd-ı malûm bir kıt'a yurt yeri hudûd-ı beyân olunur kibleten Toktamış mülkî garben tarîk âmm şimalen Korul Bike mülkîdir şarken Mehmed Beşe mülkîdir dahilinde bir çat hanesiyle hasene 30	İki dibsiz sahan sim 160	Bir çoyın kazan sim 120
Şemedan mâ makas sim 30	Bir yeni? kılıç sim 20	Def'a kılıç sim 10
Yeşil çuka sim 160	Aba bakırlık sim 80	Köhne çahşır sim 5
Yan tas sim 10	Bakır terazi? sim 30	... ve ... sim 10
Ocak sim 10	Tava sim 20	Kazma sim 20
Balta sim 10	Çut sim 5	Tekle? sim 10
Çekmece sim 5	Köhne yay sim 5	Köhne kebe sim 10
Kırmızı kalban? sim 10	İki elek sim 3	Köhne minder sim 2
Çizme sim 10	Ağaç teraze sim 5	Köhne kebe sim 10

Eğer sim 5	... sim 50	Bir köhne sebet ve kutu hasene 1
Üç ... sim 30	Bir çelik sim 5	Bir tekne sim 5
Altı ... sim 30	İki ... sim 4	Üç kaşık sim15
Bir ... ayak sim 5	Eski ... iki moskov tabak sim 10	Büyük bıçak sim 10
Küçük? Sim 10	Küçük bıçak sim 1	Kilid sim 2
Dört tekne sim 20	Kuşak sim 30	Sarımsak havan? sim 2
İki ... sim10	Ba'de'r-resm sim 24 Yekûn 975	Deyn-i avret hasene 20
Deyn-i Abbas hasene 70	... şirket sim 756	... şirket sim 216
Bakî sim 3		

17-42a-2

Açıklama: Şahin'in tereke kaydı yer almaktadır.

Muhallefât:

Şahin mate ve tereke zevci Aişe asibeti Aliş Kethüdâ

Bir kıt'a yurt yeri hudûd-ı beyân olunur kıbleten Çürük Su şarken Mütevelli Hasan mülkîdir şimalen tarîk âmm'dır garben Sebil Yevil? dahilinde bir çatma haneyle karşısında küçük çatma hane ve bir çit evden yurt yeriyle kıymet kuruş 1026?	İki kilim sim 120	Küçük sebet sandık sim 20
Üç yasdık sim 20	Kapaklı tencere sim 80	Bir çoyın kazan sim 80
Dört sahan sim 120	Bir mukaddem sim 60	Yorgan sim 40
Bir minder sim 30	Dört kapcak sim 80	İki ... sim 20

İki elek sim 6	Tekne sim 5	İki koni sim 10
İki keçe sim 50	El tava sim 30	İki ocak sim 20
Kazma sim 20		

17-42b-1

Özet: Kaplan veledi Yuri, Aysek veledi Mehr'i? mahkemeye hazır etmiştir. İş bu Aysek'te Kaplan'ın kardeşi Simyon'un altı yüz yetmiş akçe hakkı olduğunu ve kendisini bu parayı alması için vekil tayin eylediğini ifade ederek istemiştir. Aysek'te bu durumun doğruluğunu kabul etmiştir.

Oldur ki Kablan veledi Yuri mahfel-i kazâda Aysek veledi mahir? nâm Yahudiyi ihzâr edüb mahzarında takrîr-i kelâm edüb dedi ki iş bu Aysek'de karındaşım Simyon'un altı yüz yetmiş akçe hakkı var idi beni taleb ve ahza tevkil etmiştir şer'ieyle taleb ederin deyicek gıbbe's-suâl aysek tasdik edüb mâ-hüve'l kayd şod.

17-42b-2

Özet: Saliha Bike ibnit-i Hasan şahitlerin eşliğinde vekaletini Hacı Gazi Molla ibn-i Kaytas Beğ vermiştir.

Oldur ki Saliha bike ibnit-i Hasan tarafından Davud bin Selaş? Ali bin İsmail şehâdetleriyle Hacı Gazi Monla ibn-i Kaytas Beğ Aişe ile davâ-ı vekaletî kayd şod.

17-42b-3

Özet: Mardoris veledi Sarkiz, Karakaş veledi Karbat'ı mahkemeye vermiştir. Mardoris, on beş kuruş ücret ile moskova'ya giderek hizmetini yaptığını ve talep ettiğini söylemektedir. Yapılan sorgulamada Karakaş durumu reddetmiş ve yemin etmiştir.

Oldur ki Mardoris veledi Sarkiz mahfel-i kazâda Karakaş veledi Karbat nâm kimesne ihzâr edüb dedi ki iş bu Karakaş beni on beş gurus ücret ile moskova düşmüşdür hidmetim edâ-ı eyledim şer'ieyle taleb ederin deyicek gıbbe's-suâl ve'l-inkâr ve't-tahlîf kayd şod.

17-42b-4

Özet: Hacı Gazi Molla ibn-i Kaytas, mahkemeye gelerek merhum Şahin'in eşi Ayşe'yi mahkemeye vermiştir. Olay yerinde bir kıta yurt yeri dahilinde bir çatma hane ve bir odayı

ölen Şahin hayatta iken eski eşine bıraktığını söylemiştir. Bunun üzerine Ayşe inkar edecektir. Gazi Molla'nın şahitlerine başvurulmuş, şahitlerinin de durumu onaylaması üzerine mucibiyle deftere kayıt edilmiştir.

Oldur ki Hacı Gazi Monla ibn-i kaytas mahfel-i kazâda merhûm Şahin'in zevcesi Aişe'yi ihzâr edüb dedi ki hudûd-ı malûm bir kıt'a yurt yer dahilinde vâki' bir çatma hane ve bir odayı merhûm şahin hal-i hayatında ve kemal-i sıhhatinde iken sâbik zevcesi Kahtarana hibe eylemişdir şeriyayla suâl olunsun deyicek gıbbe's-suâl Aişe inkâr-ı cevap vericek kavline muvafık beyyine talep olundukda Yahya bin İslam ve Hasan bin Bolad lî-eclî'ş-şehâdeten hâzırın olub alâ vefkî's-suâl edâ-ı şehâdet-i şer'ieyye etdükden sonra şehâdetleriyle hayyiz-i kabul vekil mahal-i irtazda vâki' olub muc'biyle hükm kayd şod.

Tahriren fi evâsıt-ı Muharremü'l-harâm sene 1085

Şuhûdü'l-hâl: Mütevelli Mevlüd bin Can Bek, Mehmed Çelebi bin Haşim Efendi, Devlet Gazi bin Makul, Ebu Suud Efendi bin Mahmud Efendi, Abdurrahman Efendi bin Abdulkadir Efendi ve Gayruhum.

17-42b-5

Özet: Ayşe, vekil olan Hacı Gazi'yi mahkemeye vermiştir. Ayşe, kahtarana kalan bakır sahanı sattığını elinde olan başka bir sahanı, kendi eşinin eski eşi olmasından dolayı Kahtaran'a teslim ettiğini söylemiştir. Hacı Gazi ise bu durumu inkar etmiştir. Bunun üzerine şahitlere başvurulmuş, Ayşe'nin dediklerini onaylar şekilde şahitlikler yapmasından sonra durum anlaşılıp deftere kayıt edilmiştir.

Oldur ki mezbûre Aişe vekîl-i merkûm El-hâcc Gazi Efendi mahzarında takrîr-i davâ eyleyüb mezbûrın Kahtaran'dır mahdûd-ı merkûmdan bir bakır sahan ahz eyleyüb kapudan taşra? çıkub benim mâlımdan yedimde olan bir sahandan mâ-adâsine der mahdûd-ı merkûm ile zevcem Şahin'e hisse-i hibe ve teslîm eyledüm deyü ikrâr eyledi dedik de vekîl-i merkûm inkâr ile mukâbele edicek Aişe merkûm kavline muvafık beyyine talep olundakda Seyid Ömer Efendi ve Kâtib Abdullah Çelebi ibn-i Gazi Bayram nam kimesneler la-eclî'ş-şehâdet hâzırın olub mezbûre kahtaran yedine bir sahan olub benim bu sahandan mâ-adâ halim yokdır der mahdûd-ı merkûm'ye cemî'an ... zevcem Şahin'e ve teslîm eylemişdir deyü ikrâr yine bizler hakk-ı şahîdleriz şehâdet dahi ederiz dediklerine bade'l-kabul kayd şod.

Şuhûdü'l-Hâl: Yahya Efendi, Ebû'l-Esad Efendi, Şaban bin Akar, ... , ...

17-43a-1

Açıklama: Tereke kaydı yer almaktadır.

İki kırmızı bağı bir ... Bağı iki ... iki top çarşkar sim 1185	Gömlek sim 80	İki kapak ... sim 12
Altmış Miskâl? ipek sim 120	İki tob bez ma'a ... sim 97	Bir top ... bezi sim 68
Bir top Çerkes bezi sim 41	Beş buçuk top ... bezi sim 220	Altı tob akhisar bezi sim 258
Otuz iki arşun bezi sim 96	Sabun sim 280	Kilid ma'a ... sim 200
İki degirmi dülbend sim 25	Düğme ma'a kaytan sim 40	... sim 104
Hasır sim 8	Adil Mirza'da ... başı sim 160	El tüfeng sim 20
Bakır kazan dört tepsi küçük kürk sim 310	Yeşil çuka sim 120	Yeşil çuka kürk sim 200
Kazma balta sim 70	Kurma ... sim 20	İki basma yasdık zarif-i sim 30
Saplı ayak sim 4	Minder ma'a legen kilim sim 20	Sof sim 180
Kırmızı bağ çahşır mâ uçkır sim 40	Yekûn sim 3695	

17-43a-2

Özet: Zikr olunan kayıp Timurşah'ın eşyaları, Sefer Beşe adlı kişinin terekesinden alınarak, Bahçesaray'daki Hüseyin bin Molla Ali ve Aliş bin Tengriverdi adlı kişilerin eline emanet edilmiştir. Kayıp kişinin emanetcisinden elinden alınarak satılmıştır ve deftere kayıt edilmiştir.

Oldur ki bâlâda zîkr olunan emvâl-ı Timur Şah Mirza ibn-i Han Kul Mirza nâm mefkûd husûsına Sefer Beşe nâm ... terekesinden tevkîf olunub Bağçesaray'da Hüseyin bin Monla

Ali ve Aliş bin Tengriverdi nâm kimesneler yedinde emanet almış te'lif havf olunub bey' olunmak lazım oldu merkûmın yedinden bi't-temam ahz olunub mefkûd-ı merkûmın li-eb ahleri Adil mirza ve Mehmed Mirza'yı bade'l-haraç esedesin ... .. bin beş yüz kırk akçelik iş bu eşya-yı merkumdan her birilerine bade't-tansîf bey' ve teslîm ve mezbûran dahî kabul ve kâbz eylemiştir ve ikisinden mefkûd-ı merkûm mutevakkif üç bin seksen akçe deyndir gaflet olunmaya.

Tahriren fi evâhir-i Muhârrem sene hamse semanun ve elf.

Şuhûdü'l-hâl: Şahbaz Efendi bin Nasuh, Devlet Gazi bin Makul, Meski Mehmed Çelebi, Şaban Efendi, Ebu Bekir Efendi, Abdi Çelebi ve Gayruhum.

17-43b-2

Özet: Eşyanın fiyatları yer almaktadır

Bir yeşil çuka kürk beş buçuk top ve ... şehr-i? bezi bir meski bağı? bir top çerşigarı? bezi hasene 215

17-43b-3

Özet: Kayıp Timur Şah'ın tutulan eşyası babası İnayet Şah Murat'a satılıp teslim olunmuştur. Akçesi zimmetinde Timur Şah için borçtur.

Bu zikr olunan emvâl Timur Şah hisse-i tevkîf olunan emvalimdendir mezbûr Timur Şah'ın? evi babası İnâyet Şah Murad ibn- İslam Mirza'ya bey' ve teslîm olunub akçesi zimmetinde mefkûd-ı merkûm için deynidir.

Şuhûdü'l-hâl: Şahbaz Efendi bin Nasuh, Yahya Efendi bin Es-Şeyh Süleyman, İmâm Efendi bin Hamid? ..., El-hâcc Gazi bin Monla el-Hami, Abdi Çelebi bin Halil Efendi, Devlet Gazi bin Makul, Meski Mehmed Çelebi bin Haşim Efendi.

17-44a-1

Açıklama: Semer Gazi'nin tereke kaydı yer almaktadır.

Muhallefât:

Semer Gazi ann karye-i ... mat ve tereke zevciti Sahiba ebnâ Seyid Gazi ve nebât Hava

İvan nâm Kazak hasene 50	Yaskov nâm Kazak hasene 35	Ala at hasene 7
Borıl at hasene 4 ...	Kır at hasene 7	Torı beytal hasene 7
Gök öküz hasene 4	Kuba öküz hasene 4	Kongür öküz hasene 4
Hudûd-ı malûm yurt yeri dahilinde iki karşılı cat hane bir taş aran? hasene 10	Meski bugasi kaftan sim 60	Köhne yeşil bugası kaftan sim 40
Beyaz kaftan sim 60	Abiye yenice sim 80	Eğer levazımlı sim 60
Sadak ok ve yay sim 50	İki kazma sim 40	İki balta sim 20
İki keçe sim 80	Kırmızı bugasi zarıflı çakal içli kürk hasene 2	Yiğirmi iki ana baş koyun hasene 11
On iki tavuklu? hasene 3	Macar araba sim 80	Ziraat olmuş soya beş beşeri hasene 3 sim 30

17-44a-2

Özet: Fahrü'l-Katip Abdülkerim Efendi şahitlerin huzurunda vekaletini Kutlu Şah çelebi ibn-i Mustafa bölükbaşına vermiştir. Mustafa bölükbaşı mahkemeye gelerek ölen Semer Gazi'nin terekesine vasi olan Şaban Akar ibn-i Abdullah'ı mahkemeye hazır etmiştir. Kutlu Şah müvekkili olduğu Kerim Efendi'nin, ölen Semer Gazi'nin terekesinde olan yedi altın ve kır atı Seyfullah efendinin mülkünden kendine kaldığını söylemekte ve talep etmektedir. Şaban bu durumu kabul etmemiş şahitlere başvurulmuştur. Şahitlerin Kutlu Şah ve müvekkilinin sözlerini onaylamak üzere yaptıkları şahitlik üzerine deftere kayıt edilmiştir.

Oldur ki Fahrü'l-kâtib Abdulkerim Efendi bin Devlet Gazi Ağa tarafından Şahin Efendi İmâm Han ve Hüseyin Şah bin Kadir biraderi şehâdetleriyle sabîtü'l-vekâle Kutlu Şah Çelebi ibn-i Mustafa Bölükbaşı meclis-i şer'e merhûm-ı merkûm Semer Gazi'nin hibe vasîsine kible-ı şeriadan vasî nasb olunan Şaban Akar ibn-i Abdullah'ı ihzâr edüb merhûm Semer Gazi'nin terekesinden add olunan yedi altuna mehr olunan kır at ehl-ı Seyfullah Efendi mülkîdir seyfullah efendi müvekkîlem Kerim Efendi'ye emânet ve vâsi' eylemişdir Kerim Efendi dahî merhûm Semer Gazi'ye emânet vermiş idi hâlâ vekâletim

hasebiyle taleb ederim dedik de gıbbe's-suâl ve'l-inkâr vekîl-i merkurdan beyyine taleb olundukda uduldan Şahin Efendi ve Hüseyin Şah merkûman alâ vefki'd-davâ el-vekîl edâ-ı şehâdet-i şer'iyye eylediklerinde bade'l-kabul kayd şod.

Şuhûdü'l-hâl: Mehmed Çelebi bin el-meski, Akbal bin Abdullah, Monla Abdullah bin El-hâcc Murad.

17-44b-1

Özet: El-hac Ebu Bekir'in tereke kaydı yer almaktadır.

Muhallefât:

El-hâcc Ebû Bekir mate ve tereke selâse ebnâ-i Hasan ve Abdurrahim ve Toktar Ali

8 sim 40? Yiğirmi tava 51 hasene 3sim 80 deyn-i ömer yedine	Deyn-i Kapaklı tencere .... 3 hasene 2	Deyn-i Kapaklı tencere 11 hasene 1
Ayaklı sahan sim 20	Ömer yedinde Küçük ayaklı sahan sim 60	Kapaklı tencere ... 11? hasene 1
1 sim 40 Küçük lenger sim 30	Kapak sim 40	Büyük el tava sim 35
Küçük el tava sim 10	Kapaklı bakıraç sim 30	İki küçük hamam tas sim 10
5 sim 60 Bir tas sim 10	Havan hasene 1	Kahve ibrik sim 40
İbrik ve legen hasene 1	Börk tava sim 80	Kantar sim 10
Büyük çoyın hasene 1 sim 40	Deyn-i Küçük çoyın sim 100	Ocak sim 40
Şiş sim 20	Büyük kazan vukiyye? hasene 3 sim 30	Büyük ibrik sim 80
Yıldız taraf taş kibleten taraf dolma? garb tarafından çatma hanesiyle yurt yeriyle hasene 50	Üç taraf taş kibleten taraf dolma? sınıfıyla iki hane yurt yeriyle hasene 50	Deyn-i leğen ibrik hasene 2

Deyn-i On ayaklı sahan hasene 7 sim 60	Deyn-i ... On ... tebsi bir .. hasene 1 sim 30	Hasan'ın avreti yedine ... Subut
Yekûn Hasene 120 Sim 70		

Şuhûdü'l-hâl: Ali Bey bin Mehmed, Muhtesib Ebu Bekir bin Arab Yusuf, Ahmed Mu'ezzin bin Mehmed, El-hâcc Aliş El-Mâruf ve Gayruhum.

17-44b-2

Özet: Yasuf veledi Şemayil, mahkemeye gelerek önceden ölmüş olan Tokçun adlı Yahudi'nin oğlu olan Baba adlı kişinin vekili olduğunu söylemektedir. Yosep adlı kişiden de Tokçun'dan kalan evlerden iki bin altı yüz altmışaltı akçesini Baba adlı oğlana kaldığını söyleyerek istemiş. Sual yapıldıktan sonra kabul edilmiş deftere kayıt edilmiştir.

Oldur ki Yasuf veledi Şemayil'e târih-i kitâbdan mukaddem mürd olan Tokçun nâm Yahudi'nin Baba nâm veledi sâğir vasîsi Estar nâm Yahudiye'den vekil olduğu sicildir meclis-i şer'e Tokçu'nın veledi Kebir Yoseb nâm yahudiyi ihzâr edüb mezbûr Baba'ya iş bu Yoseb yedinde olan evlerden iki bin altı yüz altmışaltı akçe isâbet eylemiş idi hâlâ vekâletim hâsebiyle taleb ederim suâl olunsun didikde gibbe's-suâl ve'l-ikrar kayd şod.

Şuhûdü'l-Hâl: Ebu Suud Efendi bin Mahmud Efendi, Meski Mehmed Çelebi bin Haşim Efendi, Şaban Efendi bin Abdullah ve Gayruhum.

14-44b-3

Özet: Şah Murat veledi Handeras adlı kişi mahkemeye gelerek Yaşa veledi Botaş'ı mahkemeye vermiştir. İki yüz yetmiş beş kuruş elli akçe hakkı olup ve istediğini söylemiştir. Sorgulama sonrası yaşa kabul etmiş ödenmesi emir olunmuş deftere kayıt edilmiştir.

Oldur ki Şah Murad veledi Handeras nâm zimmî meclis-i şer'e Yaşa veledi Botaş nâm Yahudi'yi ihzâr edüb iki yüz yetmiş beş guruş elli akçe hakkım var taleb ederim dedikde gibbe's-suâl ve'l-ikrâr bi't-taleb kayd şod edâ ile emr olunub âyâ eylemeğin hüsn? etmek üzere kayd şod.

Şuhûdü'l-hâl: Ebu Suud Efendi bin, Şaban Efendi, Meski Mehmed, Hacı Oğlu Sefer ve Gayruhum.

17-45a-1

Özet: Aydın adlı zimmî mahkemeye gelerek İstikan adlı Kazağı hazır etmiştir. İstikan'da on üç kuruş hakkı kaldığını ve istediğini söylemiştir.

Oldur ki Aydın zimmî veledi Miyas meclis-i şer'e İstikan nâm muhâtab Kazağı ihzâr edüb mezbûr İstikan'dan on üç guruş hakkım var taleb ederim dedik de gibbe's-suâl ve'l-ikrâr kayd şod.

Şuhûdü'l-hâl: Es-Seyid Hamid Çelebi, Mehmed Çelebi bin Haşim Efendi, Osman Çelebi, Abdi Çelebi bin El-hâcc Mehmed Efendi, Hızır Efendi El-Muderris, Şakir Efendi bin El-hâcc Ahmed Efendi ve Gayruhum.

17-45a-2

Özet: Moşe veledi Yakuda mahkemeye gelerek Hacip bin Emir Efendiyi hazır etmiş, iş bu Hacip'te elli beş akçe hakkı olduğunu söyleyerek istemiştir.

Oldur ki Moşe veledi Yakuda mahfel-i kazâda Hâcib bin Emir Efendi'yi ihzâr edüb dedi ki iş bu Hacib'de elli beş akçe hakkım vardır taleb ederim deyicek gibbe's-suâl tasdîk etdüğü kayd şod.

17-45a-3

Özet: Bayram Ali bin Abdullah mahkemeye gelerek Abdulkadir adlı kişiyi hazır etmiştir. İslambol şehrinden Ali adlı kişinin Abdullah bin Mehmet adlı kişiye kırık iki kıta esedi kuruş borcu bulunmaktadır. Bu kırık iki kıta esedi kuruşu Bayram Ali'ye havale edilmiştir. Bayram ali havaleyi kabul etmiş ve Ali'den tamamını almıştır. Ali'nin üzerinde hiçbir akçe hakkı kalmadığını söyleyerek deftere geçirilmesini istemektedir.

Oldur ki Bayram Ali bin Abdullah meclis-i şer'e Ali bin Abdulkadir nâm kimesneyi ihzâr edüb mezbûr Ali'nin İslambol şehrinde Abdullah bin Mehmed nâm kimesneye hibe akçesinden kırık iki kıt'a esedi guruş deyn-i olub merkûm Abdullah mezbûr Ali zimmetinde olan kırık iki kıt'a esedi guruşunu bana havâle şeriadan tabî ile havâle edüb ben dahî havâleyi kabul etmiş idim hâlâ mezbûr Ali yedinden kırık iki kıt'a esedi guruş bi't-temam ahz ve istifâ' eyledüm bade'l-yevm üzerinden Abdullah'ın bana havâle eylediği akçeden bir hibe deyn-i kalmamışdır hasabü'ş-şer'i ... suâl olunub kayd-ı sicil olunması mûradımdır dedik de gibbe's-suâl ve'l-tasdîk bi't-taleb kayd şod.

Tahriren fi evâil-ı Muhârremü'l-haram sene hamse semanun ve elf.

Şuhûdü'l-hâl: Akbal bin Abdullah, Himmet El-Muhzır, Abdulkerim Efendi bin ...

17-45a-4

Özet: Abdalbaki Çelebi ibn-i El-hac Ali mahkemeye gelerek Mikaş? bin Mahmut' u hazır etmiştir. İş bu Mikaş'ta? sekiz altın bir kuruş hakkı olduğunu iki altını aldığını kalan miktarı talep etmiştir.

Oldur ki Abdalbaki Çelebi ibn-i El-hâcc Ali mahfel-i kazâda Mikaş? bin Mahmud' ı ihzâr edüb dedi ki iş bu Mikaş da sekiz altun bir guruş hakkım var idü iki altını aldım baki zimmetinde altı altun hakkım vardır taleb ederin deyicek gıbbe's-suâl mikaş.

17-45a-5

Özet: İsa bin Siyavuş, Vartan adlı zimmiyi mahkemeye davet etmiştir. İsa, Derviş Bölükbaşından kendisine Vartan üzerinden altmış esedi havale kaldığını söylemektedir. Vartan'dan elli bir buçuk esedi kuruşunu aldığını sekiz buçuk esedi hakkı kaldığını söylemiştir. Vartan ise elli yedi esedi havale eylediğini söylemektedir. Bunun üzerine İsa'nın şahitlerine başvurmuş bu konuda yetersiz kalmasından sonra yemin ederek deftere kayıt edilmiştir.

Oldur ki İsa bin Siyavuş vartan zimmiyi meclis-i şer'e ihzâr edüb Derviş Bölükbaşı iş bu Vartan'dan bana altmış esedi havâle-i şer'iyye ile havâle edüb benim vartan zimmetinde altmış esedi hakkım olmuş idi elli bir buçuk esedi guruş aldum üzerinde sekiz buçuk esedi hakkım kaldı dedik de gıbbe's-suâl Vartan merkûm elli yedi esedi havâle olunmuşdır elli yedi esedi tamam-ı edâ eyledim deyü ziyâde havâle olunduğı va'de-i ... olub ali beyineden âciz olmağla istihlâf olundukda halef billah edüb hulâsa kayd şod.

17-45b-1

Özet: Alma Saray sakinlerinden Can Mirza bin Buyük mahkemeye gelerek Asraf veledi Madoris'i mahkemeye vermiştir. Asraf'ta seksen muamele kuruş hakkı olduğunu söylemiştir. Asraf durumu kabul etmiş fakat kendisinin de Can Mirza'da geçmişte on beş kuruş yirmi altı akçe hakkı olduğu söylemiştir. Bunun üzerine yapılan hesapta altmış dört kuruş elli dört akçe hakkı olduğu hesaplanmıştır.

Oldur ki karye-i Alma-Saray sükkânından Can Mirza bin Büyük mahfel-i kazâda Asraf veledi Madoris'i ihzâr ve bi'l-muvâcehe guftâr edüb dedi ki iş bu Asraf'da seksen muâmele-i guruş hakkım vardır taleb ederin deyicek gıbbe's-suâl asraf tasdik edüb benim de iş bu Can mirza'da geçmiş akçem vardır dedik de ba'de-... hesab on beş guruş yigirmi altı akçeye geçmiş olub bakî Asraf'da zimmetinde altmış dört guruş elli dört akçe subutı kayd şod.

17-45b-2

Özet: Fahrü'l-ulema Mustafa Efendi mahkemeye başvurarak El-hac Mehmet bin El-hac Osman'ı mahkemeye vermiştir. İş bu Mehmet'te biraderi Zahit'in yetmiş dört muamele kuruş hakkı olduğunu istediğini söylemiştir.

Oldur ki Fahrü'l-ulemâ Mustafa Efendi mahfel-i kazâda El-hâcc Mehmed bin El-hâcc Osman'ı ihzâr edüb dedi ki iş bu El-hâcc Mehmed'e biraderim Zahid'in yetmiş dört muâmele-i guruş hakkı vardır taleb ederin deyicek gıbbe's-suâl El-hâcc Mehmed tasdik etdüğü kayd şod.

Tahriren fi evâil-ı Muhârremü'l-harâm sene 1085

Şuhûdü'l-hâl: Seyid Gazi Efendi bin Mevlüd Gazi, Müteveli Mevlüd bin Cani, Abdulveli Monla bin Murad, Haşmet bin Mehmed, Akbal El-Muhzır.

17-45b-3

Özet: İsa, Vartandan elli yedi esedi tamamını aldığı kabul etmiş ve şahitlerde bu duruma şahitlik etmişlerdir.

Oldur ki İsa Vartan'dan elli yedi esedi tamam-ı ahz ve kâbz eyledüm deyü ikrârını Kara Mehmed ve Abdulkerim Efendi şehâdet edüb Vartan tamam elli yedi esedi guruşdan hulâsa kayd şod.

Fî el-mezbûr

Şuhûdü'l-hâl: Hızır Efendi El-Muderris, Musli Efendi bin Abdulhalim Ağa, Şaban Efendi bin Abdullah, Şahbar Efendi El-Muderris ... ve Gayruhum.

17-45b-4

Özet: İsa, Derviş Bölükbaşı'ndan on esedi dava eylemiştir. Dava da Vartenden altmış esediden eli yedi esedi ziyade hakkı olmadığından kendisinden yüz kuruş aldığı Varten'den altmış esedi havale etmek üzere aldığı söyleyerek Derviş Bölükbaşında üç esedi kuruşu geçmiş olduğunu söylemiştir. Derviş Bölükbaşı cevap vererek Vartan'dan elli yedi seninle de yüz olarak hesaplaştığını ve vekil olarak bunları yaptığını söyleyerek cevap vermiştir. İsa'nın şahitlerine başvurulmuş, şahitlerin altmış havale etmek üzere yüz muamele kuruş ile hesaplaştığını Derviş Bölükbaşı'nın da kabul ettiğini söylemişlerdir. Yapılan incelemeyle üç esedi kuruş Derviş Bölükbaşı'nın reddetmek üzere hüküm olunmuştur.

Oldur ki İsa Derviş Bölükbaşın'dan on esedi davâ eyledükde şöyle davâ eyledüğü bana Varten'den altmış esedi havâle eylemiş edüğü Varten'denin elli yedi esediden ziyade hakk-ı yok imiş benden yüz guruş vartenden altmış esedi havâle etmek üzere aldığı sana üç esedi guruşum ziyâde geçmiş dedik de mezbûr Derviş Bölük Başı elli yedi havâle etmek üzere seninle yüz hesablaşmışdır deyü cevap virüb altmış havâle etmek üzere hesabıyla yüz imiş vekîlim deyicek mezbûr İsa'dan beyyine taleb olundukda Abdulkirim Efendi El-Tayyib ve Kara Mehmed ... altmış havâle etmek üzere yüz muâmele-i guruş hesablaşdım deyü Derviş Bölükbaşı ikrâr eyledi deyü şehâdet şer'iyye eyledikleri bize? Bade'l-kabul üç esedi guruş Derviş Bölükbaşı red etmek üzere hükm olundığı kayd şod.

Fî tarîh-i mezbûr

Şuhûdü'l-hâl: El-mezbûrun

17-46a-1

Açıklama: Vartan'ın tereke kaydı yer almaktadır.

Muhallefât:

Burcî ki? Vartan mülkiyet? ve tereke zevce-i Adine ve ... ve asıbeti turas?

Hudûd-ı malûmdır dahilinde vâki' altı mahzen usta çardak yurt yeriyle guruş 200	İki kebe guruş 2.	Altı minder guruş 2
---	-------------------	---------------------

Bir kilim sim 60	Otuz yedi arşun bez sim 150	İki gümüş kadeh guruş 3
Sarı ... .. sim 300	Nakdi guruş 288	Yekûn guruş 501
Mehr-ı zevceti guruş 18	Deyn-ı sağır guruş 3	Resmi guruş 2.
El-bakî el-kısmet guruş 477.	Semen guruş 59 sim 45	... guruş 318 sim 318
... .. guruş 99 sim 48		

17-46a-2

Açıklama: Kadın Şah'ın tereke kaydı yer almaktadır.

Muhallefât:

Kadın Şah mate ve terketi evladım Çurhan ve Sokul

Kuba sığır hasene 32?	Töşek sim 80	İki yasdık sim 50
Yorgan hasene 1	Kilim hasene 1	Nefti kebe hasene1 sim 40
Üç yeni çarşab hasene 2	İki köhne çarşab sim 100	Beşmal sim 30
Yüz bezi mâ makrame sim 20	Dikme boğça sim10	Alaca boğça sim 20
Yiğirmi kalıb hasene 1 sim 40	Zimmimde hasene 4	Demiri sandık sim 50
Fuçı sim 10	Sekiz zirai keten sim 80	Kutlu zaman nâm cariye hasene 40
Yekûn hasene 18 sim 40		

Şuhûdü'l-hâl: Abdulveli Efendi bin Murad, Abdi Çelebi bin ..., Abdulveli Efendi bin Hüseyin ve Gayruhum.

17-46a-3

Özet: Sevgül bint-i İslam Gazi şahitlerin huzurunda vekaletini Hasan efendiye vermiştir.

Oldur ki Sevgül bint-i İslam Gazi tarafından Hacı Bayram bin Razvan ve Kutluşah bin Devletgeldi şehâdetleriyle Hasan Efendi'nin vekâleti kayd şod.

17-46a-4

Özet: Hürtan bin İslam Gazi şahitlerin huzurunda vekaletini Sadriye oğlu Alican'a vermiştir.

Oldur ki Hürihan bint-i İslam Gazi tarafından Hacı Bayram bin Razvan ve Kutlu Şah bin Devletgeldi şehâdetleriyle sadriye oğlu Alican'ın vekâleti kayd şod.

17-46a-5

Özet: Rus asıllı olan Kutlu Zaman mahkemeye gelerek Hürihan'ın vekaletini verdiği Ali han ve Sevgül'ün vekaletini verdiği Hasan efendiyi mahkemeye vermiştir. Kadın Şah hayatta ve sağlığı yerinde iken kendisini kırk gün sonra azat olsun dediğini ifade etmiş tescil edilmesini istemiştir. Suali yapılmış vekiller inkar ile cevap vermişler bunun üzerine şahitlerine başvurulmuş şahitlerin de durumu onaylaması ile deftere kayıt edilmiştir.

Oldur ki koyun gözlü sol gözünde aklı kumral kaşlı kaykî burunlu orta boylu rûsi'l-asıl Kutlu Zaman mahfel-i kazâda Hürihan'dan sabîtü'l-vekâle Ali Han ve Sevgül sabîtü'l-vekâle Hasan Efendi'yi ihzâr edüb dedi ki benim efendim Kadın Şah hal-i hayatında ve kemâl-i sıhhatinde kendim ve ... kırk gün azâd olsun demişdir suâl olunub tescîl-i mûradımdır deyicek gîbbe's-suâl inkâr ile cevab verecek kavline muvafık beyyine taleb olundukda Ali bin Mahmud ve Ebu'l-Hayr bin Kürşad şehâdetleriyle subutı kayd şod.

17-46b-1

Özet: Yaşdağ Köyü sakinlerinde Yabalak bin Recep mahkemeye gelerek, Rus asıllı cariyesi Anuşki bint-i Abdullah'ı mahkemeye vermiştir. Cariyesi olan Anuşki adlı kişiyi Allah rızası için azat ettiğini ve diğer hürler gibi hür olmasını istediğini ifade etmektedir. Ayrıca itaknameside eline verilmesini istemiştir. Yapılan soruşturma sonrası durumun doğru olması üzerine istekleri kabul edilmiş ve deftere kayıt edilmiştir.

Oldur ki karye-i Yaşdağ sükkânından Yabalak bin Receb mahfel-i kazâda lazîmü't-tevkîre koyun gözlü kumral kaşlı kaykî burunlu orta boylu rûsi'l-asıl Anuşki bint-i Abdullah nâm cariyesini ihzâr edüb mahzarında takrîr-i kelâm ve tabîrü'l-merâm kılub

dedi ki iş bu evsâf ile mevsûf olan anuşki nâm cariyemin'i hasbeten lilâhi'l-azîm ve etbakü'l-merzat ... .. taleben men derecât-ı cennetü'l-nâim? azâd ve i'tâk eyledim bade'l-yevm sair ... asliyesi gibi hürredir i'tâknamesi tahrîr olunub yedine verilsin deyicek gıbbe's-suâl Anuşki nâm cariyeye efendisi olan yabalak'nın vech-i meşrûh üzere carî ve sadîr olan akvâlin tasdîk etdükdün sonra i'takı mukarrer ve muhakkak olub mâ-hüve'l-vâki' kayd şod.

Tahriren fi evâil-i Muhârremü'l-harâm sene 1085

Şuhûdü'l-Hâl: Berber Hasan bin Albaş, Kasım bin Abdullah

17-46b-2

Özet: Kostarser mahkemeye gelerek Abdulveli bin Hacı Bayram'ı mahkemeye vermiştir. Abdulveli'de on iki muamele kuruş hakkı olduğunu ve istediğini söylemiştir. Abdulveli söyleneni doğrulamış gelecek Pazar gününe kadar vaade ettiği deftere kayıt edilmiştir.

Oldur ki Kostarser veledi Menasinhan? mahfel-i kazâda Abdulveli bin Hacı Bayram'ı ihzâr edüb bi'l-muvâcehe güftâr edüb dedi ki iş bu Abdulveli'de on iki muâmele-i guruş hakkım vardır taleb ederin deyicek gıbbe's-suâl Abdulveli tasdîk etdüğü kayd şod gelecek pazar güne vâde etdüğü kayd şod.

Şuhûdü'l-Hâl: Ebu Suud Efendi ibn-i Mahmud Efendi, Mehmed Çelebi bin Haşım Efendi, Şaban bin Abdullah, Akbal El-Muhzır bin Abdullah ve Gayruhum.

17-46b-3

Özet: Bahçesaray'da Rus Mahallesi sakinlerinden Fatma bint-i Ebu Bekir vekaletini şahitler huzurunda eşi olan Bayram bin Davut'a vermiştir. Davut mahkemeye gelerek eşinin elinde olan kızını Ayşe adlı kişiye nafaka ve kisve verilmesini istemektedir. Yapılan araştırma ile yevmi iki sim hani takdir ve farz olunup deftere kayıt edilmiştir.

Oldur ki mahmiye-i Bağçesaray mahallâtından mahalle-i Rus sükkânâtından Fatma bint-i Ebû Bekir tarafından El-hâcc Osman bin Mehmed ve Ahmed bin Davud şehâdetleriyle sabîtü'l-vekâle zevcî Bayram bin Davud mahfel-i kazâda hâzir olub dedi ki müvekkîlem Fatma yedinde olan bint-i sadriyesi olan Aişe nâm sagîreye kabl-i şeriadan nafaka ve kîsvesini kifâyet mikdarı takdîm ve fârz olunması matlubumdır deyicek ehl-ı habere

mârifetle yevmî iki sim hani takdîr ve fârz olunub ve istidâne izn verilüb vakt-ı zafer'de rucû ide deyü kayd şod.

Tahriren fî evâil-i Muhârremü'l-harâm sene 1085

Şuhûdü'l-hâl: Abdullah Efendi bin Hüseyin Ali Efendi, Mehmed Çelebi bin Haşim Efendi, Abdi Çelebi bin El-hâcc Mehmed Efendi, İsmet bin Mehmed, Akbal El-Muhzır bin Abdullah.

17-46b-4

Özet: Şehri Küstü Mescidi Mütevellisi Bayram Ali mahkemeye gelerek Kal'a sakinlerinden Tohtamış veledi Yosef adlı Yahudi'yi mahkemeye hazır etmiştir. Şehri Küstü Mescidinin vakıf akçesinden Tohtamış'a on beş altın, kırk akçe beşer vukkiyeden yüz kırk dört akçe hakkı olduğunu söyleyerek istemiştir. Tohtamış bunu kabul ederek rehinde olduğunu söyleyerek deftere kayıt edilmiştir.

Oldur ki Şehr-i Küstü Mescid-i Mütevellesi Bayram Ali meclis-i şer'e Kal'a sükkânından Tohtamış veledi Yosef nâm Yahudi'yi ihzâr edüb mescidi merkûmın vakf-ı akçesinden mezbûr Tohtamış zimmetinde on beş altın kırk akçe beşer ... yüz kırk dört akçe vardır taleb ederim dedik de gıbbe's-suâl ve'l-ikrâr edâ-ı rehndir dedik de rehndir deyü ikrâr kayd şod.

Fî el-mezbûr ...

17-47a-1

Özet: Kacadir veledi Avanis, Semerdak adlı kişiyi mahkemeye vermiştir. İş bu Semerdak'ta dokuz yüz altmış akçe hakkı olduğu ve istediğini söylemiştir.

Oldur ki Kacadir veledi Avanis mahfel-i kazâda Semerdak nâm kimesneyi ihzâr edüb dedi ki iş bu Semerdak'da vacîbü'l-edâ dokuz yüz altmış akçe hakkım vardır taleb ederim deyicek gıbbe's-suâl Semerdak tasdik etdüği kayd şod.

Şuhûdü'l-hâl: Musli Efendi bin Abdülhalim Ağa, Abdi Çelebi bin El-hâcc Mehmed Efendi, Kutlu Ali Atalık bin

17-47a-2

Özet: Tole Köyü sakinlerinden Güneşhan bint-i Hacı Gazi şahitler eşliğinden vekaletini Devlin Ali bin Hacı Gazi'ye bırakmıştır. O da Halil bin Azra'yı Mahkemeye hazır etmiştir. Balbek'te Dünya adlı mevzide bir kıta bağ yirmi muamele kuruşa satmıştır. Bundan sonra bu mülkün sahibi Halil'dir. Tasarruf etme hakkına sahip olarak herkesçe kabul edilerek deftere kayıt edilmiştir.

Oldur ki karye-i Tole sükkânâtından Güneş Han bint-i Hacı Gazi tarafından Devlin Ali bin Cafer ve Şaban bin Hüseyin şehâdetleriyle sabîtü'l-vekâle Devlin Ali bin Hacı Gazi mahfel-i kazâda Halil bin Azra'yı ihzâr edüb mahzarında takrîr-i kelâm edüb dedi ki Balbek'de ki Dünya nâm mevzînde bir kıt'a bağ hudûd-ı beyân olunur kıbleten mâi cari şarken Meydaş mülkî şimalen târik-î âmm garben Davud mülkîdir iş bu hudûd erbâ'a ile mahdûd olan bağ'ı yigirmi muâmele gurus beyi bati sahîhiyle bey' edüb teslîm-ı mübeyyî madûd edüb kâbz-ı semen mahdûd eyledim bade'l-yevm iş bu Halil'in mülkî müşterâsıdır keyfe-mâ-yeşâ ve tahtar ve tasarruf eder deyicek gıbbe's-suâl Halil bâyi' mezbûr ve vekîl-i mesfûrdır ve ... Ali'nin vech-i meşrûh üzere carî ve sadîr olan akvâlin bi'l-muvâcehe tasdîk ve bi'l-muşâfehe tahkîk etdükden sonra sıhhatı bey'ü şirâ' ve teslîm ve tesellüm istifâ' ve ikâ' mukarrer ve muhakkak olub mâ hüve'l-vâki' kayd şod.

Şuhûdü'l-hâl: Muslı Efendi bin Abdülhalim Ağa, Abdi Çelebi bin El-hâcc Mehmed Efendi, Mevlüd bin Cani, Ebû Bekir bin Arab Yusuf, Salih Çelebi bin El-hâcc Mehmed Efendi ve Gayruhum.

17-47a-3

Özet: Ziyade bint-i Hasan şahitler eşliğinde vekaletini Abdülhamit'e vermişlerdir. O da Ziyade'nin eşi Abdullah'ı mahkemeye hazır etmiştir. Müvekkilinin ölmüş eşi Abdülkerim bin Musa'dan iki yüz muamale kuruş bedeli ve vasiyeti götürmüştür. Abdullah kendi malından yüz kuruş haraç eylemiş yüz kuruş mukabilinde de Bahçesaray'daki bahçesini müvekkili olan Ziyade'ye bıraktığı Abdullah tarafından kabul edildiği deftere kayıt edilmiştir.

Oldur ki Ziyade bint-i Hasan tarafından husûs-ı attıye Arab El-hâcc Ali ibn-i Seyyid Ahmed ve Usta Ali ibn-i Mustafa nâm kimesneler şehâdetleriyle sabîtü'l-vekâle Abdülhamid Çelebi ibn-i Es-Şeyh ... meclis-i şer'e hazır lazîmü't-tevkîre mezbûre Ziyade'nin zevcî Abdullah El-Kâtib ibn-i Abdullah nâm kimesneyi ihzâr edüb mezbûr

Abdullah merkûm-ı müvekkîlemin zevcî müteveffâsı Abdulkerim bin Musa nâm kimsenin iki yüz muâmele-i gurus bedeli ve vasiyeti götürmüş idi iki yüz gurus kifâyet eylemişdi Abdullah El-Kâtib kendi malından yüz gurus harç eylemiş ol yüz gurus mukâbilinde mezbûre müvekkîlem Ziyade iş bu Abdullah mahmiye-i Bağçesaray'da El-hâcc Hüseyin Bölükbaşı Mescîdi kurbunda kıbleten Kudret Çelebi mülkîne şarken mezbûre Ziyade mülkîne garben Karakaş mülkîne şimalen ... suyu menkûlatı bağçesine eşcâr-ı müsmîre ve gayr-i müsmîresiyle teslîm ve ikbâz eyledi ve mezbûr Abdullah dahî kabul-ı kâbz eyledi bade'l-yevm mülkî mahsûsdir keyfe-yeşâ tasarruf eder didikde gıbbe's-suâl mezbûr Abdullah vekîl-i merkûm tasdik edecek mâ-vâki' bi't-taleb kayd şod.

Tahriren fi gûrre-î Muhârremü'l-harâm sene hamse semanun ve elf

Şuhûdü'l-hâl: Abdullah Çelebi bin İsmail, Abdi Çelebi bin El-hâcc Mehmed Efendi, Şaban efendi bin Abdullah, Şahmedan merkûmın ve gayruhum.

17-47b-1

Özet: Tüccardan İsmail Beşe ibn-i Halil mahkemeye gelerek, aynı tüccarlardan Hüseyin bin El-hac Yakup adlı kişiyi mahkemeye vermiştir. Mahkemedan Hüseyin'den iki yüz on beş vukiyye duhana bir Devke almış olduğunu söyleyen İsmail, aldığı Devke'nin kulağından kan geldiğini söyleyerek ret olunmasını istemiştir. Yapılan sorgulamada Hüseyin bu durumu kabul ederken ayıplı olmadığını söylemiş hatta kendisinin de o şekilde aldığı ifade etmiştir. Bunun üzerine mahkeme bu işten anlayanları görevlendirilmiş onların doğrultusunda Devke'nin ayıplı olduğuna karar verilerek reddedilmesi kayıt edilmiştir.

Oldur ki Tüccârdan İsmail Beşe ibn-i Halil meclis-i şer'e aynı Tüccârdan Hüseyin bin El-hâcc Yakub nâm kimesneyi ihzâr edüb mezbûr Hüseyin'den iki yüz on beş vukiyye duhan bir devke almış idüm bir kulağımdan cerâhat akıyor şeria suâl olunub redd olunması mûradımdır dedik de gıbbe's-suâl mezbûr Hüseyin kulağı akdığı sahih lâkin inde'l-car ayıb değildir ben bilâ ayıb bey' eylemişimdir dedik de ehl-ı vukûf'dan Hüseyin Çelebi ibn-i Musa ve Bayram Ali bin Abdullah kulak akdığı inde'l-tüccâr ayıbdır deyü ihbârlar ile cariyeye redd olunmak üzere hükm olunduğı kayd şod.

Tahriren fi gûrre-î Muhârremü'l-harâm sene hamse semanun ve elf

Şuhûdü'l-hâl: Şaban bin Abdullah, Mustafa bin El-hâcc Ali, ... Beşe bin Abdullah, ... bin el-muhzır ve Gayruhum.

17-47b-2

Özet: Melek bint-i Tohtamış mahkemeye gelerek Süleyman bin Hasan adlı kişiyi mahkemeye vermiştir. Bir sene önce iş bu Melek Hatun bu Süleyman'a on üç altınlık hakkı olup bir sene vade ile on altı altına satılmıştır. Bu konu hakkında şahitleri olduğu ve Süleyman'ın kabul ettiğini eklemiştir. Sual yapılmış Süleyman inkar etmiş şahitlere başvurulmuş şahitlerin durumu kabul etmesi ile sorgulanan durumun doğru olduğu kabul edilmiştir.

Oldur ki Melek bint-i Tohtamış meclis-i şer'e Süleyman bin Hasan nâm kimesneyi ihzâr edüb târih-i kitâbdan bir sene mukkadem iş bu Melek hatun iş bu Süleyman'dan on üç altını bir hakk olup tekrar bir sene vade ile on altı altını Süleyman merkûm bey' eyledi ve Süleyman dahî kabul ve kâbz eyledi bizler bu husûsa hakk-ı şâhidleriz şehâdet dahî ederiz Süleyman bir hakk on altı altına bey' eyledim mezbûr dahî kabul eyledi akçemi taleb ederim dedik de gibbe'l-inkâr ve'l-iştihad Can Bolat bin Abdullah ve Ahmed bin Mehmed nam kimesneler lî-eclî's-şehâdet hâziran olduğu bade'l-kabul kayd şod.

Şuhûdü'l-Hâl: Ali beşe ..., Devlet Gazi bin Makul, El-hâcc Mehmed bin Musa, Meski Mehmed, Şaban bin Abdullah ve Gayruhum.

17-48a-1

Özet: Halil veledi Azra, Şemayil veledi Şemayil'i mahkemeye vermiştir. İş bu Şemayil'de seksen sekiz akçe hakkı olduğu ve talep etmek istediğini söyledi, Şemayil inkar edecek şahitlere başvurulmuş şahit konusunda yetersiz kalmasından dolayı dava geri dönmüştür.

Oldur ki Halil veledi Azra mahfel-i kazâda Şemayil veledi Şemayil'i ihzâr edüb dedi ki iş bu Şemayil'de seksen sekiz akçe hakkım vardır talep ederim deyicek gibbe's-suâl Şemayil inkâr-ı cevab vericek kavline muvafık beyyine talep olundukda beyyinden âciz olub istihlâf olundukda halefden nukûl subutı kayd şod.

17-48a-2

Özet: Mustafa mahkemeye gelerek Taşçı Toktamış'ı mahkemeye vermiştir. İş bu Toktamış'a otuz araba taşı bir altına sipariş vermiştir. On altı araba taşı getirmiş on dört araba taşı kaldığını söylemiştir ve talep etmekte olduğunu dile getirmiştir. Toktamış cevap olarak Mustafa'nın kendisine bir altını yirmi araba taş için verdiğini söylemiştir. Bunun üzerine Mustafa'nın şahitlerine başvurulmuş bu konuda yetersiz kalmasından dolayı yemin etmiş bunun üzerine baki Mustafa'nın dört taşı kaldığı onunda kıymeti olan yirmi dört akçe Mustafa'nın eline verilmiştir

Oldur ki Ötmekci Mustafa mahfel-i kazâda Taşçı Toktamış'ı ihzâr edüb dedi ki iş bu Toktamış'ğa otuz araba taşğa bir altun vermişdim on altı araba taşı getürdi bakî on dört araba taşım var taleb ederin deyicek gibbe's-suâl Toktamış cevap verüb dedi ki iş bu Mustafa bana bir altun verdi yiğirmi araba taşığı ziyâdeyi almadım deyü inkâr-ı cevap vericek Mustafa'nın kavline muvafık beyyine talep olundukda beyyinden âciz olub istihlâf olundukda hallefi billâh etdüğünden bakî dört araba taş kalub kıymeti yiğirmi dört akçe hakkım olunub Mustafa yedine teslîm kayd şod.

17-48a-3

Özet: Buga Salası sakinlerinden Seyami bin Hüseyin mahkemeye gelerek, Hüseyin bin Osman'ı mahkemeye vermiştir. Dorı beytal mülkü kaybolduğunu ve bu mülkü iş bu Hüseyin'in elinde bulduğunu ve sual olunmasını istemektedir diyecek. Hüseyin inkar ederek cevap verecek bunun üzerine Seyami'nin şahitlerine başvurulmuş bulunan şahitler durumu onaylaması üzerine ve Seyami'nin de bu mülkü azat veya ihraç etmediğine yemin ettikten sonra mülkü geri verilmek üzere hüküm olunmuştur.

Oldur ki karye-i Buga Salası sükkânından Seyami bin Hüseyin mahfel-i kazâda Ötmekci Hüseyin bin Osman'ı ihzâr edüb mahzarında takrîr-i kelâm ve tabîrü'l-merâm edüb dedi ki iş bu dorı beytal mülkîmden gayıb etmişdim hâlâ iş bu Ötmekci Hüseyin yedinde buldım şeriayla suâl olunub hakkı müstehakkına îsal mûradımdır deyicek gibbe's-suâl Ötmekci Hüseyin inkâr-ı cevap vericek müdde-i mezbûr Seyami'nin kavline muvafık beyyine talep olundukda ... Çelebi ibn-i Abdulhalim Ağa ve Hüseyin bin Ahmed lî-eclî'ş-şehâdet hâziran olub dediler iş bu dorı beytal iş bu Seyamin'in mülkî olduğuna şahîdiz şehâdet dahî ederiz deyü her biri edâ-ı şehâdet şeriya etdükden sonra mezbûr seyami yed-ı mülkînden âzad ve ihrâç etmedüğine istihlâf olundukda vech-i mine'l-vucûh yed-ı

mülkimden âzad ve ihrâç etmedüğine hallefi billah etdikden sonra dorı beytal mezbûr seyaminin mülkî olmak üzere hükm olundu.

Tahriren fî evâhir-î Zî'l-hicce sene 1084

Şuhûdü'l-hâl: Eş-Bolat Sufî bin Can Monla, Şah Gazi bin Eş-Bolat, Arslan Hoca bin Ebu Bekir El-hâcc ve Gayruhum.

17-48b-1

Özet: Meryem sakinlerinde Bereciva veledi Yuri mahkemeye gelerek kuyumcu Konstantin'i mahkemeye vermiştir. İş bu Konstantin'de önemli eşyası sekalinı bulduğunu söylemiştir. Suâl olunmasını istemiştir. Konstantin inkar ile cevap verecektir. Şahitlerine başvurulmuş, yetersiz kalması üzerine yemin etmiş deftere kayıt edilmiştir.

Oldur ki Meryem sükkânından Bereciva veledi Tabiray Yuri mahfel-i kazâda Kuyumcu Konstantin'i ihzâr ve bi'l-muvâcehe güftâr edüb dedi ki iş bu Konstantin benim sekalim buldı ve ... yerinde suâl olunsun deyicek gibbe's-suâl Konstantin inkâr-ı cevap vericek kavline muvafık beyyine taleb olundukda beyyinden âciz olub istihlâf olundukda halef-i billah eyledi enzele-l-incil-i-alâ isa âmm etdikden sonra hulâsa kayd şod.

Tahriren fî evâhir-î Zî'l-hicce sene 1084

Şuhûdü'l-hâl: Kutlu Atalık bin Kutlu Hoca, Hacı Bayram bin Ramazan, Kâtib bin Hasan ve Gayruhum.

17-48b-2

Özet: Mustafa bin El-hac Mehmet Bahçesaray'a kadı olarak atanmıştır.

Kıdvetü'l bende-i el-askerin ve'l-sicillât-ı fî nevbet-ı turab-ı akdamu'l-ulemâ' Mustafa bin El-hac Mehmed el-mevâlî kazzâ-i Bağçesaray mahmiyye fî sene hamse ve semanun ve elf fî asr-ı Selim Giray Han ibn-i Bahadır Giray Han Abdullah ânn âhru'l-zemân bi-hürmet ve sahîb'ul kıran.

17-48b-3

Özet: El-hac Osman ibn-i Mehmet mahkemeye gelerek Recep'i mahkemeye vermiştir. Yüz akçe hakkı olduğu ve Mehmet'in de kabul ettiği kayıt edilmiştir.

Oldur ki El-hâcc Osman ibn-i Mehmed meclis-i şer'e Araklı Receb el-tüfengi ?'yi ihzâr edüb mezbûr Receb'de yüz akçe hakkım var dedik de gıbbe's-suâl ve'l-ikrâr kayd şod.

Şuhûdü'l-hâl: Ebû-Suud Efendi bin Mehmed Efendi, Abdi Çelebi bin El-hâcc Mehmed Efendi, Şaban bin Abdullah, Mevlüd Mütevelli bin Cani Bek ve Gayruhum.

17-48b-4

Özet: Melek Han bint-i Mehmet, validesi Safiye bint-i Ahmet'i mahkemeye vermiştir. Validesi Ketmah adlı Devke'yi Melek'e hibe ve teslim ettiğini ve Melek'te bunu kabul ettiğini fakat hala vermediğini söylemiştir. Sual olunduktan sonra validesi inkar ettiği bunun üzerine Melek gönüllü olarak verdiği yemin ettiği deftere kayıt edilmiştir.

Oldur ki Melek Han bint-i Mehmed meclis-i şer'e validesi Safiye bint-i Ahmed nâm avreti ihzâr edüb mezbûre validem bana hazır fî el-meclîs Ketmah nâm Devke hibe ve teslîm eyledim bende dahî kâbz ve teslîm eyledim hâlâ bana virmiyor suâl olunsun dedik de gıbbe's-suâl ve'l-inkâr validem ikâmetiyle mezbûre Safiye istihlâf olundukda adem-i hibe ve teslîm halef-i billahü'l-azîm edecek bi't-tâv kayd şod.

Tahriren fî evâsıt-ı Muhârremü'l-harâm sene hamse semanun ve elf.

Şuhûdü'l-hâl: Şahbar Efendi bin El-İmâm ..., Şaban Akar bin Abdullah, El-hâcc Gazi Efendi ..., Salih Efendi bin Abdi Çelebi, Hankul Mirza ... bin Adil ve Mehmed Mirza, Nurullah Mirza bin Mehmed Şah Mirza ve Gayruhum.

17-49a-1

Özet: Kıptilerden Cantemir bin Devın, Kayınvalidesi Fatma bint-i Mahmut'u mahkemeye vermiştir. İş bu Fatma, Cantemir'i vefat etti diye Akmesic kadısından nafaka almış bunun sual olunmasını istemiştir. Bunun üzerine Fatma, kızının bir hocaya vardığını hazinesi kendisine kaldığı nafaka takdir ettirdiğini söylemiştir. Araya giren araçlar ile iki altın alıp mülkünün geri kalanından vazgeçmiş deftere kayıt edilmiştir.

Oldur ki Tâife-i Kıptiyandan Cantemir bin Devın mahfel-i kazâda kayınvalidesi Fatma bint-i Mahmud'ı ihzâr edüb dedi ki iş bu Fatma beni vefât etdi deyü Akmesic Kadısı'na nafaka takdîr etmiş suâl olunsun deyicek gıbbe's-suâl Fatma cevab verüb dedi ki benim kızım bir hocaya vardı bi'l-mürâfa'a hakk-ı hazine benim oldu nafaka takdîr etdirmişdim

taleb ederin deyicek araya muslihûn tevassut eyleyüb iki altun alub bakiyesinden ibrâ' ve iskât etdüğü kayd şod.

Tahriren fî evâhir-ı şehri-i Zi'l-hicce sene 1084

Şuhûdü'l-hâl: Cemil Bin Murtaza, Sefer Ali bin Mustafa, Hacı Bayram bin Hoşal?, Mustafa bin Hüseyin, Hasan bin Yosun?, Rüstem bin Hüseyin ve Gayrum.

17-49a-2

Özet: Baba veledi Yakuda, Avrahim veledi Azra'yı mahkemeye vermiştir. İş bu Avrahim'de otuz sekiz muamele kuruş hakkı olduğunu ve istediğini söylemiştir. Sual sonrası Avrahim on beş kuruş verdiğini daha sonra on kuruş verdiği Baba tasdik ettikten sonra kalan borcun on üç kuruş sabit olduğu deftere kayıt edildi.

Oldur ki Baba veledi Yakuda mahfel-i kazâda Avrahim veledi Azra'yı ihzâr edüb dedi ki iş bu Avrahim de otuz sekiz muâmele-i gurusş hakkım vardır suâl olunsun deyicek gıbbe's-suâl Avrahim on beş gurusş bir verdim ba'de on gurusş verdim dedik de mezbûr Baba tasdik edüb bakî zimmetinde on üç gurusş sabît olduğu kayd şod.

17-49a-3

Özet: Bahçesaray'da Beş Oğlu Köyü sakinlerinden Ali Mirza ibn-i Arslan Mirza ve Azimet Mirza mahkemeye gelerek, Şatir veledi Vasilye'yi mahkemeye vermiştir. Dar Ağaç yakınlarında bahçeyi iş bu Şatir'a yetmiş iki buçuk muamele kuruşa satmıştır.

Oldur ki Bağçesaray muzâfâtından karye-i Beş Oğlu sükkânından Ali Mirza ibn-i Arslan Mirza ve Mustafa Mirza ve Azimet Mirza mahfel-i kazâda Şatir veledi Vasilye'yi ihzâr edüb dedi ki Dar Ağaç kurbunda vâki' bir kıt'a bağçe hudûd-ı kibleten târîk âmm şarken Girego zimmî mülkîdir şimalen Çorak Su'dır garben Aleksandra mülkîdir iş bu hudûd erbâ'a ile mahdûd olan bağçe'yi iş bu Şatir'a yetmiş iki buçuk muâmele-i gurusş beyi bati sahihiyle bey' edüb teslîm-ı mübeyyî mahdûd edüb kabz-ı semen bi't-temam eyledik bade'l-yevm iş bu Şatir'in mülkî müşterasıdır keyfe-mâ-yeşâ ve tahtar ve tasarruf eder deyicek gıbbe's-suâl Şatir tasdik etdükden sonra sıhhati bey' ü şirâ' ve şirâ' ü teslîm ve tesellüm ve istifâ' kayd şod.

Şuhûdü'l-hâl: Bayram Gazi Monla bin Kökçü Sufî, Ebû Bekir bin Arab Yusuf, Musa bin Hüseyin, Abdulkadir bin Ahmed.

17-49b-1

Özet: Şahbola Ağa Mahallesi sakinlerinden Murtaza bin Abdullah mahkemeye gelerek kaçmış olan bir cariyeyi sahibini reddettiği için elinde tuttuğunu söylemiştir. Bunun üzerine sahibi gelerek kölesini istemiştir kendisinin para istemesi üzerine evden para almaya giden sahibinin hala gelmediğini söyleyerek köleye nafaka talep etmektedir.

Oldur ki Şahbola Ağa Mahallesi sükkânından Murtaza bin Abdullah mahfel-i kazâ lazîmü't-tevkire hâzir olub dedi ki abıkını mukerrif olan bir cariye sâhibini red etmek için ahz ve kâbz etmişdim sâhibi gelüb gördi ben cu'l taleb eyledim yanımda bir akçem yokdır evime varub getüreyim deyü kendü gelmedi şeriyayla nafaka takdîm olunması mâtlubumdır deyicek ehl-i habere ma'rifetiyle yevmi üç sim hani takdîr olunub istidâneye izn verilüb vakt-i zafer de rücû ede deyü kayd şod.

Tahriren fi evâhir-i Zi'l-hicce sene 1084

17-49b-2

Özet: Bahçesaray'da Rus Mahallesi sakinlerinden Devir Bike bint-i Mustafa, kızının oğlu Ömer'i mahkemeye vermiştir. İş bu mahallede olan darı dahilinde bir bab hanesiyle iş bu Ömer'e şartlı şekilde Devir Bike ölene kadar yanında olup besleyip ve bakarsa bu mülkü ona vereceğini söylemiş fakat Ömer eğitim nedeniyle medreseye gitmiş bu yüzden dolayı bakmamış ve yanında olamamıştır. Sonuç olarak bu şartı gerçekleştirmediği için bu mülkü vermemiştir. Ömer ise böyle bir şartın olmadığını doğrudan hibe ettiğini söyleyerek cevap vermiştir. Bunu üzerine şahitlere başvurulmuş şahitlerin durumu onaylaması üzerine bu mülkün Devir Bike'nin şartlı hibe ettiği ortaya çıkmış bu yüzden dolayı hibe meselesi durdurulmuştur denilerek deftere kayıt edilmiştir.

Oldur ki mahmiye-i Bağçesaray mahallâtından mahalle-i Rus sükkânatından Devir Bike Bint-i Mustafa mahfel-i kazâ celilü'l-kadre bint-i sadriyesi oğlu Ömer bin Delibaş'ı izhâr edüb mahzarında takrîr-i kelâm ve tabîr-innâ'l-merâm edüb dedi ki mahalle-i mezbûre de vâki' Devir bike hudûd-ı beyân olunur kıbleten tarîk âmm şarken mahalle-i mescîdi şimalen El-hâcc Hüseyin mülkî garben Meydaş mülkîne muntehi ve muttasıldır iş bu hudûd erbâ'a ile mahdûd olan darım dahilinde vâki' bir bâb hanesiyle ve hukûk-ı merâfikıyla kızımın oğlu Ömer'e ben kendim ölünce benim yanımda olup eğer beslersen ve bana bakarsan deyü şartla hibe ve teslîm eyledim hâlâ iş bu Ömer benim yanımda

olmayub ve beslemeyüb ve bakmayub ve beni bıragub ilm taleb için medreseye gitti şeriayla suâl olunub rucû mûrad ederim deyicek gıbbe's-suâl Ömer şart-ı mezbûr ile hibe etmiş değilsün mecccânen hibe etmişsin deyü inkâr-ı cevab verecek müdde-i mezbûrenin kavline muvafık beyyine taleb olundukda El-hâcc İbrahim bin Davud Meydaş bin El-hâcc İbrahim lî-ecli'ş-şehâdete hâziran olub dediler ki iş bu Devir Bike iş bu Ömer'e ağrın olunca benim yanımda olub bana bakarsan ve beni beslersen deyü şartıyla hibe etdüğüne ve Ömer Bek şart-ı mezbûr ile kabul etdüğüne şahîdiz şehâdet dahî ederiz deyü her biri edâ-ı şehâdet-ı şeriayla etdükden sonra şehâdetleriyle hayyiz-i kabul ve mahal-i irtazda vâki' olub mezbûre Devir Bike'nin hibesinin adem-i sıhhatle ve rucûla hükm kayd şod.

Tahriren fî evâhir-î şehri-ı Zi'l-hicce'l-şerife sene 1084.

Şuhûdü'l- Hâl: Papuçcı Osman Beşe bin Mustafa, Bayram Ali El-Muhzır bin Devlet Gazi, Şah Timur Sufî bin Can Timur, Lacin bin Abdullah ve Gayruhum.

17-50a-1

Özet: Abdullah bin Osman, eşi Dilber'i mahkemeye vermiştir. İş bu Dilber yirmi beş altın Mehr-i mü'eccelinden ve üç ayda nafakasından feragat etmesinden sonra hal eylediğini yani boşadığını söyleyerek tescil edilmesini istemiştir. Yapılan sorgulamada Dilber tamamını kabul etmiştir.

Oldur ki Abdullah bin Osman mahfel-i kazâda zevcesi Dilber'ni ihzâr edüb dedi ki iş bu Dilber nâm zevcem'ni yığirmi beş altun mehr-i mü'eccelinden ve üç ayda nafakasından feragat etmek üzere ve zevcesi mutallik davâdan feragat etmek üzere hal' eyledim suâl olunub tescîl mûradımdır deyicek gıbbe's-suâl dilber cemî'an kelâmını tasdîk etdükden sonra beynlerinde hâl mezbûrın vukû' kayd şod.

Tahriren fî evâsıt-ı Zi'l-hicce sene 1084

Şuhûdü'l-hâl: Can Bolat bin Abdullah, Saraç Dadaş bin Mehmed, Mehmed bin Hisar, Ali bin Osman, Bayram Ali bin Devlet Gazi,...mehmed ... Ata Mirza bin ..., Abdurrahman

17-50a-2

Özet: Bahçesaray'da Beş Oğlu Köyü sakinlerinden Ali Mirza bin Arslan Mirza, Mustafa Mirza ve Azimet ve Bena Mirza ve Bey Mirza mahkemeye gelerek Maytop veledi

Semha'yı mahkemeye vermiştir. İş bu Balbek'te kamışlı ağzında bağ dahilinde karşılı çatma hanesiyle ve iki çat aranla iş bu maytop'a yüz muamele altına satılmıştır.

Oldur ki kazâ-i Bağçesaray muzâfâtından karye-i Beş Oğlu sükkânından Ali Mirza bin Arslan Mirza Mustafa Mirza ve Azimet Mirza ve Bena Mirza Bey Mirza mahfel-i kazâ lazimü't-tevkire Maytob veledi Semha'yı ihzâr edüb mahzarında takrîr-i kelâm ve tabîrü'l-merâm edüb dediler ki Balbek'de Kamışlı Ağzında vâki' bir kıt'a bağımız hudûd-ı beyân olunur kıbleten Morthaz mülkîdir şarken Sevaki mülkîdir ve şimalen tarîk âmm'dır ve garben yine Morthaz mülkîdir iş bu hudûd-ı erbâ'a ile mahdûd olan bağımı dahilinde eşcâr-ı müsmîre ve gayr-i müsmîresiyle ve karşılı çatma hanesiyle ve iki çit aranla tevâbi ve levâhıkıyla ve hukûk-ı merâfıkıyla iş bu Maytob'na yüz muâmele altını beyi batî sahîhiyle bey' edüb teslîm mübeyyî mahdûd edüb kâbz-ı semen madûd eyledim bade'l-yevm iş bu Maytob'nın mülkî müşterâsıdır keyfe-mâ-yeşâ ve tahtar ve tasarruf eder deyicek gibbe's-suâl Maytob bâyi'den mezbûrunun vech-i meşrûh üzere câri ve sâdir olan akvâlin bi'l-muvâcehe tasdîk bi'l-muşâfehe tahkîk etdükden sonra sıhhati bey' ü şira' ve teslîm ve tesellüm ve ikbâz ve kâbz istifâ' ve îkâ' mukarrer ve muhakkak olub mâ hüve'l-vâki' kayd şod.

Tahriren fî evâsıt-ı şehri Zi'l-hicce sene 1084

Şuhûdü'l- hâl: Bayram Ali bin Devlet Gazi, Timur bin Hasan?, Mehmed bin Hasan, Ata Mirza Atalık bin Nogayış?, Abdurrahman bin Mehmed Gazi Atalık?,Saraç Dadaş bin Mehmed

17-50a-3

Özet: Bay Gazi bin Boşe mahkemeye gelerek Şatırbaşı Mustafa Ağa'yı çat hane sekiz altın ile sulh etmiştir. Kırk gün vaade ettiği eğer vermezse sekiz izan arzla vereceği kayıt edildi.

Oldur ki Bay Gazi bin Boşe mahfel-i kazâda Şatırbaşı Mustafa Ağa'yı karşılı cat hane bahsî sekiz altın ile sulh edüb kırk gün vaade edüb eğer vaade-i mezbûre de vermezsem sekiz izan arzla vercek olduğu kayd şod.

Tahriren fî evâhir-i Zi'l-hicce'l-şerif

Şuhûdü'l-hâl: Receb bin Toktar, Bayram Ali bin Devlet Gazi, Mehmed bin Devlet Gazi, Cemal bin ... ve Gayruhum.

17-50b-1

Özet: Hüseyin bin Mustafa, Divan Köy sakinlerinden Şah Timur bin Seyit'i mahkemeye vermiştir. Balbek'te Temakçı adlı mevzide bir kıta bağı iş bu Timur'a kırk beş muamele altına satmıştır.

Oldur ki Hüseyin bin Mustafa mahfel-i kazâda karye-i Divan Köy sükkânından Şah Timur bin Seyid'i ihzâr edüb mahzarında takrîr-i kelâm edüb dedi ki Balbek'de temakçı? nâm mevzîde bir kıt'a bağ hudûd-ı beyân olunur kıbleten Kara Ahmed mülkîdir şarken Şah Timur mülkîdir şimalen tarîk âmm'dır garben El-hâcc Timur mülkîdir iş bu hudûd-ı erbâ'a ile mahdûd olan bağını dahilinde olan eşcâr-ı müsmîresiyle ve gayr-i müsmîresiyle ve bir ... ve alacak yeriyle ve tarikle hukûk-ı merâfıkıyla iş bu Şah Timur ki kırk beş muâmele-i altına beyi batî sahîhiyle bey' edüb teslîm-ı mübeyyî mahdûd edüb kâbz-ı semen bi't-temam eyledim deyicek gıbbe's-sûal Şah Timur bâyi' mezbûr Hüseyin'in vech-i meşrûh üzere câri ve sâdır olan akvâlin bi'l-muvâcehe tasdîk ve bi'l-muşâfehe tahkîk etdükdüden sonra sıhhati bey' ü şîrâ' ve teslîm ve tesellüm ve istifâ' ve îkâ' kayd şod.

Tahriren fî evâsıt-ı Zi'l-hicce sene 1084.

Şuhûdü'l-hâl: Nakkaş Dadaş? bin Mehmed, Hacı Bayram bin Ramazan, Sefer Ali bin Elkaz, Mehmed bin El-hâcc Timur, Salih bin Yahya, Bayram Ali El-Muhzır ve Gayruhum

17-50b-2

Özet: Sarkiz veledi Giraz, mahkemeye gelerek Karabat veledi Giregor'u mahkemeye hazır etmiştir. İş bu Karabat'a on üç top yarım bez verdiğini söylemiş sual olunmasını istemiştir. Karabat ise sekiz top buçuk bez aldığını ziyadesinin olmadığını söylemiştir. Bunun üzerine Sarkiz'in şahitlere başvurulmuş şahitlerin durumu onaylaması üzerine deftere kayıt edilmiştir.

Oldur ki Sarkiz veledi Giraz mahfel-i kazâda Karabat veledi Giregor'ı ihzâr edüb dedi ki iş bu Karabat on üç top yarım bez verdim suâl olunsun deyicek gıbbe's-suâl Karabat sekiz top buçuk bez verdik ziyade vermedik deyicek kavline muvafık beyyine taleb olundukda

Mağir? veledi Avanis lî-eclî-ş-şehâdet hâzir olub on üç tob buçuk bez verdiğine şahîdim şehâdet dahî ederim deyü edâ-ı şehâdeti şeriya etdükden sonra şahîd-i âhire tevkîf kayd şod.

17-50b-3

Özet: Ermeni Mahallesi sakinlerinden Devlet Bike bint-i Karagöz mahkemeye gelerek eşi Esvadar'ın kayıp olduğunu ve nereye gittiğini bilmediğini söylemektedir. Bakmakta olduğu iki oğlu, iki kızı ve iş göremeyen ihtiyar validesi kaldığını söylemektedir. Sual olunup kendisi dahil her birisine nafaka ve kisve bedeli ödenmesini istemektedir. Yapılan sual sonrası her birine yevmi üç sim cedid hani takdim ve farz olunmuş deftere kayıt edilmiştir.

Oldur ki mahalle-i Ermeniyan sükkânâtından Devlet Bike bint-i Karagöz mahfel-i kazâda hâzira olub dedi ki benim zevcem Esvadar gayıb olmuştur nereye gittiğini bilmem yedimde iki oğlan ve iki kız bir ihtiyar 'amel-mânde validesi kalmıştır şeriayla her birimize nafaka ve kisvemize kifâyet mikdarı takdîm ver farz olunması matlûbumdur deyicek ehl-i habere ma'rifetle her birine yevmi üç sim cedid hani takdîm ve farz olunub ve istidâneye izn verilüb vakt-ı zafer de rücû ede deyü kayd şod.

Tahriren fî evâsıt-î şehîr-î Zi'l-hicce Sene 1084

Şuhûdü'l-hâl: Nakkaş Dadaş bin Mehmed, Berber Hasan bin Aliş?, Halil bin İbrahim, Kasım bin Abdullah ve Gayruhum.

17-51a-1

Özet: Alma Köyü sakinlerinden İvaz bin Hüseyin mahkemeye gelerek Yakuda veledi Yosep'i dava etmiştir. Balbek'te Tamak? mevzisinde bir kıta bağı iş bu Yakuda'ya yirmi altın karşılığında satmıştır. Bundan sonra bu mülkün sahibi ve bütün hakkı Yakuda'ya aittir denilecek ve deftere kayıt edilmiştir.

Oldur ki karye-i Alma sükkânından İvaz bin Hüseyin mahfel-i kazâda Yakuda veledi Yoseb'i ihzâr edüb dedi ki Balbek tamağında? Vâki' bir kıt'a bağ hudûd-ı beyân olunur kıbleten mâi Kibar şarken celtik mülkî şimalen Yakuda mülkî garben müşterî olan Yakuda mülkîdir dahilinde vâki' olan eşcar-ı müsmîresiyle ve hukûk-ı merâfıkla ve tevâbi levâhakıyla iş bu Yakuda'ya yigirmi altuna beyi batî sahîhiyle bey' edüb teslîm-ı

mübeyyî mahdûd edüb kabz-ı semen madûd eyledim deyicek gıbbe's-suâl Yakuda bâyi' mezbûr İvaz'ın vech-i meşrûh câri ve sâdır olan akvâlin bi'l-muvâcehe tasdîk ve bi'l-muşâfehe tahkîk etdükden sonra sıhhati bey' ü şirâ' ve teslîm ve tesellüm ve istifâ' ve îkâ' ve mukarrer ve muhakkak olub mâ hüve'l-vâki' kayd şod.

Tahriren fî evâil-i Zi'l-hicce'l-şerif sene 1084

Şuhûdü'l-hâl: Ziver Bek bin Abdullah, Mustafa bin Aliş, İvaz bin Muzaffer, Bayram Ali El-Muhzır, Mahmud bin Ahmed, Hacı Bayram bin Ramazan

17-51a-2

Özet: Ziyade bint-i Mustafa şahitler huzurunda vekaletini İbrahim bin Mustafa ve İlyas bin Aliş'e vermiştir. Bunlarda mahkemeye gelerek Dadaş' bin toktamış'ı hazır etmiştir. Bıçkı Köyünde bağçeyi iş bu Dadaş'a otuz altına satmıştır.

Oldur ki Ziyade bint-i Mustafa tarafından Timur Gazi bin Timur Bek ve Abdulkerim bin Osman nâm şehâdetleriyle sabîtü'l-vekâle İbrahim bin Mustafa ve İlyas bin Aliş mahfel-i kazâda Dadaş' bin Toktamış'ı ihzâr edüb dedi ki karye-i Bıçkı'da vâki' bağçe hudûd-ı beyân olunur kıbleten Abdurrahim mülkî şarken Dadaş' mülkî şimalen Nehr-i Kaçı garben yine Dadaş' mülkîdir iş bu hudûd-ı erbâ'a ile mahdûd olan bağçe iş bu Dadaş'a otuz altunağa beyi batî sahihiyle bey' edüb teslîm-ı mübeyyî mahdûd edüb kâbz-ı semen madûd eyledim bade'l-yevm iş bu dadaşın' mülkî müşterâsıdır keyfe-mâ-yeşâ ve tahtar ve tasarruf eder deyicek gıbbe's-sûal Dadaş' mezbûr iki vech-i meşrûh üzere carî ve sâdır olan akvâlin bi'l-muvâcehe tasdîk etdükden sonra sıhhati bey' ü şirâ kayd şod.

Tahriren fî evâil-i Zi'l-hecce sene 1084.

Şuhûdü'l-hâl: Timur Gazi bin Timur Bek, Fazlı bin Sefer, Şah Gazi bin Fazlı?, Abdulkerim bin Osman ve Gayruhum.

17-51a-3

Özet: İlyas bin Aliş mahkemeye gelerek Semer Gazi bin Semer Bek'i mahkemeye vermiştir. Bıçkı Köyündeki çayırı iş bu Semer Gaziye on bir muamele altın beş akçeye satmıştır. Bundan sonra bu mülkün sahibi Semer Gazi'dir. İsteddiği gibi tasarruf edebilecektir.

Oldur ki İlyas bin Aliş mahfel-i kazâda Semer Gazi bin Semer Bek'i ihzâr edüb mahzarında takrîr-i kelâm edüb dedi ki karye-i Bıçkı'da vâki' bir kıt'a çayır hudûd beyân olunur kıbleten Tahsin mülkî şarken merâyi şimalen yine merâyi garben sokak ve merâyi'dır iş bu hudûd-ı erbâ'a ile mahdûd olan çayır'ı iş bu Semer Gazi'ye on bir muâmele-i altun beş akçe'ye beyi bati sahîyle bey' edüb teslîm-ı mübeyyî mahdûd edüb kâbz-ı semen madûd bi't-temâm eyledim bade'l-yevm iş bu Semer Gazi'nin mülkî müşterâsıdır keyfe-mâ-yeşâ ve tahtar ve tasarruf eder deyicek gıbbe's-suâl semer gazi bâyi' mezbûr İlyas'ın vech-i meşrûh üzere carî ve sâdır olan akvâlin bi'l-muvâcehe tasdik ve bi'l-muşâfehe tahkîk etdükden sonra sıhhatı bey' ü şirâ ve teslîm ve tesellüm mukarrer olub mâ hüve'l-vâki' kayd şod.

Tahriren fi'l-târih el-mezbûr

Şuhûdü'l-hâl: El-mezbûrın.

17-51b-1

Özet: Haratok sakinlerinden Hanım bint-i Murat Gazi tarafından vekil olan Hacı Gazi bin Mustafa mahkemeye gelerek Kacador veledi Gülser'i mahkemeye hazır etmiştir. İş bu Kaçador da on dört muamele kuruşu kaldığını söylemiştir. Kaçador tasdik ederken, bundan önce Hasan Hoca'ya iki yüz on altı akçe verdiğini, Hacı Gazi'ye yüz otuz üç akçe verdiğini ve hala nakit olarak yedi yüz altmış yedi akçe verdiğini söyleyerek sorgulanmasını istemiştir. Hacı gazi bunun üzerine toplam bin dokuz yüz akçe aldığını ama Hasan hocanın almış olduğu iki yüz on altı akçeyi bilmediğini söyleyerek kendisinin dokuz yüz akçe aldığı deftere kayıt edildi.

Oldur ki karye-i Haratok sükkânatından Hanım bint-i Murat Gazi tarafından vekil olan Hacı Gazi bin Mustafa mahfel-i kazâda Kacador veledi Gülser'i ihzâr edüb dedi ki iş bu Kacador'da on dört muâmele gurus hakkı vardır taleb ederin deyicek gıbbe's-suâl Kacador tasdik edüb dedi ki bundan mukaddem Hasan Hoca iki yüz on altı akçe verdim iş bu Hacı Gazi yüz otuz üç akçe verdim hâlâ nakid yedi yüz altmış yedi akçe verdim suâl olunub tescil-i mûradımdır deyicek gıbbe's-suâl Hacı Gazi cümle bin dokuz yüz akçe aldım Hasan Hoca iki yüz on altı akçe aldığına bilmem dedikten sonra Hacı Gazi'nin dokuz yüz akçe aldığı subutı kayd şod.

Tahriren fi evâsıt-î Zi'l-hicce'l-şerif sene 1084

Şuhûdü'l-hâl: Usta Receb bin Hüseyin, Bayram Ali bin Devlet Gazi El-Muhzır.

17-51b-2

Özet: Ahmet bin Bayram Ali, mahkemeye gelerek kasap Abdullah ve Halil'i mahkemeye vermiştir. Bunlara doksan beş kuruş altı akçe vermiş olduğunu söylemiş tescil edilmesini istemiştir.

Oldur ki Ahmed bin Bayram Ali mahfel-i kazâda Kasab Abdullah ve Halil'i ihzâr edüb dedi ki iş bu Abdullah ve Halil'e doksan beş guruş altı akçe vermişim suâl olunub tescil-i mûradımdır deyicek gıbbe's-suâl Abdullah ve Halil tasdik etdüğü kayd şod.

Tahriren fi evâsıt-ı Zi'l-hicce sene 1084

Şuhûdü'l-hâl: Ahmed Efendi bin Hamza, Akbal bin Abdullah.

17-51b-3

Özet: Aysek veledi Yakuda mahkemeye gelerek Vasil adlı Moskov kazağını mahkemeye hazır etmiştir. Manguş'tan Papahaz adlı kişiden kırk dört altına Moskova'ya göndermek şartıyla satın aldığını söylemektedir fakat kazak satın alınsam bile durmayacağını söylediğini ifade eden Aysek sorgulanmasını istemiştir. Yapılan sorgulamada Vasil durumu doğrulatmaktadır.

Oldur ki Aysek veledi Yakuda mahfel-i kazâda Vasil nâm Moskov kazağını ihzâr edüb dediler ki karye-i Manguş'dan papahaz kırk dört altunğı Moskova'ğa göndermek üzere şartıyla ile iştirâ-ı etmişdim hâlâ beni bey' eylesende durmazam deyüyor suâl olunub tescil-i mûradımdır deyicek gıbbe's-sûal vasil tasdik etdüğü kayd şod.

Tahriren fi evâsıt-ı Zi'l-hicce sene 1084.

Şuhûdü'l-hâl: Bayram Ali bin Devlet Gazi, Kenan bin Abdullah.

17-51b-4

Özet: Abdullah bin Osman, Nurbek veledi Bağdesarı mahkemeye hazır etmiştir. İş bu Nurbek'te beş altın otuz akçe hakkı olduğu ve tescil edilmesini istemiş yapılan sorguda Nurbek kabul edip doksan gün vaade ettiği deftere kayıt edilmiştir.

Oldur ki Abdullah bin Osman mahfel-i kazâda Nurbek veledi Bağdesar'ı ihzâr edüb dedi ki iş bu Nurbek'de beş altun otuz akçe hakkım vardır suâl olunub tescîl-i mûradımdır deyicek gıbbe's-suâl Nurbek tasdîk edüb doksan gün vaade etdüğü kayd şod.

Tahriren fî evâsıt-ı Zi'l-hicce.

Şuhûdü'l-hâl: Bayram Ali bin Devlet Gazi, Abdulfani Efendi bin Abdulkadir.

17-52a-1

Özet: Mescid-i Evkafın'da kişilerin üzerinde bulunan mülk para.

Oldur ki Şehr-i Küstü mahallesinin Mescîd-i Evkâf-ı beyân olunur

Mustafa Efendi El-İmâm zimmetinde hasene 20 rehin hudûd-ı malûm'dır.?

Bakkal Yusuf'da hasene 6 rehin hudûd-ı malûm'dır.

Dilaver bin Abdullah'da hasene 5 kâtib Efendi akçesidir?

Bakkal İbrahim bin Biyale'da? hasene 10

Papubcı Şaban bin Bilal'da hasene 2 rehindir? Kâtib Efendi akçesindedir.

Süleyman bin Gazi Sufî hasene 2 Kâtib Efendi akçesidir?

Sağir bek Kara Osman'nın guruş'ı hasene 1 rehin iki sahan?

Dilşah bin İsmail'de? Kara Buga akçesidir hasene 2 rehin gümüşi ...

Nakkaş Şinasi bin Ali'de hasene 5 rehin börekçi dükkan

Papubcı Hasan bin ... oğul'da hasene 6 Rehin odası yeriyedir

Abdullah Sufî'de hasene 2 rehin odası ve aranyla yeriyedir.

Böyük Gazi bin Eş-Bolat hasene 1 Kâtib Efendi akçesidir.

El-hâcc Mustafa bin Mehmed'de hasene 8 rehin evin önünde arz halidir.

Sefer Ali Sufî bin Hasan'da hasene 2 rehin evidir.

Mehmed Bayrak'dar da hasene 6

Helvacı Ali bölükbaşı'da hasene 20

Çiçen? Toktamış Yahudi’de hasene 15 sim 40 rehin çardak hanesi yeriyle rehindir.

Debbağ Uzun Mehmed’de hasene 3 rehin bağçe

Bayram Ali’de hasene 12

Aykız? Mehmed Efendi’de hasene 10 rehin garben tarafında hanesi

Halil’de babası Mevlüd kefil’dir hasene 2

Arslan’da hasene 1

Mevlüd hasene 1

Fatma daye hasene 1 rehin Salacak’da vâki‘ bir kıt’a arz

Kenan’da hasene 2

Çarşı başında Kâtib Sefer Gazi Efendi vâkfi yorgancı dükkanı

Gözlev’de Bekirzade oğlu Mehmed Ağa Han’ın ... neftisi hasene 4.

Nakdi Mustafa Efendi Hasene 1 el-imâm katib efendi akçesidir

Çiçen? Hacı Mehmed’de hasene 100 katib efendi akçesidir

Çiçen? Hacı Mehmed’de hasene 5 rehin çatma hane yeriyle

Halil bin Cemal ‘de hasene 2 ... İmâm Mustafa Efendi rehin avretinin evi?

... bin Mehmed hasene 2 rehin altun yüzük

Hasan bin Sarı’da? hasene 2 rehin bir çoyın ve iki sahan ve bir kapak

17-52b-1

Özet: Bahçesaray’da Kuba Cami Mahallesinde Mehmet bin Abdullah aynı mahalle sakinlerinden Hüseyin Çelebi bin Derviş Ramazan’ı mahkemeye hazır etmiştir. Kuba Cami Mahallesinde bir bab çatma hanesinin iş bu Hüseyin’e otuz beş altına satmıştır. Bundan sonra bu mülkün sahibi Hüseyin’dir. İstedığı gibi tasarruf edebilir ve deftere kayıt edilmiştir.

Oldur ki mahmiye-i Bağçesaray mahâllâtından mahalle-i Kuba Camî-i sükkânından Mehmed bin Abdullah mahfel-i kazâda mahalle-i mezbûre sükkânından Hüseyin Çelebi

bin Derviş Ramazan'ı ihzâr edüb dedi ki mahalle-i mezbûre de vâki'dir hudûd-ı beyân olunur kıbleten ve şarken Ali Beşe mülkî ve şimalen tarîk Hacı ve garben Ahmed çelebi mülkîdir ve Rabia mülkîdir iş bu hudûdu-ı erbâ'a ile mahdûd darıyı dahilinde vâki' bir bâb çatma hanesiyle ve hukûk-ı merâfıkla iş bu Hüseyin Çelebi'ye otuz beş altuna beyi bati sahîhiyle bey' edüb teslim-ı mübeyyât mahdûd edüb kâbz-ı semen bi't-temam eyledim deyicek gıbbe's-suâl Hüseyin Çelebi bâyi' mezbûr Ahmed'in vech-i meşruh üzere câri ve sâdır olan akvâlin bi'l-muvâcehe tasdîk etdükden sonra sıhhatı bey' ü şirâ' ve teslim tesellüm kayd şod.

Şuhûdü'l-hâl: Hüseyin Çelebi bin Estan, Ali Can bin El-hâcc Ellez?, Yusuf bin Abdullah, Tokmak bin Abdullah, Ahmed bin Osman, Bayram Ali El-Muhzır.

17-52b-2

Özet: Şatırbaşı Mustafa Ağa ibn-i Mehmet, Hoca Kul Köyü sakinlerinden Bay Gazi bin Botaş'ı mahkemeye vermiştir. İş bu Bay Gazi aynı köydeki Şatırbaşı'nın evini yaktığı içerisinde beş altın kıymetinde eşyası olduğunu söylemiştir. Bay gazi bu durumu inkar etmiştir. Bunun üzerine Mustafa'nın şahitlerine başvurulmuştur. Şahitlerin bu durumu onayladığı karşılı bir çat hanesini yaktığını söylemektedirler bunun üzerine deftere kayıt edilmiştir.

Oldur ki Şatırbaşı Mustafa Ağa ibn-i Mehmed mahfel-i kazâda karye-i Hoca Kul sükkânından Bay gazi bin Botaş'ı ihzâr edüb dedi ki iş bu Bay Gazi karye-i Hoca Kul'da vâki' karşılı bir cat hanemi içerisinde beş altun kıymetinde ... ihrâk eylemişdir ve hissem? dahî ikrâr eylemişdir suâl olunub tescîl-i mûradımdır deyicek gıbbe's-suâl Bay Gazi inkâr ile cevab vericek kavline muvafık beyyine taleb olundukda Mehmed Şah bin Nevrim'i ve Abdull... Çelebi ibn-i Abdulreşid çelebi lî-eclî-ş' şehâdet hazîrın olub dediler ki iş bu bay gazi iş bu Şatırbaşı Mustafa Ağa'nın karye-i Hoca Kul'da vâki' karşılı bir cat hanesini ihrâk ben etdim dediğine şâhidiz şehâdet dahî ederiz deyü her biri edâ-ı şehâdet şeriayla etdükden sonra Bay Gazi'nin Şatırbaşı Mustafa ağa'nın hoca kul'da vâki' karşılı bir cat hanesini içerisinde beş altun kıymetinde ...iş bu Bay Gazi ihrâk etdüğünün subutı kayd şod.

Tahriren fi evâil-i Zi'l-hicce'l-şerîf sene 1084

Şuhûdü'l-hâl: Mevlüd Ali bin Ahmed, İslam bin Devlet Gazi, Bayram Ali bin Devlet Gazi ve Gayruhum.

17-52b-3

Özet: Sulu Kuba Mahallesi sakinlerinden Naz Bike, şahitler eşliğinde eşi Ramzan bin Şaban'ı mahkemeye hazır etmiştir. Müvekkilinin elinde Gümüş bint-i Sefer için nafaka ve kisve istemiştir. Bunun üzerine yapılan araştırmada kıza iki sim cedit verilmesi takdir ve farz olunmuştur.

Oldur ki Sulu Kuba Mahallesi sükkânâtından Naz Bike tarafından Abdullah bin Osman ve Cantemir bin Yusuf şehâdetleriyle zevci Ramazan bin Şaban mahfel-i kazâda hâzir olub dedi ki müvekkîlem yedinde olan Gümüş bint-i Sefer nâm sagîre'ye nafaka ve kisve takdîr ve farz olunması mâtlubumdır deyicek ehl-i habere mâ'rifetle iki sim cedit-i takdîr ve farz olunub ve istidâneye izn verilüb vakt-i zafer de rücû ede.

Tahriren fî evâil-î şehri Zî'l-hicce sene 1084.

Şuhûdü'l-hâl: Fazlı bin Sefer, Semer Gazi Kâtib bin Semer Bek, Şah Gazi bin Fazlı, İbrahim bin Mustafa, ... bin Toktamış, İlyas bin Aliş, Abdülkerim bin Osman

17-53a-1

Özet: Murtaza bin Mehmet, kızı Güşhan'ı mahkemeye vermiştir. İş bu Güşhan'ın on bir altın kırk akçe borcunu eda ile kefil olduğunu söylemiştir ve talep etmek istemiştir. Bunun üzerine Güşhan kefil olmadığını söylemiş ve yemin etmiş deftere kayıt edilmiştir.

Oldur ki Murtaza bin Mehmed mahfel-i kazâda uhti Güşhan mahzarında üzerine dâvâ edüb iş bu Güşhan'ın on bir altın kırk akçe deynisin edâ ile ben zamânım dimesiyle edâ eyledim hâlâ taleb ederim dedik de gibbes'suâl Güşhan el-mezbûre ben zamânım dimedim kendi şer' eyledi deyücek gıbbe'l-istihâk Güşhan el-mezbûre 'adem-i zamânını halef-i billah edüb ... ile hükm kayd şod.

Fi evâsıt-ı âhirü'l-Cemâzeyn sene 1085

Şuhûdü'l- Hâl: Abdurrahaman El-hâcc bin Kasım Efendi, El-hâcc Baki an soksu? El-hâcc Mustafa bin El-hâcc Ali, Şaban Akar bin ...

17-53a-2

Özet: Naz Bike adlı kadın mahkemeye gelerek kızlarını mahkemeye hazır edip, kızlarına mal mirasından nafaka ve kisve bırakma niyetindedir sual olunmasını istemiştir. Yapılan sualde her birine yevmi beş sim hani takdir ve farz olunmuştur.

Oldur ki Naz bike nâm avret mahfel-i kazâda ... ve ... nâm sadrîye kızlarını ihzâr edüb dedi ki iş bu kızlarını mal-ı mevrûsından nafaka ve kisvesine kifâyet mikdarı takdîm ve farz olunması mâtlubumdır deyicek ehl-i habere mâ'rifetli ikisine ehl-i habere mâ'rifetli yevmi beş sim hani takdîr ve farz olunub ve istidâneyle izn verilüb vakt-i zafere rücû ede deyü kayd şod.

Tahriren fî evâsat-î Cemâziyel-evvel

Şuhûdü'l-hâl: Şaban bin Abdullah, Şati bin Abdullah, İbrahim bin haşmet, Arslan bin Abdullah Sefer veledi Madaris ve Gayruhum.

17-53a-3

Özet: Vasileski veledi Beyredil mahkemeye sutoğlu Sefer'i hazır etmiştir. Germencik'te soksu? adlı yerde iki kıta çayır ve bir çayırın yarısı doğu tarafını, beş baş davar ve beş sebt koyunu hibe ile sutoğluna teslim etmiştir. Sutoğlu da bu ürünleri hibe yoluyla teslim almış ve kabul etmiştir. Bundan sonra bu mülkün hakkı ona ait olduğu ve istediği gibi tasarruf edebileceği deftere kayıt edilmiştir.

Oldur ki Vasileski veledi Beyredil? mahfel-i kazâda haleb oğlu Sefer'i ihzâr edüb dedi ki karye-i Germencik'de Soksu? nâm mevzîde vâki' malûm-ı hudûd inde'l-cîran iki kıt'a çayır ve bir çayırğı bade'l-ikrâr nisfî ve kışlacık tansîf ve ikrâr edüb şarken tarafını ve beş baş davarını ve beş sebt koyunu hibe sahîhi şeriayla hibe ve teslîm eyledim olduğu kabul ve kâbz etmişdir bade'l-yevm iş bu mezbûrun mülkî mevhûbdır keyfe-mâ-yeşâ ve tahtar ve tasarruf eder deyicek gıbbe's-suâl Sefer tasdîk etdükden sonra sıhhatı bey' ve teslîm ve mukarrer ve muhakkak olub mâ-hüve'l-vâki' kayd şod.

Tahriren fî evâsıt-ı Cemaziye'l-evvel sene 1085.

Şuhûdü'l-hâl: Devlet Gazi bin Makul Dede, El-hâcc Abdurrahman bin Haşim Efendi, Mevlüd bin Cani, Şaban bin Abdullah, Şati bin Abdullah, İbrahim bin Haşmet ve Gayruhum.

17-53a-4

Özet: Cantemir mahkemeye gelerek Ahmet'i mahkemeye vermiştir. İş bu Ahmet, deri kürkünü gasp ettiğini söylemiş ve Ahmet'te kabullenerek deftere kayıt edilmiştir.

Oldur ki Cantemir mahfel-i kazâda Ahmed'i ihzâr edüb dedi ki iş bu Ahmed ... .. benim deri kürkümi gasb eyledi deyicek gıbbe's-suâl Ahmed tasdik etdüğü kayd şod.

Tahriren fi evâhir-i Cemaziye'l ûlâ sene 1085

Şuhûdü'l-hâl: Ahmed bin Hasan, İbrahim bin Sefer, Devlet Gazi, Ebu Bekir Ağa.

17-53b-1

Özet: Yasef veledi Baruh mahkemeye gelerek Moşe veledi Çıbak'ı mahkemeye vermiştir. İş bu Moşe'de yirmi akçe hakkı olduğunu söyleyerek talep etmiştir. Moşe kabul ederek deftere kayıt edilmiştir.

Oldur ki Yasef veledi Baruh mahfel-i kazâda Moşe veledi Çıbak'ı ihzâr edüb dedi ki iş bu Moşe'de vacîbü'l-edâ-ı ... yüz yigirmi akçe hakkım vardır taleb ederin deyicek gıbbe's-suâl Moşe tasdik etdükden sonra mahvele? kayd şod.

Tahriren fi evâhir-i Cemaziye'l-evvel Sene 1085

Şuhûdü'l-hâl: El-hâcc Abdurrahman bin Haşim Efendi, Devlet Gazi bin Makul, Müteveli Mevlüd bin Cani, Mustafa bin Esad Efendi ve Gayruhum.

17-53b-2

Özet: Ölen Murtaza Ali'nin zevcesi vekaleti Mustafa çelebi ibn-i Esat'tadır. Mustafa mahkemeye gelerek Baba Kurt Mescidi İmam'ı olan Mehmet Hoca'yı mahkemeye çağırmıştır. Müvekkili olan halasından aldığı yirmi altını mescit vakfına bağışlamıştır fakat bir şart ile her kim imam olursa olsun iki kelim izzeti tilavet ve her gün bir yasin-i şerif okuyacak, sevabını merhum Mustafa'nın zevcesi ve halasının ruhuna diye dua edecektir. Bu şartlar ile altınları alındıktan sonra, Mustafa bu altınların vakıf için olmadığını söylemiş ve sual olunmasını istemiş. Müteveli imam bu altınların vakıf için olduğunu söylemiş ve imam zafer kul üzerinde olduğunu söyleyerek deftere kayıt edilmiştir.

Oldur ki merhûm Murtaza Ali Efendi'nin zevcesi (silik) Ali Ağa tarafından nehc-i şer' üzere sabîtü'l-vekâle Mustafa Çelebi ibn-i Esad Efendi mahfel-i kazâda Baba Kurt

Mescidi İmâmı olan Mehmed Hoca'yı ihzâr edüb dedi ki müvekkîlem Bike senavi halasından ihrâc edüb baba kurt mescidine vâkf yigirmi altun eyledi şöyle şart eylediği mescîdi mezbûra her kim imâm olursa Senavi'ye iki kelim izzet-ı tilâvet eylesün ve her gün bir yasin-i şerif-i tilâvet eyleyüb sevabın merhûm Mustafa'nın zevcesi için ve merhûm Senamir'in rûhu için dâa ede deyü şart eylemişdir deycek gıbbe's-suâl mütevellisi ve imamı olan Mehmed Hoca vâkf-ı mezbûr yigirmi altunı ahz ve kâbz etdükden sonra vekîl-i mezbûr Mustafa Çelebi denânir ve derâhim vakf-ı sahîh değıldir rücû mûrad ederim deycek gıbbe's-suâl mütevellî imâm mezbûr emr-ı şerik derâhim ve denânirin vakf-ı imâm Zafer Kul üzere vakf-ı sahîh'dir deycek imam Zafer Kul üzere sıhhatle hüküm kayd şod.

Tahrîren fî evâhir-i Cemaziye'l ulâ sene 1085.

Şuhûdü'l-hâl: El-hâcc Abdurrahman bin Haşim Efendi, Devlet Gazi bin Makul, Mütevellî Mevlüd bin Cani ve Gayruhum.

17-53b-3

Özet: Harami Köy sakinlerinden İmam Hasan Efendi, Hızır Çelebi'yi mahkemeye hazır etmiştir. Hızır çelebi de mescit evkafından on sekiz altın almış bir sene olmuş talep etmektedir. Hızır Çelebi tasdik ettikten sonra deftere kayıt edilmiştir.

Oldur ki karye-i Harami Köy sükkânından imam Hasan Efendi mahfel-i kazâda Hızır Çelebi'yi ihzâr edüb dedi iş bu Hızır Çelebi de mescîd-i evfkâfından on sekiz altın muâmele-i şer'iyye eyledim bir sene-i geçin? taleb ederim deycek gıbbe's-suâl hızır tasdik etdüğü kayd şod.

Sene 1085.

Şuhûdü'l-hâl: Kadir Ağa ibn-i Esenkale?, Devlet Gazi bin Makul Dede, Şati bin Abdullah, Şaban bin Abdullah ve Gayruhum.

17-53b-4

Özet: Sefer Gazi Katip Mahallesi sakinlerinden Ali bin Sevindek, Ayşe bint-i Abdulveli'yi mahkemeye vermiştir. Aynı mahallede bir kıta yurt yerini Ayşe'ye on muamele kuruşa satmıştır. Ayşe'nin zimmetinde doksan akçe hakkı olduğunu söyleyerek bu mülkün sahibi artık Ayşe olduğunu belirterek deftere kayıt ettirmiştir.

Oldur ki Bağçesaray mahallâtından mahalle-i Sefer Gazi Kâtib sükkânından Ali bin Sevindek mahfel-i kazâda Aişe bint-i Abdulveli’i ihzâr edüb dedi ki mahalle-i mezbûre de vâki’ bir kıtâ yurt yeri hudûd-ı beyân olunur kıbleten Bahadır Gazi mülkî şarken tarîk âmm şimalen yine tarîk âmm’dır garben Hoca mülkîdir iş bu hudûd-ı erbâ’a ile mahdûd olan yurt yeri iş bu Aişe’ye on muâmale-i gurus beyi bati sahihiyle bey’ edüb teslîm-ı mübeyyî mahdûd edüb kâbz-ı semen eyledim bakî zimmetinde doksan akçe hakkım vardır bade’l-yevm mülkî müşterâsıdır keyfe-mâ-yeşâ ve tahtar ve tasarruf eder deyicek gibbe’s-suâl Aişe tasdîk etdüğü kayd şod.

Şuhûdü’l-hâl: Kadir Ağa, Devlet Gazi, Şaban, Şati ve Gayruhum.

17-54a-1

Özet: Bais olan tahrir yer bağı Bahçesaray’da vakadır. Seksen beş tarihinin mah-ı saferül hayrının yirmi yedinci gününde Bekir adlı kula yevmi yüz elli akçe muşt? İle tevcih olunmuştur.

Bâis tahrîr-i yer bağı-ı şerif-i sa’âdet-i redif hali budur ki mahrûs Bağçesaray’da vâki’ ihtisâb hidmetinin seksen beş târih-ı mah-ı Saferü’l-hayrının yirmi yedinci gününde sene sâbika üzere yevmi yüz elli akçe muşt? İle kulumuz Bekir’e tevciye olunub bir bağı şerifim verilmişdir buyurdığım ki meblağ-ı merkûm ile ihtisâb hidmetinde oldukda taraf-ı ...bir ferd müdahale eylemeyeler ve kânun-ı kâdim olan umûr bir ferd mâni olmayalar şöyle bileler.

Tahriren fi ...

17-54a-2

Özet: Ötkeden? Köyü sakinlerinden Yuri veledi Kostantin’in otuz muamale kuruş borcu Saadet adlı kişinin vekil olarak bıraktığı Mehmet’e kalmış şahitler durumu da onaylamıştır.

Oldur ki karye-i Ötkeden? Yuri veledi Kostantin’in otuz muâmale-i gurus deyni Tevyit’nin bint-i salîbesi Saadet nâm tarafından sabîtü’l-vekâle kıble şeriadan vasî mensûb Mehmed Çelebi mahzarında İsa veledi Moşe vasıl veledi Nikfor şehâdetleriyle subutı kayd şod.

17-54a-3

Özet: Esteryun veledi Nikfor, Mehmet Çelebi'yi mahkemeye hazır etmiştir. Ölen Davut zimmetinde dokuz muamele kuruş hakkı olduğunu söylemiştir. Sual yapıldıktan sonra Mehmet Çelebi inkar edecek bunun üzerine şahitlere başvurulmuş, şahitlerin durumu onaylaması üzerine Davut'un durumu kabul ettiği deftere kayıt edilmiştir.

Oldur ki Esteryun veledi Nikfor mahfel-i kazâda Mehmed Çelebi'yi ihzâr edüb dedi ki mürd olan Davud zimmetinde dokuz muâmele-i guruş hakkım vardır taleb ederin deyicek gıbbe's-suâl Mehmed Çelebi inkâr-ı cevab vericek kavline muvafık beyyine taleb olundukda Yuri veledi Kostantin ve Vasil veledi Kostantin lî-eclî'ş-şâhid hâziran dediler ki mürd olan Davud Estaryun'a dokuz muâmele-i guruş deynim var deyü ikrâr etdüğüne şehâdet etdikleri kayd şod.

17-54a-4

Özet: Vasil altı kuruş borcu Davut'un zimmetinde olduğu şahitler ile kayıt edilmiştir.

Oldur ki Vasil'in altı guruş deyni Davud zimmetinde Yuri ve Esteryun şehâdetleriyle subutı kayd şod.

17-54a-5

Özet: Subaşı Mustafa Ağa, Ayban adlı Kazak'ı yakalamıştır. Bu kazak, Kıyat köyündeki Bayram adlı kimsenindir. Ayban adlı Kazak'a üç sim hani takdir edilmiştir.

Oldur ki Subaşı Mustafa ağa mahfel-i kazâda orta boylu çakır gözlü kayık burunlu matrûşan karye-i Kıyat'dan Bayram nâm kimesnenin kazağım âbıkına mukrif ve mukırr olan İban nâm Kazak yevmi üç sim hani takdîr olunub mezbûr subaşı yedine teslîm olundu.

Tahrîren fî evâhir-i Rebî'ü'l-evvel sene 1085 fî yevmi şenbi

Şuhûdü'l-hâl: Mehmed Çelebi bin Haşim Efendi, Devlet Gazi bin Makul Dede.

17-54a-6

Özet: Nikoloz veledi Karabat, merhum Molla Mustafa'nın vasileri olan Mustafa çelebi ve Devlet Gazi'yi mahkemeye hazır etmiştir. Merhumda beş akçe hakkı olduğunu söylemiş ve talep etmiştir. Yapılan soruşturmada vasiler inkar etmiş bunun üzerine

şahitlere başvurulmuş şahitlerin durumu onaylaması üzerine mucibiyle deftere kayıt edilmiştir.

Oldur ki Nikoloz veledi Karabat mahfel-i kazâda merhûm Monla Mustafa verâseleri tarafından Mustafa Çelebi ve Devlet Gazi'yi kabl-ı şeriadan vasî nasîb olanı ihzâr edüb merhûm mezbûr zimmetinde beş akçe hakkım vardır ve ... dahî ikrâr vardır taleb ederin deyicek gıbbe's-suâl inkâr-ı mukâbele edecek kavline muvafık beyyine taleb olundukda Tohtamış Sufî ibn-i Uraz Necati? li-eclî'ş-şahîd hâzir olub alâ-vefki's-suâl edâ-ı şehâdet-i şeriye etdükdün sonra mucibiyle kayd şod.

Tahriren fî evâhir-i Cemâziye'l-evvel-sene 1085

Şuhûdü'l-hâl: Haşmet bin Mehmed, İbrahim bin Haşmet.

17-54b-1

Özet: Ahmet Ağa Mescit Evkafının malları ve fiyatları.

Oldur ki Ahmed Ağa Mescîd-i evkâfî beyân olunur.

.... Sevaki rehin olunan zulfilik hasene 3

Mehmed Çelebi ... rehin semen Kazak? hasene 1

Tevyit veledi Nevi? Mirza hasene 2 rehin deredir.

Burçak veledi ... .. hasene 5 rehin altun zulfilik

Azra veledi kıraltı? Hasene 1 sim 40 rehin bir nakışlı gömlek bir ... bohça

Süleyman Ağa çelebi hasene 10 ... .. rehin

Yuri veledi Avrahim hasene 2 zulfilik rehin

Yoseb veledi Kuzucık hasene 2 zulfilik rehin

Osman çelebi hasene 2 rehin altun sekiz ... Saç bağ ...

... Şulma'da hasene 1 rehin dere

Mustafa bin Hüseyin'de hasene 2 rehin üç ayaklı sahan

Can Mirza ibn-i Hasan'da hasene 1 rehin iki sahan bir ermeni Kilim

Bali arabacı yüz yedi? rehin hasene 2

Şulma veledi Moşe hasene 1 ... altun ...

İlya veledi ... hasene 4 Çarşı başı ... .. aded? 7

Tohtamış veledi Yoseb hasene 8 gümüş tas gümüş kadeh

Kefeli Murad nâm Yahudi avret hasene 7 gümüş kadeh iki altun hatim ...

Musa bin Semer'de hasene 2 rehin darıyladır.

Birha veledi Yakuda'da hasene 9 Sim 40 rehin on iki pare bakır

17-55a-1

Özet: Ölmüş Molla Mustafa'nın zimmetinden kız kardeşi Gülsüm'ün on altı kuruş hakkı olduğu ve diğer kız kardeşi Ayşe'nin de on altı kuruş hakkı olduğu şahitler eşliğinde sabit olmuştur.

Merhûm Monla Mustafa zimmetinde Hemşiresi Gülsüm'ün on altı guruş hakkı Seyid Mehmed ve Receb şehâdetleriyle sabît olub edâ olundu yine murhûm Monla Mustafa zimmetinde Hemşiresi Aişe'nin on altı guruş sabît olub edâ olundu.

Şuhûdü'l-hâl: Receb El-Kethüda, Devlet Gazi bin Makul, Seyid Mehmed Çelebi ve Gayruhum.

17-55a-2

Özet: Abdulkerim'in merhum Molla Mustafa zimmetinde bir altın on beş akçe ve borcu sabit olduğu.

Harbhane dahî Abdulkerim merhûm monla Mustafa zimmetinde bir altın on beş akçe ve deyni sabît olub edâ olundu.

Şuhûdü'l-hâl: Şaban bin Abdullah, Muhzır? Çelebi.

17-55a-3

Özet: Ataseki'nin Molla Mustafa zimmetinde elli akçe sabit olduğu.

Ataseki'nin? elli akçe hakkı Mustafa merhûm zimmetinde sabît olub edâ şod.

17-55a-4

Özet: Ahmet bin El-hac Bayal'ın yüz seksen akçe hakkı merhum Mustafa üzerinde olduğu.

Ahmed bin El-hâcc Bayal'ın yüz seksen akçe hakkı merhûm üzerinde sabît olub edâ şod.

17-55a-5

Özet: Çapar Mustafa'nın merhum üzerinde iki kuruş olduğu.

Çapar Mustafa'nın merhûm üzerinde iki guruş hakkı sabît olub edâ şod.

Fî el-mezbûr

17-55a-6

Özet: Molla Mehmet Mescid akçesi merhum üzerinde iki buçuk hisse hakkı olduğu.

Monla Mehmed mecsîd-i akçesi merhûm üzerinde iki buçuk hisse hakkı sabît olub ahz olundu.

Şuhûdü'l-hâl: El-mezbûrun

17-55a-7

Özet: Recep merhum üzerinde bir altın hakkı olduğu.

Receb merhûm üzerinde bir altın hakkı sabît olub edâ olundu.

Şuhûdü'l-hâl: El-mezbûrın

17-55a-8

Özet: Bayram Gazi'nin merhumun üzerinde iki altın hakkı olduğu.

Bayram Gazi'nin merhûm Mustafa zimmetinde iki altın hakkı sabît olub edâ olundu.

17-55a-9

Özet: Yine Bayram Gazi ikidir on üç akçe Mustafa malından alındı.

... yine Bayram Gazi ikidir on üç akçe Mustafa malından edâ olundu

Şuhûdü'l-hâl: El-mezbûrun

17-55a-10

Özet: Mehmet Hoca'nın kırk sekiz akçe borcu alındı.

Mehmed Hoca'nın kırk sekiz akçe deyni edâ olundu.

17-55a-11

Özet: Altmış akçelik hakkı Mustafa'nın malından alındı.

... 'nin altmış akçe hakkı bade'l-kabul Mustafa malından edâ olundu.

Şuhûdü'l-hâl: El-mezbûrın

17-55a-12

Özet: Recep'in akçesinden Ahmet'e iki yüz doksan akçe verildi.

Receb'in akçesinden Ahmed'e iki yüz doksan bir akçe teslim şod.

Şuhûdü'l-hâl: El-mezbûrun

17-55a-13

Özet: Eyüp altmış akçesi ve İsa'nın seksen ve Murtaza'nın altı akçesi merhumun malından alındı.

Eyüb ... 'nin altmış akçesi ve sagîr İsa'nın seksen ve Murtaza'nın altı akçesi monla Mustafa malından edâ olundu.

Şuhûdü'l-hâl: Salih, Ebu Bekir, Şaban, Mevlüd.

17-55b-1

Açıklama: Sultan'ın tereke kaydı yer almaktadır.

Muhallefât:

Sultan ... ve tereke zevcesi Şulma asabiyyeti li-ebeveyn Toktamış.

Kal'a da vâki' dere Başından Hasene 20	Balbek'de Temağında ?bağ başında 23 sim 40 Hasene 3 sim 40	İki kilim sim 114
Bir çarşab sim 80	Bir sarban sim 40	Bir baş bağ sim 40

Bir töşek sim 20	Ve iki yasdık hasene 2 sim 93 sim 40	Beş minder sim 60
Sarı atlas davşan içi kürk hasene 1sim 40	Nakışlı çarşab sim 20	Sof sim 80 hasene 9 sim 90
On sekiz miskâl altun mehr-i mu'eccel Hasene 24	Yiğirmi beş miskâl altun mehr-i mu'eccel hasene 25	Altun kuba tek? hasene
İki altun yüzük hasene 1 sim 40	Havan hasene	Bakır tas Hasene
Yekûn hasene 79 sim 53	... Şulma hasene 39 sim 86.	... tohtamış hasene sim 86.

17-55b-2

Özet: İsmail bin Hüseyin, Semer Ali'yi mahkemeye hazır etmiştir. Bir kıta çayırın dört tarafı çevrili olarak Emine mülkü olduğunu talep ettiğini söylemiştir. Semer Ali'de kabul ederek deftere kayıt edilmiştir.

Oldur ki İsmail bin Hüseyin mahfel-i kazâda Semer Ali'i ihzâr edüb bir kıt'a çayır hudûd-ı beyân olunur kıbleten tarîk âmm şarken Derviş Bölükbaşı mülkîdir şimalen Siyavuş Mehmed mülkîdir garben Murtaza mülkîdir iş bu hudûd-ı erbâ'a ile mahûd çayır Emine mülkîdir taleb ederin deyicek gıbbe's-suâl tasdîk etdüği kayd şod.

Şuhûdü'l-hâl: Ahmed Efendi bin Bekirdar, Ebû Bekir bin Yusuf, Şaban bin Abdullah

17-55b-3

Özet: Şulma veledi İsa, Estadirus veledi Yuri'yi mahkemeye hazır etmiştir. Bir sürmeye çuka ve bir atlas kaftanı yirmi iki kuruş kıymetinde hakkı olduğunu söylemiştir. Yapılan sorgulamada Estadirus kaftan ve çukasını yirmi iki kuruş değildir diyecektir. Şulma'nın şahitlerine başvurulmuş bu konuda yetersiz olmasından dolayı yemin edilerek üç altın hakkı var denilerek deftere kayıt etmiştir.

Oldur ki Şulma veledi İsa mahfel-i kazâda Estadirus veledi Yuri'yi ihzâr edüb dedi ki iş bu Estadirus bir sürmeye çuka ve bir ...atlas kaftanı yiğirmi iki guruş kıymetinde hakkım vardır taleb ederin deyicek gıbbe's-suâl Estadirus verdiği kaftan ve çukasını yiğirmi iki guruş değmişdir deyü inkâr-ı cevab verecek kavline muvafık beyyine taleb olundukda

yine âciz olub istihlâf olundukda üç altununu ziyan etmezdir deyü halefi billâh eyledi enzele-l incil-i alâ isa âmm etdükden sonra üç altun deyninin subutu kayd şod.

Şuhûdü'l-hâl: Muhtesib Ebû Bekir Ağa bin Arab Yusuf, Devlet Gazi Bek bin Makul Dede, Salih Çelebi bin Mehmed Efend, Şaban bin Abdullah ve Gayruhum.

17-56a-1

Özet: Laka Köyü sakinlerinden Balaban veledi Semar mahkemeye gelerek Arslan veledi Siva ve Tudor veledi Gurayil'i mahkemeye vermiştir. Kendi mülkinde vaka olan bir armut yeri kendilerine hibe ettiğini söylemiştir. Balaban durumu inkar ederek yemin etmiştir ve mülkin müşterisi olduğu kayıt edilmiştir.

Oldur ki karye-i Laka'dan Balaban veledi Semar mahfel-i kazâda Arslan veledi Siva ve Tudor veledi Gurayil'i ihzâr edüb dediki benim mülkîmde vâki' olan bir armut dereği? vardır bunda oldırdığından hissesini bana hibe etmişdir deyicek gibbe'l-suâl Balaban inkâr ile cevap vericek kavline muvafık beyyine taleb olundukda yine âciz olub istihlâf olundukda halef-i billâh eyledi enzele-l-incil-i-alâ isa âmm etdükden sonra armut dereği? müşteri mülkîsidir olduğu kayd şod.

Tahriren fi evâhir-i Rebî'ü'l-ahîr sene 1085

Şuhûdü'l-hâl: Salih, Zahid Çelebi bin Mehmed Efendi, Abdulkerim bin Arslan.

17-56a-2

Özet: Tebridi Köyü sakinlerinden Arslan Ali Bey ibn-i Kıblaş mahkemeye gelerek Nakkaş Elkaz'ı mahkemeye hazır etmiştir. Bir sene önce alaşayı mülkünden kayıp olduğunu söylemiş ve bunu alanın geri verilmesini istemiştir. Nakkaş Elkaz bunu reddetmiş bunun üzerine şahitlerine başvurulmuş. Şahitlerinde Alaşa atın Arslan'a ait olduğunu ve Elkaz'da bulunduğunu söylemişlerdir. Arslan Ali de hiçbir şekilde ürününü bırakmadığını söylemiş ve yemin etmiştir.

Oldur ki karye-i Teberti sükkânından Arslan Ali Beğ ibn-i Kıblaş mahfel-i kazâda nakkaş Elkaz'ı ihzâr edüb dedi ki târih-i kitâbdan bir sene mukkadem iş bu ... alaşa'yı mülkîmden gayıp etmişdim suâl olunub hakk-ı müstehakkına îsal mûradımdır deyicek gibbe's-suâl Elkaz inkâr-ı cevap vericek kavline muvafık beyyine taleb olundukda Hasan ve Ali Can ibn-i Hacı Dadaş li-eclî'ş-şehâdet hâzırın olub alâ-vefks-suâl edâ-ı şehâdet

etüdükten sonra mezbûr Arslan Ali'ye vechen minne'l-vücûh yed mülkînden azad ve ihraç etmedüğü istihlâf olundukda halef-i billahü'l-azîm etdükten sonra iş bu ... alaşa Arslan Ali Beğ'in mülkî olmak üzere mezbûr Elkaz'ın yed-i kasr olmak üzere hükm olunub mâ-vaka'a bi't-taleb kayd şod.

Tahriren fî evâhir-i Rebî'ü'l-ahir sene 1085.

Şuhûdü'l-hâl: Abdülveli Monla ibn-i Murad, ... Monla ibn-i Zürem?, Sadullah Efendi ibn-i Osman Efendi, Mehmed Monla ibn-i Haşim Efendi, Mütvellî Mevlüd bin Cani, Şati bin Abdullah ve Gayruhum.

17-56a-3

Özet: Kapıcı Moşe, Morthaz veledi Yakuda'yı mahkemeye vermiştir. İş bu Morthaz'da üç kuruş hakkı olduğunu söylemiş ve talep etmiştir.

Oldur ki Kapıcı Moşe mahfel-i kazâda Morthaz veledi Yakuda'yı ihzâr edüb dedi ki iş bu Morthaz üç guruş hakkım vardır talep ederim deyicek gıbbe's-suâl Morthaz tasdik etdüğü kayd şod.

17-56a-4

Özet: Sebeti veledi Aysek, Morthaz'ı mahkemeye vermiştir. İş bu Morthaz'da seksen altı akçe hakkı olduğunu ve istediğini söylemiştir. Yapılan soruşturmada şahitler konusunda aciz olmasından dolayı davalarından geri dönmüştür.

Oldur ki Sebeti veledi Aysek mahfel-i kazâda Morthaz'ı ihzâr edüb dedi ki iş bu Morthaz'da seksen altı akçe hakkım vardır talep ederim deyicek gıbbe's-suâl Morthaz kavline muvafık beyyine talep olundukda beyyinden âciz olmağla istihlâf olundukda halef nükûlî subutı kayd şod.

Şuhûdü'l-hâl: Sarp Gazi Odabaşı, Şati bin Abdullah, Mehmed Çelebi ibn-i Haşim Efendi ve Gayruhum.

17-56a-5

Özet: Morthaz veledi Yakuda, Kapıcı Moşe'yi mahkemeye vermiştir. İş bu Moşe'de iki yüz akçe hakkı olduğunu ve talep ettiğini söylemiştir. Yapılan sualde Moşe kendisine hibe edildiğini ve zimmetinin hakkını terk ettiğini söylemiştir. Morthaz bu durumu inkar

edecek bunun üzerine şahitlere başvurulmuş, şahitlerin Morthaz'ı onaylamaları ile deftere kayıt edilmiştir.

Oldur ki Morthaz veledi Yakuda mahfel-i kazâda Kapucu Moşe'yi ihzâr edüb dedi ki iş bu Moşe de iki yüz akçe hakkım vardır taleb ederin deyicek gıbbe's-suâl Moşe bana hibe edüb zimmetimi ibrâ' ve iskât etmiştir deyicek gıbbe's-suâl Morthaz inkâr-ı cevab vericek kavline muvafık beyyine taleb olundukda Musa veledi Yosef ve Sebeti veledi Aysek li-eclî'ş-şehâdet hâzırın olub alâ vefki's-suâl edâ şehâdet şeriye etdikden sonra hibe ve iskât etdigünün subutı kayd şod.

Şuhûdü'l-hâl: Mehmed Çelebi bin Haşim Efendi, Şatır bin Abdullah.

17-56b-1

Özet: İvaz veledi Mirahan mahkemeye gelerek Kuçım adlı Yahudi mahkemeye vermiştir. İş bu Kuçım'de iki yüz altı akçe hakkı olduğunu ve talep ettiğini söylemiştir. Kuçım durumu kabul ederek deftere kayıt edilmiştir.

Oldur ki İvaz veledi Mirahan mahfel-i kazâda Kuçım nâm Yahudi'yi ihzâr edüb dedi ki iş bu Kuçım'de iki yüz altı akçe hakkım vardır taleb ederin deyicek gıbbe's-suâl tasdik edüb edâsıyla emr-i kayd şod.

Tahriren fi evâhir-i Rebî'ü'l-âhir sene 1085

Şuhûdü'l-hâl: Şati bin Abdullah, İbra Esen? bin Haşmet.

17-56b-2

Özet: Sefer adlı kişi Galyan adlı kişiyi mahkemeye hazır etmiştir. Kargonlar adlı mevzideki Sefer'e ait bağa bitişik olan bağı Galyan satın almıştır. Galyan şufa nedeniyle bu bağı Sefer'e satmak istemiştir. Sefer'de bağı satın almak isteyerek kayıt olunmasını istemiştir.

Oldur ki Sefer nâm kimesne mahfel-i kazâda Galyan nâm zimmî mahzarında takrîr-i dâvâ edüb iş bu Galyan Kargonlar nâm mevzîde bağima mulâsik bağı iştirâ edüb bana haber virdikde bin guruşıyla ... eyeledim bade'l-kabul aliye? Alurım dedim hâlâ almak mûrad ederim şufa taleb ederim dedik de Galyan el-mezbûr uhtı olmayub bi't-taleb? şufa ile hükm bi't-taleb kayd şod.

Fî el-târih el-mezbûr

Şuhûdü'l-hâl: El-hâcc Mustafa El-hâcc Ali, Bekir El-Muhtesib, Şaban Akar ... ve Gayruhum.

17-56b-3

Özet: Sefer, Galyan'ı mahkemeye hazır etmiştir. Bir kıta araziyi kendisine ve bir kıtasını hibe ettiğini ve Galyan'ın da kabul ettiği.

Oldur ki Sefer El-Mezbûr mahfel-i kazâ'da ... Galyan el-mezbûrında takrîr kelâm ... bir kıt'a arz bana ve bir kıt' arz ... hibe ve ikbaz etmiştir deyü ikrâr ve Galyan'ın tasdiki ... el-mezbûr.

Şuhûdü'l-hâl: El-mezbûrın

17-56b-4

Özet: Bahçesaray'da Sahrap Efendi Mahallesi sakinlerinden Sefer Ali adlı kişi otuz senedir kayıp olduğu ve mahalle içerisinde yer alan bir bab hanesi şeria tarafından Murtaza Çelebi adlı kişiye kırk beş muamele-i kuruşa satılmıştır. Paranın tamamı alınmış Sefer Ali bin Elkaz'ın yedine emanet edilerek deftere kayıt edilmiştir.

Oldur ki mahmiye-i Bağçesaray mahallâtından mahalle-i Sahrab Efendi sükkânından Sefer Ali nâm kimesne otuz sene de mütecâviz? mefkûd olub mahalle-i mezbûrede vâki' dır hudûd-ı beyân olunur kibleten Payrar mülkî şarken Murtaza Çelebi mülkî şimalen tarîk hâs garben Ahmed mülkîdir dahilinde vâki' bir bâb hane harb muşerref olmağla Dellâle verüb bey' men yezid edüb Murtaza Çelebi'ye kırk beş muâmele-i gurus şer'î tarafından bey' olunub semen merkûm kırk beş gurus bi't-temam ahz olunub Sefer Ali bin Elkaz yedine emânet vaz' olunub bi't-taleb kayd şod.

Tahrîren fî evâhir-i Rebî'ü'l-ahîr sene 1085

Şuhûdü'l-hâl: Ahmed Çelebi ibn-i Hacı Ezine?, Mehmed Çelebi ibn-i Hamza, Kara Mehmed bin El-Maruf, Mustafa Çelebi ibn-i Esad Efendi, Ali Kethüdâ bin El-Maruf, Salih bin Hacı?..., Şati bin Abdullah, Kahveci El-hâcc Hüseyin, El-hâcc mahmud bin Gazanfer ve Gayruhum.

17-56b-5

Özet: Baba veledi Süleyman, Sarkiz veledi Demirci Bağrı'yi mahkemeye vermiştir. İş bu Sarkiz'te yüz elli akçe hakkı olup talep etmek istemektedir. Sual olunup kabul edildiği deftere kayıt edilmiştir.

Oldur ki Baba veledi Süleyman mahfel-i kazâda Sarkiz veledi Demirci Bağrı'yi ihzâr edüb dedi ki iş bu Sarkiz'de yüz elli akçe hakkım vardır talep ederin deyicek gibbe's-suâl tasdîk edüb edâsıyla emr-i kayd şod.

Tahrîren fî evâhir-i Cemâyize'l-evvel sene 1085

Şuhûdü'l-hâl: Haşmet bin Mehmed, İbrahim bin Mehmed.

17-57a-1

Özet: Bağci veledi Dave, Giregor veledi David'i mahkemeye vermiştir. İş bu Giregor'un kardeşi olduğunu kabul ettiği deftere kayıt edilmiştir.

Oldur ki Bağci veledi Dave mahfel-i kazâda Giregor veledi David'i ihzâr edüb dedi ki iş bu Giregor li-ebeveyn karındaşım deyü ikrâr-ı kayd şod.

Tahrîren fî evâil-i Cemâyize'l-evvel sene 1085.

Şuhûdü'l-hâl: Bayri Beşe bin Süleyman, Mehmed Çelebi bin Abdullah, Giregor veledi Ağdol, Ağradiç veledi Avaki?, Abdurrahman Çelebi bin Mustafa

17-57a-2

Özet: Yakuda veledi Aysek, Moşe'yi mahkemeye vermiştir. İş bu Moşe, Yakuda'ya hırsız demiş bunun üzerine Moşe bu durumu inkar etmiştir. Yakuda'nın şahitlerine başvurmuş fakat aciz olması sebebiyle söylediği iddiadan vazgeçmiştir.

Oldur ki Yefuda veledi Aysek mahfel-i kazâda Moşe veledi Semha'yı ihzâr edüb dedi ki iş bu Moşe beni hırsız deyü şetm eyledi deyicek gibbe's-suâl Moşe inkâr-ı cevap verecek kavline muvafık beyyine talep olundukda beyyineden âcîz olub istihlâf olundukda halefden nükûlı subutı kayd şod.

Tahrîren fî evâil-i Cemâyize'l-evvel sene 1085.

Şuhûdü'l-hâl: Abdulveli Efendi bin Murad?, Baki Can bin Hacı Ali, Şaban bin Abdullah.

17-57a-3

Özet: Baba veledi Yakuda, mahkemeye gelerek Yakuda veledi Aysek'i mahkemeye vermiştir. İş bu Yakuda'nın kendisine... oğlu dediğini söylemiştir. Yapılan sualde Yakuda inkar etmiş bunun üzerine şahitlerine başvurulmuş aciz olması sebebiyle davadan geri dönmüştür.

Oldur ki Baba veledi Yakuda mahfel-i kazâda Yefuda veledi Aysek'i ihzâr edüb dedi ki iş bu Yefuda ... oğlu şetm eyledi deyicek gıbbe's-suâl inkâr-ı cevab vericek kavline muvafik beyyine taleb olundukda beyyineden âcîz olub istihlâf olundukda halefden nükûlî ... kayd şod.

Fî el-târihü'l-mezbûr

Şuhûdü'l-hâl: El-mezbûrın

17-57a-4

Özet: Feyzullah Çelebi ibn-i Barış Ağa, Abdurrahman Çelebi ibn-i Hüseyin Bey'i mahkemeye hazır eylemiştir. İş bu Abdurrahman'da olan beş yüz elli kuruş hakkının hepsini aldığını söylemiş, Abdurrahman'ın bir akçe bile borcu kalmadığını söylemiştir.

Oldur ki Feyzullah Çelebi ibn-i Barış Ağa mahfel-i kazâda Abdurrahman Çelebi ibn-i Hüseyin Beğ'i ihzâr edüb mahzarında takrîr-i kelâm edüb dedi ki iş bu Abdurrahman Çelebi'de beş yüz elli guruş hakkım var idi bi't-temam beş yüz elli guruş aldım zimmetinde bir akçe ve bir hibe hakkım yokdır deyicek gıbbe's-suâl Abdurrahman Çelebi tasdik etdüğü kayd şod.

Şuhûdü'l-hâl: Es-Seyid Cemil Efendi El-Mâ'ruf, Sadullah Efendi ibn-i Osman Efendi, Kara Mehmed El-Maruf, Mehmed Çelebi ibn-i Haşim Efendi, Abdalbaki Çelebi ibn-i El-hâcc Ali ve Gayruhum.

17-57a-5

Özet: Hasan bin Mustafa, Kutlu Şah bin Durmuş'u mahkemeye vermiştir. İş bu kır Beytal'ı Kutlu Şah'tan aldığını fakat dizinde yarası olduğunu söyleyip atın ayıbı olduğunu belirtmiştir. Yapılan sualde Kutlu Şah ise ayıbı olduğunu kabul etmiş fakat bunu görerek Hasan'ın aldığını belirtmiş. Hasan ise görmediğini söyleyerek yemin etmiş daha sonra ret ile hükme bağlanmıştır.

Oldur ki Hasan bin Mustafa mahfel-i kazâda Kutlu Şah bin Durmuş iş bu kır beytalı iştirâ edüb dizinde cerâhatı var imiş ayıbdır mûrad ederim deyicek gıbbe's-suâl Kutlu Şah ayıbı vardı lakin görüb aldı deyicek gıbbe's-suâl Hasan görmedim deyü halef-i billah etdükden sonra red ile hükm olundu

Tahriren fî evâil-ı Cemâziye'l-evvel sene 1085

Şuhûdü'l-hâl: Devlet Gazi bin Makul, Mehmed Çelebi ibn-i Haşim Efendi, El-hâcc Abdurrahman bin Haşim Efendi, Gök Efendi bin Murtaza Efendi ve Gayruhum.

17-57b-1

Özet: Kefeveli Mehmet çelebi dükkanında olan malların listesi.

Oldur ki Kefeveli Mehmed Çelebi dükkanda olan emvâli beyân olunur on üç sebet, iki bal? çapçak, otuz üç kaşık, Dört sert kaşık, üç küçük çapçak, elli beş ... bal? Kurt? üç bardak, bir çelik?, bir varil, bir şiş, iki ...sebet, iki..., bir ..., yeşil hırka ve ... kaşık, bir tabanca? Bir dut? başı

17-57b-2

Özet: Kefeveli Mehmet Çelebi'nin kayb olduğu, İmam Esat Efendi'de olan eşyasını deftere kayıt ettirip kirası fesih edilip kayıt olunan eşyası İmam Esat efendi eline teslim edilmiştir.

Oldur ki kefeveli Mehmed çelebi gayıb olub cemâziye'l evvel guresinden İmâm Esad Efendi dükkanında olan eşyasını defter etdirüb icâresini fesh edüb bâlâ da mestûr olan eşyayı imâm esad efendi yedine teslîm olundu

Tahriren fî gurre-i Cemâziye'l-evvel sene 1085

Şuhûdü'l-hâl: Abdulnefi ... bin El-hâcc Abdullah, Ömer Hoca bin Musa, Yusuf bin Abdullah, Mehmed Sufi bin Hasan ve Gayruhum.

17-57b-3

Özet: Ağop veledi Dimitri, Ağya veledi Alacabaş'ı mahkemeye vermiştir. İş bu Ağya'da yirmi arslanlı hakkı olduğunu söylemiş ve istemiştir. Ağya ise on dört arslanlı hakkı olduğunu söyleyerek kayıt edilmiştir.

Oldur ki Agob veledi Dimitri mahfel-i kazâda Ağya veledi Alacabaş'ı ihzâr edüb dedi ki iş bu Ağya'da yiğirmi arslanlı hakkım vardır taleb ederin deyicek gıbbe's-suâl Ağya on dört arslanlı hakkı vardır deyü ikrâr-ı kayd şod.

Tahriren fî gurre-i Cemâyize'l-evvel sene 1085.

17-57b-4

Özet: Feyzullah Çelebi ibn-i Barış Ağa, Abdurrahman Çelebi'yi mahkemeye vermiştir. Ölen Salih Efendi Feyzullah'ı vasi edip kendisine ait olan beş yüz kuruş hissesini iş bu Abdurrahman'a verdiğini baki kalan otuz sekiz kuruş hakkı olduğunu ve istediğini söylemiştir. Abdurrahman ise biraderi Abdullah Efendiye teslim ettiğini söylemiştir. Feyzullah bunun üzerine eğer Abdullah Efendi aldım derse kabul ettiğini söyleyerek deftere kayıt edilmiştir.

Oldur ki feyzullah Çelebi ibn-i Barış Ağa mahfel-i kazâda Abdurrahman çelebi El-maruf'ı ihzâr edüb dedi ki iş bu merhûm Salih Efendi benim vasım edüb benim beş yüz guruş hissem iş bu Abdurrahman Çelebi'ye vermiş idi bâde-gül? hesap üzerinde bakî kalmış otuz sekiz guruş hakkım vardır taleb ederin deyicek gıbbe's-suâl Abdurrahman Çelebi biraderi Abdullah Efendi'ye teslîm etdim deyicek Feyzullah Çelebi cevab verüb dedi ki eğer Abdullah Efendi aldım derse kabulüm deyü ikrâr kayd şod.

Tahriren fî gurre-i Cemâyize'l-evvel sene 1085

Şuhûdü'l-hâl: El-hâcc Mustafa Ağa ibn-i El-hâcc Ali, Muhtesib Ebû Bekir Ağa ibn-i Arab Yusuf, Devlet Gazi Beğ ibn-i Makul Dede, Şaban bin Mehmed Çelebi ve Gayruhum.

17-58a-1

Özet: Göyrek veledi Hucik, Kita veledi Meynas'ı mahkemeye vermiştir. İş bu Kita'da beş kuruş hakkı olduğunu söylemiştir. Kita ise inkar etmiştir. Bunun üzerine şahitlere başvurulmuş araya arabulucular girmesi üzerine iki kuruşa anlaşıp rıza ettikleri deftere kayıt edilmiştir.

Oldur ki Göyrek veledi Hucik mahfel-i kazâda Kita veledi Meynas'ı ihzâr edüb dedi ki iş bu Kita'da beş guruş hakkım vardır deyicek gıbbe's-suâl Kita inkâr-ı ile mukâbele edecek

kavlîne muvafık beyyine taleb beyyine tedârik eder ... araya muslihun tevassut eyleyüb yed-i sulh iki guruş alub tarafında rızalaşub beyanında muslih etdükler kayd şod.

17-58a-2

Özet: Emine'nin tereke kaydı yer almaktadır.

Muhallefât:

Emine mate ve tereket-i Abdulfettah

Gök kunanca hasene 3	Bir sandık sim 60	Kapaklı tencere hasene 1
İki sahan sim hasene 1	İki töşek iki sandık sim hasene 1	Berber'de? sim 80
Ocak sim 10	Hamam tas sim 30	... sim 30
Beşik sim 50	Tilki ... kürk karın içi hasene 3 sim 40	Altun küb Hasene 1 sim 40
Kasire sandık sim 40	Bir töşek yasdık sim 60	Bir çeledi atlas yorgan mâ-i çarşab hasene sim 80
Minder basma yorgan hasene sim 40	Ayna sim 50	Kilim sim 40
Basma çayı sim 30		

17-58a-3

Özet: Baba veledi Süleyman, İlyah veledi Menahim'i mahkemeye vermiştir. İş bu İlyah'ta dört yüz kuruş akçe hakkı olduğunu ve istediğini söylemiştir. İlyah kabul ettiğini dile getirerek deftere kayıt edilmiştir.

Oldur ki Baba veledi Süleyman mahfel-i kazâda İlyah veledi Menahim'i ihzâr edüb dedi ki iş bu İlyah'da dört yüz guruş akçe hakkım vardır taleb ederin deyicek gibbe's-suâl İlyah tasdik etdüğü kayd şod.

17-58a-4

Özet: Rabia bint-i Derviş Ramazan vekaletini kardeşi olan Hüseyin Çelebi'ye vermiştir o da mahkemeye gelerek Kenan bin Abdullah'ı hazır etmiştir. İş bu Kenan'ın darısı

Rabia'nın darısına bitişik yerde olduğunu söylemiştir. Kenan darısına talebi Şufa ettiğini Kenan'ın da durumu onayladığını söyleyerek hüküm olarak deftere kayıt edilmiştir.

Oldur ki Rabia bint-i Derviş Ramazan tarafından alî nech-i şer'i sabîtü'l-vekâle li-beveyn ahî olan Hüseyin Çelebi mahfel-i kazâda Kenan bin Abdullah'ı ihzâr edüb dedi ki iş bu Kenan müvekkîlem Rabia'nın darısına mulâsik yer darı imiş müvekkîlem istimâ' taleb muvasebe' ve taleb şahîd etmiştir taleb-i şufâ'da ederim deyicek gıbbe's-suâl Kenan tasdik etdikden sonra şufanın subutı ile hükm kayd şod.

17-58a-5

Özet: Ahmet bin Osman, Can Bek veledi Yuri'yi mahkemeye vermiştir. İş bu Can Bek'in Hüseyin ile ortak olduğunu ve bunlarda iki yüz elli akçe hakkı olduğunu söyleyerek istemiştir. Can Bek durumun gerçek olduğunu söylemiş fakat para Hüseyin'in zimmetinde olduğunu söyleyerek deftere kayıt ettirmiştir.

Oldur ki ... Ahmed bin Osman mahfel-i kazâda Can Bek veledi Yuri'yi ihzâr edüb dedi ki iş bu Can Bek ile Hüseyin ortak idiler bunlarda iki yüz elli akçe hakkım vardır taleb ederim deyicek gıbbe's-suâl Can Bek gerçektir lâkin Hüseyin zimmetindedir dedikten sonra ortak ortağına vekîl olduğu kayd olunub mucibiyle kayd şod.

17-58a-6

Özet: Aysek veledi Avrahim, Arslan veledi Tahtar'ı mahkemeye vermiştir. İş bu Arslan'dan yirmi beş batman yirakı? bir altına aldığını ve bunu gösterip kabul ettiğini söylemiş fakat yapılan sual da Arslan bunu kabul etmediğini dile getirecektir bunun üzerine şahitlerine başvurulmuş denilerken dava bitmiştir.

Oldur ki Aysek veledi Avrahim mahfel-i kazâda Arslan veledi Tahtar'ı ihzâr edüb dedi ki iş bu Arslan'dan yigirmi beş batman yirakı? bir altına iştirâ etdim yirağı? bana gösterdi ben kabul etdim hâlâ âhare bey' eylemiş deyicek gıbbe's-suâl Arslan kabul etmedi deyü mukâbele edecek Aysek'nin kavline.

17-58b-1

Özet: Babek adlı kişinin eşi, Girigoz'u mahkemeye vermiştir. İş bu Girigoz ile Babek'in ortak olduklarını ve kendisinden üç altın borç alıp bir çibar alaşa at aldıklarını sual olunmasını istemiştir. Girigoz ise bu borcu başka iş için aldığını ve Babek ile ortak

olduğunu söyleyerek bu kadının kesin olarak alakası olmadığını söylemiştir. Üç altının yarısı olan yüz seksen akçeyi kadına verdiğini söyleyerek Babek ile ortak olduğunu söylemiştir.

Oldur ki Babek nâm zimmînin avreti mahfel-i kazâda Girigoz'u ihzâr edüb iş bu Girigoz ve Babek ortak idiler benden üç altun karz alub bir çibar alaşa iş bu Girigoz almışdır suâl olunsun deyicek gıbbe's-suâl Girigoz ... için almış ve iş bu Babek ile alaşada ortakımız deyü cevab vericek iş bu avretin kat'î alâkası yokdır üç altunun nısfı yüz seksen akçe iş bu bek verdim Babek ile muşterik olub avretin davasının ... hükm olunub mâ-vaka'a bi't-taleb kayd şod.

Tahrîren fî evâil-i Cemâyize'l-evvel sene 1085

Şuhûdü'l-hâl: Devlet Gazi Bek ibn-i Makul Dede, Mehmed Çelebi bin Haşim Efendi, El-hâcc Abdurrahman bin Haşim Efendi, Salih Çelebi ibn-i Mehmed Efendi ve Gayruhum.

17-58b-2

Özet: Şemayil veledi Beşe, mahkemeye gelerek Dellal İbrahim Beşe'yi mahkemeye hazır etmiştir. Dilşah Mirza ibn-i Ali Mirza, iş bu Dellal İbrahim'den bir kolçak aldığını ve baki beş kuruş kaldığını, Dilşah bu beş kuruşunu Tayyip Abdülkerim'den yolladığı ve Şemayil'in bunu alarak İbrahim'e teslim ettiğini söylemiştir. İbrahim de kabul ederek deftere kayıt edilmiştir.

Oldur ki Eğriboyun Şemayil veledi Beşe nâm Yahudi mahfel-i kazâda Dellâl İbrahim Beşe'yi ihzâr edüb dedi ki Dilşah Mirza ibn-i Ali Mirza iş bu Dellâl İbrahim'den bir kolçak iştirâ eyleyüb bakî semeni beş muâmele-i guruş kalmış idi hâlâ Dilşah Mirza beş muâmele-i guruşunu iş bu Tayib Abdülkerim Efendiden irsâl eylemiş bi't-temam ve'l-kemâl ahz ve kâbz edüb iş bu Dellâl İbrahim Beşe'ye teslîm eyledim suâl olunub tescîl-i mûradımdır deyicek gıbbe's-suâl Dellâl İbrahim Beşe'ye tasdîk etdüği kayd şod.

Şuhûdü'l-hâl: ... El-hâcc Mehmed bin El-hâcc ..., Hüseyin Mu'ezzîn ibn-i Muslı Akar, Mehmed bin El-hâcc Şahbar ve Gayruhum.

17-58b-3

Özet: Mustafa, Nasuh Derviş'in Çorasının başını ağaç ile vurması.

Oldur ki karye-i ... sükkânından Mustafa Nasuh Derviş'in çorasının başının yarım? ağaç ile urub deyü ikrâr kayd şod.

Fî tarîh

Şuhûdü'l-hâl: El-hâcc Abdurrahman bin Haşim?, Ebû Bekir bin Arab Yusuf, Şaban bin Abdullah, Mevlüd el-mütevelli

17-58b-4

Özet: Emeldeş oğlu Yakuda mahkemeye gelerek, Rus asıllı kadın Maroş'u Allah rızası için azat ettiğini söylemiş ve Maroş'ta bunu kabul etmiş deftere kayıt edilmiştir.

Oldur ki Emeldeş oğlu Yakuda mahfel-i kazâda koyun gözlü kumral kaşlı düz burunlu kök dişli? rusu'l-asıl maroş nâm cariye'yi ihzâr edüb iş bu Maroşki'yi hasbetullahi azad ve i'tâk eyledim deyicek gıbbe's-suâl Maroşki tasdik etdükden sonra mâ-vaka'a kayd şod.

Tahriren fî evâsıt-î Cemâyize'l

Şuhûdü'l-hâl: Devlet Gazi bin Makul Dede, Şaban bin Abdullah, Şati bin Abdullah, Arslan Bölükbaşı, Salih Çelebi bin Mehmed Efendi ve Gayruhum.

17-58b-5

Özet: Emine'ye hamam gömlek üzerinden dört yüz doksan altı akçe verilecektir.

Emine'ye hamam gömlek üzerinden dört yüz doksan altı akçe verilecektir.

17-59a-1

Özet: Fahrü'l-ayan Mustafa Bey, şahitlerin huzurunda vekaletini Mehmet bin Ali'ye verdiği kayıt edilmiştir.

Oldur ki Fahrü'l-ayan Mustafa Beğ bin? Mirza Ağa tarafından İsmail bin Abdullah ve El-hâcc Mehmed bin El-hâcc Osman şehâdetleriyle Mehmed bin Ali'nin vekâleti kayd şod.

17-59a-2

Özet: Bahçesaray'da Kuba Cami Mahallesi sakinlerinden Cihan bint-i El-hac Cemal vekaletini eşi olan Hüseyin'e vermiştir. Hüseyin mahkemeye gelerek, vekil olan Mehmet

bin Ali'yi mahkemeye hazır etmiştir. Kuba'da iki bab dükkan altı ve mahzeniyle iş bu Mehmet'in müvekkili olan Mustafa Bey'e iki yüz yirmi muamale-i kuruşa satmıştır.

Oldur ki mahmiye-i Bağçesaray mahallâtından Kuba Camî mahallesi sükkânâtından Cihan bint-i El-hâcc Cemal tarafından Kök Efendi ibn-i Mehmed Efendi ve Uraz bin Eş-Bolat şehâdetleriyle vekâleti sabite olan zevcî Hüseyin Çelebi ibn-i Estan Beşe mahfel-i kazâda celilü'l-kadrî sabîtü'l-vekâle Mehmed bin Ali'yi ihzâr edüb mahzarında takrîr-i kelâm ve tabîr'innâ'l-merâm edüb dedi ki köy de dekâkin ... vaka'a altı bi't-temam mahzen üstü iki bâb dükkân hudûd-ı beyân olunur kıbleten Yakub mülkî şarken müvekkilem Cihan mülkîdir şimalen tarîk âmmdır garben tarîk hâsır iş bu hudûd ile mahdûd olan iki bâb dükkân altı bi't-temâm mahzenle iş bu Mehmed bin Ali'nin müvekkîli olan Mustafa Beğ'i iki yüz yigirmi muâmele gurusu beyi batı sahihiyle bey' edüb teslîm-ı mübeyyî mahdûd edüb kâbz-ı semen madûd eyledim bade'l-yevm Mustafa Beğ'in mülkî müşterâsıdır keyfe-mâ-yeşâ ve tahtar ve tasarruf eder deyicek gibbe's-suâl vekîl mezbûr Mehmed Beğ bâyi' mezbûr-ı vekîl mesfûr Hüseyin Çelebi'nin vech-i meşrûh üzere câri ve sâdır olan akvalîn bi'l-muvâcehe tasdik ve bi'l-muşâfehe tahkîk etdikden sonra sıhhatı bey' ü şirâ' ve teslîm ve tesellüm ve istifâ' ve ikâ' mukarrer ve muhakkak olub mâ-hüve'l-vâki' kayd şod.

Tahriren fî evâsıt-î Zi'l-kadre sene 1084

Şuhûdü'l-hâl: Abdullah Efendi bin Es-Şeyh Musa Efendi, Mehmed Sufî bin Sefer, Abdulcelal bin Ömer Hoca, Bayram ali bin Devlet Gazi ve Gayrum.

17-59a-3

Özet: Fatma bint-i Abdurrahman Efendi vekaletini Abdulcelal bin Ömer'e vermiş, Cihan bint-i El-hac Cemal'in vekili olan Hüseyin Çelebi'yi mahkemeye hazır etmiştir. Nehri Kaçı'da Aktacı bölgesinde bulunan bağı iş bu Hüseyin'in müvekkili olan Cihan'a yüz yetmiş muamele kuruşa satmıştır. Bundan sonra bu mülkün sahibi Cihan'dır ve istediği gibi tasarruf edebilir denilmiştir.

Oldur ki Fatma bint-i Abdurrahman Efendi tarafından nehc-şer'i üzere sabîtü'l-vekâle Abdulcelal bin Ömer Hoca mahfel-i kazâ celilü'l-kadrî Cihan bint-i El-hâcc Cemal tarafından sabîtü'l-vekâle zevci Hüseyin Çelebi'yi ihzâr edüb mahzarında takrîr-i kelâm ve tabirü'l-merâm edüb dedi ki Nehr-i Kaçı'da karye-i Aktacı'da vâki' bağ hudûd-ı beyân

olunur kıbleten merâ şarken müvekkîlem Fatma mülkîdir şimalen tarîk âmm dır garben Ahmed mülkîdir iş bu hudûd-ı erbâ'a ile mahdûd olan bağımı vekâleti iş bu Hüseyin'in müvekkîlesi Cihan'ğa hukûk-ı merâfıkıyla ve tevâbi levâhıkıyla yüz yetmiş muâmele-i guruş beyi bati sahîhiyle bey' edüb teslîm mübeyyî mahdûd edüb kâbz-ı semen eyledim deyicek gıbbe's-suâl Hüseyin Çelebi bâyi' mezbûr ve vekîl-ı mesfûr Abdulcelal'nın vech-i meşrûh üzere carî ve sadîr olan akvalîn mine'l-ûlâ ilâ âhare tasdîk etdükden sonra sıhhati bey' ü şirâ' ve teslîm ve tesellüm ve istifâ' ve îkâ' ve ikbâz ve kâbz mukarrer olub mâ-hüve'l-vâki' kayd şod.

Tahrîren fi evâsıt-î zi'l-kadre sene 1084

Şuhûdü'l-hâl: El-mezbûrun.

17-59b-1

Özet: Mehmet Şah Sufî ibn-i Sefer, Abdullah Efendi ibn-i Şeyh Musa'yı mahkemeye vermiştir. İş bu Abdullah Efendiye öşri çabdar buğdayı ödünç vermiş olduğunu söyleyerek sual olunmasını istemiştir. Abdullah durumu tasdik etmiş fakat buğdayı olmadığını üstüne yüz seksen beş akçe hakkı olduğunu söylemiştir. Mehmet Şah bin yüz on akçe aldığını araya giren kişilerin yardımları ile yüz seksen beş akçe öşri buğdayda kabul oldukları ve anlaştıkları deftere kayıt edilmiştir.

Oldur ki Mehmed Şah Sufî ibn-i Sefer mahfel-i kazâda Abdullah Efendi ibn-i Es-Şeyh Musa'yı ihzâr edüb mahzarunda takrîr-i kelâm edüb dedi ki iş bu Abdullah Efendi'de öşrî çabdar buğdayı ödünç virmişim taleb ederin suâl olunsun deyicek gıbbe's-suâl Abdullah Efendi tasdîk etdükden sonra hâlâ buğdayım yok sende benim yüz seksen beş akçe hakkım vardır hâlâ beşşerî sulu ... Mehmed Şah Sufî bin yüz on akçeye aldım deyü mukâbele edecek bade'l-kabul ve'l-kal araya muslîhun tevassut eyleyüb yüz seksen beş akçe öşrî buğday için kabul eylediklerinden sonra tarafından rızâlaşub kabul etdüğü kayd şod.

Tahrîren fi târihü'l-mezbûr

Şuhûdü'l-hâl: El-mezbûrun

17-59b-2

Özet: Uç köyü sakinlerinden Halil bin İlyas, Fevt Sala sakinlerinden Adaş bin Binyat'ı mahkemeye vermiştir. Adaş'ın iş bu Halil'in sol bileğini bıçakla kestiğini söylemiştir ve bu durumun doğrulanmasını istemiştir. Yapılan sualde Adaş inkar etmiştir. Bunun üzerine Halil'in şahitlerine başvurulmuş, şahitlerin durumu onaylaması üzerine Adaş'ın bıçak ile Halil'in bileğini kestiği doğrulanıp deftere kayıt edilmiştir.

Oldur ki karye-i Uc köyü sükkânından Halil bin İlyas mahfel-i kazâda karye-i Fevt Sala sükkânından Adaş bin Binyad'i ihzâr edüb dedi ki iş bu adaş beni sol bileğimi bıçakla urub mecrûh eyledi suâl olunub tescîl-i mûradımdır deyicek gıbbe's-suâl Adaş inkâr ile cevab vericek kavline muvafık beyyine taleb olundukda Hüseyin bin Fazullah ve Toktar bin Abdullah li-eclî'ş-şehâdet hâziran olub dediler ki iş bu adaş iş bu halil'i sol bileğini bıçak ile urub cerh etdüğüne şâhidiz şehâdet dahî ederiz deyü her biri edâ-ı şehâdeti şer'iyeye etdüklerinden sonra Adaş bıçak ile urub mecrûh etdüğünün subutı kayd şod.

Şuhûdü'l-hâl: ... Mirza bin Haşmet Şah Mirza, Sefer Gazi bin Arslan, Şah Gazi bin Ahmed ve Gayruhum.

17-59b-3

Özet: Karabat, Sarkiz adlı kişiyi mahkemeye vererek yedi sene boyunca belirli ücret karşılığında hizmet eylediğini ifade ederek doğrulanmasını istemiştir.

Oldur ki Karabat veledi Giregor mahfel-i kazâda Sarkiz veledi Giraz'i ihzâr edüb dedi ki iş bu Sarkiz'e on iki ... iki bin akçe'ye ücret ile icrâ' olmaya idelim yedi ay hîzmet etdim deyicek gıbbe's-suâl Sarkiz altı buçuk ay hizmet etdiği deyü ikrâr-ı kayd şod.

17-60a-1

Özet: Reis Lefter, Lefter veledi Dimitre'yi mahkemeye vermiştir. İş bu Lefter gemimime vukiyye yağ koydu nevalin talep ederim deyicek, sual sonrası üç yüz elli vukkiye yağ ve üç işkembe yağ koydum ziyade koymadım demiştir. Bunun üzerine şahitlere başvurulmuş, bu konuda yetersiz kalması üzerine yemin etmiş ve üç yüz elli vukiyyeden ziyade koymadığı deftere kayıt edildi.

Oldur ki reis lefter Mahfel-i kazâda Lefter veledi Dimitre'yi ihzâr edüb dedi ki iş bu Lefter benim gemime bin vukiyye yağ kodı nevalin? talep ederim deyicek gıbbe's-suâl lefter üç yüz elli vukiyye yağ ve üç işkembe yağı kodım ziyade komadım deyicek kavline muvafık

beyyine taleb olundukda beyyine âciz olmağla istihlâf olundukda halef-i billâh eyledi enzele-l-incil-i alâ isâ âmm etdükden sonra üç yüz elli vukiyyeden ziyade komadığı kayd şod.

17-60a-2

Özet: Ali Çelebi bin Mehmet Can Çelebi, Kalbur veledi Barok'u mahkemeye hazır etmiştir. Ali Çelebi'nin iddiasına göre Kalbur adlı kişi bir kemer kuşak on altı esedi kuruş, esedi ve beşlik ayarındadır diye satmıştır fakat beşlik ayarında olmadığını söylemiştir. Kalbur ise beşlik ayarında olduğunu söylemektedir. Bunun üzerine bilen kişiler çağırılmıştır. Kuyumcu Ahmet ve Usta Recep kemer kuşağını kontrol etmişler ve kemer kuşağın esedi ve beşlik ayarında olmadığını söyleyerek on dirheminde bir dirhem gümüş ancak olduğunu söylemişlerdir. Bu hususa da şahit olduklarını söyleyerek mucibiyle deftere kayıt edilmiştir.

Oldur ki Zeyn Ali Çelebi bin Mehmed Can Çelebi mahfel-i kazâda lazîmü't-tevkire Kalbur veledi Barok nâm zimmîyi ihzâr ve bi'l-muvâcehe güftâr edüb dedi ki iş bu Kalbur nâm zimmî bana bir kemer kuşak on altı esedi guruş esedi ve beşlik ayârındadır deyü bey' eylemişdir esedi ve beşlik ayârında değul imiş beni mağrûr kıldı suâl olunsun deyicek gibbe's-suâl Kalbur nâm avret esedi ve beşlik ayârında deyü bey' etdüğüm gerçektir deyü tasdik etdükden sonra ehl-i habereye mürâcaat olunub ehl-i habere ve ehl-i vukûfdan Kuyumcu Ahmed bin Abdullah ve Usta Receb bin Hüseyin kemer kuşakığı mehenk urub dediler ki iş bu kemer kuşak esedi ve beşlik ayârında değüldür on dirheminde bir dirhem gümüş ancak var bizler bu husûsa şahîdiz şehâdet dahî ederiz deyü her biri edâ-ı şehâdet-i şer'iyye etdükden sonra iş bu kemer kuşak esedi ve beşlik ayârında olmadığı sabît olub mucibiyle kayd şod.

Tahriren fî evâsıt-ı Şehr-i zi'l-ka'de sene 1084

Şuhûdü'l-hâl: Şarabdar? İbrahim Çelebi bin Abdulgani Çelebi, Bayram Ali bin Devlet Gazi

17-60a-3

Özet: Fatma bint-i Abdurrahman Efendi şahitler huzurunda vekaletini Abdulcelal bin Ömer Bey'e vermiştir.

Oldur ki Fatma bint-i Abdurrahman Efendi tarafından Mehmed bin Abdulnebi ve Mahmud bin Halil şehâdetleriyle Abdulcelal bin Ömer Beğ dâvâ etti vekîl olduğu kayd şod.

17-60b-1

Özet: Abdunaci Hoca ibn-i Mehmet, vekil olan Abdulcelal bin Ömer'i mahkemeye vermiştir. Merhum Kemal Dede'ye bir kıta arazi senelik iki altın mukataaya verilmiştir. Dört sene de dört altın mukataasını aldığı söylemiş ve dört altın hakkı olduğunu söylemiştir. Sualde Abdulcelal inkar etmiştir. Bunun üzerine Abdunaci'nin şahitlerine başvurulmuş, Abdunaci'nin söylediklerini kanıtlayan şahitlikler gelmesi üzerine senelik iki altın mukataası olduğu deftere kayıt edilmiştir.

Oldur ki Abdunaci Hoca ibn-i Mehmed mahfel-i kazâda celîlü'l-kadre sabîtü'l-vekâle Abdulcelal bin Ömer'i ihzâr edüb dedi ki merhum Kemal Dede'ye bir kıt'a arz hudûd-ı malûm senevî iki altun mukâtaayı vermiş idik hâlâ dört senedir dört altun mukâtaasın aldım bakî dört altun hakkım vardır taleb ederin deyicek gıbbe's-suâl Abdulcelal inkâr ile cevab verecek kavline muvafik beyyine taleb olundukda Murtaza bin Hacı Ahmed ve Mahmud bin Halil li-eclî's-şehâdet hâziran olub dediler ki senevîsi arz-ı mahdûdın mukâtaası iki altun olduğunu şahîdiz şehâdet dahî ederiz deyü her biri edâ-ı şehâdet-i şeri'yye etdükden sonra senevîsi mukâtaası iki altun olduğunun subût kayd şod.

17-60b-2

Özet: Kamile bint-i Davud, vekil olan Abdulcelal'i mahkemeye hazır etmiştir. Merhum Kemal Dede de altı altın hakkı olduğunu ve istediğini söylemiştir. Abdulcelal durumu kabul etmemiş bunun üzerine şahitlere başvurulmuş Kamile'nin dediklerini onaylayan şahitlerin bulunması üzerine deftere kayıt edilmiştir. Daha sonra altı altınını tamamen aldığı deftere kayıt edilmiştir.

Oldur ki Kamile bint-i Davud mahfel-i kazâda sabîtü'l-vekâle Abdulcelal'i ihzâr edüb dedi ki merhûm Kemal Dede de altı altun hakkım vardır taleb ederin deyicek gıbbe's-suâl Abdulcelal inkâr ile mukâbele edecek kavline muvafik beyyine taleb olundukda Meydaş bin El-hâcc İbrahim ve Halil bin Davud li-eclî's-şehâdet hâziran olub alâ vefki's-suâl edâ-ı şehâdet-i şer'iyye etdükden sonra subût kayd şod. Bi't-temam altı altununu bi't-temam edâ etedüğü kayd şod.

17-60b-3

Açıklama: Tereke kaydı yer almaktadır.

Muhallefât

... ve tereke-i Ayagirar?

Altun bilezik hasene 12	Kemer kuşak hasene 8	Altun zülüflük hasene 15
-------------------------	----------------------	--------------------------

17-60b-4

Özet: Morthaz veledi Semha, Boğdan Vasil'i mahkemeye vermiştir. İş bu Boğdan'da olan kara atın kendisi beş yıl önce mülkünden kaybettiğini iddia etmektedir. Yapılan soruşturmada Vasil bunu inkar edecektir. Bunun üzerine Morthaz'ın şahitlerine başvurulmuş, şahitlerinde bu durumu onaylaması ve Morthaz'ın da bu atı azat ve ihraç etmediğine yemin etmesi üzerine bu atın sahibi Morthaz olarak deftere kayıt edilmiştir.

Oldur ki Morthaz veledi Semha mahfel-i kazâda Şah Girmanlı? Boğdan Vasil'i ihzâr edüb dedi ki iş bu Boğdan Vasil yedinde olan kara atını tarih-i kitâbdan beş sene mukaddem mülkîmden gayıb etdim idi hâlâ iş bu Vasil yedinde buldım taleb ederin suâl olunsun deyicek gibbe's-suâl vasil inkâr edecek kavline muvafık beyyine taleb olundukda Toktamış bin Mustafa ve Semer Gazi bin İbrahim li-eclî'ş-şehâdet hâziran olub dediler ki iş bu kara at Morthaz'ın mülkî olduğunu şahîdiz şehâdet dahî ederiz deyü her biri edâ-ı şehâdet-i şer'iyye etdükden sonra mezbûr morthaz vechen minne'l-vücûh yed mülkînden azâd ve ihrâç etmedüğünü istihlâf olundukda halef-i billâh eyledi enzele-l-tevrat-ı alâ musa âmm etdükden sonra morthaz'ın mülkî olmak üzere hükme olundı

Tahriren fî evâsıt-î Zi'l-kadre sene 1084

Şuhûdü'l-hâl: Kantemir bin Hasan, Şahmedan bin ...

17-61a-1

Özet: Mustafa Beşe, mahkemeye gelerek Hüseyin Beşe ibn-i Hasan'ı mahkemeye vermiştir. İş bu Hüseyin Beşe veya Hasan'da doksan beş vukkiye duhanı olduğunu söylemiştir. Her bir vukkiyesini otuz beş akçeye aldığını söyleyerek parasını istemiştir. Yapılan sual de Hüseyin beşe malda ayıp bulunduğunu söyleyecektir bunun üzerine

Mustafa'da ayıp var ise niye aldığını sorarak, aldıktan sonra kabul ettiği deftere kayıt edilmiştir.

Oldur ki Mustafa Beşe mahfel-i kazâda Hüseyin Beşe ibn-i Hasan'ı ihzâr edüb dedi ki iş bu Hüseyin Beşe dayı Hasan'dan benim doksan beş vukiyye duhanım her biri vukiyyesi otuz beş akçeye almışdır taleb ederin deyicek gibbe's-suâl Hüseyin Beşe ayıb vardır deyü mukâbele edecek Mustafa Beşe çünkü ayıb vardır niçün arz eyledin deyicek gibbe's-suâl bey' etdükden sonra kabul etdüğü kayd şod.

17-61a-2

Özet: Kostantin veledi Mehmet mahkemeye gelerek, Aleksandra veledi Vasil'i mahkemeye hazır etmiştir. Kosntantin eşi olan çiçeğin Cuma akşamı öldüğü, oğlu Bereciva ise cumartesi günü öldüğünü söylemiştir. Yapılan sualde ise Aleksandra inkar etmiştir. Bunun üzerine şahitlere başvurulmuş şahitlerinde çiçek adlı kadının daha erken öldüğünü söyleyerek deftere kayıt edilmiştir.

Oldur ki Kostantin veledi Mehmed mahfel-i kazâda Aleksandra veledi Vasil'i ihzâr edüb dedi ki benim avretim Çicek cuma ahşam mürd oldı oğlum Bereciva cuma ertesi mürd oldı deyicek gibbe's-suâl Aleksandra inkâr ile cevap vericek kavline muvafık beyyine taleb olundukda Arslan veledi ... Bekir bin Abdullah li-eclî's-şehâdet hâziran olub alâ vefki's-suâl edâ-ı şehâdet-i şer'iyye etdükden sonra çiçek nâm avretin mukaddem murd olduğu kayd şod.

Şuhûdü'l-hâl: Yusuf bin Hacı Mehmed, Hasan bin Abdullah, Birasikeva? veledi ... ve Gayrum.

17-61a-3

Özet: Mehmet bin Arslan, Batre veledi Abdullah'ı mahkemeye vermiştir. İş bu Batre'ye on altın ödünç verdiğini söylemiş ve istemiştir. Yapılan sualde Batre durumu inkar etmiştir. Bunun üzerine şahitlere başvurulmuş bu konuda yetersiz kalması üzerine yemin etmiş Batre ve deftere kayıt edilmiştir.

Oldur ki Yanbolulu Mehmed bin Arslan mahfel-i kazâda Batre veledi Abdullah'ı ihzâr edüb dedi ki iş bu Batre'ye on altın karz verdim taleb ederin deyicek gibbe's-suâl Batre inkâr edecek kavline muvafık beyyine taleb olundukda beyyineden âciz olmağla istihlâf

olundukda halef-i billâh eylediği enzele-l-incil-i-alâ isa âmm etdükden sonra Batre'nın hulâsa kayd şod.

Sene 1084

Şuhûdü'l-hâl: Ali bin Ahmed.

17-61a-4

Özet: Ayakkabıcı Abdurrahman, yukarıdaki davadaki Mehmet'in Batre'ye on altın borç verdiğiine şahitliği olmadığını söyleyerek deftere kayıt edilmiştir.

Oldur ki Pabuçcu Abdurrahman mahfel-i kazâda hâzir olub dedi ki iş bu Mehmed'in Batre'de on altun karz verdiğiine benim şahîdim yokdır deyü bi't-tav' ve'r-rıza ikrâr-ı kayd şod.

17-61a-5

Özet: Ali Çelebi bin Mehmet Can Çelebi, kalbur bint-i Nurek'i mahkemeye hazır etmiş ve bu kalburdan bir kumaş kuşak aldığını söylemiştir.

Oldur ki Zeyn Ali Çelebi bin Mehmed can çelebi mahfel-i kazâda Kalbur bint-i Nurek 'i ihzâr edüb dedi ki iş bu Kalbur'dan bir kumaş kuşak iştirâ etdim idi kara akçe ve arslanli

17-61b-1

Özet: Avrahim veledi Şumayil, Yasef veledi Avrahim'i mahkemeye vermiştir. İş bu Yasef'e toplamda iki yüz kırk akçe teslim eylediğini söylemiştir.

Oldur ki Avrahim veledi Şumayil mahfel-i kazâda Yasef veledi Avrahim'i ihzâr edüb dedi ki iş bu Yasef'e yiğirmi iki sakla ve yüz doksan akçe ve beş inkâreye elli akçe'ye icâreye dutub cümle iki yüz kırk akçe'yi bi't-temam Yasef'nin yedine teslim eyledim deyicek gıbbe's-suâl Yasef kabul etdim iki yüz kırk akçeyi aldım deyü ikrâr-ı kayd şod.

Tahriren fî evâsıt-î şehri' Zi'l-kadre sene 1084

Şuhûdü'l-hâl: Şatırbaşı Mustafa Ağa bin Mehmed, Bayram Ali bin Devlet Gazi.

17-61b-2

Özet: Birha veledi Yakuda, Şulma veledi Morthaz'ı mahkemeye hazır etmiştir. İş bu Şulma, Birha'dan bir macar sahanı ödünç aldığını söylemiş ve hakkını istemiştir. Şulma durumu onaylamıştır. Şulma'nın daha sonra Macar Sahan verecek olduğu taraflarca anlaşılıp deftere kayıt edilmiştir.

Oldur ki Birha veledi Yakuda mahfel-i kazâda ... Şulma veledi Morthaz'ı ihzâr edüb dedi ki iş bu Şulma benden bir macar sahan'ı karz almışdır suâl olunub ihkâk-ı hak olunması matlûbumdur deyicek gıbbe's-suâl Şulma tasdik etdükden sonra bir evâsıtı'l-hâl ... vaktinde bir macar sahan verecek olub tarafında rızâlaşub vâde etdüği kayd şod.

Fî târihü'l-mezbûr

Şuhûdü'l-hâl: El-mezbûrın

17-61b-3

Açıklama: Giradiye'nin tereke kaydı yer almaktadır.

Muhallefât

Giradiye? ânn karye-i Ulu Sala tereket-i ... ve ... ve ... ve ...

Hudûd-ı malûm bir kıt'a tarla hasena 5	Üç kovan hasena 3	
---	-------------------	--

17-61b-4

Açıklama: Kutlu Ali'nin tereke kaydı yer almaktadır.

Muhallefât

Kutlu Ali mate ve tereke ümmü Esen? evladım Ömer Ali ve Mevlüd ve Diyun Beğ ve asibeti Abbas.

Bir kıt'a hudûd-ı malûm çayır hasena 8	Kılıç hasena 8 sim 40	İki basman? sim 50
Nakdi hasene 2 sim 40	Beş guruş deyn için ihrâc olunmuşdır	Bakî sim 2220

Deyn-i tekfîn ihrâc olunmuşdır sim 618	Bade't-tekfîn ve't-techîz bakî el-kısmet sim 1602	
--	---	--

17-62a-1

Özet: Bahçesaray'da Manguş sakinlerinden Sevaki veledi Efendi Bek, sütoğlu Babeki'yi mahkemeye vermiştir. İş bu Babeki'ye üstünde bulunan bütün ev, toprak, köle, hayvanların hepsini hibe ve teslim ettiği, Babeki'de bunu kabul ettiği deftere kayıt edilmiştir.

Kazıyye-i Bağçesaray müzâfâtından karye-i Manguş sükkânından Sevaki veledi Efendi Bek mahfel-i kazâ-i celilü'l-kadre haleb oğlu Babeki'yi ihzâr edüb mahzarında takrîr-i kelâm ve tabîrü'l-merâm kılub dedi ki altı mahzen üsti karşılı çatma hanesiyle içersinde ... .. çatma anbar ile ve hudûd-ı malûm yurt yeriyle ve hudûd-ı malûm bağçesiyle ve altı mahzen ve üsti çatma oda-i aran ve yurt yeriyle ve Balbek'de Temakçı nâm mevzîde hudûd-ı malûme iki kıt'a bağ ve karye-i mezbûre kurbunda ... Çokrak nâm mevzîde hudûd-ı malûme aşlamalık ve Biga Sala nâm mevzîde hudûd-ı malûm aşlamalık ve tarla ve Taşlı Çokrak nâm mevzîde hudûd-ı malûme tarla ve Cirayer? nâm mevzîde hudûd malûme çayır ve iki yüz koyun ve Dimitre nâm çobanla ve Andri nâm çoranı olan üç baş su sığır yığirmi beş tatar davarını ve karabey ve karakutah ve cîranbey ve cirân beytal ve cîran tay ve çâl bey ve çal kunacin beytal ve çibdar bey ve boz konan ve boz tayını iş bu oğlum Babeki'ye hibe sahîhi şer'iyye ile bey ve teslim eyledim evladığı kabul ve kâbz eyledi bade'l-yevm mülkî mevhûbdır keyfe-mâ-yeşâ ve tahtar ve tasarruf eder deyicek gıbbe's-suâl Babeki babası Sevaki'nin vech-i meşrûh üzere câri ve sâdır olan akvâlin bi'l-muvâcehe tasdik ve bi'l-muşâfehe tahkik etdikden sonra eşya-ı merkûm'nın sıhhatı hibe bey kayd olundu.

Tahrîren fî evâil-î şehri-î Zi'l-kadre sene 1084.

Şuhûdü'l-hâl: Kadir Atalık bin Baki Akar, Abdurrahamn Monla bin Kasım Dede, Sefer Gazi bin Kaytas, Derviş veledi Tudor, Yobala? Veledi Efendi Bek, ... veledi Mankifos, ... veledi Dimitre

17-62a-2

Özet: Şulma veledi İsa, Aysek ve Sevaki'yi mahkemeye vermiştir. Bunların galiz yani kötü söz söylediklerini söylemiş, Aysek bunu reddetmiştir. Bunun üzerine şahide başvurulmuş şahit bulamaması üzerine yemin etmiştir ve deftere kayıt edilmiştir.

Oldur ki Şulma veledi İsa mahfel-i kazâda Aysek ve Sevaki ihzâr edüb beni galiz ile şetm eyledi deyicek gıbbe's-suâl Aysek inkâr edecek kavline muvafık beyyine taleb olundukda beyyineden âciz olmağla istihlâf olundukda halef-i billâh eyledi eyledi enzele-l-tevrat-ı alâ musa âmm etdükden sonra hulâsa kayd şod.

17-62b-1

Özet: Sefer Gazi bin Kaytas, Sefer veledi Arslan'ı mahkemeye vermiştir. Nurbek ile Sefer'in ortak olduğu Nurbek'in iki kuruş, Sefer'in bir kuruş verecek olduğunu söylemiştir. Sefer ise bunu kabul etmemiştir. Bunun üzerine şahitlerine başvurulmuş, şahitlerin durumu onaylaması üzerine deftere mucibiyle kayıt edilmiştir.

Oldur ki Sefer Gazi bin kaytas mahfel-i kazâda sefer veledi arslan'ı ihzâr edüb dedi ki iş bu Sefer ile ve Nur Bek ikisin ortak olub Nur Bek iki guruş ve bir guruş Sefer verecek olmuştur deyicek gıbbe's-suâl Sefer inkâr ile cevap verecek kavline muvafık beyyine taleb olundukda Binyad veledi Nihail ve Kara bin Binyad li-eclî'ş-şehâdet hâziran olub alâ vefki's-suâl şehâdet etdükden sonra mucibiyle kayd şod.

17-62b-2

Açıklama: Abbas Hoca'nın tereke kaydı yer almaktadır.

Muhallefât

Abbas Hoca mate ve tereke zevce-i matsulu? Veledi ...ümmü... ve asıbesi? ...

Bakır ... sim 40	meski kaftan sim 40	Kazan? sim 80
Gömlek ve don sim 60	mehr-i mu'eccel? Hasene 90 fi ... abbas hoca	Kavak sim 20

17-62b-3

Açıklama: Mahmut'un tereke kaydı yer almaktadır.

Muhallefât

Mahmud mate ve tereke ahî-la'b Ahmed

Çatma hane hasene 5	Yurt yeriyle hasene 2	Bağlu nâm çayır hasene 2
İrkur nâm çayır hasene 2	Çoyın kızıl başından hasene 1 sim 40	Asma kazan sim 80
Yamuk ... sim 40	Uskeli sim 20	Yağ sim 30
Beşşeri buğday fidan? valide hasene 1		

17-62b-4

Özet: Karmış? Usta, Semer Gazi bin İstan Sufi'yi mahkemeye vermiştir. Semer Gazi'de iki altın hakkı olduğunu söylemiş Semer Gazi'de durumu kabul etmiştir.

Oldur ki Karmış? Usta mahfel-i kazâda Semer Gazi bin İstan Sufi'yi ihzâr edüb dedi ki iş bu Semer Gazi de iki altın hakkım vardır taleb ederim deyicek gibbe's-suâl Semer Gazi tasdik etdüğü kayd şod.

Şuhûdü'l-hâl: Mustafa Ağa bin Mehmed, Abdulveli Beşe bin Ömer

17-62b-5

Özet: Ayakkabıcı Abdurrahman şahitlerini sunmuştur.

Papuçcu Bağçesaraylı Abdurrahman karye-i ... ağa çelevi alişdir şahîdlerim deyü ikrâr-ı kayd şod.

17-63a-1

Özet: Giregor veledi Ağdol, Vaskin veledi Aragil'i mahkemeye vermiştir. Vaskin, kendisine kötü söz söylemiş olduğunu hatta annesi ve babasına bile kötü söz söylediğini ifade etmiştir. Yapılan sualde Vaskin durumu inkar edecek, Giregor'un daha sonra şahitlere başvurulmuş yetersiz kalması üzerine davadan dönmüştür.

Oldur ki Giregor veledi Ağdol mahfel-i kazâda Vaskin veledi Aragil'i ihzâr edüb dedi ki beni şetm-ı şerâret ile babama ve anama şetm eyledi deyicek gibbe's-suâl inkâr ile mukâbele edecek kavline muvafik beyinne taleb olundukda beyyinede âciz olmağla istihlâf oldukda halefi nükûlı sübutun kayd şod.

17-63a-2

Özet: Avasgin veledi Aragil, Giregor veledi Ağdol'u mahkemeye vermiştir. Ağzının kötü söz eylediğini sual olunmasını istemiştir. Yapılan sualde kabul etmemesi üzerine yemin etmiş deftere kayıt edilmiştir.

Oldur ki Avasgin veledi Aragil mahfel-i kazâda Giregor veledi Ağdol'ı ihzâr edüb dedi ki benim? ağzım şetm galiz ile şetm eyledi suâl olunub ihkâk-ı hak olunması matlûbımdır deyicek gıbbe's-suâl inkâr ile mukâbele edecek kavline muvafık beyyine taleb olundukda beyyineden âciz olub istihlâf olundukda halef-i billah eyledi enzele-l-incil alâ-isa âmm etdükden sonra hulâsa kayd şod.

Tahrîren fî evâil-i Zî'l-kadre sene 1084

Şuhûdü'l-hâl: El-hâcc Mehmed bin El-hâcc Osman, İslam Dede bin Seyid Gazi, Derviş Mustafa, El-Maruf ve Gayrum.

17-63a-3

Özet: Kadir'in tereke kaydı yer almaktadır.

Muhallefât

Kadir el-zimmî ... ve tereke zevcî Herzevât ve ebnâ Maynas ve nebâtı Ermoni?

Altı kilar tebsi sim 90	İki dıbsız sahan sim 80	Üç küçük sahan sim 90
Üç şemayidan sim 65	İki tencere kapağıyla sim 195	Tava sim 25
Asma kazan hasene 1	Çoyın sim 40	İki kulublu kazan hasene 3 sim 40
Börk tava sim 90	İki Kongır? sim 30	Havan sim 40
Küçük sahan sim 20	Kantar sim 30	Arşun? sim 10
Üç moskov tabak sim 24	kilar şiş sim 50	Üç şiş sim 50
Şiş sandık sim 20	Kapak sim 5	Sandık sim 80
Avadanlık sim 80 hasene 2	İki koni sim 30	Gümüş kaşık sim 70
Gümüş kadeh sim 40	Dört kilim sim 40 hasene 2	Töşek üç yasdık hasene 1
Kebe sim 100	Beş minder sim 50	İki hasır sim 15

Sandık sim 20	Dört çini sim 20	Yorgan sim 50
İki balta sim 27	İki çot sim 15	Yekûn hasene 23 sim 24

17-63b-1

Özet: Beşe veledi Botaş, Yakuda veledi İshak'ı mahkemeye hazır etmiştir. İş bu Yakuda'da on dört frenk? hakkı olduğunu söylemiş yakuda'da kabul etmiştir.

Oldur ki Beşe veledi Botaş mahfel-i kazâda Yakuda veledi İshak'ı ihzâr edüb dedi ki iş bu Yakuda da on dört frenği ...hakkım vardır deyicek gıbbe's-suâl Yakuda tasdîk etdüğü kayd şod.

17-63b-2

Özet: Yefuda mahkemeye gelerek Beşe veledi Botaş'ı mahkemeye hazır etmiştir. Beşe'nin üzerinde bir donluk mevrusi çuka, bir donluk levazım, on iki vukiyye nişasta? Ve bir buçuk tavşan kürkü ve iki kürkü olduğunu söylemiştir. Yapılan sorgulamada Beşe'de durumu kabul etmiştir.

Oldur ki Yefuda mahfel-i kazâda Beşe veledi Botaş'ı ihzâr edüb dedi ki iş bu Beşe bir donluk mevrusi çuka ve bir donluk levazırıne? ve on iki vukiyye nişasta ve bir buçuk davşan kürküm ve iki ak vardır taleb ederin deyicek gıbbe's-suâl Beşe tasdîk etdüğü kayd şod.

Bir donluk mevrusiye çuka hasene 1425

Minder? çuka hasene 710

Bir buçuk davşan kürk hasene 195

On iki vukiyye nişasta hasene 180

İki ak hasene 200

Yekûn hasene sim 2960

Varaka? 205

17-63b-3

Özet: Beşe veledi Botaş, Yakuda veledi Aysek'i mahkemeye vermiştir. İş bu Yakuda'ya bir devke otuz altına sattığını söylemiş ve talep ettiğini söylemiştir. Yapılan sualde Yakuda inkar etmiştir. Bunun üzerine şahitlere başvurulmuş bu konuda yetersiz kalmasından sonra yemin etmiş deftere kayıt edilmiştir.

Oldur ki Beşe veledi Botaş mahfel-i kazâda Yakuda veledi Aysek'i ihzâr edüb dedi ki iş bu Yakuda'ya bir devke otuz altuna bey' eyledim taleb ederim deyicek gıbbe's-suâl Yakuda inkâr edecek Beşe'nin kavline muvafık beyyine taleb olundukda beyyineden âciz olmağla istihlâf oldukda halef-i billâh eyledi enzele-t-tevrat-ı alâ musa âmm etdükden sonra hulâsa kayd şod.

17-63b-4

Özet: Sefer odabaşı, Mehr-i Mü'eccelinini Hasan Sufî eline on yedi altın yetmiş akçe almıştır.

Oldur ki Sefer Odabaşı mehr-i müeccelini Hasan Sufî zimmetinde on yedi altın yetmiş akçe'ye bi't-temam ahz ve kâbz etdüğü kayd şod.

Tahriren fi evâsıt-î Zi'l-kadre sene 1084.

Şuhûdü'l-hâl: Mevlüd Ali Efendi bin Hüseyin Sufî, Dellal Abdi.

17-64a-1

Açıklama: Emin'in tereke kaydı yer almaktadır.

Muhallefât

Emine ... ve tereke zevcî-i Şaban ve nebâtı Saliha ve abasiyaguş damad ... ebnâyın Mehmed ve Ali ve ...Fatma

2 sim 80 bir gümüş kuşak hasene 1	On altı gümüş düğme sim 20	Altun hatem hasene 1 hasene sim 40
İki gümüş yüzük hasene 40	4 sim 115 iki çift altun kuba hasene 4	Yazılı sandık sim 80
Mum sağire sim 20	Küçük sahan sim 15	Sim 73 Tunç sahan sim 35
Şemedan sim 20	Kazan kapağı sim 15	Küçük kutı sim 3

32 sim 30 İki basma töşek hasene 1	Beş basma yasdık sim 50	Bir çuka ... yasdık sim 100
mehr-i mü'eccel sim 30	11 sim 80 Şaban zimmetinde hasene 2 sim 70	On iki koyun hasene 8
Sekiz tavuklu hasene 2	Çam tas sim 5	2 sim 50 sof Hasene ...
Ak kaftan sim 30	Deri kaftan sim 40	Bir keçe sim 40
Köhne kilim sim 40	Köhne yorgan sim 40	Kaftan sim 80
boğça sim 7	Yekûn hasene 55 sim 73	Yekûn sim 168 hasene 56
... hasene 13 sim 78	... Hasene 18 sim 24	Bakî hasene 54 sim 72

17-64a-2

Açıklama: Sefer Ali'nin tereke kaydı yer almaktadır.

Muhallefât

Sefer Ali mate ve tereke Ümmü-Gülbahar ve selâse nebât Merziye? ... Raziye ve ebnayın Ali ve Semer Bek.

Arşak nâm kazak hasene 20	Konkır öküz hasene 3	Sarı öküz hasene 3
konkır sığır Hasene 2	Çibar alaşa hasene 4	Çoyun kazan hasene 1
Üç ...sim 20	Kebe sim 40	Yorgan sim 20
Araba sim 50	Balta sim 10	Yurt mâ karaltı hasene 4

17-64b-1

Açıklama: Şaban'ın tereke kaydı yer almaktadır.

Muhallefât

Şaban mate ve tereke zevcî Kutaş ve nebât Saliha ve asîbeti Nevlüd

48 sim 80 Balbek'de bağ hasene 43	Halı Hasene 2...	Hindi Yorgan hasene 1 sim 40
-----------------------------------	------------------	------------------------------

... kebe hasene 1sim 40	Basma yorgan hasene 5 sim 20	İki çuka yasdık hasene sim100
Neftî çuka hasene ...	Bugasi kaftan hasene ...	Basma töşek sim 80
Yaşmak sim 10	Basma yasdık sim 10	Sebet sandık sim 100
Sandık sim 10	Kapaklı tencere hasene 1	2 sim 5 din Tencere sim 70
Bakır ibrik sim 40	Leğen sim 60	Sahan sim 30
Hamam tas sim 30	Ağaç sine sim 10	Ocak sim ...10
Maşa sim 8	Tava sim 25	İki hasır sim 10
Bir keçe sim 20	Faraş sim 5	İki çanak hasene 4
Kapaklı çanak Hasene 3	Bardak hasene 2	Balta hasene 10
Meski hasene 30	Araba levazımla hasene 30	Hamur tekne sim 10
İki sebet hasene 10	... hasene 25	Üç varil hasene 15
Kıyısız? tekne hasene 10	Yiğirmi keçe? hasene ...	Dört ... hasene 10
Makras hasene 30	At araba hasene 40	Yurt bahsinden hasene 133
Deyn Alma'da Çayır hasene 10	Yekûn hasene 69 sim 25	

17-64b-2

Özet: Maynas veledi Kadir, Sarkiz adlı zimmiyi mahkemeye vermiştir. İş bu Sarkiz Maynas'ın babasından kırk dört arslanlı kuruş alıp vermediğini ve Hacı Kaytas'ın oğlundan altı muamele kuruş kılıç akçesi diye aldığını söyleyerek sual olunmasını istemiştir. Bunun üzerine Sarkiz durumu inkar edecektir. Bu yüzden dolayı da Maynas'ın şahitlere başvurulmuş şahitler konusunda yetersiz kalması üzerine yemin etmiş ve deftere kayıt edilmiştir.

Oldur ki Maynas veledi Kadir mahfel-i kazâda Sarkiz nâm zimmîyi ihzâr edüb dedi ki iş bu Sarkiz benim babam Kadir'e kırk dört arslanlı guruş kârz aldı virmedü Hacı Kaytas'ın oğlundan altı muâmele-i guruş bilâ-vech şeriya kılıç akçesi deyü almış suâl olunsun deyü gıbbe's-suâl Sarkiz inkâr edecek kavline muvafık beyyine taleb olundukda beyyineden âciz olub istihlâf olundukda halef-i billâh eyledi enzele'l-incil alâ isa âmm etdükden sonra hulâsa kayd şod.

17-65a-1

Özet: Yemin ederek deftere kayıt edilmiştir.

Halef-i billah ... eyledükde hulasıyla hükm olunduğu? kayd şod.

Şuhûdü'l-hâl: İbrahim Efendi bin Es-Şeyh Ali, Murad Efendi, Bayram Ali El-Muhzır.

17-65a-2

Özet: Müşerref'in tereke kaydı yer almaktadır.

Muhallefât

Müşerref ... ve tereke-i zevcî Hüseyin ve asîbeti

53 sim 80 Mehr-i müeccel hasene 50	Köhne zıbn? sim 20	Beş yasdık sim 100
İki yorgan hasene 1 sim 80	İki olbâk hasene 1	1 sim 15 Üç çuval sim 50
İki boyun yasdık sim 10	İki sahan sim 80	Bir tas sim 20
Üç küçük debsi sim 40	Bir el tava sim 30	Kongır sim 10
Maşa sim 10	İki köhne çarşab sim 20	Ocak sim 20
İki makrama sim 10	Al deriyi kaftan hasene 2	Beyaz kaftan sim 80
Boğça sim 50	Hamam gömlek 1	Divan sim 20
Kavrama boğça hasene 1 sim 40	Kumaş kuşak sim 20	Beşmal sim 50
Töşek zarif? sim 20	Çuka ... sim 20	... sim 25
İki küçük boğça sim 10	Demir arşun sim 10	On dokuz arşun melez 1 hasene sim 80
Kilim sim 80	... sim 60	Ayna sim 10
... sim 30	Yekûn hasene 66 sim 60	Bakî'l-kısmet hasene 64 sim 100
Nısf-ı ... hasene 32 sim 50	Ve't-tasnîf ... hasene 32 sim 50	

Tahrîr-i fî selh-i Şevvâl sene 1084

Şuhûdü'l-hâl: İsmail Efendi ibn-i Mehmed, Haydar Şah Monla ibn-i Sefer Gazi, Hasan bin Yusuf ve Gayruhum.

17-65a-3

Özet: Tacirlerden Mehmet bin Bekir, Mehmet bin Mahmut'u mahkemeye vermiştir. İş bu Mehmet'te üç arslanlı kuruş hakkı olduğunu söylemiş fakat Mehmet inkar etmiştir bunun üzerine şahitlerine başvurulmuş bu konuda yetersiz kalması üzerine yemin etmiş ve deftere kayıt ettirmiştir.

Oldur ki Tüccârdan Mehmed bin Bekir mahfel-i kazâda Mehmed bin Mahmud'ı ihzâr edüb dedi ki iş bu mehmed de üç arslanlı gurus hakkım vardır deyicek gıbbe's-suâl inkâr edecek kavline muvafik beyyine taleb olundukda beyyineden âciz olub istihlâf olundukda halef-i billâh etdükden sonra hulâsa kayd şod.

17-65b-1

Özet: Fahrü'l-ayan Sican Gazi şahitlerin huzurunda vekaletini Esen Kethüda ibn-i Nur Mehmet Atalık'a bırakmıştır. Esen Kethüda'da mahkemeye gelerek zimmi Aleksandra veledi Avrahim adlı kişiyi mahkemeye hazır eylemiştir. Esen kethüda iş bu Aleksandra'ya Dar Ağaç yakınlarında bulunan bir kıta bahçeyi satmak istemiştir. Bunun üzerine bu bahçeyi bu zimmiye yüz kırk beş muamele kuruşa satmıştır. Aleksandra bu satışı onaylamış ve kabul etmiştir.

Oldur ki Fahru'l-ayan Sican Gazi Aga-î Ekrem Hazretleri tarafından Abdullah bin El-hâcc Abdurrahman ve İslam bin Abdullah şehâdetleriyle sabîtü'l-vekâlet Esen Kethüdâ ibn-i nur Mehmed Atalık mahfel-i kazâda celilü'l-kadre Aleksandra veledi Avrahim nâm zimmîyi ihzâr edüb mahzarında takrîr-i kelâm ve tabîr'i-innâ'l-merâm edüb dedi ki Dar Ağaç kurbunda vâki' bir kıt'a bağçe hudûd-ı beyân olunur kıbleten tarîk âmm şarken Şatır nâm zimmî mülkî şimalen Çorak Su garben yine tarîk âmmdır iş bu hudûd-ı erbâ'a ile mahdûd olan bağçeyi dahilinde vâki' olan eşcâr-ı müsmire ve gayrî müsmiresiyle ve hukûk-ı merâfıkıyla ve tevâbi levâhıkıyla iş bu Aleksandra veledi Avrahim nâm zimmîge yüz kırk beş muâmele gurus vekâletim haseble beyi batî sahîhiyle bey edüb teslîm-i mübeyyî mahdûd edüb kâbz-ı semen mezbûr bi't-temam eyledim bade'l-yevm iş bu Aleksandra nâm zimmînin mülkî müşterâsıdır keyfe-mâ-yeşâ ve tahtar ve tasarruf eder deyicek gıbbe's-suâl Aleksandra nâm zimmî bâyi' mezbûr ve vekîl-i mesfûr Esen

Kethüdâ'nın vech-i meşrûh üzere câri ve sâdır olan akvâlin bi'l-muvâcehe tasdik ve bi'l-muşâfehe tahkik etdikden sonra beyinlerinde âkdi bey' ve şer'i ve teslim ve tesellüm ve istifâ' ve ikâ' mukarerr ve muhakkak olub mâ hüve'l-vâki' âlâ vukû kayd şod.

Tahriren fi gurre-i şehri Zi'l-kadre sene 1084

Şuhûdü'l-hâl: İbrahim Efendi ibn-i Es-Şeyh Ali Efendi, Bayram Ali bin Devlet Gazi, Şehmidan? mezbûran

17-65b-2

Özet: Yosef veledi Baruh, Avrahim veledi Azra'yı mahkemeye vermiştir. İki yüz akçe hakkı olduğunu söylemiştir. Avrahim'in bunu onayladığı ve on gün vaade ettiği deftere kayıt edilmiştir.

Oldur ki Yosef veledi Baruh mahfel-i kazâda Avrahim veledi Azra'yı ihzâr edüb dedi ki iki yüz akçe hakkım vardır deyicek gıbbe's-suâl tasdik etdikden sonra on gün vaade etdüğü kayd şod.

17-66a-1

Özet: Abdurrahman molla bin Abdullah, Ramazan bin Mahmut'u mahkemeye vermiştir. İş bu ramazanda iki yüz seksen akçe hakkı olduğunu söylemiş ve istemiştir. Ramazan'da kabul etmiş deftere kayıt edilmiştir.

Oldur ki Abdurrahman Monla bin Abdullah mahfel-i kazâda Ramazan bin Mahmud'ı ihzâr edüb dedi ki iş bu Ramazan'da iki yüz seksen akçe hakkım vardır taleb ederin deyicek gıbbe's-suâl Ramazan tasdik etdikden sonra mahvele? kayd şod.

17-66a-2

Özet: Ramazan bin Mahmut, Bayram Ali bin Devlet Gazi'yi Abdurrahman Molla iki yüz eğer satıp, iki yüz seksen akçe leğen teslim etmiştir. Fiyatı olan seksen akçeyi vekil olarak teslim aldığı.

Oldur ki Ramazan bin Mahmud mahfel-i kazâda Bayram Ali bin Devlet Gazi'yi Abdurrahman monla iki yüz eğerin bey' edüb iki yüz seksen akçe leğen teslim etmekle seksen akçeyi bi't-temam kâbz oldı vekil etdüğü kayd şod.

17-66a-3

Özet: Can Timur veledi Can Mirza, Mevlüt bin Ali'yi mahkemeye vermiştir. İş bu Ali'nin yüz altmış akçe borcu olduğunu söylemiştir. Ali kabul etmiş, yüz akçe kıymetinde balta ve bir küçük tencere ve kazan ve bir kuruş kıymeti edip, yüz altmış akçeyi tamamen aldığı deftere kayıt edilmiştir.

Oldur ki Can Timur veledi Can Mirza mahfel-i kazâda Mevlüd bin Ali'i ihzâr edüb dedi ki iş bu Mevlüd vacîbü'l-edâ-ı yüz altmış akçe hakkım vardır deyicek gıbbe's-suâl Mevlüd tasdik edüb yüz akçe kıymetinde bir eski ... balta ve bir küçük tencere kazan bir gurus kıymet edüb yigirmi akçe ziyadesine olub yüz altmış akçe bi't-temam istifâ' ve ikâ' etdüğü kayd şod.

Tahriren fi evâhir-i Şevvâl

Şuhûdü'l-hâl: Sarac Bektaş bin Mehmed, Hacı Monla bin Bektar, Murtaza Çelebi bin Hüseyin Çelebi, Halil bin Kurman Gazi ve Gayruhum.

17-66a-4

Özet: Şulma veledi Morthaz, Mustafa bin Cafer'i mahkemeye vermiştir. İş bu Mustafa'da bir altın hakkı olduğunu söylemiştir. Mustafa ise bir altın hakkı olduğunu fakat verdiğini söylemiştir. Bunun üzerine Şulma inkar etmiş, şahitlerine başvurulmuş bu konuda yetersiz kalması üzerine yemin etmiştir ve emir ile bir altını teslim aldığı deftere kayıt edilmiştir.

Oldur ki Muhtâr Şulma veledi Morthaz mahfel-i kazâda Mustafa bin Cafer'i ihzâr edüb dedi ki iş bu Mustafa'da bir altın hakkım vardır taleb ederin deyicek gıbbe's-suâl Mustafa cevab-ı mutasaddî olub dedi ki bir altını var idi teslîm etmişim deyicek gıbbe's-suâl Şulma inkâr edecek kavline muvafık beyyine taleb olundukda beyyineden âciz olmağla istihlâf olundukda halef-i billâh eyledi enzele't-tevrat-ı âlâ musa âmm etdükden sonra def ile emr-ı kayd şod bir altın bi't-temam teslîm etdüğü kayd şod.

Şuhûdü'l-hâl: Murtaza Çelebi bin Hüseyin Çelebi, Hacı Monla bin Bektar.

17-66a-5

Özet: Osman mahkemeye gelerek Maksut'ı mahkemeye vermiştir. İş bu Maksut'ta beş yüz yirmi üç akçe hakkı olduğunu söylemiştir. Elli beş akçesini aldığını fakat gerisini

inkar ettiğini söylemiştir. Sualde inkar etmeye devam etmiş şahitlerine başvurulduğunda ise yetersiz kalmış yemin ederek deftere kayıt edilmiştir.

Oldur ki Osman mahfel-i kazâda Maksud'ı ihzâr edüb dedi ki iş bu Maksud vacîbü'l-edâ-ı ve lazîmü'l-kazâ beş yüz yigirmi üç akçe hakkım var idi elli beş akçesini verdi bakîsini inkâr eyledi suâl olunsun deyicek gıbbe's-suâl ve'l-inkâr kavline muvafik beyyine taleb olundukda âciz olmağla istihlâf olundukda halef-i billâh etdükden sonra hulâsa kayd şod.

Şuhûdü'l-hâl: Murtaza Çelebi bin Hüseyin Halife, İbrahim Efendi bin Ali Efendi, Bayram Ali bin Devlet Gazi ve Gayruhum.

17-66b-1

Özet: Aysek veledi Avrahim, mahkemeye gelerek Murat Efendi'yi mahkemeye vermiştir. İş bu murat kaybolan Yakuda'nın malını düzenleyip yazarken Aysek'ten altmış muamele kuruş aldığı ve sual olunması istenmiştir. Araya aracılardan girmesi ile otuz beş muamele kuruş verecek olduğu ve on gün vaade ettiği deftere kayıt edilmiştir.

Oldur ki Aysek veledi Avrahim mahfel-i kazâda Murad efendi'yi ihzâr edüb dedi ki iş bu Murad Efendi mefkûd olan Yakuda'nın malını tahrîr edüb benden altmış muâmele guruş almışdır suâl olunsun deyicek gıbbe's-suâl ve'l-tasdîk bade'l-kıbel ve'l-kâl araya muslihûn tavassût eyleyüb otuz beş muâmele-i guruş verecek olub on gün vaade etdüğü kayd şod.

Tahriren fî evâhir-i Şevvâl sene 1084

Şuhûdü'l-hâl: Murtaza Çelebi bin Hüseyin Çelebi, Bayram Ali bin Devlet Gazi.

17-66b-2

Özet: Abdulveli, El-hac Mehmet'i mahkemeye vermiştir. İş bu Mehmet'in otuz beş akçe hakkı olduğunu söylemiştir Mehmet durumu kabul ederek yirmi beş akçeyi vermiş kalan on akçeyi ise vaade ettirdiği deftere kayıt edilmiştir.

Oldur ki Abdulveli mahfel-i kazâda El-hâcc Mehmed'i ihzâr edüb dedi ki iş bu El-hâcc Mehmed'e otuz beş akçe hakkım vardır taleb ederin deyicek gıbbe's-suâl tasdîk edüb yigirmi beş akçeyi teslim edüb bakî on akçesini vaade etdüğü kayd şod.

17-66b-3

Özet: Yasef veledi Morthaz, Moşe veledi Kilif'i mahkemeye vermiştir. İş bu Moşe, Yasef'e bir boz baytal'ı iki altına satmıştır. Fakat ortada hala atın olmadığını söylemektedir. Yapılan sualde Moşe ise iki altını kendisine hibe edildiğini söylemiştir.

Oldur ki Yasef veledi morthaz mahfel-i kazâda Moşe veledi Kilif'i ihzâr edüb dedi ki iş bu Moşe bana bir boz baytal'ı iki altuna bey' etmiş idi ben dahî görmüş değül idem hâlâ baytal yok diyecek gibbe's-suâl Moşe'yi bana evvele iki altununu hibe etmiştir deyicek kavline muvafik beyyine talep olundukda beyyine.

Oldur ki bağçasaray sükkânatından

17-66b-4

Özet: Şaban Çavuş adlı kimseden Birzah adlı Yahudi dava edilip, Şaban gönüllü olarak ödeyecek olduğu kayıt edildi.

Oldur ki Şaban Çavuş nâm kimesneden Birzah nâm Yahudi ... dava edüb Şaban el-merkûmın bi't-tav' edâ eyleyecek olduğu kayd şod.

Tahriren fî evâhir-i Şevvâl

Şuhûdü'l-hâl: İbrahim Efendi bin Ali Efendi, Molla Murad bin İstemi? El-hâcc, Hacı Gazi Halife

17-66b-5

Özet: İbrahim, Tüccardan Hüseyin'i mahkemeye getirerek iş bu Hüseyin'e yüz doksan bir akçeye bir çuka sattığını ifade etmiş parasını istemiştir. Hüseyin ise durumu inkar etmiştir. Davanın nihayetine ereceği yerde dava kaydı sonlanmıştır.

Oldur ki İbrahim El-Dellâl? Tüccârda Hüseyin nâm adem meclis-i şer'î şerîf ve mahzarında takrîr-i kelâm edüb dedi ki iş bu Hüseyin'e yüz doksan bir akçeye bir çuka bey' eyledim hâlâ semen-i talep ederin deyicek ... hakk edüb ... dedikde gibbe's-suâl mezbûr Hüseyin inkâr-ı cevab ... beyinden âciz olan mezbûr ...

17-67a-1

Özet: Şuli köyü sakinlerinden Akles veledi Sevaki, mahkemeye gelerek Pehlivan Durak bin Mehmet'i mahkemeye hazır etmiştir. Aynı köyde bulunan tarlasını Akles iş bu Pehlivan'a üç muamele kuruşuna hibe ve sattığını dile getirmiştir.

Oldur ki karye-i Şuli sükkânından Akles veledi Sevaki mahfel-i kazâda Pehlivan Durak bin Mehmed'i ihzâr edüb dedi ki karye-i mezbure kurbunda vâki' bir kıt'a tarla hudûd-ı beyân olunur kibleten tarîk âmm şarken dere şimalen dağ garben yine deredir iş bu hudûd-ı erbâ'a ile mahdûd mahdûd olan bir kıt'a tarlamını iş bu Pehlivan üç muâmele-i gurus hibe bey' etdim edüb teslîm-i mübeyyî mahdûd edüb kâbz-ı semen madûd eyledim bade'l-yevm iş bu Durak Pehliva'nın mülkî müşterâsıdır keyfe-mâ-yeşâ tahtar ve tasarruf eder edeyicek gıbbe's-suâl Durak bâyi' mezbûr'ın vech-i meşrûh üzere câri olan akvalîn bi'l-muvacehe tasdîk etdükden sonra sıhhati bey' ü şirâ' ve istifâ' ve îkâ' ve ikbâz ve kâbz mukarrer ve muhakkak olub mâ hüve'l-vâki' kayd şod.

Tahriren fî evâsıt-ı Şevvâl sene 1084

Şuhûdü'l-hâl: Ali Efendi bin Hüseyin Sufî?, Mustafa Ağa bin Mehmed, Bayram Ali bin Devlet Gazi, Aslan bin Mehmed ve Gayruhum

17-67a-2

Özet: Bayram Ali, mahkemeye gelerek Arslan kadıyı mahkemeye vermiştir. Bu kadının kendisine bağırdığını kafir ve tat gibi kelimeler kullanarak kötü söz söylediğini söylemiştir. Arslan durumu kabul etmemiştir. Bunun üzerine Bayram Ali'nin şahitlerine başvurulmuş şahit bulunup bunu doğrulması üzerine deftere kayıt edilmiştir.

Oldur ki mahkeme-i şerîfe-i huddâmiren? Bayram Ali el-mahfer-i bağçesaray akzâbalarından Arslan el-kâdî muvâcesinde takrîr-i dava edüb iş bu Arslan bana bağırmak kâfir ve tat deyü şetm eyledi bir mûcib şer'e suâl olunsun ihkâk-ı hak olunsun dedikde gıbbe's-suâl Arslan el-mezbûr inkâre sâlik oluncak Bayram Ali el-merkûmın sadk davasını beyyine taleb olundukda udûl-ı ricâl musliminden Ebû bin Gazi Sufî nâm kimesne bir vefk-i da'vâ edâ-ı şehâdet-i şer'iyeye edüb şâhid-i âhire ... olunduğı kayd şod.

Tahriren fî mâh-ı Şevvâl

Şuhûdü'l-hâl: İbrahim Efendi bin Ali Efendi, Derviş Mustafa, Bayram Ali Çelebi bin Hüseyin Çelebi, Abdülkerim Efendi el-nâ'ib ve Gayruhum.

17-67b-1

Açıklama: Arslan'ın tereke kaydı yer almaktadır.

Muhallefât:

Arslan ân karye-i gazi? mate ve tereke zevcî Hacı Bike ve abâ Hisar? Sufî ve ebnâ Salih

98 sim 80 Hisar Sufî yurt yeri mâ çatma hane hasene 15	Deyn-i avret Vasil nâm Kazak hasene 45	Elli iki koyun hasene 30 sim 40
Yiğirmi beş tavukla hasene 8 sim 40	4 sim 40 unsuz bugday hasene 2	Ziraat olmuş beşşeri buğday hasene 2
Ziraat olmuş sulı Yarım beşşeri sulı sim 40	5 sim 105 deyn-i avret sahan hasene 2	Unsu? tuz sim 31
Beşşeri arpa sim 50	İki ... bir ... sim 25	Kure hasene 3
11 vasî el-zevcî kara öküz hasene 2	Kongır öküz hasene 2	Kılıç hasene 4
Deyn-i avret çoyın kazan mâ ocak hasene 3	2 sim 10 kilim sim 601	Gopuz? Sim 20
Teri kürk sim 80	İki macar Sim 80	Bugasi kaftan 60
Zıbın sim 30 sim 110	Aba çahşir sim 35	Börk sim 25
Eğer sim 60	Bakıraç sim 35	Varil sim 15
kubi sim 15 sim 91?	... sim 50	Beşik sim 40
Çelik sim 3	İki kuşaklak sim 6	Balta sim 1
Güz kayış mâ ... sim 60	İki çanak sim 2	Bardak sim 3
Def'a beşşeri arpa sim 50	Bir mikdar un sim 30	Yekûn hasene 125 sim 91
Deyn-i guremâ hasene 12 sim 55	Resmi hasene 3 sim 17	Yekûn hasene 15 sim 72
Deyn-i mehr hasene 20	Deyn-i avret hasene 30	15/20/ 30 yekun 65 sim 72
... hasene 10 sim 3	Semen hasene 7... sim ...	Bakî kısmet hasene 60 sim 19

17-68a-1

Özet: Seyit Mehmet, mahkemeye gelerek Mustafa adlı kişiyi mahkemeye vermiştir. İş bu Mustafa'nın altı yüz elli akçe borcu olduğunu ve istediğini söylemiştir. Mustafa

durumu onaylamış ve verecek olduğunu söylemiştir. Haftaya verecek olduğu kayıt edilmiştir.

Oldur ki Es-Seyid Mehmed bin Es-Seyid Mustafa mahfel-i kazâda Mustafa bin El-hâcc Bayram nâm kimesneyi ihzâr edüb mahzârında takrîr-i dâvâ edüb dedi ki iş bu Mustafa da vacîbü'l-edâ altı yüz elli akçe hakkım vardır taleb ederin deyicek gıbbe's-suâl Mustafa tasdîk etdükden sonra mucîbiyle kayd şod altmış akçe vericek olunduğı kayd şod.

Tahriren fî evâsıt-ı Şevvâl sene 1084

hafdaya altmış akçe vericek olunduğı kayd şod.

Şuhûdü'l-hâl: Mu'ezzin Mustafa Çelebi bin İbrahim Çelebi, Mustafa bin Mehmed, Hasan bin Esad ve Gayruhum.

17-68a-2

Özet: Bahçesaray'da Şehri Küstü Mahallesinden Saliha ve Hacı Bike ve Nesli ve kızı Karabuğa, şahitlerin önünde vekaletlerini Ali bin Abdullah'a vermişlerdir. İbrahim bin Mevlüt'ü mahkemeye hazır etmiştir. Aynı mahalle içinde bulunan bir kıta arazi iş bu İbrahim'e on beş altına vekaleti hasebiyle satmıştır. İş bu İbrahim bunu kabul etmiş ve artık bu mülkün sahibi olduğu, istediği gibi tasarruf edebileceği herkesçe kabul edilmiştir. Deftere de kayıt edilmiştir.

Oldur ki mahmiye-i Bağçesaray mahallâtından mahalle-i Şehr-i Küstü sükkânatından Saliha ve Hacı Bike ve Nesli benât-ı Karabuğa taraflarından Osman bin Mustafa ve Abdulhaluk bin Ahmed şehâdetleriyle sabîtü'l-vekâlet Ali bin Abdullah mahfel-i kazâda İbrahim bin mevlüd'i ihzâr edüb dedi ki mahalle-i mezbûre de vâki' bir kıt'a arz hudûd-ı beyân olunur kıbleten sokak şarken Ali mülkî şimalen tarîk âmm garben Havva Kadın mülkîdir dahilinde vâki' eşcâr-ı müsmire ve gayr-i müsmiresiyle ve hukûk-ı merâfıkıyla iş bu İbrahim ki on beş altuna beyi bati sahihiyle vekâleti bey' eyledim ve semen-ı merkûm on beş altununu bi't-temam ahz ve kâbz eyledim bade'l-yevm iş bu İbrahim mülkî müşterâsıdır keyfe-mâ-yeşâ ve tahtar ve tasarruf eder deyicek gıbbe's-suâl İbrahim vekîl-i mezbûr bâyi' mesfûr Ali'nin vech-i meşrûh üzere câri ve sâdır olan akvâlin bi'l-muvâcehe tasdîk ve bi'l-muşâfehe tahkîk etdükden sonra sıhhati bey' ü şirâ' ve teslîm ve tesellüm ve istifâ' ve îkâ' ve ikbâz ve kâbz mukarrer ve muhakkak olub mâ-hüve'l-vâki' kayd şod.

Tahriren fî evâsıt-ı Şevvâl sene 1084

Şuhûdü'l-hâl: Ahmed Efendi bin Mehmed Efendi, Hasan bin Esad, Receb bin Mehmed, Abduhaluk bin Ahmed ve Gayruhum.

17-68a-3

Özet: Hüramisli bint-i Gögüş, Laçın veledi Şirvan'ı mahkemeye vermiştir. İş bu Laçın'de dört vukkiyelik duhan hakkı olduğunu söylemiştir. Laçın bunu reddetmiştir. Önceden ona emanet olarak verdiğini sonra geri aldığını dile getirmiş. Bunun üzerine Hüramisli davasından geri dönmüş deftere kayıt edilmiştir.

Oldur ki Hüramisli bint-i Gögüş mahfel-i kazâda Lacin veledi Şirvan'ı ihzâr edüb dedi ki iş bu Lacin'de dört vukiyye duhan hakkım vardır taleb ederin deyicek gıbbe's-suâl Lacin el-mezbûr cevab-ı tasaddî olub dedi ki benim hâl-i duhanım var idi iş bu avretin onda emânet edüb evvel ... olub bana vermiş benim kendi malımdır benim malımdan olmadığını istihlâf eyledikde halefiden nükûlı Hüramisli avretin dâvâsının âdem-i istemediği kayd şod.

Tahriren fî evâsıt-ı Şevvâl sene 1084

Şuhûdü'l-hâl: Bayram Ali bin Devlet Gazi, Hasan bin Esad

17-68b-1

Özet: Karasulu Bektaş bin Mehmet, Abdurrahman bin Osman'ı mahkemeye vermiştir. İş bu Abdurrahman'da dört buçuk altın hakkı olduğunu ve istediğini söylemiştir. Abdurrahman durumu onaylamış deftere kayıt edilmiştir. Aşağıda ek olarak eklenen kayıta iki yüz elli akçeye anlaştıkları deftere kayıt edilmiştir.

Oldur ki Karasulu Bektaş bin Mehmed mahfel-i kazâda Abdurrahman bin osman'ı ihzâr edüb dedi ki iş bu Abdurrahman da vacîbü'l-edâ ve'lazîmü'l-kazâ dört buçuk altın hakkım vardır taleb ederin deyicek gıbbe's-suâl Abdurrahman tasdîk etdükde mucibiyle kayd şod.

Oldur ki Abdurrahman iki yüz elli akçe ile sulh etdüğü kayd şod.

Tahriren fî evâsıt-ı Şevvâl sene 1084.

Şuhûdü'l-hâl: Esad Emir Efendi bin El-Tayyib, Bayram Ali bin Devlet Gazi, Mehmed bin Ali ve Gayruhum.

17-68b-2

Açıklama: Murat'ın tereke kaydı yer almaktadır.

Muhallefât:

Murad ... tereke zevcet-î Has Bike ve tereke-i ... evladı?... Kutlu ve Bali ve ... Şehr-i Bike

Nehr-i Kaçı'da Topçı'da bağ hasene 40 bağ nıfsı kısmet guruş 71...	Attar dükkân hasene 13 Hasene sim	Kolabiye? mâ çibağı hasene 4 sim 20
Hisse-î zevce-i Has Bike ânn tereke-i el-zevce-i murad meblâg-ı bade'l-deyn 17 sim 70	Bağ hissesinden guruş 17 sim 70	Deyn-i mehr-i guruş fî ... on gün vaade etdikleri kay şod.
Hisse-i ... evladı ? ... ve Kutlu ve Bali ve Şehr-i Bike Hissenden guruş 52? ...		

Tahriren fî evâsıt-ı şevvâl.

17-68b-3

Özet: Ölen Murat bin Bervan'ın eşi vekaletini Malkon adlı kişiye vermiştir. Şehri Bike adlı kız kardeşi eşi Esvadar adlı kişiyi mahkemeye vermiştir. Müvekkili olduğu eski eşi Hasil Bike'nin Murat ile otuz altın karşılığı nikah anlaşması yaptıklarını söylemiştir. Bunun üzerine Esvadır bunu reddetmiştir. Daha sonra Malkon'un şahitlerine başvurulmuş, şahitlerin durumu onaylaması üzerine doğruluğu ispatlanmış ve deftere geçirilmiş.

Oldur ki mürd olan Murad bin Bervan'ın zevce-i metrûkesi tarafından sabîtü'l-vekâle Malkon nâm zimmî mahfel-i kazâda Murad mezbûrın li-ebeveyn uhti Şehri Bike nâm

zimmî tarafından zevce-i Esvadır nâm zimmî ihzâr edüb mahzarında takrîr-i kelâm ve tabîrû'l-merâm edüb dedi ki müvekkîlem Hasil Bike mürd-i mezbûr murad nâm zimmî akd-i tezvîcden otuz miskâl altun mehrîyle akd etmişdir suâl olunsun deyicek gıbbe's-suâl Esvadır inkâr ile cevab verecek vekîl-i mezbûr Malkon'ın kavline muvâfık beyyine taleb olundukda Arslan bin Abdullah ve sarkez veledi Hacuk lî-eclî'ş-şahîde hâziran olub dediler ki iş bu Malkon'ın müvekkîlesi Hasil Bike'yi mürd olan Murad tezvîc etdüğü vaktinde ... bir altun bilezik vermiş idi mezbûre Hasil Bike'nin babası kabul etmedi otuz miskâl altun ile akd etdüğüne şahîdiz şehâdet dahî ederiz deyü her biri edâ-ı şehâdet-i şer'iyye etdükden sonra şehâdetleri hayyiz-i kabulde vâkî' olub.

Tahriren fî evâsıt-ı Şevvâl sene 1084

Şuhûdü'l-hâl: Bayram Ali bin Devlet Gazi, Hasan bin Esad.

17-69a-1

Özet: Sefer Gazi Katip mahallesinden Sefer Şah, El-hac İbrahim'i mahkemeye hazır etmiştir. El-hac İbrahim'e emanet bir sandık bıraktığını ve bunu istediğini söylemiştir. Bunun üzerine bir sandığı birisine verdiğini kabul ettiği bunun yerine altı gün vaade edip yerine farklı bir sandık vermek istemiştir. Sefer Gazi de razı olduğu deftere kayıt edilmiştir.

Oldur ki Sefer Gazi Kâtib mahallesinden Sefer Şah nâm El-Sufi El-hâcc İbrahim husûs-ı şer'e ihzâr edüb dedi ki mezbûr El-hâcc'da emânet bir sandık vermiş idi ve bu taleb etdükde mezbûr El-hâcc belî vardır deyü mukırr mu'terif olub ve lâkin bağıryor sanduk biri gayriye virdim deyüp ikrâr eyledi sonra yerine altı gün va'de edüb bir gayri sanduk vereyim dedik de mezbur sefer gazi dahî râzı olduğu kayd şod olundu.

Şuhûdü'l-hâl: Ahmed Monla bin Mehmed, Hasan Esad bin Mehmed ve Gayruhum.

17-69a-2

Özet: Abdi adlı kişi, El-hac Mehmet adlı kişiyi mahkemeye vermiştir. Üç yüz akçe hakkı olduğunu söyleyip istemiştir kabul edilmiş deftere kayıt olunmuştur.

Oldur ki Abdi nâm kimesne El-hâcc Mehmed'i ihzâr-ı şer edüb dedi ki mezbûr El-hâcc'da üç yüz akçem var deyü dâvâ etdükde mezbûr El-hâcc belî vardır deyü ikrâr eyledikde kayd olundu.

Şuhûdü'l-hâl: Ahmed Efendi ibn-i Mehmed, Esad Hasan ibn-i Esad Çelebi, Mehmed ibn-i Mehmed.

17-69a-3

Özet: Vadi Balbek'te oturan Hızır Beşe, Malkoç yedinde olan torı kaşka iki kula kız at ve yevmi üç sim cedid hani farz ve takdir olunup tekrar eline bırakıldığı deftere kayıt edilmiştir.

Oldur ki Vadi Balbek'de sâkin Hızır Beşe Malkoç yedinde olan torı kaşka iki kulahir? kız at ehl-i habere mârifetiyle kabl-i yevmi üç sim cedid hânî fârz ve takdîr olunub yine yedine tarîk'l-emânet teslîm kayd şod.

Tahrîren fî evâil-i şevvâl sene erbâ'a ve semanun ve elf.

Şuhûdü'l-hâl: Mevlüd müteveli, Usta Mehmed ..., Hasan Çelebi bin Esad çelebi, Murad Efendi bin İlyas.

17-69a-4

Özet: Abdullah adlı kişi, Arslan'ı mahkemeye vermiştir. İş bu Arslan'da altı esedi hakkı olduğunu söyleyerek dava etmiştir. Arslan'da durumu kabul edip deftere kayıt edilmiştir.

Oldur ki Abdullah nâm kimesne Arslan'ı ihzâr edüb dedi ki mezbûr Arslan'da altı esedi hakkım vardır deyü dâvâ etdükde mezbûr Arslan'da belî vardır deyü ikrâr eyledikde kayd olundı.

Şuhûdü'l-hâl: Halil Çavuş ibn-i Ali, Hasan ibn-i Esad Çelebi, İbrahim ibn-i Murad.

17-69a-5

Özet: Bahçesaray'da Topçu Köy sakinlerinden Kaplan Sufi elinde olan Gök adlı küçük kız çocuğuna yevmi dört sim cedid hani farz ve takdir kılmıştır. Yine elinde emanet olduğu deftere kayıt edilmiştir.

Oldur ki Bağçesaray muzâfâtından Topcu Köy sâkininde Kablan sûfi yedinde olan Gök sâgire ehl-i habere mârifetiyle kabl-i yevmi dört sim cedid hânî fârz ve takdîr olunub mezbûr yine yedine tarîk'l-emânet teslîm kayd şod.

Tahrîren fî evâil-i Şevvâl sene erbâ'a ve semanun ve elf.

Şuhûdü'l-hâl: Abdullah Efendi ibn-i Hacı Murad, Hasan ibn-i Esad Çelebi.

17-69b-1

Özet: Bahçesaray'da Mehmet Mirza Hanından, Hacı kaybolmuş malı satılıp on iki muamele kuruş Hancı Süleyman Paşa eline teslim edilmiştir.

Oldur ki Bağçesaray'da Mehmed Mirza Hanın'dan ... Hacı mefkûd olub metrukâtın bey' edüb on iki muâmele-i guruş Hancı Süleyman Paşa yedine emânet-i teslîm olundığı kayd şod.

Şuhûdü'l-hâl: Ahmed ibn-i Receb, Hasan ibn-i Esad Çelebi, Bayram Ali

17-69b-2

Özet: Bahçesaray'da Kuba Mahallesi sakinlerinden Ayşe adlı kişi mahkemeye gelerek vekaletini Abdullah efendiye bırakmıştır.

Oldur ki Bağçesaray'da Kuba Mahallesinde Aişe nâm avret ihzâr edüb meclîs-i şer'e gelüb benden Abdullah Efendi vekîl olunsun vekâleti sâbit olduğu kayd şod.

Şuhûdü'l-hâl: Hacı Bekir, Ahmed ibn-i Receb, Hasan ibn-i Esad, Bayram Ali.

17-69b-3

Özet: Mehmet Ali Bek Köyünde Güneşhan bint-i Mustafa Mirza, şahitlerin huzurunda vekaletini şaban çelebi ibn-i Recep'e vermiştir.

Oldur ki karye-i Mehmed Ali Bek sükkânâtından Güneş Han bint-i Mustafa Nirza tarafından dâvâ ettiği Abdultenan bin Cantemir ve Hacı bin Receb Efendi şehâdetleriyle Şaban Çelebi ibn-i Receb Efendi'nin vekâleti kayd şod.

Tahrîren fî evâsıt-ı Şevvâl sene 1084

Şuhûdü'l-hâl: Halil Odabaşı bin Ali, Ahmed bin Balaban, Bayram Ali ...

17-69b-4

Özet: Buluğu çağına erişmiş İvaz bin Abdullah ve Recep bin Abdullah, Ahmet bek bin Balaban'ı mahkemeye hazır etmiştir. İş bu Ahmet'e Kalyan köyünde bir kıta tarlayı dokuz

altım yarım ... satmıştır. Bundan sonra bu mülkün sahibi ve hakkı Ahmet'e ait olduğu ve herkesçe kabul edilmiştir.

Oldur ki buluğına mukrif İvaz bin Abdullah ve Receb bin Abdullah mahfel-i kazâda celîlü'l-kadre Ahmed Bek bin Balaban'ı ihzâr edüb dedi ki karye-i Kalyan'da vâki' bir kıt'a tarla hudûd-ı beyân olunur kibleten tarîk âmm ve mâ cari şarken tarik hâs şimalen Receb mülkîdir garben Kuba dahilinde iki iklab der-geh? iş bu hudûd-ı erbâ'a ile mahdûd olan tarla'yı iş bu Ahmed bek'e dokuz altun yarım ... bey' edüb teslîm-i mübeyyî mahdûd edüb kâbz-ı semen bi't-temam eyledik deyicek gıbbe's-suâl Ahmed bin Balaban'ın vech-i meşrûh üzere câri ve sâdır olan akvâlin bi'l-muvacehe tasdîk etdükden sonra sıhhati bey' ü şirâ' ve teslîm ve tesellüm ve istifâ' ve îkâ' kayd şod.

Şuhûdü'l-hâl: Halil Odabaşı bin Ali, Ahmed Bek? Bin Balaban, Bayram Ali bin Devlet Gazi, Mehmed bin Receb Efendi

17-69b-5

Özet: Süren Köyü sakinlerinden İbrahim bin Hüseyin, Halil bin Davut'u mahkemeye vermiştir. İş bu Halil'e yedi muamele kuruş borç verdiği söylemiştir ve talep etmiştir. Halil durumu inkar etmiştir. Bunun üzerine şahitlere başvurulmuş bu konuda yetersiz kalması üzerine İbrahim yemin etmiş ve deftere kayıt edilmiştir.

Oldur ki karye-i Süren sükkânından İbrahim bin Hüseyin mahfel-i kazâda Halil bin Davud'ı ihzâr edüb dedi ki iş bu Halil'de yedi muâmele-i guruş buçuk kârz vermişdim şer'ieyle talep ederin deyicek gıbbe's-suâl inkâr ile mukâbele edecek kavline muvafık beyyine talep olundukda beyyineden âciz olmağla istihlâf olundukda halef-i billâhü'l-azîm etdükden sonra hulâsa kayd şod.

17-70a-1

Özet: Orta Köyü sakinlerinden Kantimur adlı kişi, Kasap olan Hüseyin adlı kişiyi mahkemeye vermiştir. İş bu Hüseyin'e seksen beşer akçeye otuz beş koyun sattığını söylemiş ve bunun parasını hala almadığını söylemiştir. Bu hakkını istediğini söylemiş Hüseyin'de durumu onaylayarak deftere kayıt edilmiştir.

Oldur ki Orta Köyden Kantimur nâm adem mahfel-i kazâda Hüseyin nâm Kasab mahzarında takrîr-i güftâr edüb iş bu hüseyine seksen beşer akçeye otuz beş re's koyun

beyi bati sahihiyle bey' eyledim hâlâ semenini taleb ederim suâl olunub ihkâk-hak muradıdır dedik de gibbe's-suâl ve'l-tasdik mucibiyle hükm kayd şod.

Şuhûdü'l-hâl: Esad Çelebi bin ..., Hasan Çelebi bin Esad Çelebi ve Gayruhum.

17-70a-2

Hüseyin adlı kişi Eğerci Budik adlı kişiden yüz elli akçe talebinde bulunmuş Budik'te kabul etmiş deftere kayıt edilmiştir.

Oldur ki Hüseyin nâm adem mahfel-i kazâda Eğerci Budik nâm ademden yüz elli akçe talebinde Budik el-mezbûrın bi't-tav' ikrâr-ı kayd şod.

Şuhûdü'l-hâl: Ahmed Atalık, Bayram Ali El-Muhzîr, Hasan Çelebi bin Eseud Çelebi

17-70a-3

Özet: Ermeni Mahallesi sakinlerinden Has Bike adlı kişi, otuz mişkal altın bilezik Asdakvir adlı kişi davasında, şahitler huzurunda Malkon adlı zimmiyi vekil olarak tayin etmiştir.

Oldur ki Ermeniyan Mahallesi sükkânatından Has Bike nâm zimmîye tarafından otuz miskâl altun bilezik Esrekvir? nâm zimmîden da'vâsını El-hâcc Bekir ve Receb nâm ademler şehâdetleriyle Malkon nâm zimmînin vekâleti subutı kayd şod.

Şuhûdü'l-hâl: Kutlu Ali Atalık El-İmâm, ve Ahmed El-Muhzîr, Bektaş bin Hüseyin, Murad Efendi İlyas ve Gayruhum.

17-70a-4

Özet: Kal'a sakinlerinden Şemayil veledi Beşe, Mortaz veledi Moşe'yi mahkemeye vermiştir. Ulusala Köyünde bir kıta çayırı üç sene önce iş bu Mortaz ve Beşe'ye elli muamele kuruşa satmıştır.

Oldur ki kal'a-i sükkânından Şemayil veledi Beşe mahfel-i kazâda Morthaz veledi Moşe'i ihzâr edüb mahzarlarında takrîr-i kelâm ve tabîr-innâ'l-merâm edüb dedi ki karye-i Ulu Sala'da vâki' bir kıt'a çayır hudûd-ı beyân olunur kıbleten Salih mülkîdir şarken sokak şimalen Hirstol mülkîdir garben yine sokaktır iş bu erbâ'a ile mahdûd olan çayır'ı dahilinde olan eşcâr-ı müsmire ve gayr-i müsmiresiyle ve hukûk-ı merâfıkıyla kendi hasım olan çayırını iş bu Morthaz ve Beşe'ye ale's-sebîl'u'l-iştirâ-ı? elli muâmele-i guruş

târih-i kitâbdan üç sene mukaddem beyi batî sahîhiyle bey' edüb teslîm-i mübeyî mahdûd edüb kâbz-ı semen madûd bi't-temam eyledim bade'l-yevm mülkî müşterâlarıdır keyfe-mâ-yeşâ ânn ve tahtar ânn tasarruf ederler deyicek gıbbe's-suâl Morthaz ve Beşe bâyi' mezbûr Şemayil'in vech-i meşrûh üzere câri ve sâdır olan akvâlin bi'l-muvâcehe tasdîk ve bi'l-muşâfehe tahkîk etdükden sonra sıhhati bey' ü şira' ve teslîm ve tesellüm ve ikbâz ve kâbz mukarrer olub mâ-hüve'l-vâki' kayd şod.

Tahriren fi evâsıt-ı Zi'l-hicce sene 1084.

Şuhûdü'l-hâl: Fazlı bin Sefer, Halil bin İbrahim, Kasım bin Abdullah, Ziver Bek bin Abdullah, Hacış? bin Muharrem, Kantemir bin Abdullah ve Gayruhum.

17-70a-5

Özet: Laka Köyü sakinlerinden Aleksa veledi Tohtamış, İlya veledi Gökçe'yi mahkemeye vermiştir. İş bu İlya'da bir çuvalı olduğunu söylemiş elli akçe kıymetinde olduğunu dile getirerek bunu istemiştir. Yapılan sualde İlya ise elli beş akçe hakkı olduğunu söylemiş ve istemiştir. Bunun üzerine yapılan soruşturmada on dokuz akçe hakkı olduğu ve fazlası olmadığı tespit edilmiş yemin edilip on dokuz akçe deftere kayıt edilmiştir.

Oldur ki karye-i Laka sükkânından Aleksa veledi Tohtamış mahfel-i kazâda İlya veledi Gökçe'yi İhâr edüb dedi ki iş bu İlya'da benim bir cuvâlım vardır elli akçe kıymetinde taleb ederin deyicek gıbbe's-suâl İlya cevab-ı tasdîk edib dedi ki benim iş bu Aleksa'da elli beş akçe hakkım vardır taleb ederin deyicek gıbbe's-suâl on dokuz akçe hakkım vardır ziyade yokdur deyü halef-i billâh edüb on dokuz akçe'nin subutı kayd şod.

17-70b-1

Özet: Bahçesaray'da Kal'a sakinlerinden Moşe Yahudi İlyah zimmetinde otuz dört esedi borç davaya verip, davasına mutabık şahitleri olup mezbur İlyah'ın elinde otuz dört esedi sabit olduğu deftere geçirilmiştir.

Oldur ki Bağçesaray muzâfâtından Kal'a-i sükkânından Moşe Yahudi İlyah zimmetinde otuz dört esedi deyn-i da'vâ eyleyüb da'vâsına mutâbık şâhidler sâbit olub mezbûr İlyah zimmetinde otuz dört esedi sâbit olduğu kayd şod.

Şuhûdü'l-hâl: Ahmed ibn-i Receb, Hasan ibn-i Esad Çelebi

17-70b-2

Özet: Hızır'ın, Mehmet zimmetinde iki cizme hakkı olduğu deftere kayıt edilmiştir.

Oldur ki ... tobrak killi Hızır? Mehmed zimmetinde iki cizme dâvâ eyleyüb dâvâsına mutâbık şâhidler sâbit olub mezbûr Mehmed zimmetinde iki cizme sâbit olduğu kayd şod.

Şuhûdü'l-hâl: Ahmed ibn-i Receb, Hasan ibn-i Esad Çelebi, Bayram Ali.

17-70b-3

Özet: Bahçesaray'da Sulu Kuba mahallesinden El-hac Mehmet, Hacı Ali zimmetinde dört yüz yirmi beş akçe borcu olduğu için dava etmiştir. Bu davasına şahitlerin bulunması üzerine Mezbur Hacı, Ali zimmetinde dört yüz yirmi beş akçe sabit olduğu kayıt edilmiştir.

Oldur ki Bağçesaray'da Sulu Kuba mahallesinden El-hâcc Mehmed Hacı Ali zimmetinde dört yüz yigirmi beş akçe deyn dâvâ eyleyüb dâvâsına mutâbık şâhidler sâbit olub mezbûr Hacı Ali zimmetinde dört yüz yigirmi beş akçe sâbit olduğu kayd şod.

Şuhûdü'l-hâl: Ahmed ibn-i Receb, Hasan ibn-i Esad Çelebi.

17-70b-4

Özet: Mehmet Giray Han oğlu İvaz Giray Sultan kethüdası rahmetli olmuştur. Rahmetli olan kişinin Büyük Hamam'ı Salacaklı El-hac Abdülbaki'ye verilmiş gerisini vermeyin denilmiştir. Mezbur mahkemeye gelerek gerisini verdiğim yoktur demiş fakat Kara Mahmut'un vekil olarak gelerek saklı olan hisseyi talep ettiklerini söyler. Kara Mahmut'un vekaleti zabt ettiği ahalinin vekil olmadığı deftere kayıt edilmiştir.

Oldur ki Mehmed Giray Han oğlu İvaz Giray Sultan kethüdâsı rahmet-i irsâl edüb mezbûr rahmet Büyük Hammâmı Salacaklı El-hâcc Abdülbaki'ye vermişiz gayrısını virmeyiniz dedik de mezbûr El-hâcc huzûr-ı şeri'â ihzâr etdükde takrîr-i kelâm edüb dediki gayrını verdiğim yokdur ve lâkin Kara Mahmud vekîl etmişdir gine mevâcib sahibimize saklı hissensi benden talep ederler dedikde mezbûr Kara Mahmud bin mezbûr Lacin vekâleti zâbt ederim ahâli vekildir dediği ketb ve imlâ' olundi.

Şuhûdü'l-hâl: Mustafa Monla bin Ali, Ahmed Monla bin Mehmed, Abdulfetah Efendi, Seyid Ömer

17-71a-1

Açıklama: Metrukat-ı Murat'ın kaydı bulunmaktadır.

Metrukâtı-ı Murad

İki şed-i yigirmi dirhem iplik? sim 520	Bir buçuk deste iplik sim 75	On deste macar bıçağı sim 200
Dokuz buçuk deste ...bıçağı sim 100	Bir deste bıçak sim 90	Yedi yüz derahim ... iplik sim 175

17-71a-2

Özet: Nehr-i Kaçı'da Eski Saray sakinlerinden Ayşe ve Emine adlı kişiler şahitler huzurunda vekaletini Bektaş'a vermişlerdir. O da mahkemeye gelerek Devlet Gazi'yi hazır etmiştir. Aynı yerde ki bahçeyi satmak için anlaştıkları fakat davanın devamı kayıtlarda yoktur.

Oldur ki Nehr-i Kaçı'da Eski Saray sükkânâtından Aişe ve Emine nâm avretler tarafından Arslan bin ... ve Kutlu Şah bin Kutlu Bora nâm ademler şehâdetleriyle sabîtü'l-vekâle zevcî Bektaş nâm adem mahfel-i kazâda Devlet Gazi nâm adem muvâcehesinde takrîr-i kelâm ve tabîr-innâ'l-merâm edüb karye-i mezbûre ve Germiha? kurbunda bir kıt'a bağçe ki hudûd-ı beyân olunur kıbleten Kacari ve şimalen tarîk âmm ve şarken Mehmed Efendi ve Kirmane? ve garben kayaya muttasil ve müntehî olan bağçeye mezbûre avretler mezbûr Devlet Gazi

17-71a-3

Özet: İlya, mahkemeye gelerek Toktamış adlı kişiden dokuz yüz doksan akçe talebinde bulunmuş ve kabul edilmiştir.

Oldur ki İlya Yahudi mahfel-i kazâda Siçan Toktamış nâm Yahudi'den dokuz yüz doksan akçe talebinde Toktamış el-mezbûrın bi'tâv' ikrâr-ı kayd şod.

Tarîh-i kitâbdan kırk gün mukkadem

Şuhûdü'l-hâl: Muharrem Ali bin Şakir Efendi, Mustafa Monla bin Ali, Hasan

17-71a-4

Özet: Sulu Kuba Mahallesinden El-hac Ali, El-hac Mehmet'i mahkemeye vermiş on kileri, on bir esedi kuruşa Mehmet'e satmıştır. Her Cuma günü bir esedi kuruşu verecek olduğunu iki esedinden gayri bir akçe vermemiştir demiştir. Yapılan sualde kabul edilmiş deftere kayıt edilmiştir.

Oldur ki Sulu Kuba Mahallesinden El-hâcc Ali nâm adem mahfel-i kazâda El-hâcc Mehmed mahzarında takrîr-i kelâm tabîr-innâ'l-merâm edüb iş bu El-hâcc mehmed'e On kiler? birinci on bir esedi guruş bey' eyledim ve lâkin her cumâ günü bir esedi guruşımı verecek olmuştur hala iki esedidini gayri bir akçe vermiyor suâl olunub ihkâk-ı hak murâdımdır dedikde gıbbe's-suâl ve'l-tasdîk mucibiyle hükm kayd şod.

Şuhûdü'l-hâl: ... bin Şakir Efendi, Emir Mehmed Efendi bin ... Efendi, Abdulfetih Efendi bin Mustafa ..., Monla Murad El-Mâruf.

17-71a-5

Özet: El-hac Süleyman, El-hac Recep, İvaz, Yurci, İyanda, İstirya ve Aşci adlı ademler mahkemeye gelerek, Hüseyin Reis adlı kişiyi mahkemeye hazır etmiştir. İş bu Hüseyin'e hizmet eylediklerini söyleyerek yevmi on bir akçe alacaklarını bildirmiştir. Hüseyin'in üzerinde altı buçuk esedi kuruş haklarının olduklarını söyleyerek iş bu Reis'ten tastamam aldıklarını söyleyerek deftere kayıt edilmesini istemişlerdir

Oldur ki Semer? bundan olan El-hâcc Süleyman ve El-hâcc Receb ve İvaz ve Yurci ve İyanda ve İstirya ve Aşci nâm ademler mahfel-i kazâda Hüseyin nâm reis mahzarında takrîr-i kelâm ve tabîr-innâ'l-merâm edüb iş bu mezbûr Hüseyin'in kimesine yevmi on bir akçe akçeye hizmet eylediği evvel hesab üzere hâlâ her birlerimize altı buçuk esedi guruş hakkımız olub ve bi't-temam olub haklaşmaşıdır artuk mezbûr Reis'de bir akçe ve bir hisse hakkım kalmadı suâl olunsun dedik de gıbbe's-suâl Hüseyin el-mezbûrın tasdiği kayd şod.

Şuhûdü'l-hâl: El-mezbûrun

17-71b-1

Özet: Bahçesaray'da Rus Mahallesi sakinlerinden Diver Bike bint-i Mustafa şahitler huzurunda vekaletini Mehmet adlı İmam'a vermiştir. O da Ömer adlı kişiyi mahkemeye

hazır etmiştir. Aynı mahallede bulunan bir bab çatma hane ve bir çat hanesini iş bu Ömer'e hibe ettiğini söylemiştir. Ömer'de bunu kabul etmiştir ve bundan sonra buranın hakkı ona ait olduğu deftere kayıt edilmiştir.

Oldur ki mahmiye-i Bağçesaray mahallâtından mahalle-i Rus sükkânâtından Diver Bike bint-i Mustafa vasîden? husûs-ı âtiyü'l-beyân da Hasan bin Hüseyin ve Sabançı bin Sefer Gazi nâm ademler şehâdetleriyle sabitü'l-vekâle Mehmed El-İmâm mahfel-i kazâda Diver Bike el-mezbûre'nin ... Ömer mahzarında takrîr-i güftâr edüb karye-i mezbûre'de vâki' kıbleten târik âmm ve şimalen El-hâcc Hüseyin mülkî ve şarken mahalle mescîdi ve garben Meydaş mülkîni müntehî ve muttasıl iş bu hudûd-ı erbâ'a ile mahdûd olan darının dahilinde bir bâb çatma hane ve bir çat hanesiyle el-hâsıl cemî'an hukuk-ı merâfıkıyla tevâbi ve levâhakıyla vekâletim hasebiyle mezbûr Ömer'e hibe eyleyüb ol dahî kabul ve kâbz eylemiştir dedik de gibbe's-suâl ve'l-tasdîk sıhhat hibe mukarrer olub havâle kayd şod.

Şuhûdü'l-hâl: El-hâcc İbrahim bin Davud, Halil bin Davud, Meydaş bin El-hâcc İbrahim, Ömer El-Katîb, Bayram Ali El-Muhzîr.

17-71b-2

Özet: Rus Mahallesi sakinlerinden Ömer bin Veli, Bektaş bin El-hac İbrahim'i mahkemeye vermiştir. Mezbur Bektaş'ın küçük kapısından taş havalinin doğusundaki burun da üç kulaç arazi kendisine atasından yani Diver Bike'den kaldığı ve kendisine hibe edildiğini söylemiştir. Bektaş ise cevap olarak bunun Diver Bike ile alakası olmadığını söylemiştir. İki yüz kuruşa satın alan Ramazan'ın olduğunu dile getirmiştir. Bektaş'ın söylediklerini şahitlerce de kabul edilmiş ve deftere de kayıt edilmiştir.

Oldur ki Rus Mahallesi sükkânından Ömer bin Veli Beşe mahfel-i kazâda Bektaş bin El-hâcc İbrahim mahzarında takrîr-i kelâm edüb kıbleten târik âmm ve şarken Taş Havâl Burın yani yine târik şimalen kendi mülkî ve garben mezbûr Bektaş Küçük Kapısını müntehî ve muttasıl olan arazi üç kulaç ve havâli mezbûr Bektaş'ın Küçük kapısından Taş Havâlinin taraf-ı şarkında olan Burın iş bu hudûd-ı erbâ'a ile mahdûd olan bir mikdâr arz hâlîyeği cidem? Diver Bek'in mülkî olub ba'de mezbûre Diver Bek bana hibe eyleyüb hâlâ ... .. suâl olunsun dedik de gibbe's-suâl Bektaş El-Mezbûr cevabı mutessaddî olub mezbûr Diver Bek cideğinin alâkası yokdır benim iki yüz guruş Ramazan'dan iştirâ

eden darımın dahilinde dedik de mezbûr Bektaş kavline muvafık beyyine taleb olundukda El-hâcc İbrahim bin Davud ... ve Halil bin Davud nâm ademler li-eclî'ş-şehâdet hâziran olub edâ-ı şehâdet-i şeriye etdükden müdde-i edâ-ı el-mezbûr'nın kendi hakkı ramazan mülkî etdüğüne bi't-tav' ikrâr-ı kayd şod.

Şuhûdü'l-hâl: Hasan bin Mehmed, Receb bin Cafer, Hasan Atalık, Abdurrahman bin Hasan Atalık, Mehmed El-İmâm ve Gayruhum.

17-71b-3

Özet: Eski Yurt sakinlerinden Emine, Ebyap adlı kişiyi mahkemeye vermiştir. İş bu Sabaguş adlı oğlanın kırk muamele kuruş hakkı Ebvap'da olduğu söylemiştir. İş bu oğlan ölmüş olan hakkını istemiştir. Ebvap durumu kabul etmiş deftere kayıt edilmiştir.

Oldur ki Eski Yurt sükkânından Goyın Emine mahfel-i kazâda Ebyab nâm Yahudi mahzarında takrîr-i kelâm edüb iş bu Yahudi de bende (silik) olan Sabaguş nâm oğlanın kırk muâmele-i guruş vardır hâlâ mezbûr oğlan fevt olub hâlâ merkûm kırk guruş taleb ederin suâl olunub ihkâk-ı hak muradımdır dedik de gibbe's-suâl ve't-tasdik mucibiyle hakkım kayd şod.

Şuhûdü'l-hâl: Bayram Ali el-Muhzîr ve hüseyin Çelebi bin Esad Çelebi ve Gayruhum.

17-71b-4

Özet: Mumcu Sefer Şah mahkemeye gelerek ölen Murat'ın akrabası Yevlibek'i mahkemeye vermiştir. Ölmüş olan Murat'ın on bir kuruş borcu olduğunu söyleyerek talep etmiştir. İnkâr edilmesi üzerine şahitleri de gösterilmesi ile beraber deftere kayıt edilmiştir.

Oldur ki Mumcu Sefer Şah nâm zimmî mahfel-i kazâda mürd olan Murad zimmînin asabiyesi Yevlibek zimmî mahzarında takrîr-i kelâm edüb mezbûr murad zimmetinde on bir guruş deynim vardır suâl olunub dedik de gibbe's-suâl ve'l-inkâr ve'l-istişhâd Sarkez veledi Baba ve Sican veledi sefer nâm zimmîler li-eclî'ş-şehâdet hâziran olub ânn vasî suâl ânn? edâ-ı şehâdet-i şer'iyye eyleyüb subutı kayd şod.

Şuhûdü'l-hâl: Hasan Çelebi bin Esad Çelebi, Hasan Efendi bin İlyas ve Gayruhum.

17-71b-5

Özet: Mezbur Ebyab adlı kişi Emine'ye kırk kuruş tamamını ödediği deftere kayıt edilmiştir.

Oldur ki mezbûr Ebyab merkûm Emine balada merhûm-ı dâ'vâ olan kırk guruş bi't-temâm edâ-ı istifâ' eyledüğü bi't-taleb kayd şod.

Şuhûdü'l-hâl: Bayram Ali el-muhzîr, Hüseyin Çelebi ..., Abdurrahman, Abdulfettah, Kahmaran Bek.

17-72a-1

Açıklama: Ali'nin avretinin tereke kaydı yer almaktadır.

Muhallefât:

Ali Avreti

İki yüz yasdık sim 50	Töşek sim 120	Yorgan sim 120
Uc bakır sim 180	... sim15	Yasdık sim 35
Kumaş yasdık sim 50	Def'a yasdık sim 35	Def'a yasdık sim 50
Minder töşek sim 80	Kilim sim 10	Orak sim 10
Sandık sim 80	Keçe sim 40	Buzağı sim 40
İki kumaş kuşak sim 900	... yüzük inci sim 240?	Bilezik iğnelik
... tüfek sim 20	Sarı atlas sim 320	Kürk sim 320
Çahşır sim 180	Mor zıbus sim 100	Dört ağaç deriye sim 120?
Gömlek sim 80	Çarşab sim 80	Bohça sim 15
Def'a bohça sim 10	Bohça sim 40	Keten sim 100
Mahreme sim 80	Mahreme sim 40	Mahreme sim 20
Köhne mahreme sim 5	Mahremalar? sim 130	Divan sim 40
Salcek sim 40	Kurma bohça sim 120	Divan hasene 40
Çarşab hasene 8		

17-72a-2

Özet: Bahçesaray'da Ermeni Mahallesi sakinlerinden Bektemir, Semavi adlı kişiyi mahkemeye hazır etmiştir. İş bu Semavi de kırk beş kuruş hakkı olduğunu dile getirip

istemmiştir. Vermeye gücü yetmediğinden hapishaneye havale edildiği deftere kayıt edilmiştir.

Oldur ki Bağçesaray kazâsında Ermeni sükkânında Bektemir nâm Semavi nâm zimmîyi ihzâr edüb dedi ki iş bu Semavi zimmetinde kırk beş guruş hakkım vardır deyü taleb eyledikde virmeye kâdir olmağla habs haneye havâle olduğu kayd şod.

Şuhûdü'l-hâl: Mustafa ibn-i Aliş, Osman ibn-i Ahmed, Ahmed ibn-i Receb.

17-72b-1

Özet: Bahçesaray'da Hacı Hasan Mahallesinde El-hac Mustafa, Semer Gazi adlı kişiyi mahkemeye vermiştir. Zimmetinde dört kuruş altmış akçe borcu olduğunu söylemiş ve davasına ait şahitlerinde bulunduğunu belirterek Semer Gazi'nin borcu dört kuruş altmış akçe sabit olduğu deftere kayıt edilmiştir.

Oldur ki Bağçesaray'da Hacı Hasan mahallesinde El-hâcc Mustafa Semer Gazi nâm ademin zimmetinde dört guruş altmış akçe deyn-i dâvâ eyleyüb dâvâsını mutâbık şahîdler sâbit olub mezbûr Semer Gazî zimmetinde dört guruş altmış akçe sâbit olduğu kayd şod.

Şuhûdü'l-hâl: Hacı Gazi Efendi ibn-i Mahmud, Ahmed ibn-i Receb, Hasan ibn-i Esad Çelebi.

17-72b-2

Özet: Bahçesaray'da Hüseyin Bölükbaşı Mahallesinde Osman, Yakuda adlı Yahudinin zimmetinde kırk yıldız altın borcu olduğuna dava etmiştir. Bu iddiasına karşı şahitleri olduğunu belirtmiştir. Yakuda'nın zimmetinde kırk yıldız altın sabit olduğu deftere kayıt edilmiştir.

Oldur ki Bağçesaray'da Hüseyin Bölükbaşı mahallesinde Osman Yakuda nâm Yahudi zimmetinde kırk yıldız altın deyn-i dâvâ eyleyüb dâvâsına mutâbık şahîdler sâbit olub mezbûr Yakuda Yahudi zimmetinde kırk yıldız altın sâbit olduğu kayd şod.

Şuhûdü'l-hâl: Mustafa ibn-i Aliş, Ahmed ibn-i Receb, Hasan ibn-i Esad Çelebi.

17-72b-3

Özet: Bahçesaray'da Şehri Küstü Mahallesinden Ali Bölükbaşı mahkemeye gelerek kendi elinde bir baytalı olduğunu söylemiş ve nafaka takdir olunmasını istemiştir. Mahkemenin yaptığı inceleme ile beşer akçe nafaka verilmesi deftere kayıt edilmiştir.

Oldur ki Bağçesaray mahallâtından Şehr-i Küstü Mahallesinde Ali Bölükbaşı huzur-ı şeriye gelüb dedi ki benüm yedimde bir baytal vardır ehl-i habere marifetiyle nafakası takdîr olunsun deyicek ehl-i habereden suâl olunub yevmî beşer akçe nafakası takdîr olduğu kayd şod.

Şuhûdü'l-hâl: Hacı Gazi Efendi ibn-i Mahmud, Hamid Çelebi ibn-i Abdulfani, Abdurrahman ibn-i Abdullah, Bekir monla ibn-i Ali

17-72b-4

Özet: Nehr-i Kaçı'da Eski Saray sakinlerinden Bektaş bin Hüseyin adlı ademin zevcesi tarafından bağçe vekaletini şahitler huzurunda almıştır.

Oldur ki Bağçesaray'da Ermeni mahallesinde Aden Murad nâm

Oldur ki Nehr-i Kaçı'da Eski Saray sükkânından Bektaş bin Hüseyin nâm ademin zevcesi tarafından bağçe davasından Salih? Arslan bin ... ve Sefer Şah bin Kutlu Çura? nâm ademler şehâdetleriyle vekâleti subatı kayd şod.

Şuhûdü'l-hâl: Hüseyin Çelebi El-Ma'ruf, Mustafa bin Murad, Bayram Ali bin El-Muhzır

17-73a-1

Özet: Leriz adlı zimmi, Semer Gazi adlı kişiyi mahkemeye vermiş, yüz on akçe borcu olduğunu ve bunu doğrulayan şahitlerin olduğunu söylemiştir. Semer Gazi'nin zimmetinde yüz on akçe sabit olduğu deftere kayıt edilmiştir.

Oldur ki Leriz zimmî Semer Gazi nâm ademin zimmetinde yüz on akçe deyn-i dâvâ eyleyüb dâvâsına mutâbık şahîdler sâbit olub mezbûr Semer Gazi'nin zimmetinde yüz on akçe sâbit olduğu kayd şod.

Şuhûdü'l-hâl: Mustafa, Hacış? Monla ibn-i Zürem?, Ahmed El-Muhzır, Bayram Ali El-Muhzır, İbrahim

17-73a-2

Özet: Mustafa adlı kişi mahkemeye gelerek Abdi Beşe'yi mahkemeye hazır etmiştir. Yüz esedi dava etmiş Abdi'de kabul ettiği deftere kayıt edilmiştir.

Oldur ki Mustafa nâm adem meclîs-i şer'e Abdi Beşe nâm ihzâr edüb yüz esedi dâvâ edüb müdde-i aleyh ikrar-ı kayd şod.

Şuhûdü'l-hâl: İsmail Efendi ibn-i Mehmed Sufi, Hüseyin ibn-i Abdullah, Ahmed ibn-i Receb.

17-73a-3

Özet: Bahçesaray'da Lakada Köyü sakinlerinden Can Bek vekaletini Ağinde'ye verdiği kayıt edilmiştir.

Oldur ki Bağçesaray muzâfâtından karye-i Laka'da Can Bek nâm adem Ağinde'ği? vekil edüb kayd şod.

17-73a-4

Özet: Mustafa, Abdi Beşe nam ademin zimmetinde yüz esedi borcu olduğunu buna da şahitlerin bulunduğunu söylemiştir. Abdi Beşe zimmetinde yüz esedi sabit olduğu deftere kayıt edildi.

Oldur ki Mustafa Abdi Beşe nâm ademin zimmetinde yüz esedi deyn Abdi Beşe dâvâ eyleyüb dâvâsına mutâbık şahîdler sâbit olub mezbûr Abdi Beşe zimmetinde yüz esedi sâbit olduğu kayd şod.

Şuhûdü'l-hâl: Mustafa ibn-i Aliş, Hacış? Monla ibn-i Zürem?, Ahmed ibn-i Receb.

17-73a-5

Özet: Bahçesaray'dan Biga Sala Köyü sakinlerinden Birşan Civa adlı zimmi Aleks adlı zimmiyi mahkemeye vermiştir. İş bu Aleks'e adlı zimmide bir sığırı olduğu söylemiştir. Yapılan Sualde Aleks inkar edecektir. Davasını doğrulayan şahitleri hazır edip aldığı kayıt edilmiştir.

Oldur ki Bağçesaray muzâfâtından karye-i Biga Sala sükkânından Birşan Civa nâm zimmînin Aleks nam zimmîyi ihzâr edüb dedi ki benüm iş bu Aleks nâm zimmîde bir ...sığır vardır deyicek gibbe's-suâl Aleks nam zimmî bi'l-inkâr cevab vericek dâvâsına musbet beyyine ihzâr edüb aldığı kayd şod.

Şuhûdü'l-hâl: ..., Mustafa bin Aliş, Ahmed El-Muhzır.

17-73a-6

Özet: Bahçesaray'da Bulganak Köyü sakinlerinden Ramazan adlı kişi Musa Efendi'nin mahallede olan kitapları eline teslim edildiği kayıt edilmiştir.

Oldur ki Bağçesaray muzâfâtından karye-i Bulganak sükkânından Ramazan nâm adem Musa Efendi'nin mahallede olan kitabları yedine teslîm olduğu kayd şod.

Şuhûdü'l-hâl: Hacı Gazi Monla ibn-i Mahmud, Mustafa bin Aliş, Ahmed El-Muhzır.

17-73a-7

Özet: Bahçesaray'da Salacak Köyünden Mehmet Çelebi mahkemeye gelerek kendi elinde bakıma muhtaç bir çocuğun olduğunu söylemiş ve nafaka talep etmiştir. Yapılan incelemede üç akçe nafaka takdir olunmuştur.

Oldur ki Bağçesaray muzâfâtından karye-i Salacak'da Mehmed Çelebi huzur-ı şer'iyye gelüb dedi ki benüm yedimde bir sağîr ... vardır ehl-i habere marifetiyle nafaka-i takdîr olunsun deyicek ehl-i habereden suâl olunub üç akçe nafaka-i takdîr olduğu kayd şod.

Tahriren fi evâsıt-ı şehr-i ramazan 1084

Şuhûdü'l-hâl: Abdurrahman bin Abdullah, Mütevelli Mevlüd, Hacı Gazi Monla ibn-i Mahmud.

17-73b-1

Özet: Bahçesaray'da Laka köyü sakinlerinden Aleksandır adlı kişi Mihal adlı kişiyi mahkemeye hazır etmiştir. İş bu Mihal emanet doksan akçe verdiğini söylemiştir. Davasına şahitler sorulmuş bulunamayınca yemin ederek deftere kayıt edilmiştir

Oldur ki Bağçesaray muzâfâtından karye-i Laka sükkânından Aleksandır nâm zimmî Mihal nâm zimmîyi ihzâr edüb dedi ki iş bu Mihal nâm bana emânet doksan akçe verdi deyü dâvâ edüb dâvâsına musbet beyyine talep olunub beyyineden âciz olub halef-i billâh eyledi enzele-l-incil-i-alâ isa âmm etdüğü kayd şod.

Şuhûdü'l-hâl: Davıt Hacı ibn-i Abdi, İlyas bin Mehmed, Salih Hoca ibn-i Mustafa.

17-73b-2

Özet: Hüseyin Çelebi'nin, Yakuda adlı kişinin yüz yetmiş dokuz muamele kuruş borcu olduğunu dile getirmiştir.

Oldur ki Hüseyin Çelebi'nin Yakuda nâm mefkûdın zimmetinde yüz yetmiş dokuz muâmele-i gurus deyn-i dâvâ eyleyüb dâvâsına mutâbık şahîdler sâbit olub mezbûr Yakuda nâm mefkûdın zimmetinde yüz yetmiş dokuz muâmele-i gurus sâbit olduğu kayd şod.

Şuhûdü'l-hâl: Müteveli Mevlüd, Ramazan bin Toktar, Hacı gazi Monla ibn-i Mahmud.

17-73b-3

Özet: Hüseyin Çelebi'ye Yakuda adlı kaybın yüz yetmiş dokuz muamele kuruş eline emanet edildiği deftere kayıt edilmiştir.

Oldur ki Hüseyin Çelebi'ye Yakuda nâm mefkûdın yüz yetmiş dokuz muâmele-i gurus emânet yedine teslîm olunduğı kayd şod.

Şuhûdü'l-hâl: Müteveli Mevlüd, Ramazan bin Toktar, Hacı Gazi Monla ibn-i Mahmud ve Gayruhum.

17-73b-4

Özet: Bahçesaray'da Kal'a sakinlerinden Yakuda adlı kaybın iki yüz muamele kuruşu kardeşi İshak'ın eline teslim edilmiştir.

Oldur ki Bağçesaray muzâfâtından karye-i Kal'a sükkânından Yakuda nâm mefkudın iki yüz muâmele gurusı ahî İshak nâm yahudinin yedine emânet teslîm olunduğı kayd şod.

Şuhûdü'l-hâl: Müteveli Mevlüd, Ramazan bin Toktar, Hacı Gazi Monla ibn-i Mahmud ve Gayruhum.

17-73b-5

Özet: Bahçesaray'da Kal'a sakinlerinden Beyşah adlı kişi Baba adlı kişiyi mahkemeye vermiştir. İş bu Baba adlı kişide yüz yirmi muamele kuruş hakkı olduğunu söylemiş ve kabul edilmiştir.

Oldur ki Bağçesaray muzâfâtından karye-i Kal'a sükkânından Beyşah nâm Yahudi Baba nâm Yahudi'yi ihzâr edüb dedi ki iş bu Baba nâm Yahudi'de yüz yigirmi muâmele-i gurus hakkım var deyicek gibbe's-suâl ikrâr eylediği kayd şod.

Şuhûdü'l-hâl: Hacı Gazi Monla ibn-i Mahmud, Hüseyin Çelebi ibn-i Musli, Müteveli Mevlüd ve Gayruhum.

17-73b-6

Özet: Bahçesaray'da Kal'a sakinlerinden Yakuda zimmetinde Moşe adlı kişiye ait yirmi dört esedi olduğunu söylemiş, şahitleri sabit olduğu ve Mezbur Yakuda'nın zimmetinde yirmi dört esedi sabit olduğu deftere kayıt edilmiştir.

Oldur ki Bağçesaray muzâfâtından karye-i Kal'a sükkânından Yakuda nâm mefkûdın zimmetinde Moşe nâm Yahudi'nin yigirmi dört esedim var deyicek da'vâsına mutâbık şahîdler sâbit olub mezbûr Yakuda nâm mefkudın zimmetinde yigirmi dört esedi sâbit olduğu kayd şod.

Şuhûdü'l-hâl: Hüseyin Çelebi ibn-i Musli, Müteveli Mevlüd, Hacı Gazi Monla ibn-i Mahmud.

17-73b-7

Özet: Bahçesaray'da kal'a sakinlerinden Yakuda zimmetinde Yosef adlı kişiye ait yedi altını olduğu deftere kayıt edilmiştir.

Oldur ki Bağçesaray muzâfâtından karye-i Kal'a sükkânından Yakuda nâm mefkûdın zimmetinde Yosef nâm yahudinin yedi altun hakkı sâbit olduğu kayd şod.

17-73b-8

Özet: Bahçesaray'da Kal'a sakinlerinden Beyşah adlı kişi, Baba adlı kişiyi mahkemeye vermiştir. İş bu Baba adlı kişide yirmi muamele kuruş hakkı olduğunu söylemiş vermediği için hapishaneye havale olduğu kayıt edilmiştir.

Oldur ki Bağçesaray muzâfâtından karye-i kal'a sükkânından Beyşah nâm Yahudi Baba nâm Yahudi'yi ihzâr edüb dedi ki iş bu Baba nâm Yahudi'nin zimmetinde yigirmi muâmele-i gurus hakkım var deyü taleb eyledükde vermeye kâdir olmağla habs hâneye havâle olundığı kayd şod.

Şuhûdü'l-hâl: Hüseyin Çelebi ibn-i Musli, Mütevellî Mevlüd, Hacı Gazi Monla ibn-i Mahmud ve Gayruhum.

17-74a-1

Özet: Cami Kebir Mahallesinden Ali Beşe bin Ayaz mahkemeye gelerek Hasan adlı kişiyi hazır etmiştir. İş bu Hasan'da dört yüz akçe hakkı olduğu ve istediğini söylemiştir. Vermeye gücü yetmediği için hapishaneye havale olduğu deftere kayıt edilmiştir.

Oldur ki Câmî-i Kebir mahallâtından Ali Beşe bin Ayaz nâm kimesne meclîs-i şer'e lazîmü't-tevkîrde ihzâr edüb dedi ki iş bu ... Hasan zimmetinde dört yüz akçe hakkı olub taleb eyledükde deyü kâdir olmağla habs hâneye havâle olundu.

Şuhûdü'l-hâl: Hacı Gazi Efendi bin Mahmud, Mevlüd Bekir bin Ali, Bayram Ali bin Devlet Gazi ve Gayruhum.

17-74a-2

Açıklama: Arslan'ın tereke kaydı yer almaktadır.

Muhâllefât:

Arslan el-merhûm mate ve tereke zevcetî ve asîbeti

Yurt mâ' hane hasene 15	Vasil nâm Kazak hasene 45	Elli iki ana koyun hasene 34
Yiğirmi beş tavuklu hasene 8 sim40	Bir cuyın kazan hasene 3	Ma'a sac ayak sim 12
Üç macar kura hasene 3	Sahan hasene 2	Kilim sim 60
Beşik sim 40	Kürk sim 80	Kılıç sim 4
Kaftan hasene 60	Zıbun sim 30	Kalyan sim 20
Çahşir sim 3	El tebsi sim 35	Keçe hasene 20
... öküz hasene 2	Kongür öküz hasene 1	İki küçük sim 80
Arpa sim 20	Bugday sim 50	Arpa unı sim 30
... sim 50	Eğşi mâa üzüm? sim 20	Unsuz? buğday hasene 1
... öşri buğday hasene 2	... yarım beşşeri sulı sim 50	Eğer Mâ sicam sim 70

İki kuşkonmaz sim 6	... sim 3	Çelik sim 3
Çabçak sim 15	Küb sim 10	İki çanak hasene 2
Huni sim 10	Tekne 12	Beşri darı sim 50
...		

17-74a-3

Özet: Kayıp olan Yakuda Yahudinin üç yüz muamele-i kuruşluk emvali İshak'a teslim edilerek deftere kayıt edilmiştir.

Bâlâda mestûr olan mefkûd Yakuda Yahudi'nin avretinden ... .. üç yüz muâmele-i guruşluk emvâl-i ve eşya-sı olub ah-kebîr? İsak Yahudi'ye bâyi' teslim olunduğı kayd şod.

Şuhûdü'l-hâl: Hacı Gazi Mevlüd bin Mehmed, Ahmed bin Receb.

17-74b-1

Özet: Bahçesaray sakinlerinden Sefer Şah, Ali adlı kişiyi mahkemeye vermiştir. İş bu Ali'de üç yüz sekiz akçe hakkı olduğunu ve istediğini söylemiştir. Mezbur ali inkar edip yemin etmiş ve deftere kayıt edilmiştir.

Oldur ki Bağçesaray sükkânından Sefer Şah nâm kimesne meclîs-i şer'i şerefe Ali nâm kimesne ihzâr edüb dedi ki iş bu Ali nâm kimesnede üç yüz sekiz akçe hakkım vardır taleb ederin dedikde mezbûr inkâr edüb yemîn-i teklîf olunub yemîn eyledüğü kayd şod.

Şuhûdü'l-hâl: Hacı Gazi Mevlüd bin Mahmud, Abdurrahman bin Es-Şeyh Musa Efendi, Ahmed bin Receb, Bayram Ali bin Devlet Gazi ve Gayruhum.

17-74b-2

Özet: Yine mezbur'dan, mezbur Buğa elli sekiz akçe hakkı olduğunu söylemiş inkar edip yemin etmiş ve deftere kayıt edilmiştir.

Gine mezbûrdan mezbûr buğa elli sekiz akçe hakkım vardır dedik de inkâr edüb yemîn-i teklif olunub yemin eyledüğü kayd şod.

Şuhûdü'l-hâl: El-mezbûrun

17-74b-3

Özet: Ramazan adlı kişi ölmüş ve geriye kalan malı, Mehmet Ali adlı kişi, oğlu olduğunu söyleyerek talip olmuştur. Şahitleri de hazır ve asil oğlu olduğunu söylemişlerdir. Bunun üzerine deftere Mehmet Ali'nin oğlu olduğu deftere kayıt edilmiştir.

Oldur ki Ramazan nâm adem fevt olub metrûkâtı kısmet olundukda Mehmed Ali nâm adem asubetî da'vâ edüb dâvâsına mutâbık udûl-i müslimînden İslam ve Bali nâm ademler lî-eclî'ş-şehâdet hâziran olub dediler ki fî el-vâki' iş bu Mehmed Ali nâm adem Ramazan muteveffânın âsî oğlıdır bizler bu hususa şahîdleriz şehâdet dahî ederiz deyü edâ-ı şehâdet-i şer'iyeye eyleyüb mezbûr Mehmed Ali'nin asibetî? sâbit olunduğı kayd şod.

Şuhûdü'l-hâl: Hacı gazi Monla ibn-i Mahmud, Hacış? Monla ibn-i Zürem? Bayram Ali El-Muhzır, Abdurrahman Monla.

17-74b-4

Özet: Ramazan adlı kişi öldüğünde iki taş darı kaldığı, Mehmet Ali ve Devir Bike adlı kişiler Darmidaş? adlı kişiye sattıkları deftere kayıt edilmiştir.

Oldur ki Ramazan nâm adem fevt olub metrukâtından iki taş? darı kalub ve terekesinden Mehmed Ali ve Devir Bike mezbûr Darmidaş? nâm adem bey' sıhhati şer'ieyle bey' eylediğı kayd şod.

Şuhûdü'l-hâl: El-hâcc Gazi Monla ibn-i Mahmud, Hacış? monla ibn-i Zürem, Bayram Ali El-Muhzır, Abdurrahman Monla.

17-74b-5

Özet: Kuba Mahallesi sakinlerinden Süleyman, mahkemeye gelerek eşi Fatma'yı boşadığı deftere kayıt edilmiştir.

Oldur ki Kuba mahallâtından Süleyman nâm adem meclîs-i şer'i şerife zevcesî Fatma bint-i Divun Sufi ihzâr edüb mahzarında talak-ı bâin tatlik etdüğü kayd şod.

Şuhûdü'l-hâl: Mustafa ibn-i Aliş, Osman ibn-i Ahmed.

17-74b-6

Özet: Mehmet adlı kişi Simyon adlı kişiye kırk muamele borç verdiği deftere kayıt edildi. Ramazanın on beşinci günü verildi.

Oldur ki Mehmed nâm adem Simyon nâm zimmî kırk muâmale kârz verildiği kayd şod.

Şehr-i Ramazan on beşinci verildi sene 1084.

Şuhûdü'l-hâl: Hacı Gazi Monla ibn-i Mahmud, Bayram Ali El-Muhzır.

17-75a-1

Özet: Devir Bike'ye vekil olan Ömer Yazıcı adlı kişi mahkemeye gelerek Bektaş bin Hacı İbrahim'i mahkemeye hazır etmiştir. İş bu Katip Efendi Mahallesiinde olan bir darıyı iş bu Bektaş'a yetmiş buçuk muamele kuruşa satılmıştır.

Oldur ki Ömer Yazıcı vekîl Diver bike Receb Tevzin Halil nâm kimesneler şehâdetleriyle vekîl-i merkûm mahfel-i kazâya Bektaş bin Hacı İbrahim muvâcehlerinde takrîr-i kelâm edüb dedi ki Kâtib Efendi mahallesinde olan bir darı kıbleten tarîk âmm şarken Diver Bike mülkine muttasıl şimalen Receb Tevzin mülkîne garben Halil Bölükbaşı mülkîne muttasıl olan darı mezbûr Bektaş'a ... hissesi ... yetmiş buçuk guruş teminiyle bâyi' bey' sahîh şer-i aliyle bey' eyledüm ve teslîm-i mübeyyî âlî ...ve istifâ' semen madûd bi't-temam virdüm Bektaş dahi kabul ve kâbz mübeyyî âlî... ahz eylemişdir bade'l-yevm merkûm Bektaş'ın mülkî müşterâsıdır keyfe-mâ-yeşâ ve tahtar ve tasarruf eder suâl olunub sicil-i kaydı mûradımdır deyicek gıbbe's-suâl mezkûr-ı müşteri bâyi' mesfûrın vech-i mine'l-vucûh sâdır olan kelâmın bi'l-muvâcehe tasdîk ve tahkîk edecek beyinlerinde bey' ü şirâ'nın hakkım olunub kayd şod.

Şuhûdü'l-hâl: Hacı Gazi Efendi bin Mahmud, Bekir Monla bin Ali, Bayram Ali bin Devlet Gazi, Ahmed bin Receb, Abdurrahman bin Es-Şeyh Musa ve Gayruhum.

17-75a-2

Özet: Kal'a taifesinden Halil mahkemeye gelerek elmayı? Vukiyesini ikiye üçe satmaktadır. Kendilerine az geldiğini söylemiştir. Yapılan incelmeye dört sim cedit haniye ayarlanmıştır

Oldur ki tâife-i bi Kal'a'dan Halil mahkeme-i şerîfe gelüb almayı? vukkiyesin ikiye üç bey' etmek bize azardır dedik de ehl-i habere mâ'rifetiyle dört sim cedîd hanî vukkiyesi te'sîr olunmuştır.

Tahriren fî ... .. şehr-i Ramazan ... sene 1084

17-75a-3

Özet: Yapılan inceleme ile beraber dört sim cedit hani ile satılması kararlaştırılmıştır.

Tarîh-i mezbûrede ehl-i habere mâ'rifetiyle ... .. dört sim cedîd hanî te'sîr olunmuştır.

Fî el-tarîhü'l-mezbûr ve'l-yevmi mezkûr

17-75a-4

Özet: Bahçesaray'da Biga Salası sakinlerinden Sefer zimmi mahkemeye gelerek ...

Oldur ki kazâ-ı Bağçesaray muzâfâtından karye-i Biga salasından Sefer zimmî meclîs-i şeri şerife ihzâr mahzarında takrîr-i dâvâ edüb iş bu Sefer zimmî benim birkaç akçem ... suâl olunması matlûbumdur dedik de gıbbe's-suâl ve-sâ'irü'l-inkâr hasbü'ş-şer yemîn-i teklif olunub eyledüğü kayd olundu.

Şuhûdü'l-hâl: Monla Bekir bin Ali, Abdurrahman Monla Es-Şeyh Musa, Ali bin Süleyman? ve Gayruhum.

17-75a-5

Özet: Alma sakinlerinden Mehmet bin İslam mahkemeye gelerek Morthaz veledi Aysek'i mahkemeye vermiştir. İş bu Morthaz'da otuz altın hakkı olduğunu söylemiş, Morthaz ise kabul etmeyerek yirmi beş altın bir kuruş hakkı olduğunu gerisini verdiğini söylemiş ve deftere kayıt edilmiştir.

Oldur ki Alma sükkânından Mehmed bin İslam ihzâr edüb iş bu Morthaz veledi Aysek'de otuz altın akçe hakkım var hasb'üş suâl olunması matlûbumdur dedik de mezbûr Cehmud inkâr edüb dedi ki senin ben de yigirmi beş altın bir kuruş hakkı ki vardır kalan ahz eylemişsin deyü bi't-tav ve'l-rızâ ikrâr kayd şod.

Şuhûdü'l-hâl: Monla Bekir bin Ali, Ali bin Süleyman?, Ömer bin Osman, Ahmed El-Muhzîr, Abdurrahman bin Es-Şeyh Musa ve Gayruhum.

17-75b-1

Özet: Bahçesaray'dan Meyrem sakinlerinden Estafir ve Beşe nam zimmiler Yufida adlı Yahudiyi mahkemeye hazır etmişlerdir. İş bu Yufida, Estafi ve Beşe'nin tanesini? Zec ettiğini söyleyerek dava edecektir. Davasına ait şahitler istenmiş bu konuda yetersiz kalması üzerine yemin etmeleri teklif edilmiş bunu da yapamadıkları için davada geri dönüp kıymeti verdiği deftere kayıt edilmiştir.

Oldur ki Bağçesaray muzâfâtından karye-i Yeyrem sükkânından Estafir ve Beşe nâm zimmî Yufida nâm yahudi'yi meclîs-i şerîfe ihzâr edüb dedi ki iş bu Yufida benim bir tanem? ze'c etmişsin deyü dâvâ edecek dâvâsına müsbet beyyine taleb olundukda âciz olub yemîn-i teklîf olunub yemininden nükûl edüb kıymetini verdiği kayd şod.

Şuhûdü'l-hâl: Hacı Gazi Monla ibn-i Mahmud, Abdurrahman Çelebi ibn-i Musa Efendi, Bayram Ali El-Muhzır

17-75b-2

Özet: Bahçesaray'da Mehmet Beşe bin Abdullah mahkemeye gelerek Sarkiz adlı kişiyi mahkemeye vermiş bu kişi de otuz üç buçuk kuruş alacağı olduğunu söylemiştir.

Oldur ki Bağçesaray sükkânından Mehmed Beşe bin Abdullah meclîs-i şer'i şerif lazîmü't-tevkirde dedi ki iş bu Sarkiz nâm zimmî de otuz üç buçuk guruş alacağım vardır hasbü'ş-suâl olunması matlûbumdır dedik de mezbûr zimmînin bi't-tav ikrâr-ı kayd şod.

Şuhûdü'l-hâl: Bayram Ali bin Devlet Gazi, Abdurrahman Çelebi bin Es-Şeyh Musa Efendi.

17-75b-3

Özet: Bahçesaray'da Eski Yurtta İmam Mehmet Hoca bin Recep Dede mahkeme önüne Merdorus'u getirmiş. Merdorus iş bu hoca da iki altın kefen akçesi hakkı olmadığını yirmi akçeden gayrisini aldığını söylemiş ve deftere kayıt edilmiştir.

Oldur ki Bağçesaray muzâfâtından karye-i Eski Yurt'da İmâm Mehmed Hôca bin Receb Dede Merdorus nâm zimmî meclîs-i şer'i şerif lazîmü't-tevkîrde dedi ki benim iş bu Hoca'da iki altın kefen akçesi hakkım olmağın yiğirmi akçeden mâ- 'adâ edâ-ı etdiği kayd şod.

Şuhûdü'l-hâl: Mevlüd Bekir bin Ali, Abdurrahman Çelebi bin Es-Şeyh Musa, Ali bin Sahmet

Ahmed, Bayram Ali bin Devlet Gazi ve Gayruhum.

17-75b-4

Özet: Bahçesaray'da Eski Yurtta, Osman bin Süleyman adlı kişi Halil adlı kişiyi mahkemeye vermiştir. İş bu Osman'da bir akçe, bir tüfenk ve bir eğeri olduğunu söyleyerek bunu talep etmiştir. Osman ise bunu önceden bu kişiye hizmet ederek kazandığını söylemiş fakat ispat edemeyeceğini belirtmiş ayrıca yemin etmemiştir. Bunun üzerine bu ürünlerin Osman üzere olduğu hüküm edilmiştir.

Oldur ki Bağçesaray kurbundan Eski Yurt dimekle ma'rûf karyeden Osman bin Süleyman nâm kimesneyi Halil nâm kimesne meclîs-i şer'e ihzâr edüb dedi ki iş bu Osman'da benim bir akçe ve bir tüfenk ve bir eğirim var talep ederim hasb'uş suâl olunsun deyicek mezbûr Osman bana iş bu Halil birkaç zaman hizmet etmek üzere hibe etmiştir isbât eylemeye kâdir olmamağla yemîn-i teklîf olundukda nükûl etmekle mezbûr emvâl-i Osman'ın mülkiyet üzere hükm olundı. ....

Fî mâh-ı ramazan.

Şuhûdü'l-hâl: Molla Bekir bin Ali, Abdurrahman bin Es-Şeyh Musa, Ali bin Sahmet ve Ahmed El-Muhzır ve Gayruhum.

17-75b-5

Özet: Mankup'da Mağraş Köyü sakinlerinden Dimitre hisse vekaletini oğlu ve kızlarına bıraktığı deftere kayıt edilmiştir.

Oldur ki Mankub muzâfâtından karye-i Mağraş sükkânından Dimitre nâm zimmî ebnâ-ı Kalyon zimmîye benât Yevilden ve benât-ı girehursiden hisse-i şer'iyyesin ahz etmek için vekâleti kayd şod.

Şuhûdü'l-hâl: Hacı Gazi Monla ibn-i Mahmud, Abdurrahman Çelebi ibn-i Musa Efendi, Bayram Ali El-Muhzır

17-76a-1

Açıklama: Ramazan'ın tereke kaydı yer almaktadır.

Muhallefât:

Ramazan mate ve tereke Aka ve asibet

Üç sahan sim 120	Meblag sim 770	İki karşılı ev ... .. ve havlu guruş 200
Kilim sim 100	Kılıç hasene 1 sim 40	Koşu sim150
Nısfı ... İzzet hasene 2	... 200	

17-76a-2

Özet: Bahçesaray'da Kal'a da Yakuda adlı kayıp kişinin üç yüz kuruşluk malı İshak adlı yahudi'ye satılmıştır. İshak bu malı teslim aldığı deftere kayıt edilmiştir. (Kaydın üstü çizilmiştir).

Oldur ki Bağçesaray muzâfâtından karye-i Kal'a da Yakuda nâm mefkûd-ı üç yüz guruşluk emvâl-i menkûlâtı İshak nâm Yahudi'ye bey' olunub ve akârını ve ... .. emânet-ı yed İshak teslîm olunduğı kayd şod.

Şuhûdü'l-hâl: Hamid Efendi ibn-i Abdulfani, Bekir Monla ibn-i Ali, Hacı Gazi Monla ibn-i Mahmud.

17-76a-3

Özet: Bahçesaray'da Kal'a da Yakuda adlı kayıp olan kişinin eşi Mamak, Yosef adlı kişiyi vekil tayin etmiş ve eşi olan Yakuda'nın Günce adlı cariyeyi kendisine hibe ettiğini söylemiştir. Dava olunmuştur ve dava neticesinde Günce adlı kadın eşine teslim edilmiştir.

Oldur ki Bağçesaray muzâfâtından Karye-i Kal'a da Yakuda nâm mevkûd-ı zevcesi Mamak Yosef nâm yahudiyi vekîl edüb Günce nâm câriye zevcem Yakuda nâm mefkûd bana hibe etmişdir deyü dâvâ edüb şeria dâvâsına mesmû olub Mamak nâm avret-i Günce nâm câriye teslîm olunduğı kayd şod.

Şuhûdü'l-hâl: Hamid Efendi ibn-i Abdulfani, Bekir Monla ibn-i Ali, Hacı Gazi Monla ibn-i Mahmud.

17-76a-4

Özet: Bahçesaray'da Kal'a sakinlerinden Elzer adlı Yahudi kayınbabası olan Baruh adlı kişiyi mahkemeye vermiştir. Baruh yani kayınbabasının kendisi üzerinde hakkı var ise almasını söylemiştir. Baruh ise damadı olan Elzer'de bir kuruş bile hakkı olmadığını ve anlaşmazlığa neden olacak hiçbir şeyin ortada olmadığını söylemiştir ve deftere kayıt edilmiştir.

Oldur ki Bağçesaray muzâfâtından Kal'a-i sükkânından Elzer Yahudi Kayınbabası Baruh meclîs-i şer'e ihzâr edüb mahzarında dedi ki iş bu Kayınbabasının'da şeria hakkı var ise alsun bade'l-yevm dâvâ ve nizâ olunsun deyicek gıbbe's-suâl mezbûr Baruh dedi ki mezbûr damadım Elzer de bir akçe hakkım yoktur bade'l-yevm dâvâ ve nizâ yoktur fasl-ı dâvâ ve kıt'a nizâ etmiştir dediklerinde mucibiyle hakkım kayd şod.

Şuhûdü'l-hâl: Hacış? bin Zürem?, Bekir Monla ibn-i Ali, Bayram El-Muhzır ve Gayruhum...

17-76a-5

Özet: Bahçesaray'da İkiz Oba Köyünden Mustafa adlı kişi, eşi tarafından vekil tayin edildiğini söyleyip ispat etmiş ve deftere kayıt edilmiştir.

Oldur ki Bağçesaray muzâfâtından karye-i İkizoba sükkânından Mustafa nâm adem ben zevcemden vekîl deyü vekâleten isbât edüb şer'i dâvâsı mesmû olub hak olunduğı kayd şod.

17-76a-6

Özet: Bahçesaray'da kal'a sakinlerinden Avrahim'in eşi ölmüş ve kalan malı kendisi üzerine kaldığı ortada bir kargaşa olmadığı deftere kayıt edilmiştir.

Oldur ki Bağçesaray muzâfâtından Kal'a sükkânından Avrahim Yahudi'nin zevcesi fevt olub metrûkâtı hasb'üş beyânü'l-verâseti kısmet olunub beynlerinde dâvâ ve nizâ yoktur fasl-ı dâvâ ve kati'ü'n-nizâ oldukları kayd şod.

Sene erbâ'a ve semanun ve elf.

Şuhûdü'l-hâl: Hacış? Efendi bin Zürem?, Bekir Monla ibn-i Ali, Bayram Ali El-Muhzır, Hacı Gazi Monla ibn-i Mahmud.

17-76b-1

Özet: Kal'a sakinlerinden Yahudi şumeyil, Yahudi Yosef'i mahkemeye vermiştir. İş bu Yosef'in zimmetinde iki yaldız sarı altının kendisine ait olduğunu söyleyerek istemiştir. Yapılan sualde Yosef kabul etmiş deftere kayıt edilmiştir.

Oldur ki Kal'a sükkânından Şumeyil Yahudi Yosef yahudi'yi meclîs-i şer'e ihzâr edüb mahzarında dedi ki iş bu mezbûr Yosef Yahudi'nin zimmetinde iki yaldız sarı altınım vardır hasb'üş taleb ederim suâl olunsun deyicek gıbbe's-suâl mezbûr Yosef yahudi'yi ikrâr eyleyüb mucibiyle hükm olunduğı kayd şod.

Şuhûdü'l-hâl: Hacı Gazi Monla ibn-i Mehmed, Hacış? Monla ibn-i Zürem?, Ahmed El-Muhzır, Bayram Ali El-Muhzır

17-76b-2

Özet: Bahçesaray sakinlerinden Ahmet Bayraktar, Sefer Kahya'yı mahkemeye vermiştir. İkiz Oba Köyünde bir kıta bahçe ve çayırı iş bu sefer Kahya'ya yüz yirmi muamele kuruşa sattığını söylemiştir.

Oldur ki Bağçesaray sükkânından Ahmed Bayraktar Sefer Kahya'yı mahfel-i kazâda ihzâr edüb dedi ki karye-i İkizoba'da vâki' bir kıt'a bağçe mâ-çayır hudûd-ı beyân olunur kıbleten şahbolad ağanın mülkî garben ... ve ... kaçı ... ve şarken Şah Bolad Ağa'nın mülkî cem'an menâfile iş bu Sefer Kahya'ya yüz yigirmi muâmele-i guruş beyi batı sahîhiyle bey' edüb teslîm-i mübeyyî mahdûd edüb kâbz-ı semen madûd bi't-temam eyledim bade'l-yevm mülkî müşterâsıdır keyfe-mâ-yeşâ ve tahtar ve tasarruf eder deyicek gıbbe's-suâl Ahmed Bayraktar bâyi' mezbûrının vech-i meşrûh üzere câri ve sâdır olan akvâlin bi'l-muvâcehe tasdîk ve bi'l-muşâfehe tahkîk etdükden sonra sıhhati bey' ü şirâ' ve teslîm ve ikbâz ve kâbz istifâ' ve ikâ' mukarrer ve muhakkak olub mâ-hüve'l-vâki' kayd şod.

Tahriren fî evâil-i Ramazan sene 1084.

Şuhûdü'l-hâl: Murad Seyis ibn-i Rüstem, Hacı Gazi Monla ibn-i Mahmud ve Gayruhum.

17-76b-3

Özet: Dava kaydı silik fakat küfür davası olduğu anlaşılmiş eden kişi de durumu kabul etmiştir.

Oldur ki Uskalı? sükkânından (silik) şetm etdi dâvâ eylediği (silik) şetm etdim deyü ayân etdi kayd şod.

17-76b-4

Özet: Bahçesaray'da Salacak sakinlerinden İbrahim bin Gazi Bek eşi Sevgül bint-i Hüseyin yetmiş altın mehir bedelini hibe ettiğini ve kayınvalidesi Mümine bint-i Kırman Ali kabul ettiği kayıtlarda yer almaktadır. Başka bir isteği olmadığı şahitlerce kabul edilmiştir.

Oldur ki Bağçesaray muzâfâtından karye-i Salacak sükkânlarından İbrahim bin Gazi bek zevcesî Sevgül bint-i Hüseyin yetmiş altın mehr-i hibe etdiğini Kayınvalidesi Mümine bint-i Kırman Ali kabul etdüğü kayd olunsun dedik de Kayınvalidesi Mümine bint-i Kırman Ali dâvâ ve nizâm yokdur dediğini Mustafa bin Aliş Emir Ali bin Emir Kul şahîtlendir kayd olunsun deyü taleb eyledikde kayd olundu.

Şuhûdü'l-hâl: Hacı Gazi Monla ibn-i Mahmud, Mustafa ibn-i Aliş, Bayram Ali bin Emir Kul ve Gayruhum.

17-76b-5

Özet: Bahçesaray'da Kuba sakinlerinden Bekir Mirza öldükten sonra, Murtaza adlı kişi mahkemeye gelerek Bekir Mirza'da iki yüz muamele kuruş hakkı olduğunu söylemiştir. Söylediğine kanıt olarak şahitlerini de göstermiştir. Bunun üzerine mahkeme durumu kabul etmiş ve Murtaza'nın Bekir üzerinde iki yüz muamele kuruş hakkı olduğu deftere kayıt edilmiştir.

Oldur ki Bağçesaray mahallâtından mahalle-i Kuba sükkânlarından Bekir Mirza nâm adem fevt olub metrukâtı hasb'üş kısmetine şurû' olundukda murtaza meclîs-i şer'i şerife hâzır olub dedi ki benim Bekir Mirza el-merhûmın zimmetinde iki yüz muâmele-i guruş vardır deyicek gıbbe's-suâl dâvâsına müsbet beyyine taleb olundukda Ahmet Efendi El-Muhzır ve Kösem tay? Bint-i ve Zade bint-i hâzırlar olub dediler ki bizler bu husûsa şahîdiz ve şehâdet dahî ederüz deyü edâ-ı şehâdet-i şeriyye eyledükleri ba'de-ri'ayetihî şerâiti'l-kabûl şehâdetleri hayyiz-i kabûl'de ve mahal-i irtaz'da vâki' olub murtaza mezbûrelerin Bekir Mirza El-Merhûmın zimmetinde iki yüz muâmele-i guruş hakkı ve deyni olmak üzere hükm kayd şod.

Şuhûdü'l-hâl: Hacı Gazi Monla bin Mahmud, Murad Seyis?, Bayram Ali El-Muhzîr

17-77a-1

Özet: Bahçesaray'da Kuba'da İmam olan Bahadır Şah, Ömer Yazıcıyı mahkemeye davet etmiştir. İş bu Ömer'de beş yüz kırık akçesi olduğunu söylemiştir. Ömer'de kabul ederek vereceğini söyleyerek barışa davet etmiştir.

Oldur ki Bağçesaray mahallâtından mahalle-i Kuba İmâmı olan Bahadır Şah Halife Ömer Yazıcı mahzarında takrîr-i kelâm edüb dedi ki iş bu Ömer Yazıcığın zimmetinde beş yüz kırık akçem vardır deyicek gibbe's-suâl Ömer Yazıcı el-mezbûr inkâr etmeyüb verüb edâ-ı aldık edüb sulh-ı salâ olduğu kayd şod.

Şuhûdü'l-hâl: Hacış? Monla ibn-i Zürem, Abdurrahman Çelebi ibn-i Musa, Bekir Monla, Bayram Ali El-Muhzîr

17-77a-2

Açıklama: Osman Sufi'nin tereke kaydı yer almaktadır.

Muhallefât:

Osman Sufi el-merhûm mate ve tereke el-asibeti Fakat?

Maskû nâm cariye hasene 25	Selâsen hasene 16 sim 80	Çat Hane sim 50
Çoyın kazan hasene 1	Sim 50	

17-77a-3

Özet: Bahçesaray'da Rus sakinlerinden Meydaş adlı kişi eşi olan Gülşah'a senelik iki altun ücret ödeyeceği cariye'nin de bunu kabul ettiği deftere kayıt edilmiştir.

Oldur ki Bağçesaray mahallâtından mahalle-i Urus sükkânından Meydaş nâm adem Gülşah nâm cariye'yi ihzâr mahzarında takrîr-i kelâm edüb dedi ki iş bu Gülşah nâm cariye senevî iki altun ücrete (silik) deyicek gibbe's-suâl mezbûr cariye kabul etmişimdir deyicek mucibiyle kayd şod.

Sene erbaa ve semaniye ve elf

Şuhûdü'l-hâl: Mustafa Efendi bin Ahmed Efendi, Hacı Gazi Efendi ... ibn-i Mahmud

17-77a-4

Açıklama: Ömer'in tereke kaydı yer almaktadır.

Muhallefât:

Ömer el-merhûm mate ve tereke ve el-zevceî ve tereke el-asıbeti

Bir mikdar bağ ma'a ... guruş 1	İki ev ma'a yurt yere guruş 5	
------------------------------------	----------------------------------	--

17-77a-5

Özet: Eski Yurt Köyünden Hacı Bike adlı kişi Göki adlı kişiyi mahkemeye vermiştir. Yetmiş Altı koyun kendisine ait olduğunu söylemiş bu iddiasına eşi olan Arslan'da şahitler bulmuş yemin ettirmiştir.

Oldur ki karye-i Eski Yurt sükkânından Hacı Bike nâm Hâtun Göki nâm adem meclîs-i şer'e ihzâr edüb mahzarında takrîr-i kelâm edüb dedi ki yetmiş altı koyun benüm deyicek gıbbe's-suâl mezbûr Hacı Bike nâm avret zevcem Arslan'da? dâ'vâsına mutâbık şahîd bulub edâ-ı şehâdet-i şer'iyye eyledikleri ba'de-ri'ayetihî şerâiti'l-kabul şehâdetleri hayyiz-i kabul'de vâki' olub mucibiyle hükm kayd şod.

Sene erbâ'a ve semaniye ve elf

Şuhûdü'l-hâl: Müteveli Mevlüd, Hacı Gazi ibn-i Mahmud, Ahmed El-Muhzır ibn-i Receb ve Gayruhum.

17-77a-6

Özet: Mehmet adlı kişi mahkemeye gelerek Tudor adlı kişiyi mahkemeye vermiştir. İş bu Tudor'da bir esedi hakkı olduğunu söylemiş Tudor'da durumu kabul ederek deftere kayıt edilmiştir.

Oldur ki Mehmed nâm adem Tudor nâm zimmî meclîs-i şer'e ihzâr edüb mahzarında takrîr-i kelâm edüb dedi ki bir esedim vardır deyicek mezbûr Tudor vardır deyü ikrâr edüb verdiği kayd şod.

Şuhûdü'l-hâl: Hasan Hoca ibn-i Rüstem, Hacı Gazi ibn-i Mahmud, Mütevelli Mevlüd

17-77b-1

Özet: Çorgana sakinlerinden Emrullah çelebi, Yaşlu? sakinlerinden Kaplan adlı kişiyi mahkemeye vermiştir. Otuz kırk günden beri atının kaybolduğunu söyleyen Emrullah, bu atı Kaplan'ın elinde gördüğünü söylemiştir fakat bu hususa dair bir şahit bulamamıştır. Kaplan ise atın yedi seneden beri kendisine ait olduğunu söylemiştir. Bu söylediklerini onaylayan şahitlerde bulmuştur ve durumu onaylamıştır. Bunun üzerine deftere kayıt edilmiştir.

Oldur ki karye-i Çorgana sükkânından Emrullah Çelebi nâm adem karye-i Yaşlu? sükkânından Kablan nâm adem meclîs-i şer'e ihzâr edüb mahzarında takrîr-i kelâm edüb dedi ki otuz kırk günden beri atım gayıb olub es-şer'î malûm olmuş idi şimdi gayıb olmuş atım mezbûr Kablan nâm adamın elinde bulub hakkım-ı dâvâ ederim deyicek gıbbe's-suâl mezbûr Emrullah çelebi nâm adem dâvâsı mutâbık şahîd bulmayub ve mezbûr Kablan mezbûr at yedi seneden beri benim mal-ı mülkümdür deyü dâvâ eyleyüb dâvâsına mutâbık beyyine mübeyine taleb olundukda rical müsliminden Bayram Gazi Sufî ve Alburın nâm ademler lî-eclî'ş-şehâdete hâziran olub dediler ki iş bu buril at yedi seneden beri mezbûr Kablan'ın elinde sâbit olub saîr emvâliği târif eylemişdir bizler bu husûsa şahîdleriz şehâdet dahî ederiz deyü edâ-ı şehâdet-i şeriye eyledikde şehâdetlerimiz kabul'de vâki' olub mucibiyle kayd şod.

Sene erbâ'a ve semaniye ve elf

Şuhûdü'l-hâl: Hacış? Efendi ibn-i Zürem?, Abdurrahman Çelebi ibn-i Musa Efendi, Bekir Monla, Bayram Ali El-Muhzır

17-77b-2

Özet: Bahçesaray'a bağlı Bulganak'ta Salih çelebi Mahallesi sakinlerinden Osman Sufi adlı kişi mahkemeye gelerek hayatta iken Kostaniye, Sagir Bike, Karman ve Ayşe adlı kişileri Allah rızası için azat ettiğini söylemiştir. Artık onlarda diğer hür insanlar gibi hür

olduğunu söylemiştir. Bu hususu şahitlerde durumu onaylamış deftere bu şekilde kaydedilmiştir.

Oldur ki Bağçesaray kazâsına tabî Nehr-i Bulganak sükkânından mahalle-i Salih Çelebi sükkânında Osman Sufî nâm adem hâl-ı hayatında ve kemâl-i sıhhatinde (silik) Kostaniye ve Sagir bike ve Karman ve Aişe nâm sagîrlerini hasbetullah azatımdır ve sair ahraru'l-usûl gibi hürrdür dediğini ricâl-ı müslîminden Mevlüd Sufî ibn-i Sakıb ve Şeker Ali ibn-i Şaban lî-eclî'ş-şehâdet hâziran olub dediler ki iş bu zikr olunan sagîrleri mezbûr Osman Sufî hal-i hayatından ve kemâl-ı sıhhatinde hasbetullah azad etmiştir biz bu hususa şahîdleriz şehâdet dahî deyü edâ-ı şehâdet-i şeriye eyledikde şehâdetleri hayyiz-i kabul' de vâki' olub mucibiyle hüküm kayd şod.

Sene erbâ'a ve semaniye ve elf

Şuhûdü'l-hâl: Hacış Efendi ibn-i Zürem, Hacı Gazi Efendi ibn-i Mahmud, Abdurrahman Çelebi ibn-i Musa efendi

17-77b-3

Özet: Bahçesaray'da Kal'a sakinlerinden İshak adlı Yahudi, Yakuda adlı kayıp Yahudi'nin eşine, erkek çocuğuna ve kız çocuğuna kırk dört kuruş altmış akçe nafaka için İshak'ın eline teslim etmiştir.

Bağçesaray muzâfâtından karye-i Kal'a da İshak nâm Yahudi Yakuda nâm mefkûd-ı zevcesini ve ebnâtına ve benâtına kırk dört guruş altmış akçe için yed-i İshak'a teslim olduğu kayd şod.

Şuhûdü'l-hâl: Hamid Efendi ibn-i Abdullgani, Bekir Monla ibn-i Ali, Hacı Gazi Monla ibn-i Mahmud ve Gayruhum.

17-78-1

Özet: Kal'a Yahudilerinden Beşe veledi Botaş, Mustafa Bek'e altmış yedi buçuk muamele kuruş borcu olduğunu ve önceden olduğunu söylemiştir. İki yüz bir günde alacağını eğer bu gerçekleşmez ise kendisine Balbek'de bağ ve bahçesini altmış yedi buçuk kuruşa sattığını bunun hakkı da Mustafa Bek'e ait olduğunu söylemiştir. Mezbur Mustafa bu durumu onaylamış deftere kayıt edilmiştir.

Kal'a Yahudiyan'dan Beşe Yahudi veledi Botaş mahfel-i kazâda sâbık Ferahkirman beği Mustafa Bek kablandan sabîtü'l-vekâle Murtaza bin Mehmed nâm adem muvâcehesinde mezbûr Mustafa Bek hazretine altmış yedi buçuk muâmele-i guruş deynim vardır evvelâ zimmetimden vacîbü'l-edâ deyndir lakin mezbûr Bek hazretine bade'l-yevm iki yüz bir günde meblağ mezbûr-ı edâ ve kabz? edecek olduğu eğer yevmi mezbûr da edâ etmez benim Vadi Balbek'de taş köprüde vâki' bağ ve bağçem hudûd-ı beyân olunur şarken Şemail bağına ve etrâf-ı selasesi mâ çayırdır bu hudûd-ı haline olan bağ ve bağçem cümle tevâbi ve levâhıkıyla bey' ... bey' etmişimdir deyü mezbûrdan bir gün yani iki yüz bir gün bir gün sonrayadır resm-i altmış yedi buçuk guruş mukâbeleden mezbûr Bek Hazretinin evvelâ hakkıdır ve hibe olunsun dedik de vekîl-i mezbûr tasdîk edüb bî't-taleb kayd.

Tahrîren fî mâh-ı şabani'l-muazzam sene erbâ'a ve semanun ve elf.

Şuhûdü'l-hâl: Mehmed Çelebi bin El-hâcc Osman, ve bayram Ali bin Devlet Gazi, ... ve Gayruhum.

Bâde'den sekiz akçem dahî virüb cem'ân altmış sekiz guruş sekiz akçem oldu.

Hibedir ... Gazi bin Sufî Alburın

Ahmed Çelebi yediyle Hacı Akyon? hasene 5

Gözleve ... hasene 4

El-gazi ...

Ahmed Can Çelebi kendi olan dört akçe-i almışdır içinden.

... Çelebi

Ahmed Can Çelebi Abdulgani Efendi'den gönderdiği akçe hasene 2 sim 30

Yine Ahmed Can Çelebi Gözleve kaydıdan Esedi 18

Ahmed Can Çelebi yevmi ... yüz elli dört akçe kendüne ayda almışdır.

ÖZGEÇMİŞ

Şahin KILINÇ, İstanbul'un Beyoğlu ilçesinde 10.08.1994 yılında dünyaya gelmiştir. Eğitim ve öğretim hayatına Nişantepe ilköğretim okulunda başlamıştır. İlkokul Eğitimi tamamladıktan sonra lise eğitimini Taşdelen İMKB Meslek Lisesinde 08.06.2012 yılında tamamlamıştır. Lise eğitimi sonrasında kazandığı üniversite olan Sakarya Üniversitesi Tarih bölümüne girmiştir. Dört yıllık eğitim sonrasında 15.06.2017 yılında bölümden mezun olmuştur. Mezun olduktan sonra ara vermeden 11.07.2017 yılında Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim dalında Yeniçağ Tarihi tezli yüksek lisans eğitimine başlamıştır. Yaşamını İstanbul'da sürdürmektedir.